

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

MECMÛ‘A-İ EŞ‘ÂR
SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ
Âşir Efendi Koleksiyonu 458/1 (vr. 33^b-59^b)
(İNCELEME-TENKİTLİ METİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FADİME KUL

KOCAELİ 2020

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

MECMÛ‘A-İ EŞ‘ÂR
SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ
Âşir Efendi Koleksiyonu 458/1 (vr. 33^b-59^b)
(İNCELEME-TENKİTLİ METİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FADİME KUL

DANIŞMAN: PROF. DR. M. ESAT HARMANCI

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No:
29/07/2020-18

KOCAELİ 2020

ÖN SÖZ

Osmanlı medeniyetinin ihtişamlı dünyasında vücut bulan klasik Türk edebiyatı, Türk ruhunun hususiyetlerini aksettirme noktasında altı asırlık bir maziye dayanan ve muhtevastındaki kültür harmanıyla gelecekte de var olacak olan köklü ve derin bir geleneğin adıdır.

İslam kültürü temelinde Arap ve Fars edebiyatından çeşnilerle harmanlanmış bir zenginlikte olan klasik edebiyat, kendisine yakıştırılan çeşitli adlar ve sıfatlarla yıllarca varlık göstermeyi başarmıştır. Nesre kıyasla nazmın bu dönemde öne çıkmasının esastnda şiirin bazen karanlık geceleri aydınlatan bir kandil, bir yol gösterici olması bazen de düşmana karşı bir kılıç, yaralı gönüllerin tabibi, hislerin en etkili ifade gücü olmasının albenisi yatmaktadır. Ruhu besleyen, gönlü derinleştiren şiir aynı zamanda kulu Rabbine götüren ince bir aşk yoludur. Bu hakikatin tesiriyle aşıklık kisvesine bürünen şairler; yazdıkları kasideler, gazeller, mesneviler ve musammatlarla tılsımlı sözler vücuda getirmişlerdir. Mazmunlarla, söz sanatlarıyla ölçü ve kafiyelere denk düşürülmüş anlam kodları olan bu şiirler, titiz kalemlerin değerli ürünleri olarak ortaya çıkmıştır.

Şairin ruh ve düşünce dünyasının derinliklerinden gelen beyitler önce kâğıtlara ardından gönüllere ve zihinlere nakşedilmiştir. Manzum sözün derin mana dünyasında bir ömür tüketen şairlerin, yazdıkları şiirleri kanaviçe misali ilmek ilmek işledikleri divanlarıyla muhafaza ettikleri ve geleceğe miras bıraktıkları malumdur. Bekleyişin, birikimin, olgunluğun mahsulü olan divanların uzun uğraşlar sonrası tamamlanması, dönemin sanat çevrelerini farklı arayışlara yönlendirmiştir. Bu arayışın sebebi, şairlerin taze ve seçkin şiirlerine daha hızlı ve kolay yoldan ulaşma isteğidir.

Çoğu zaman kendisi de şair olan bir derleyici tarafından oluşturulan mecmualar, ömrü divan tertip etmeye yetmeyen veya şiirleri henüz divan oluşturacak hacme erişmeyen şairlerin farklı nazım şekilleriyle kaleme aldıkları şiirlerinin gün ışığına çıkarılmasına olanak sağlayan kıymetli seçkilerdir. Divanı olduğu hâlde bazı şiirlerini çeşitli sebeplerden söz konusu divana almadığı görülen şairlerin bu şiirlerini de günümüzün antolojileri

olarak adlandırılan mecmualarda bulabilmek mümkündür. Bunlar çoğunlukla çağında dolaşımda olan, divanların gözde örneklerinin baş köşeye yerleştiği sergi niteliğindeki antolojilerdir.

Edebî mahsuller ile birlikte düşünce ve kültürel birikimimiz yüz yıllardır şekillenmekte ve gelişmektedir. Bu edinimlerin en değerli taşıyıcılarından biri olan şiir mecmualarında meşhur beyit ve şiirlere, tanınan pek çok şairin herhangi bir kaynakta yer almayan şiirlerinden ismi tezkirelerde geçmeyen şairlere varıncaya kadar birçok yeni bilgiye de erişilebilmektedir.

Şiir mecmuaları, içerdiği edebî bilgilerle beraber toplumsal hafızanın yaşatılmasına öncülük etmeleri sebebiyle de günümüzde klasik Türk edebiyatı araştırmacılarının ilgi odağı hâline gelmiş, özellikle lisansüstü çalışmalara konu edilmesiyle son dönemlerde hak ettiği değeri görmeye başlamıştır.

Mecmualar, yapılan her yeni çalışma ile önemini ortaya koymaktadır. Bizler de yeni bilgilerin keşfi ile alanımıza katkı sağlamak ve birikimlerimize günümüzün bakış açısını da ekleyerek kültürel kazanımlarımızı zenginleştirmek amacıyla bir şiir mecmuası üzerinde çalıştık.

Çalışmamıza konu olan eser, Süleymaniye Kütüphanesi Âşir Efendi koleksiyonu 458/1 numarada *Mecmû'a-i Eş'âr* başlığıyla kayıtlı şiir mecmuasıdır. Toplamda 59 varaktan oluşan eserin müstensihi ve mürettibi belli değildir. *Mecmû'a*'nın 33^b-59^b numaralı varak aralığı çalışmamız kapsamındadır.

Ağırlıklı olarak 16. yüzyıl şairlerinin şiirlerinden oluşan bu seçkide, 47 farklı şairin toplamda 5 kasidesi, 160 gazeli, 5 terci'-bendi ve 1 nazmı (tarih düşürmesi) bulunmaktadır. Bunların yanı sıra *Mecmû'a*'da kime ait olduğu bilinmeyen kıt'a nazım şekliyle yazılmış 1 şiir yer almaktadır. *Mecmû'a*; Hayâlî, Bâkî, Zâtî, Muhibbî gibi tanınmış isimlerin yanı sıra Nâmî, Seyfî, Sırrî, Tabîbî gibi daha az bilinen şairlerin şiirlerini de ihtiva etmektedir.

Çalışmamız kapsamında Giriş bölümünde transkripsiyon alfabesine ve tablo listesine yer verilmiştir. Giriş bölümünden sonra gelen birinci bölümde *Mecmû'a*'nın ve şairlerin tanıtımı, MESTAP'a göre düzenlenmiş muhteva tablosu yer almaktadır. İkinci bölüm ise metnin kuruluşunda izlenen yol, transkripsiyonlu metin ve tıpkıbasım örneklerini içermektedir.

Lisans öğrenimine başladığım günden bu yana bilgisiyle beni yetiştiren, yol gösterici söylemleri ve yardımlarıyla doğruya yönelten, mesleğini icra edişine ve ilmî birikimine hayranlık duyduğum çok kıymetli hocam tez danışmanım Prof. Dr. M. Esat HARMANCI'ya çalışmam boyunca ilgisini benden esirgemediği ve bu güzel metni çalışmama vesile olduğu için gönülden teşekkür ederim.

Lisans öğrenimimden bu yana özellikle de bu iki yıllık süreçte benden her konuda desteğini ve bilgisini esirgemeyen, pozitif enerjisi ve güler yüzüyle bizleri her zaman motive eden, çalışma anlayışını ve disiplinini örnek aldığım değerli hocam Doç. Dr. Gülçin TANRIBUYURDU'ya çok teşekkür ederim.

Aynı eserin diğer yarısını eş zamanlı olarak inceleyen ve çalışmanın başından beri fikir alışverişinde bulunduğum değerli arkadaşım Kübra AĞAR'a, destekleyici söylemleriyle beni her zaman yüreklendiren aileme ve dostlarıma ayrıca teşekkür ederim.

Fadime KUL

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	I
İÇİNDEKİLER.....	IV
ÖZET.....	V
ABSTRACT.....	VI
ÇEVİRİYAZI (TRANSKRİPSİYON) ALFABESİ.....	VII
KISALTMALAR VE İŞARETLER.....	VIII
TABLO LİSTESİ.....	IX
ŞEKİL LİSTESİ.....	X
BÖLÜM 1.....	1
1.1. Klasik Türk Edebiyatında Şiir Mecmualarının Yeri ve Önemi.....	1
1.2. MECMÛ‘A-İ EŞ‘ÂR’IN TANITIMI VE İNCELEMESİ.....	6
1.2.1. Mecmuanın Dış Özellikleri (Nüsha Tavsifi).....	6
1.2.2. Mecmuanın Muhteva, Dil ve Yazım Özellikleri.....	10
1.2.3. Mecmuada Yer Alan Şairler ile Kullandıkları Nazım Şekilleri ve Sayısı.....	14
1.2.4. Mecmuada Yer Alan Şiirlerde Kullanılan Vezinler ve Sayıları.....	18
1.2.5. Mecmuada Yer Alan Şairlerin Biyografileri.....	19
1.2.6. Derleyicinin Kimliği ile İlgili Hususiyetler.....	47
1.2.7. Mecmuanın (33 ^b -59 ^b) MESTAP’a Göre Muhteva Tablosu.....	59
BÖLÜM 2.....	80
2.1. Tenkitli Metnin Kurulmasında İzlenen Yol.....	80
2.2. Tenkitli Metnin Transkripsiyon ve İmlasında İzlenen Yol.....	83
2.3. MECMÛ‘A-İ EŞ‘ÂR’IN (33 ^b -59 ^b) TRANSKRİPSİYONLU METNİ.....	85
SONUÇ.....	194
KAYNAKÇA.....	197
TIPKIBASIM ÖRNEKLERİ.....	208
ÖZ GEÇMİŞ.....	217

ÖZET

Manzum ve mensur birçok eseri bünyesinde barındıran klasik Türk edebiyatı, tıpkı Osmanlı Devleti gibi köklü ve zengin bir geçmişe sahiptir. Bu zengin muhtevasıyla hâlâ araştırılmaya ve yorumlanmaya muhtaç yönleri bulunan klasik edebiyatın bünyesinde vücuda getirilmiş en değerli kaynaklarından biri de dönemin şiir panoraması niteliğindeki mecmualardır. Toplumdaki kültürel renkliliği yansıtmaları, edebiyatımıza ve tarihimize ışık tutmaları bakımından ayrıca önem arz eden bu eserler, özellikle son yıllarda araştırmacıların ilgi odağı hâline gelmiştir.

Mecmuaların mahiyetindeki önemleri kavranarak aynı bilinçle hazırlanan bu çalışmada, Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi Âşir Efendi koleksiyonunda yer alan 458/1 numarada *Mecmû'a-i Eş'âr* başlığıyla kayıtlı eserin 33^b-59^b varak aralığını ihtiva eden kısım incelenmiştir. İncelemeye alınan kısımda 15., 16. ve 17. yüzyılda yaşamış 47 şairin 5 kaside, 160 gazel, 5 terci'-bend, 1 kıt'a ve 1 nazm olmak üzere toplamda 172 şiiri bulunmaktadır.

Giriş bölümü ve ardından gelen iki ana bölümden oluşan çalışmanın ilk bölümünde mecmuaların önemine ve *Mecmû'a-i Eş'âr*'ın özelliklerine değinilmiş ardından MESTAP'a uygun olarak hazırlanan muhteva tablosuna yer verilmiştir. İkinci bölüm ise *Mecmû'a*'daki şiirlerin divanlarda yer alan şekilleriyle karşılaştırılarak okunması sonucu kurulan tenkitli metni ihtiva etmektedir.

Anahtar kelimeler: Klasik Türk edebiyatı, mecmua, şiir, tenkitli metin, MESTAP.

ABSTRACT

Classical Turkish literature, which includes many works written in verse and prose, has a deep-rooted and rich history, just like the Ottoman State. One of the most valuable resources is the poetry journals, which serve as the poetry panorama of the period. They have materialized within classical literature, which has aspects that still need to be explored and interpreted with its rich content. Especially in the recent years, these works that are also important in terms of reflecting the cultural color in the society and shedding light on our literature and history, have become the focus of researchers.

In this study, which was prepared with the same consciousness by understanding the importance of the nature of the journals, the part, which contains the 33^b-59^b page range of the work registered under the title of *Mecmû'a-i Eş'âr* with the number 458/1 in the Âşir Efendi collection of the Süleymaniye Manuscript Library, was examined. In the section examined, there are 172 poems in total, which include 5 ode, 160 ghazal, 5 terci'-bend, 1 kita and 1 verse from 47 poets who lived in the 15th, 16th and 17th centuries.

In the first part of this study, which consists of an introductory section and two main sections that follow, the importance of the journals and the features of *Mecmû'a-i Eş'âr* are given along with the table of contents prepared in accordance with MESTAP (Project of Systematic Classification of Journals). The second part contains the critical text formed as a result of reading the poems in Poetry Journal while comparing them with the figures in divans.

Keywords: Classical Turkish literature, poetry collection, poetry, critical text MESTAP.

ÇEVİRİYAZI (TRANSKRİPSİYON) ALFABESİ

آ, ا	A, a, Ā, ā, E, e	ش	Ş, ş
ء	’	ص	Ş, ş
ب	B, b	ض	Ž, ž, Đ, đ
پ	P, p	ط	Ț, ț
ت	T, t	ظ	Z, z
ث	Ṣ, ṣ	ع	‘
ج	C, c	غ	Ġ, ġ
چ	Ç, ç	ف	F, f
ح	Ĥ, ĥ	ق	Q, q
خ	Ħ, ħ	ك	G, g, K, k, Ŋ, ŋ
د	D, d	ل	L, l
ذ	Z, z	م	M, m
ر	R, r	ن	N, n
ز	Z, z	و	V, v, O, o, Ö, ö, U, u, Ü, ü Ū, ū, Ō, ō
ژ	J, j	ه	H, h, A, a, E, e
س	S, s	ی	Y, y, I, ı, İ, i, Ī, ī

KISALTMALAR VE İŞARETLER

A.E.	Âşir Efendi
bkz.	Bakınız
C.	Cilt
D.	Dîvân-Dîvânçe
DİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
EEK	Esat Efendi Koleksiyonu
E.T	Erişim Tarihi
G.	Gazel
K.	Kasîde
M.	Mecmû'a
MESTAP	Mecmuaların Sistematiik Tasnifi Projesi
No.	Numara
s.	sayfa
TEİS	Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü
Terc.	Tercî'-bend
vb.	ve benzeri
vd.	ve diğeri
vr.	varak
yp.	yaprak
[...]	Ekleme yapılan ve tamir edilen kısımlar

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Mecmuada Yer Alan Şairler ile Kullandıkları Nazım Şekilleri ve Sayısı	16
Tablo 2: Mecmuada Yer Alan Şiirlerde Kullanılan Vezinler ve Sayıları.....	18
Tablo 3: Mecmuada Yer Alan Şairlerin Yaşadıkları Yüzyıl Tablosu	53
Tablo 4: Mecmuada Yer Alan Şairlerin Memleketleri	53
Tablo 5: Mecmuada Yer Alan Şairlerin Meslekleri	55
Tablo 6: Mecmuanın (33 ^b -59 ^b) MESTAP'a Göre Muhteva Tablosu	59

ŞEKİL LİSTESİ

- Şekil 1:** Nazım Şekilleri ve Sayısı..... **15**
Şekil 2: En Fazla Şiiri Bulunan Şairler ve Sayısı..... **15**

BÖLÜM 1

1.1. Klasik Türk Edebiyatında Şiir Mecmualarının Yeri ve Önemi

Geçmişten günümüze intikal ederken yüzyıllar içinde amaç ve yöntem değiştirerek farklı bir hüviyete bürünen mecmua kavramı “sözlükte ‘dağınık şeyleri bir araya getirmek, toplamak’ anlamındaki cem‘ masdarından türeyen, mecmû‘dan (bir araya getirilmiş, toplanmış) gelmektedir.”¹ Terimsel manada ise “seçilmiş şiir, münşeât, güfte vb. eserlerin toplanarak bir araya getirildiği eserlerin genel adıdır.”²

Şiir insanların dimağında; sezginin, ilhamın, tefekkürün ve hayal gücünün vücut bulmuş hâlidir. Tüm anlam katmanlarına nüfuz edebilmenin en kısa yolu, dil vasıtasıyla erişebildiği en yüce, en derin ve en etkili ifade biçimidir. Şiirin tesir gücünün bu denli yüksek oluşu devletin en yüksek mevkiinde yer alan padişahın sıradan bir ferde varıncaya kadar Osmanlı İmparatorluğu’nda her kademedeki insanın şiire ilgi ve itibar göstermesine yol açmıştır.

16. yüzyılda askeri ve siyasi alanda büyük bir gelişim kaydeden Osmanlı aynı başarıyı mimari, musiki, edebiyat, yazı ve süsleme sanatında da göstermiştir. Şehzadelere küçük yaşlardan itibaren edebiyat ve sanat eğitimi verilmesi, şairlerin özellikle yazdıkları kasidelerle padişahın cömertliklerinden ve hediyelerinden faydalanması, saraylarda veya devlet büyüklerinin konaklarında şiir meclislerinin tertip edilmesi Osmanlı Devleti’nin edebiyata verdiği değerin bir yansımasıdır. Sanatın içinde yer alan padişahlar savaşçı ve kahraman kimliklerini edebi eserlerle beslemiş, hislerine şiirlerde hayat vermişlerdir. Kaside, gazel, mesneviler açısından da son derece verimli olan bu çağda klasik şiir, nazım şekilleri ve ifade bakımından olgunlaşmış; Fuzûlî, Bâkî gibi zirve isimlerin dokunuşuyla da altın çağını yaşamıştır.

Şiirin zihinlerde mesken tuttuğu bu dönemde kadı, müderris, esnaf, tabib, çizmeci, falcı gibi her meslekten insan yetenekleri doğrultusunda şiirler

¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Mustafa Uzun, “Mecmua”, **DİA**, C.28, Ankara 2003, s.265-268.

² Ahmet Mermer, Neslihan Koç Keskin. Eski Türk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü. Ankara, Akçağ Yayınları, 2005, s.66.

kaleme almıştır. Eğitimlisinden ümmisine, genç yaşlı, kadın erkek demeden sözün büyüüne kapılan herkes şiirle alakadar olmuş, divanlar tertip edilmiş, mesneviler yazılmıştır. Gönüllerindeki cevhere hak ettiği değerini biçileceğinin farkına varan şairler yani sözün erkiyle kültürel iktidarı ellerinde tutanlar, teşvikin ve ikramın bol olduğu bu dönemde kitaplar dolusu şiir söylemişlerdir. (İnalcık, 2003: 21-38)

Şairlerin gençlik yıllarından kemale erdikleri döneme kadar kaleme aldıkları şiirler her zaman bir divanda yer bulmaz, kimi dillerde kimi evrakta muhafaza edilirdi. Eldeki verilerin söylediğine göre divanların da önemli kısmı bugünlere erişebilmiş değildir. Türkoloji çalışmaları ile başlayan süreç, kütüphanelerin ve özel koleksiyonların imkân verdiği ölçülerle sınırlıdır. Antolojilerin ve biyografi eserlerinin bize verdiği bilgilere göre hatırı sayılır ölçüde kayıp eserler ve divanlar söz konusudur. Hâl böyle olunca da şiir özelinde mecmuaların tanıklığı çok daha anlamlı hâle gelmiştir. Klasik Türk edebiyatı alanındaki çalışmalar divanlar üzerinde yoğunlaşmış ancak divanlarda yer almayan şiirleri de muhtevasında barındıran mecmualar son yıllarda lâayık olduğu ilgi ve rağbeti üzerine toplamayı başarmıştır.

Mecmualar, aynı yüzyılda yaşayan veya farklı yüzyılların şiir vadisinden seslenen şairlerin kaside, gazel, mesnevi, terci‘-bend, muamma gibi farklı nazım şekilleriyle yazılmış eserlerinin, çoğu zaman kendisi de şair olan bir derleyici eliyle oluşturulmuş eserlerdir. Oldukça renkli bir içeriğe sahip olan mecmuaların çoğunluğu aşina güzeller sergisi ise de aşina şairin bigâne şiirini de bigâne şairin müstesna gazelini de bu eserlerde bulabilmek mümkündür. Arada sırada yegâne şiirlerle varlığından haberdar olduğumuz şairler belki de günümüze ulaşan en kıymetli miraslardır.

Mecmuaları içerik olarak incelemek anlamlandırmak için yeterli değildir. Bunları tam olarak anlamlandırabilmek için şairlerin ve şiirlerin bir araya gelerek aynı mecmuanın yapraklarında buluşmalarının hikâyesini bilmek, onları kavuşturan derleyiciyi tanımak, yetenekleriyle sayfalara renk katan sanatçıların geçmişten gelen sesine kulak vermek gerekmektedir.

Mecmualar, sayfalarını korumak için giydirilmiş ciltleri ve ciltlerindeki ince işlemleriyle, ilk sayfayı açışımızla göze çarpan en güzel renklerin ve desenlerin bir araya getirildiği ebruli kağıdıyla, hayatın renklerle harmanlanmasıyla ortaya çıkmış geçmiş dönemi gözümüzde canlandıran minyatürleriyle, satırlarını bezeyen hat sanatıyla, derkanarlardaki süslemeleriyle estetik ve sanatsal açıdan ayrıca değerlendirilmesi gereken orijinal çalışmalardır.

Farklı özellikteki malzemelerin bir araya getirilmesiyle oluşan mecmualar, içerikleri ile olduğu gibi görsel tasamalarıyla da birbirlerinden ayrılmaktadır. Mürettibin tasarrufunda ortaya çıkan mecmuaları kapsayacak genel tanımlamalar yapılması mümkün olmadığından bunları tanımlamak için çeşitli tasnif çalışmaları yapılmıştır. Araştırmacıların ilk etapta mecmuaları “şiiir mecmuaları” ve “diğer mecmualar” olarak iki başlık altında incelemesi şiiir mecmualarının tek başına dahi çok geniş ve derin bir araştırma sahası olduğunu ortaya koymaktadır. (Köksal, 2012: 411)³

Şiiir mecmuaları üzerine yapılacak olan sınıflandırmada ilk olarak cilt ve tertip hususiyetleri esas alınarak yaprakları uzunlamasına açılanlarına *cönk*, klasik defter formatında olanlarına yani yaprakları yana doğru açılanlarına da *mecmua* denmiştir. Bazı araştırmacılar mecmuanın halk edebiyatındaki karşılığının cönk olduğunu ileri sürmüştür. Ancak sözel aktarımı yansıtan cönklerin yapraklarında yalnızca aşıklara ait şiiirler değil klasik edebiyat şairlerine ait gazel, kaside, mesnevi gibi şiiir türlerinin de görülmesi cönklerin ciltlenmenin ötesine gidilerek klasik edebiyat bağlamında ayrıca araştırılmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. (Koz, 2012: 159-164)

Bunun dışında mecmualar tertip durumuna göre mürettep ve gayr-ı mürettep, şekline göre manzum, mensur ve manzum-mensur karışık, diline göre Türkçe, Arapça ve Farsça muhtevasına göre din, tasavvuf, hikâye, ilm-i nücum, hezel ve hiciv, edviye, musiki, hat ve kitabet ve son olarak şahısların

---

³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Köksal, Fatih, “Şiiir mecmûalarının önemi ve ‘Mecmûaların Sistematik Tasnifi Projesi’ (MESTAP)”. Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, İstanbul, Turkuaz Yayınları, 2012, s.411-431.

tertip ettiği veya şahıslar için tertip edilen mecmualar olarak sınıflandırılmaktadır. (Gürbüz, 2012: 108-113)⁴

Özenle hazırlanan mecmualar olduğu gibi birbirinden farklı boyutta kağıtlarıyla, mürekkep ve kâğıt renginin farklı oluşuyla, okunaklı olmayan yazılarıyla karmaşık bir görüntü ortaya koyan dağınık ve düzensiz mecmualar da bulunmaktadır. Eğer müstensih bir kitleye hitâp etme gayesi güdüyorsa mecmuanın cildine, kâğıdına, hattına dikkat ettiği kadar seçtiği şiirlerin aslının korunmasına, derkenarlarda şairlerin mesleği, yaşadığı yüzyıl, sosyal statüsü, karakteri, memleketi, eserleri ile ilgili bilgiler aktarmaya da özen göstermiştir. (Köksal, 2016: 174)

15. yüzyılda kişilerin beğenilerini yansıtan bir not defteri olarak göreve başlamış olan şiir mecmualarında 16. yüzyılda sayı ve çeşitlilik bakımından artış görülmektedir. Mecmualar üzerinden dönemin rağbet gören şair ve şiirleri, en çok tercih edilen nazım şekilleri, toplumun ve şiir meraklısının beğenisi gibi pek çok edebî bilgi tespit edilebilmektedir.

Şiir mecmualarında, şiirlerin yanı sıra boş yapraklarına ve derkenarlarına kaydedilen tılsımlar, ilaç tarifleri, çeşitli dualar, şecere kayıtları, ölüm tarihleri gibi bazı önemli notlar ve kayıtlar da yer alabilmektedir. Bu bilgilere bütüncül bir gözle bakıldığında mensup oldukları toplumun yapısı, zihniyeti, gündelik yaşantıları, inanışları, hastalıkları ve tedavi olarak kullandıkları ilaçları, sanat anlayışları, şiir zevkleri gibi edebiyat ve kültür tarihimize kaynaklık edecek pek çok bilgiye şiir mecmuaları vasıtasıyla erişebilmek mümkündür.

Bir milletin kimlik belgeleri olarak değerlendirilen yazma eserlerin⁵ en nadide parçaları arasında yer alan şiir mecmuaları, edebiyat tarihimizin kişi ve eser kadrosunun genişlemesine hizmet etmektedir. Şiir mecmualarıyla ilgili yapılan araştırmalar, projeler ve lisansüstü çalışmalarda son yıllarda artış görülmesi özellikle mecmualardan yararlanarak divan hazırlanmasına,

---

⁴Ayrıntılı bilgi için bkz. Gürbüz, Mehmet, “Şiir mecmûaları üzerine bir tasnif denemesi”. Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, İstanbul, Turkuaz Yayınları, 2012, s.99-113.

⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Günay, Kut. “Yazmalar Arasında II” Osmanlı Araştırmaları VII-VIII. İstanbul, 2012, s.181-198.

tezkirelerde adına rastlamadığımız şairlerin ortaya çıkarılmasına, mecmuaların edebiyat tarihi açısından öneminin anlaşılmasına katkı sağlamaktadır.

Yazıldıkları dönemdeki şairlerin şiir ve hayat macerasına eşlik ederek günümüze ulaşan şiir mecmuaları; muhtevastaki sosyal, siyasal, kültürel ve sanatsal değerlerle dünümüzü aydınlatan bugünümüzü anlamlandıran nadir eserlerdir. Dünyadaki ve ülkemizdeki çeşitli kütüphanelerin raflarında ilgisine kavuşmayı bekleyen binlerce mecmuanın varlığı dahi bu türün ehemmiyetini ortaya koymaktadır.

1.2. MECMÛ'A-İ EŞ'ÂR'IN TANITIMI VE İNCELEMESİ

1.2.1. Mecmuanın Dış Özellikleri (Nüsha Tavsifi)

Üzerine çalışılan eser, Süleymaniye Kütüphanesi Âşir Efendi koleksiyonu 34 Sü-Âşir 458/1 numarada *Mecmû'a-i Eş'âr* adıyla kayıtlı şiir mecmuasıdır. *Mecmû'a*, yedi farklı eserin bir araya getirilerek ciltlenmesi sonucu ortaya çıkan külliyyatın ilk eseridir. Bu eser, 1^b'de başlayıp 59^b'de son bulmaktadır.

İkinci eser, 60^a-61^a vараğında yer alan 458/2 numarada kayıtlı Feyzî-Feyzullâh bin el-Mübârek el-Hindî (954-1004/1547-1596)'nin kaleminden çıkan *Sevatiu'l-İlham fî Tefsîri'l Kur'ân*'dır. 65^b-71^a varak aralığını kapsayan 458/3 numarada kayıtlı olan üçüncü bölümde Abdü'l-kerîm Çelebi bin Sinân Akhisârî'nin *Münşe'ât* adlı eseri, 72^a sayfasında yer alan ve sonunun noksan olduğu belirtilen 458/4 numarada kayıtlı dördüncü bölümde Celâlû'd-dîn Abdu'r-Rahmân bin Ebî Bekr es-Suyûfî (849-911/1445-1505)'nin *Büşra'l-Ke'ib bi-Likai'l Habîb* adlı eseri, 458/5 numarada kayıtlı 73^b-74^a vараğını kapsayan beşinci kısımda Hızır Beg bin Celâlû'd-dîn Sivrihisârî (810-863/1407-1459)'nin *el-Kasîdetü'n-Nûniye* adlı eseri, 458/6 numarada kayıtlı 75^b-77^a varak aralığını kapsayan ve sonunun eksik olduğu belirtilen altıncı bölümde Kara Çelebî-zâde Ebû'l-Fazl Mahmûd'un *Adâb-ı Ta'lîm-i İmân ü İslâm* adlı eseri, 81^a-99^a varak aralığını kapsayan ve 458/7 numarada kayıtlı olan son bölümde ise yazarı bilinmeyen *Mecmû'a-i Fevâ'id* başlığıyla kaydedilmiş eser yer almaktadır.

Çalışma konumuz olan ilk eserin müstensihi ve istinsah tarihi ile ilgili kütüphane kayıtlarında ve *Mecmû'a* sayfalarında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Kimliğini belirlediğimiz şairler, şiirler, nüshanın kâğıt kalitesi, tercih edilen hat yazısı ve ciltleme tekniği gibi özelliklerden yola çıkarak *Mecmû'a*'nın 16. yüzyılda beyaza çekildiği düşünülmektedir.

200x120 mm ebatlarındaki nüsha 125x70 mm'lik yazı alanında yer almaktadır. Şemseli, kahverengi meşin bir cilde sahiptir. Sırtı tamir gören eserin ön kapağında yaprak ve çiçek desenli ebru sanatı örneği, aynı varaktaki diğer sayfada ise kütüphane kayıt bilgileri yer almaktadır.

Mecmû'a'nın 1^a sayfasının başında besmele ve hemen altında *İsm-i A'zam* duası; bunların altında da Mustafa Âşir'in 1161 (1748) tarihli mührü, 1176 (1763) tarihli temellük kaydı, Yusuf bin Ahmed Musliheddîn'in mülkiyet yazısı vardır.

1^b sayfasında 'Ârifî (?-1562)⁶'ye ait Kanûnî Sultân Süleymân'ın Rodos seferinin anlatıldığı "Ez-ân-ı Ârifî Kasîde-i Diğer Her Mısra'ı Târih Biri Cülûs u Biri Feth-i Rodos" başlıklı yalnızca 3 beyti bulunan bir kaside vardır. Kasidenin devamı niteliğindeki diğer sayfaların kopmuş olduğu 2^a sayfasında Arap edebiyatında söz sahibi, Endülüslü şair Süheylî (1114-1185)⁷'ye ait olduğu anlaşılan ve şairin *İbn Hicce Tahmîsü's-Süheyl* adlı eserinden alınmış bir parça olduğu düşünülen yarım kalmış musammattan anlaşılmaktadır. Eksik kasidenin yer aldığı 1^a sayfanın renginin *Mecmû'a*'nın devamında kullanılan nohudî renkten daha koyu tonda olması, 2^a sayfasındaki iplerin yerinden çıkmış olması bu iki sayfanın *Mecmû'a*'dan bağımsız olduğunu, ciltlenme ya da tadilat işlemi sırasında karışıklık yaşandığını göstermektedir.

Mecmû'a, toplamda 59 varaktan müteşekkil olup 33^b-59^b sayfaları arasındaki 26 varak çalışmamız kapsamındadır. Çalışmamız dahilindeki kısımda herhangi bir şiir kaydedilmemiş baştan sona boş olan 2 sayfa -46^a, 57^a- bulunmaktadır. Bu 2 sayfa dışındaki 50 sayfada yer alan şiirler tez çalışması kapsamında incelenmiştir.

Mecmû'a'nın nohudî renkteki kâğıdı aharlıdır. Müstensih şiirleri bu yapraklara el yazısıyla kaydetmiştir. Metnin büyük bir bölümü eğik yazılardan oluşmaktadır. *Mecmû'a*'daki şiirlerin diziliminde divanlarda olduğu gibi bir tertip ya da redif sıralamasına göre bir düzen gözetilmemiştir. Eserde şiir sayısı fazla olan şairlerin şiirlerinin genellikle aynı sayfaya denk getirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Ayrıca aynı vezne ve redife sahip şiirler ise çoğunlukla aynı varağa ya da arka arkaya varaklara dizilmeye çalışılmıştır.

---

⁶ Şair hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Tahsin Yazıcı, "Ârifî Fethullah Çelebi", *DİA*, C.3, İstanbul 1991, s.371-373.

⁷ Şair hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Mustafa Sabri Küçükbaşcı, "Süheylî, Abdurrahman bin Abdullah" *DİA*, C.38, İstanbul 2010, s.30-32.

Mecmû'a harekesiz, talik yazı türüyle kaleme alınmıştır. Şiirlerin yazımında siyah mürekkep, söz başlarında ise kırmızı mürekkep tercih edilmiştir. Başlıklar dışında unutulmuş bir beyit, terci'-bendlerin tekrar eden mısra ve beyitleri, bazı şiirlerin sonunda bittiğini gösteren mim (م) harfi de kırmızı mürekkeple yazılmıştır. 57^b, 58^a, 58^b, 59^a ve 59^b sayfalarındaki başlıklarımlarda ise siyah mürekkep tercih edilmiştir. Nazımlara başlık verilmesi ve bu başlıklarda kırmızı mürekkep tercih edilmesi şiirleri birbirinden ayırma konusunda kolaylık sağlamış aynı zamanda *Mecmû'a*'yı düzenli bir forma sokmuştur.

Mevcut başlıklarda genellikle şairin adı veya şiirin nazım şekli yer almaktadır. (Gazel, Terci'-Bend-i Gubârî, Bâkî Fermâyed vb.) Aynı sayfa üzerinde ya da art arda sayfalarda aynı şaire ait şiirler yer alıyorsa ilk şiire şairin mahlasıyla başlık atılmıştır. Devamında gelen şiirlere ise "velehû eyzân, ez-ân" gibi başlıklar yazılmıştır.

Mecmû'a'nın 56^a ve 56^b sayfalarında yer alan şiirlerde başlıklandırma yapılmamış, sonrasında yer alan gazellerde de düzensiz bir başlıklandırma bulunmaktadır. Başlıklandırma yapılmayan gazellerin yanı sıra özellikle 50., 51. ve 52. varaklarda gazel ve kasidelerin arasındaki boşluklara yan bir şekilde yazılmış şiirlerin devamının aynı şekilde bir sonraki sayfada yer alıyor olması ve bu şiirlerin başlıklarının bulunmaması ilk bakışta şiirlerin tespitine engel teşkil etmekte ve karışıklığa yol açabilmektedir.

İncelediğimiz kısmın 33^b-46^a varakları arasındaki sayfalarda her iki sayfaya 3 gazel denk gelecek şekilde bir varığa 6 gazel yazılmış, sayfanın sağ ve sol kenarlarında kasideler, terci'-bendler ve musammatlar yer almıştır. Derkenarlarda yer alan kasideler 16 satır üzerine yazılırken, terci'-bendler 17 veya 19 satır üzerine yazılmıştır. Sayfaların sağ ve sol kenarına yazılmış şiirlerin ortalarına denk düşürülen gazeller genelde 5 beyitten oluşmaktadır. Burada 5 beyitten oluşan şiirler neşredilmiş divanlarda daha fazla beyite sahip olabilmektedir.

Bazı şiirler bir sütunda bitmemiş, sonraki sayfalarda da devam etmiştir. Gazeller sütun dışında yer alıyorsa beyitleri yan yana yazılırken son

iki mısraları alt alta kaydedilmiştir. Gazel dışındaki şiir türleri sütunlara kaydedildiği için yukarıdan aşağıya okunacak şekilde dizilmiştir.

Mecmû'a'nın 46^b-55^b varak aralığındaki sayfaların sağ ve sol kenarlarında yer alan şiirler ile orta kısımlarına denk düşürülmüş gazellerin arasına yan bir biçimde iki beyit kaydedilmiştir. Söz konusu varakların istif şekli ve bu sayfalarda mısraların belli bir şekle benzetilerek yazılması esasına dayanan figür şiir örneklerinin yer alması *Mecmû'a* tertibinde estetik kaygının ön planda tutulduğunu göstermektedir.

Mecmû'a genelinde yakalanan estetik yapının 56^a sayfası itibariyle bozulduğu, cetvel kullanılmayarak sayfalara yalnızca gazellerin yazıldığı görülmektedir. Bazı sayfalarda ise ufak tahripler (55^a), mürekkep dağılımları (47^a) ve mürekkep lekeleri (55^b) bulunmaktadır. *Mecmû'a*'da bazı düzensizlikler, ufak tahripler, yazım ve imla hataları bulunmasına rağmen nüshanın yazısı oldukça okunaklıdır.

Mecmû'a sayfalarında düzenli bir numaralandırma bulunmamaktadır. Bazı sayfaların sol üst köşesinde biri Arap rakamlı (٣٧) diğeri Latin rakamlı (37) olmak üzere iki farklı numaralandırma yer almaktadır. Arap rakamlarının mürekkebi silik durumdayken Latin rakamlarının oldukça belirgin olması bu rakamların *Mecmû'a*'ya sonradan eklendiğini göstermektedir.

Eserin sırtının tamir işlemi sırasında forma karışıklığı yaşandığı tespit edilmiştir. Mevcut hâliyle *Mecmû'a*'nın 16^a sayfasında 18. beyitten başlayan Bâkî'ye ait kasidenin ilk 16 beytinin 45^a ve 45^b numaralı sayfalarda yer alması dikkat çekicidir. 46^a sayfasının boş olması ve kasidenin istifleniş şekli gibi deliller ışığında ilgili yaprak, metin süresince olması gereken yere -16^a ve 16^b- götürülmüştür. Bu durum sonucunda Latin harfleriyle 16 olarak belirtilmiş sayfanın numarası 17 olarak düzeltilmiş ve devamındaki numaralandırmalarda da değişiklikler meydana gelmiştir. Sayfalar 1^b'den itibaren tarafımızca yeniden numaralandırılarak yapraklar düzenli bir forma kavuşturulmuştur.

Tenkitle metne esas olan 33^b-59^b arası bölüm büyük ölçüde gazellerden oluşmaktadır. Toplam 172 şiirin 160'ı gazel, 5'i kaside, 5'i terci'-bend, 1'i nazm ve diğeri 1'i ise kıt'adır.

Yukarıda bahsi geçen özellikler ve tespitlerden yola çıkarak bütüncül bir gözle bakılarak tanıtımı yapılmış olan *Mecmû'a* 59^b sayfası ile son bulmaktadır.

1.2.2. Mecmuanın Muhteva, Dil ve Yazım Özellikleri

Mecmû'a-i *Eş'âr*, ağırlıklı olarak 16. yüzyıl şairleri ve onların şiirlerini ihtiva etmektedir. Necâfî Bey, Mesîhî gibi 15. yüzyıl şairlerinin 14 şiiri; Şeyhülislâm Yahyâ, 'Âkilî, Râzî ve 'Ârif gibi 17. yüzyıl şairlerin 11 şiiri dışında geriye kalan 147 şiir *Mecmû'a*'nın muhtevasında 16. yüzyıl şairlerinin önemli bir yer teşkil ettiğini göstermektedir. Nazım şekilleri arasında tercih bakımından gazeller ön plana çıkmaktadır.

Mecmû'a'da Bâkî, Zâtî, Hayâlî, Taşlıcalı Yahyâ gibi divan sahibi şairlerin yanında, hayatı ve şiirleri hakkında çok az bilgiye ulaşılabilen 'Âkilî, Nâmî, Şânî, Sadrî gibi divanı olmayan isimler de yer almaktadır.

Mecmû'a'da yer alan şiirler, divan tertiplerinde olduğu gibi sistematik bir düzenle ve harf sırası (elifbâ) gözetilerek dizilmemiştir. Şiirlerin dizilimi yapılırken Bâkî, Hayâlî gibi şiir sayısı ile *Mecmû'a*'da öne çıkan isimlerin şiirlerinin genel itibarıyla art arda sıralanması dikkat çekmektedir.

Dikkat çeken bir diğeri husus da derleyicinin yapmış olduğu şair ve şiir seçimleridir. 16. yüzyılda revaçta olan nazire mecmualarını incelemiş olduğu düşünülen derleyicinin metinde yer alan şiirlere "ez ân, râst, velehû" gibi başlıklandırmalar yapması, aynı redif ve aruz kalıbı üzerine inşa edilen şiirlerin farklı şairlere ait olması ancak aynı sayfa üzerinde veya arka arkaya sıralayarak vermesi dönemindeki nazire döngüsünü eserinde yansıtmaya çabası içinde olduğunu göstermektedir. Mevcut şiirlere 16. yüzyılın dolaşımında olan *Mecmû'a'n-Nezâir*, *Pervane Bey* gibi önemli nazire mecmualarında rast gelinmesi de bu görüşümüzü desteklemektedir.

Yazmada Bâkî, Necâtî, Muhibbî, Hayâlî, Zâtî, Rûhî, Şeyhülislâm Yahyâ gibi döneminde öne çıkmış usta şairlerin şiirlerine yer verilmesinin yanı sıra yetenekli ama şöhret bulamamış Misâlî, ‘Ârif, Râzî, Sadrî ve Kevserî gibi şairlerin şiirlerine yer verilmesi, 16. yüzyılın önemli ilim ve devlet adamlarından biri olarak tanınan Kemal Paşa-zâde’ye ait 1 şiir bulunurken okuma yazma bilmeyen Re’yî’ye ait 6 şiire yer verilmesi *Mecmû‘a*’nın değerli bir seçki olduğunu ve derleyicinin belli ölçüdeki şiir zevki ekseninde şekillendiğini göstermektedir.

İncelemiş olduğumuz *Mecmû‘a*’da Eski Anadolu Türkçesi’nin dil hususiyetlerinin korunmuş olduğu görülmektedir:

- Zarf fiil ekinin (-up, -üp) yuvarlak ünlülü yazılması: açup "اچوب" (K.02/42^b), yanup "ينوب" (G.63/4^b) vb.
- Görülen geçmiş zaman ekinin (-dı, -di) 3.tekil ve çoğul şahısta düz ünlülü kullanılması: geldi "کلدی" (G.50/1^b), sandılar "صاندلار" (G.35/1^a) vb.
- Öğrenilen geçmiş zaman ekinin (-mı, -miş) daima düz ünlülü yazılması: kalmı, "قالمش" (G.41/1^b), dimiş "دیمش" (G.75/5^a) vb.
- Geniş zaman ekinin (-ur, -ür) yuvarlak ünlülü kullanılması: olur "اولور" (G.142/3^a), gelür "کلور" (G.96/4^a) vb.
- İkinci tekil şahıs iyelik ekinin yuvarlak ünlülü ve nazal (ŋ)’li kullanılması: kaşu, "قاشك" (G.59/2^a), hasmu, "خصمك" (K.1/32^a) vb.
- Bunların dışında bazı sözcüklerin yuvarlak ünlülü yazılması: açık "اچوق" (G.17/1^a), kendü "کندو" (G.133/2^a), ‘uyku’ sözcüğünün kaf (ق) harfi ile değil hı (خ) harfi ile yazılması: uyhu "ويخو" (G.132/5^a), ‘gece’ sözcüğünün ye (ی)’li biçimde yazılması: gēce/gice "گیجه" (G.153/5^a).
- Akuzatif (belirtme) ekinin daima düz ünlülü yazılması: kulu, "قولکی" (G.135/1^a), derdini "دردینی" (G.16/1^a) gibi birçok örnek üzerinden *Mecmû‘a*’nın dil özelliklerini anlamak mümkündür.

Mecmû'a'nın 33^b-59^b varak aralığında yer alan mahlaslardan yola çıkarak tespit edebildiğimiz 47 şair ve bu şairlere ait toplam 172 şiir bulunmaktadır. Bu şiirlerin 5'i kaside, 160'ı gazel, 5'i terci'-bend, 1'i nazm (tarih düşürme) diğeri de kıt'adır. Bu nazım şekilleri içerisinde gazeller sayıları ile ön plana çıkmaktadır.

Mecmû'a'da 1 adet mükerrer gazel bulunmaktadır: 52^a'da kayıtlı olan Emrî'ye ait 38 numaralı gazel, 53^a'da da aynı şekilde yer almaktadır. Bu durum ilgili yerde aparatta belirtilmiştir.

Mecmû'a'da gazelin başlığındaki isim ile mahlasının uyuşmadığı 4 şiir yer almaktadır: 18 numaralı gazelin başlığında "Hayâlî Beg" yazarken mahlas beytinde Gazâlî isminin kayıtlı olduğu, 73 numaralı "Ânî" başlıklı gazelin mahlas beytinden İlâhî'ye ait olduğu ve 154 numaralı "Gülşenî" başlıklı şiirin mahlas beytinden Arfî'ye ait olduğu tespit edilmiştir. Bunlara ilaveten 58. ve 59. varakta Şeyhülislâm Yahyâ'nın altı şiirinin arka arkaya dizildiği kısımda, 90 numaralı şiirin Şeyhülislâm Yahyâ'ya ait olduğu düşünülerek "ve lehû" başlığı altında buraya kaydedildiği ancak şiirin Taşlıcalı Yahyâ'ya ait olduğu tespit edilmiştir.

Bazı şiirlerde mahlas beyti bulunmamaktadır: 135 numaralı "Muhibbî" başlıklı gazelin mahlas beyti *Mecmû'a*'da verilmemiştir. 130 numaralı Kemal Paşa-zâde'ye ait olan gazelin mahlas beyti neşredilmiş divanında da yer almamaktadır.

Mecmû'a'da yer alan bir şiirin nazım şekli yanlış kaydedilmiştir: 37. varagın a yüzünde yer alan "rubai" başlıklı şiirin kafiye şeması "aa-bb" şeklinde olduğu için nazım şekli "kıt'a" olarak düzeltilmiştir.

Mecmû'a'da, şiirlerin nazım şekli veya hangi şaire ait olduğu çoğunlukla başlık şeklinde kaydedilmiştir. Divan tertiplerinde olduğu gibi sıra gözetilmeden yazılmış bu şiirlerin özellikle sonlara doğru başlıklarının verilmemesi karşılaştığımız bir diğer problemdir. Yazmada 56^b'de kayıtlı olan Misâlî'ye ait 08, 69 ve 106 numaralı 3 gazelin başlığının kaydedilmesi bu duruma örnektir.

Mecmû'a'nın genelinde karşılaştığımız bir diğer problem ise şiiirlerin kayıt düzeniyle ilgilidir: Kayıt altına alınan bazı şiiirler *Mecmû'a*'da ve divanda farklı beyit sayıları ve sıralamalarıyla yer almaktadır. Şiiirlerin mısraları arasında yapılan yer değişiklikleri, kimi mısraların divandakinden tamamen farklı kaydedilmesi, kimi mısraların ise atlanarak *Mecmû'a*'ya kaydedilmesi sıklıkla karşıımıza çıkmaktadır. Bazı şiiirlerde ise müstensih yaptığı yanlışlıkları fark edip gazellerin kenarlarına doğrusunu not düşmüştür.

Mecmû'a'nın tertibindeki estetik ve simetrik yazı şekli, şiiirlerin seçiminde gösterilen özenin; vezin, kafiye ve mana hususiyetlerinde gösterilmediği görülmektedir. Tenkitli metnin kurulumunda fark ettiğimiz bir diğer husus da müstensihin *Mecmû'a*'yı yazıya geçirirken yapmış olduğu imla hatalarıdır.

Karşılaştığımız imla hataları, maddeler halinde şu şekilde sıralanabilir:

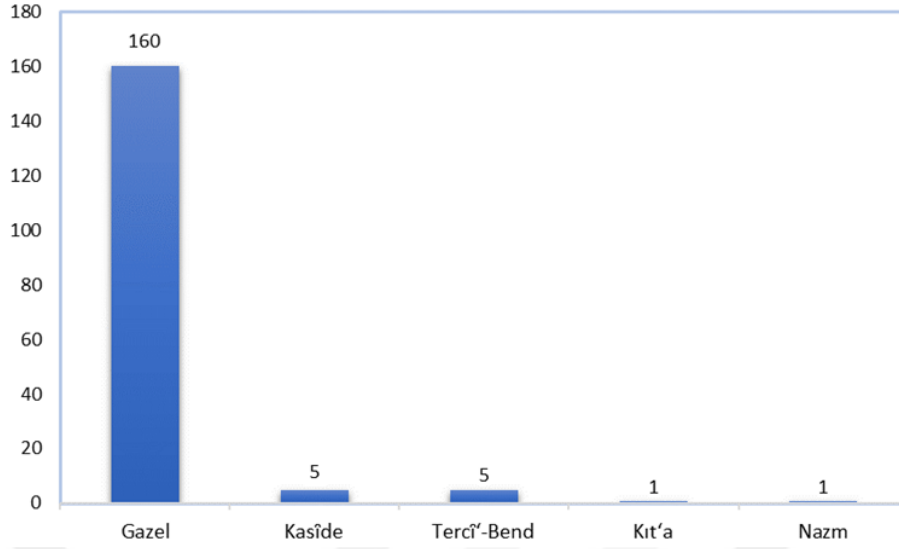
1. Ba (ب) harfinin bulunduğu bazı kelimelerde harfin eksik olması:
Bıçak > بچق (G.136/3^a), şihâb > شها (G.132/2^a) vb.
2. Ye (ی)- Ba (ب)- Pe (پ) harflerinin bulunduğu bazı kelimelerde noktanın yanlış veya eksik kullanılması: itmeyüp > اتموب (G.84/2^b)
bâk > پاک (G.5/3^a) vb.
3. Ra (ر) ve ze (ز) harflerinin bulunduğu bazı kelimelerde noktanın yanlış kullanılması: sözini > سورنى (G.111/4^b), nâze > نره (G.109/4^b),
bir > بز (G.60/5^b) vb.
4. Bazı kelimelerde harfin noktasının eksik yazılması: ğazab > غضب (G.155/5^a), fâriğ > فارع (G.116/5^b) vb.
5. Bazı kelimelerde vav (و) harfinin yanlış kullanılması: kendin > كوندن (G.23/3^b), zekatınun > زكوتن (G.40/2^a), ola > اولو (K.2/44^b) vb.
6. Bazı kelimelerde datif (yönelme) ekinin eksik yazılması: husrevâne خسروا (K.1/25^b), âyîneye > ايينه (G.3/1^b), yolına > يولو (G.91/3^b) vb.

7. Bazı kelimelerde harfin eksik olması: orada > اراده (G.125/4^b), yaş > يا (G.50/3^a), hod > خو (G.20/1^a) vb.
8. Farsça tamlamalarda ünsüz harfle biten tamlanan ile tamlayanın arasına yazılmayan ye (ی) sesinin yazılması: kâmet-i قامتی (G.50/2^a) gül-i کلی (K.3/1^b), ahker-i احکری (G.81/4^b) vb.
9. Redif özelliği aynı olan gazelerde redifin yanlış yazılması: safâlaruz صفادر (G.41/4^b), baş طاش (G.83/1^a) vb.
10. Şiirlerde bazı kelimelerin eksik olması: bu (K.2/8^b), tamâm (G.150/4^a) ışk (G.82/4^b), tîr (G.105/3^b), çeker (G.31/6^a) vb.
11. Redif özelliği aynı olan pek çok gazelde rediflerin yazılmaması: al (G.80/2^b, 3^b), olmaz (G.42/2^b, 3^b), bağladı (G.142/2^b, 3^b), eylemez (G.44/4^b) vb.
12. Bazı Türkçe kelimelerdeki vezin gereği uzun okunması gereken orta hece u ve ü ünlülerinin vav (و) ile gösterilmesi: gözüme > كوزومه (G.100/1^b), yüzüme > يوزومه (G.130/4^a) vb.

Mecmû'a'da sıklıkla yapılan hatalar maddeleştirilerek aktarılmıştır. Bunların dışında kelimenin tamamen yanlış yazılması, kelimenin yazımında harflerin yerinin karıştırılması, Arapça kökenli kelimelerin yazımında bazı sözcüklerde ha (ح) ve hı (خ) harflerinin karıştırılması, akuzatif ve bildirme ekinin eksik yazılması gibi hatalar da görülmektedir.

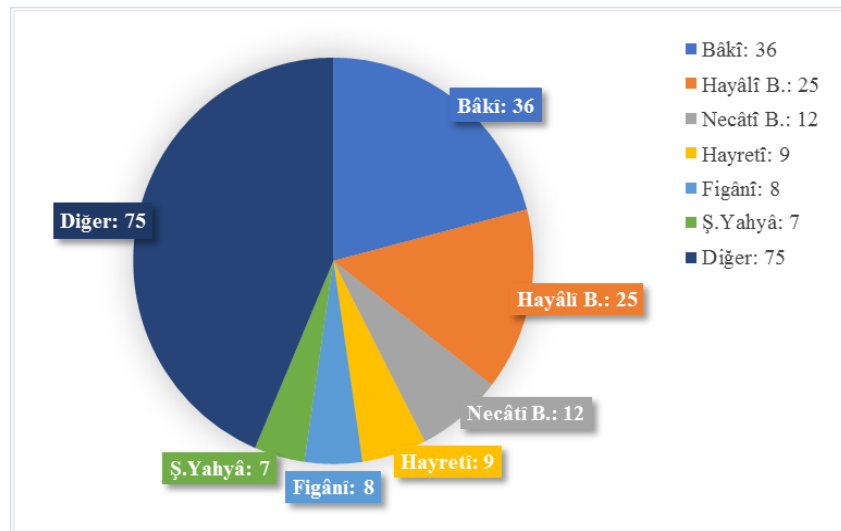
1.2.3. Mecmuada Yer Alan Şairler ile Kullandıkları Nazım Şekilleri ve Sayısı

Mecmû'a'da 47 ayrı şaire ait 5 farklı nazım şekliyle yazılmış 171 şiir yer almaktadır. Şairi tespit edilemeyen şiir sayısı ise 1'dir. Bu şiiri dahil ettiğimiz takdirde mevcut şiir sayımız 172 olmaktadır. Sistemli ve tutarlı olmamakla birlikte farklı nazire mecmualarında olduğu gibi şairlerin aynı redifle yazılan şiirlerini de ihtiva etmesi yönüyle ağırlıklı olarak gazel nazım şekline yer verilen bu eserde ayrıca 5 kaside, 5 terci'-bend, 1 kıt'a ve 1 nazm (tarih düşürme) bulunmaktadır.

Şekil 1: Nazım Şekilleri ve Sayısı

Aşağıda verilen grafikte de görüldüğü üzere *Mecmû'a*'da en fazla şiire sahip olan isim Bâkî (36)'dir. Hayâlî Bey (25), Necâtî (12), Hayretî (9), Figânî (8) şiir sayılarıyla Bâkî'yi takip etmektedir. Farklı nazım şekilleriyle *Mecmû'a*'da pek çok şiiri bulunan bu isimlerin yanı sıra Fevrî, Ümîdî, Kemâl Paşa-zâde, Gazâlî gibi dönemlerinde öne çıkmış şairler başta olmak üzere 'Özrî, Tabîbî, Nâmî gibi tek bir şiirine yer verilmiş isimler de oldukça fazladır.

Şekil 2: En Fazla Şiiri Bulunan Şairler ve Sayısı

Mecmû 'a''da en fazla şiire sahip olan Bâkî, Hayâlî, Hayretî, Figânî 16. yüzyıl şairlerindedir. Bununla beraber 15. yüzyılın öne çıkan isimlerinden Necâtî'nin ve 17. yüzyılın önemli şairlerinden Şeyhülislâm Yahya'nın da "en fazla şiiri bulunan şairler listesi"nde yer aldığı görülmektedir.

Tablo 1

Sıra No.	Şair Adı	Nazım Şekli / Sayısı
1	'Âkilî	2 Gazel
2	'Ârif/Ahî [Mehmed Ârif]	1 Nazm (Tarih Düşürme)
3	Ârifî [Fethullah Çelebi]	1 Gazel
4	'Atâ [Üsküplü]	1 Gazel
5	Bâkî	36 Gazel
6	Basîrî	1 Gazel
7	Cevrî	1 Gazel
8	Emrî [Emrullah]	6 Gazel (1 Mükerrer)
9	Fevrî	1 Terci'-Bend
10	Figânî	8 Gazel
11	Gazâlî [Deli Birâder]	1 Gazel, 1 Terci'-Bend
12	Gedâyî	1 Gazel
13	Gubârî	1 Terci'-Bend
14	Hâfız [Sirozî]	1 Gazel
15	Hâverî	2 Gazel
16	Hayâlî Bey	24 Gazel, 1 Kaside
17	Hayâlî [Gülşenî]	1 Gazel
18	Hayretî	9 Gazel
19	İshâk Çelebi [Üsküplü]	3 Gazel, 1 Kaside
20	Kemal Paşa-zâde	1 Gazel
21	Kevserî	1 Gazel
22	Mesîhî	1 Gazel, 1 Kaside
23	Misâlî	3 Gazel

Tablo 1'in Devamı..

Sıra No.	Şair Adı	Nazım Şekli / Sayısı
24	Muhibbî	5 Gazel
25	Nâmî	1 Gazel
26	Necâtî Bey	11 Gazel, 1 Kaside
27	Özrî	1 Gazel
28	Rahmî [Bursalı]	1 Gazel, 2 Tercî'-Bend
29	Râzî	1 Gazel [Farsça]
30	Re'yî/ Râyî	6 Gazel
31	Rûhî [Bağdatlı]	1 Gazel
32	Sadrî	1 Gazel
33	Selmân Çelebi [İlâhî]	2 Gazel
34	Seyfî [Çelebi]	1 Gazel
35	Sırrî	1 Gazel
36	Şânî [Çelebi]	1 Gazel
37	Şem'î [Prizrenli]	1 Gazel
38	Tabîbî	1 Gazel
39	Ubeydî	3 Gazel
40	Ulvî [Terzi-zâde]	2 Gazel
41	Usûlî	1 Gazel, 1 Kaside
42	Ümîdî	1 Gazel
43	Yahyâ Bey [Taşlıcalı]	3 Gazel
44	Yahyâ [Şeyhülislâm]	7 Gazel
45	Za'fî [Gülşenî]	2 Gazel
46	Zârî [Süzenî]	1 Gazel
47	Zâtî	2 Gazel
48	?	1 Kit'a
	Toplam	172 (Gazel-160 / Kaside-5 Tercî'-bend-5 / Kit'a-1 Nazm-1)

1.2.4. Mecmuada Yer Alan Şiirlerde Kullanılan Vezinler ve Sayıları

Mecmū'a'da remel, muzāri', hezec, hafif ve müctes kalıpları olmak üzere 5 farklı bahirle yazılmış 171 şiir bulunmaktadır. En fazla şiir ise remel bahri kalıpları ile yazılmıştır. Şiirlerde 10 farklı aruz vezni kullanılmıştır. Bunun yanı sıra *Mecmū'a*'da hece ölçüsüyle yazılmış herhangi bir şiir bulunmamaktadır.⁸

Tablo 2

Sıra No.	Kullanılan Vezin		Kullanılma Sayısı
1.	Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün	Remel	48
2.	Mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün	Muzāri'	41
3.	Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün	Remel	30
4.	Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün	Hezec	17
5.	Fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün	Ḥafif	13
6.	Mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün	Hezec	11
7.	Mef' ülü fā' ilātün mef' ülü fā' ilātün	Muzāri'	5
8.	Mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün	Hezec	2
9.	Mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün	Müctes	3
10.	Mef' ülü mefā' ilün mef' ülü mefā' ilün	Hezec	1
	Toplam		171

⁸ Mecmū'a'da yer alan Rāzī'ye ait Farsça gazel günümüz Türkçesi'ne aktarılmayıp Arap harfleriyle kaydedildiği için vezinler tablosunda değerlendirmeye alınmamıştır.

1.2.5. Mecmuada Yer Alan Şairlerin Biyografileri⁹

‘**Âkili**-عاقلى (?-?): Anadolu sahasında yetişmiş 17. yüzyıl şairlerindedir. Tezkirelerde bu mahlasta bir şair yer almamaktadır. Bu yüzden şairin doğum yeri, zamanı, ailesi, çevresi veya ölüm tarihi hakkında kaynaklarda hiçbir bilgi bulunmamaktadır. Şairin varlığından bizleri Ispartalı Yâverizâde Kâbili haberdar etmiştir. *Sultân-ı Hûbâna Münâsib Eş’âr* adlı tematik matlalar mecmuasında ‘Âkili’ye ait yalnızca 2 beyit yer almaktadır. Bu eserin 16. yüzyılın son çeyreği ile 17. yüzyılın ilk çeyreği arasında derlenmiş olması şairin yaşadığı döneme işaret olarak görülmüştür. (Gürbüz, 2014)

‘**Ârif/Ahî** [**Mehmed Ârif Efendi**]-عارف (?-?): İstanbul’da dünyaya gelen şairin asıl adı Mehmet’tir. Vakıf katipliği görevinde bulunduğu bilinen ‘Ârif; bilgili, görgülü ve hoş sohbet bir kişiliğe sahip olduğu için bazı devlet adamlarına musahiplik yapmıştır. Ahî mahlasıyla gazel, kaside ve tarihler yazmaya başlamış daha sonra dostlarının önerisiyle mahlasını ‘Ârif olarak değiştirmiştir. Tarih düşürmede usta olan şairin eserleriyle ve ölüm tarihiyle ilgili kaynaklarda herhangi bir bilgi yer almamaktadır. (Selçuk, 2014)

‘**Ârifi** [**Fethullah Çelebi**]-عارفى (?-1562)¹⁰: Asıl adı Fethullah olan şair, şiirlerinde ‘Ârif ya da ‘Ârifî mahlasını kullanmıştır. Babası Derviş Şîrâzî veya Derviş Çelebi diye tanınan bir din bilgini, annesi ise Halvetî şeyhi İbrahim Gülşenî’nin kızıdır. ‘Ârifi babasıyla birlikte İstanbul’a gelmiş ve burada devrin ileri gelen alimlerinden dersler almıştır. Arapça ve Farsça’yı şiir yazacak kadar iyi bilen şairin asıl mesleği şehnâmecilikdir. Yazdığı kasidelerle Kânûnî Sultân Süleymân’ın dikkatini çekmeyi başaran ‘Ârifi’den Osmanlı tarihini anlatan Farsça bir şehnâme yazması istenmiştir. Eserin yazılışı sırasında ‘Ârifi’nin evinde bir minyatür atölyesi kurulmuştur. *Tevârih-i Âl-i Osman* adlı beş ciltten oluşan ve her cildinde ayrı güzellikte minyatür barındıran 60.000 beyitlik bu eser, ‘Ârifi’nin Farsça şiir yazmadaki ustalığını göstermektedir. ‘Ârifi ayrıca Arapça kelimeye çok az yer verdiği şehnâmesinde sanatkarlığını gözler önüne sermiş ve padişahın takdirini

⁹ Şairlerin isimleri, şiirlerinde kullandıkları mahlaslara uygun bir şekilde alfabetik sıra gözetilerek yazılmıştır.

¹⁰ Şair hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Tahsin Yazıcı, “Ârifi Fethullah Çelebi”, *DİA*, C.3, İstanbul 1991, s.371-373.

kazanmıştır. Bu eseriyle Osmanlılar hakkında tam bir Farsça şehnâme yazan ilk şair unvanına sahip olmuştur.

Eserleri: Vekâyi ‘-i Sultân Bâyezîd ma‘a Selîm Hân, Fütûhât-ı Cemîle adında Farsça yazılmış iki eserinin yanı sıra varlığı bilinen ancak günümüze kadar ulaşmamış insan organlarıyla ilgili bilgi verdiği Sanemü’l-hayâl, atın organları ile ilgili bilgi verdiği Feresü’l-hayâl, iki manzumesi ve Risâle fi’l-mu‘ammâ adlı muamma sanatına dair bir eseri daha bulunmaktadır. (Yazıcı, 1991: 371-373)

‘Atâ [Üsküplü]-عطا(?-1524/1533/1552’den sonra)¹¹: Kaynaklarda şairin doğum yeri ve tarihi ile ilgili hiçbir bilgi yer almamaktadır. *Tuhfetü’-Uşşâk* isimli mesnevisinde Üsküplü olduğunu ve Ahmet Yesevî soyundan geldiğini belirtmiştir. ‘Atâ isminin şairin asıl ismi mi yoksa mahlası mı olduğu konusunda da kaynaklarda herhangi bir bilgiye ulaşamamıştır. Döneminde yaşayan ‘Atâ isimli başka şairler de olduğu için “Üsküplü ‘Atâ” olarak tanınmaktadır. Şairin yüksek derecede ilim sahibi olduğu; nahiv, sarf, hikmet, kelam ve felsefe gibi ilimleri tahsil ettiği bilinmektedir. Dönemindeki diğer şairler tarafından takdir edilmiş, Sultân Selim tarafından da ilgi görmüş bir isimdir. Şiirlerin çoğuna nazire mecmualarından ulaştığımız ‘Atâ, İran’daki ünlü şairlerin şiirlerine yazdığı nazirelerle de anılmaktadır. Ahmet Paşa, Necâtî, Nesîmî, Şeyhî gibi önemli isimlerin şiirlerine 56 nazire yazmıştır. (Çağlar, 2013: 4-25)

Eserleri: *Tuhfetü’l-Uşşâk* isimli bir mesnevisi vardır. Mesnevi, İran şairi Katîbî’nin *Tecnisat* adlı eserine yazılmış bir naziredir. Herhangi bir nüshasına ulaşamamış ancak kaynaklarda varlığından bahsedilen bir de *Dîvân*’ı vardır.

Bâkî -باقى (1526-1600)¹²: İstanbul’da dünyaya gelen şairin asıl adı Mahmûd Abdülbâkî’dir. Babası, Fatih Camii müezzinlerinden Mehmet Efendi’dir. Fakir bir ailenin çocuğu olan Bâkî’nin gençliğinde saraç çıraklığı yaptığı birçok kaynakta belirtmiştir. Orhan Şaik Gökyay’ın ortaya attığı yeni bir görüşe göre ise şair saraç çıraklığı yapmamıştır. Camilerde kandillerin

¹¹ Şair hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. İsmail Hakkı Aksoyak, “Atâ, Üsküplü Atâ”, **TEİS**, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ata-uskuplu-ata> (E.T:15 Mart 2020)

¹² Şair hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Mehmed Çavuşoğlu, “Bâkî”, **DİA**, C.4, İstanbul 1991, s.537- 540.

yakılmasını ve bakım hizmetini sağlayan bir ad olan ‘‘serracılık’’ iŖiyle meŖgul olmuŖtur. Tabiatındaki gcl öğrenme arzusu onu medreseye yneltmiŖtir. Burada devrin önemli Ŗair ve ilim insanlarıyla bir arada bulunmuŖtur. Ŗair, bir yandan medresede eğitim almıŖ bir yandan da Ŗiirle ilgilenmiŖtir. Yeteneğinin fark edilmesi ve değer görmesi için döneminin edeb Ŗhretleriyle tanışıp onların Ŗiirlerine nazireler yazmıŖtır. Yazdığı Ŗiirleri Zt’nin Beyazıt Camii avlusundaki remilci dükkanına götürüp ünlü ismin fikirlerini almıŖtır. 20 yaŖında tanınmıŖ genç Ŗairler arasında bulunan Bk, Knn’ye ulaŖtırdıđı kasideleriyle padiŖahın dikkatini çekmeyi baŖarmıŖtır. Knn’nin Ŗiir meclislerinde bulunma ve onunla sık sık sohbet etme fırsatı yakalayan Bk, yazdığı Ŗiirlerle hatrı sayılır bir Ŗhret yakalamıŖtır. PadiŖahın maddi, manevi ilgi ve desteğini gördüğü bu dönemde devlet makamında da yüksek mevkilere ulaŖmıŖtır. Yıllardır hayalini kurduğu Ŗeyhlislamlık makamına lyık grlmŖ ancak makamına oturmasına  ay kala emekli edilmiŖtir. Kendine has bir üslubu bulunan Bk, Türkçe’nin aruz veznindeki imale ve zihaf kusurlarını en aza indirmeyi baŖarmıŖtır. Bu zellikleriyle Knn’nin saltanatı sırasında aldığı ‘‘Sultn’Ŗ-Ŗu’ar’’ unvanını ve Ŗhretini asırlarca korumuŖtur. Her ne kadar baŖarılı kasideleriyle adından söz ettirse de Bk gazelleriyle n salmıŖ bir Ŗairdir. Divan Ŗiirine İstanbül Türkçesini yerleŖtirmeyi baŖarmıŖ bu önemli isim, yalnızca 16. yüzyıldaki Ŗairlere değil kendinden sonra gelen isimlere de ilham kaynağı olmuŖtur. Dört padiŖah devrinin en büyük Ŗairi olmayı baŖaran Bk, 1600 yılında İstanbül’da vefat etmiŖtir. (İpekten, 2016: 11-41)

Eserleri: Knn Sultn Sleymn’ın isteği üzerine tertip ettiği Dvn’ı baŖta olmak üzere Me’lim’l-Yakn F-Sreti Seyyidi’l-Mrseln, Faz’il’l-Cihd, Fez’il-i Mekke ve Krk Hadis Tercümesi gibi önemli eserleri bulunmaktadır. Miras bıraktığı bu eserleriyle klasik Ŗiirin en büyük yansıtıcısı olarak anılmaya devam edecektir.

Basr-بصيرى (1466/67-1534/35)¹³: Farsça *Dvn*’ının n sözünde asıl adının Mehmed bin Ahmed bin Eb’l-Melf el-Murtz olduğu bilgisi yer alan Ŗair, 1466 yılında dođmuŖtur. Bazı kaynaklarda Horosanlı bazılarında ise Bağdatlı

¹³ Ŗair hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Mehmet Fatih Köksal, ‘‘Basr, Acem, Alaca’’, TEİS, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/basiri-acem-alaca> (E.T: 16 Mart 2020)

olduğu yazmaktadır. Abraş hastalığına yakalandığı için “Alaca Basîrî”, şair doğudan geldiği için de “Acem Basîrî” olarak anılmıştır. Hazinesinden ve padişahın ulufeli şairlerdendir. Kaynaklarda şairin İstanbul’da birçok devlet adamıyla görüştüğü ve İskender Çelebi’nin yakın arkadaşı olduğu bilgisi yer almaktadır. Anadolu Türk şairleriyle sürekli görüştüğü için Anadolu Türkçesi’ni çabuk kavramış, Türk şairlerin söyleyişini yakalamıştır. Kaynaklarda Basîrî’nin nüktedanlığı özellikle vurgulanmıştır. Nüktelerinde genellikle hezl ve hiciv özellikleri görülmektedir. Nükteleri, bütün devlet erkani ve dönemin şairleri tarafından çok beğenilmiştir. Bundan yola çıkarak şairin kaba ve kırıcı olmadığı, dinleyenlere zevk verdiği söylenmiştir. Nükteleriyle yakaladığı şöhret sayesinde meclislerin aranan ismi olmayı başaran Basîrî, 1534/35 tarihinde İstanbul’da vefat etmiştir.

Eserleri: Ona asıl şöhretini kazandıran eseri Letâif’tir. Bunun yanında bir de Farsça Dîvân’ı vardır. Kâtib Çelebi şairin Türkçe Dîvân’ı olduğu bilgisini verse de müstakil bir Dîvân nüshasına rastlanılmamıştır. Elliden fazla olan Türkçe şiirleri, Farsça Dîvân’ın arkasında toplu bir şekilde yer almaktadır. Şairin dikkat çeken bir diğer özelliği de yaşadığı dönemin yemek isimlerine ve hangi yemekleri sevdiğine iki gazelinde yer vermiş olmasıdır. (Kartal, 2006: 78-86)

Cevrî [Harrat-zâde]-جوری (?-1585): Edirne doğumlu olan şairin asıl adı İbrahim’dir. Aslen Acem olan babası Yavuz Sultân Selim zamanında İran’dan Edirne’ye göç etmiştir. Harrat-zâde sanıyla tanınan Cevrî, döneminin ileri gelen alimlerinden dersler almıştır. Bostan Efendi ile çıktığı öğrenim yolculuğunu hocasının ölümü üzerine Anadolu Kazaskeri Abdülkerim-zâde ile sürdürüp tamamlamıştır. Çeşitli yerlerde kadılık görevinde bulunan şair 1585 yılında Edirne’de vefat etmiştir. Etkileyici ve hoş şiirleriyle tanınan Cevrî’nin herhangi bir eserinin olup olmadığı bilinmemektedir. (Kaplan, 2014)

Emrî [Emrullah]-امری (?-1515)¹⁴: Edirne doğumlu olduğu bilinen şairin ailesi hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Şair

---

¹⁴ Şair hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. M. A. Yekta Saraç “Emrî, Emrullah”, **DİA**, C.11, İstanbul 1995, s.164.

kendine has mazmunları, ince fikirli şiirleri, hayal gücü ve yaptığı teşbihlerle çağdaşlarının dikkatini çekmeyi başarmıştır. Şiirlerinde dini, tasavvufî, tarihi ve efsanevi unsurlara yer vermemiş ancak bu eksikliği güçlü hayal dünyası ve sanatkarlığıyla okuyucuya da hissettirmemiştir. Genç yaşlarından itibaren ilgi duyduğu muamma alanında divan şiirinin önde gelen isimlerinden olmayı başarmıştır. Kaleme aldığı muammalar ile bu sahada usta oldukları bilinen İranlıları geçtiği söylenmektedir. Divan şiirinde tarih düşürme de tarh usûlünü başlatan şair bu alanda da büyük bir başarı göstermiştir. Devrinin kaynaklarında Emrî'ye gösterilen ilgi ve takdir sonraki dönemlerde yazılan eserlerde yer almamıştır. Bunun sebebi şairin gazellerinden çok o dönemin revaçta olan türleri musamma ve tarih düşme ile tanınmış olmasıdır. Emrî hayatı boyunca kimseye el açmamış, elindekilerle hoşnut olmayı bilmiş, tok gözlü bir insandır. Herhangi bir devlet büyüğünün methi için şiir yazmaya ihtiyaç duymayan şairin *Dîvân*'ında yalnızca 2 adet kaside bulunmaktadır. Hayatını yoksulluk ve sıkıntı içinde geçirmiş olan Emrî yaşamının sonuna doğru şuurunu kaybetmiş ve 1575 yılında Edirne'de vefat etmiştir. Emrî'nin günümüze ulaşan eserleri *Dîvân*'ı ve muammaları olmuştur. (Saraç, 2002: 3-5)

Fevrî-فوری (?-1571)¹⁵: Arnavutluk'un kıyısında bir liman şehri olan Draç'ta dünyaya gelmiştir. Hırvat asıllı Hıristiyan bir aileye mensup olan Fevrî, küçük yaşta devşirme usûlüyle İstanbul'a getirilmiştir. Bir gün rüyasında gördüğü Muhyiddin İbnü'l-Arabî'nin telkiniyle Müslüman olmuştur. Müslüman olduktan sonra Ahmed adını almıştır. Devrin ileri gelen alimlerinden eğitim almıştır. Edirne ve İstanbul'da müderrislik yapmıştır. Kânûnî Sultân Süleymân'a sunduğu kasideler şairin şöhretini arttırmıştır. Türkçe, Arapça ve Farsça şiirleri bulunan Fevrî, mahlası gibi çok hızlı ve kolay şiir söylebilmiştir. Şair ve hattat olmasına karşın döneminde daha çok alim olarak tanınmıştır.

Eserleri: *Dîvân*, *Risâle fî ilmi'l-hutût*, *Kühl-i Dîde-i A'yân*, *Ahlâk-ı Süleymânî* adlı eserleri bulunmaktadır. Ayrıca *Tefsîru Sûreti'l-Mülk* adlı bir risalesi ve Arapça eserleri bulunmaktadır. (Kalpaklı, 1993)

---

¹⁵ Şair hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Mehmet Kalpaklı, "Fevrî", *DİA*, C.12, İstanbul 1993, s.505-506.

Figânî-فغانى (1505[?]-1532)¹⁶: Trabzon doğumlu olan şairin asıl adı Ramazan'dır. Kısa bir medrese eğitimi alan şair kuvvetli hafızası sayesinde Arapça ve Farsça'yı çok iyi öğrenmiştir. Mukâtaa katipliği yaparken yaradılışındaki kabiliyeti onu şiir ve edebiyata yöneltmiştir. Genç yaşta şiir yazmaya başlayan şair ilk şiirlerinde Hüseyinî mahlasını kullanmış, sonrasında değiştirerek Figânî'yi tercih etmiştir. Gençlik yıllarından başlayarak düzensiz bir hayat sürme eğiliminde olan Figânî, içkiye düşkünlüğüyle de tanınmıştır. Tezkirelerde şairin meyhanelere giderek içki içtiği, At Meydanı'nda gezip tozduğu, güzellerin peşinden koştuğu belirtilmiştir. Yazdığı şiirlerle geçimini sağlayan şairin savurganlığı, içkiye düşkünlüğü, avareliği kazancını çabucak tüketmesine sebep olmuştur. Devrinin büyüklerine sunduğu zarif kasideleri, yaşına göre başarılı gazelleri ona şöhret kapılarını açmıştır. Figânî, Kânûnî Sultân Süleymân'ın üç şehzadesi için düzenlediği 1530 yılı yazındaki görkemli sünnet düğününde, yazdığı *Süriyye* kasidesiyle genç yaşta yakaladığı şöhretini daha da arttırmıştır. Sahip olduğu şöhret ona her zaman güzellikler getirmemiştir. Kavgacı mizacı, rahat tavırları ile dönemindeki bazı isimlerin düşmanlığını kazanmış, iftiralarına mâruz kalmıştır. Sadrazam İbrahim Paşa'nın Budin'den getirttiği heykelleri İstanbul'a diktirtmesi üzerine yazmış olduğu Farsça beyit şairin ve sanatının sonu olmuştur. İstanbul subaşısı Figânî'yi önce dövürtüp işkence ettirmiş ardından da 1532 yılında öldürtmüştür. Şiir diline hâkim, zengin bir hayal gücüne sahip olan Figânî şiirlerinde halk söyleyişlerine ve sade Türkçe kelimelere yer vermiştir. Şairin şiirlerinin yaşadığı dönemden 19. yüzyıl sonlarına kadar ki birçok mecmuada yer alması sanatkarlığının ve şöhretinin büyüklüğünün göstergesidir. Figânî'nin erken yaşta öldürülmesi derli toplu bir eser bırakmasına imkân vermemiştir. Ölümünden sonra, şiirleri bir araya toplanarak bir *Dîvânçe* oluşturulmuştur. (Karahan, 1996: 57-58)

Gazâlî [Deli Birâder]-غزالى (?-1535 [?])¹⁷: Bursa'da dünyaya gelen şair, XVI. yüzyıl Osmanlı edebiyatının renkli simalarından biridir. Asıl adı Mehmet olup Gazâlî mahlasını kullanmıştır Şair, Bursa'da doğmuştur. Bir

¹⁶ Şair hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Mehmed Fatih Köksal, "Figânî", TEİS, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/figani> (E.T: 15 Mart 2020)

¹⁷ Şair hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Tuba Işınsoy Durmuş, "Gazâlî, Deli Birader", TEİS, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/gazali-deli-birader/> (E.T: 16 Mart 2020)

dalda durmayıp sürekli yer ve meslek değiştirmiş, son derece aktif bir yaşam sürmüştür. Çağdaşları arasında ‘‘Deli Birâder’’ sanıyla tanınmıştır. Tezkirelerde lakabıyla ilgili çeşitli görüşler yer almaktadır. Bursa’da devrin önde gelen bilginlerinden özellikle Muhyiddin Acemî’den ilim tahsil etmiştir. 16. yüzyıl Osmanlı Devleti’nin önemli bir tasavvuf merkezi olan Bursa’da aynı alanda eğitim almıştır. Eğitimi kimden aldığı ya da hangi tarikata mensup olduğu ise bilinmemektedir. Bâyezid Paşa Medresesi’nde bir süre müderrislik yapmıştır. Sonrasında II. Bâyezid’in şehzâdesi Korkut’un eserlerinin mukabelecisi olmuştur. Bu görevini sürdürürken şehzâde Korkut’un onu yanından hiç ayırmadığı söylenmektedir. şehzâdenin ölümünden sonra Bursa Geyikli Baba Zâviyesi şeyhliğine talip olmuştur. Yavuz Sultân Selim, Deli Birâder’inin bu isteğini kabul etmiştir. Adı geçen zaviyenin şeyhliğine getirilmiştir. Burada inzivaya çekildiği sırada Gazâlî mahlasını almıştır. Ardından çeşitli yerlerde müderrislik yapmıştır. Gazâlî, İstanbul’a yerleştiği sırada *Cernâme* adlı bir manzume yazar. Bu eserin yazılış amacı ise deniz kıyısında bir ev, mescid ve zaviye yaptırmak istemesi ancak parasının olmamasıdır. şair amacına ulaşır ve Sadrazam İbrahim Paşa yardımıyla Kânûnî Sultân Süleymân’dan yüklü bir caize alır. Bursa kaplıcalarında olduğu gibi fiskiyeli havuzu bulunan bir hamam yaptırır. Bu hamam kısa bir süre sonra zevk ve safa düşkününü insanların toplanma yeri hâline gelir. Mevcut hamamları geri planda bırakan bu havuz şikayetler üzerine yıkılır. Havuzun yıkılması üzerine duyduğu üzüntüyü *Kaplıcanâme* adlı manzumesinde dile getiren Deli Birâder, bunun üzerine İstanbul’dan ayrılıp Mekke’ye gider. Orada da bir bahçe ve mescid yaptırır. İstanbul’da bıraktığı dostlarına mensur olarak başlayıp manzum olarak devam eden mektuplar yazmış, özlemini dile getirmiştir. Bir gün bahçesinde dostlarıyla sohbet ederken rahatsızlanır ve orada hayata veda eder. Mescidinin avlusuna defnedilen Gazâlî’nin ölüm tarihi net olmamakla birlikte kaynaklarda 1534/35/36 olarak yer almaktadır.

Eserleri: En tanınmış eseri Manisa’da yazdığı ve şehzâde Korkut’un Nedimi olan Piyâle Bey’e takdim ettiği Dâfiu’l-Gumûm ve Râfiu’l-Hümûm’dur. Bu eser Osmanlı’daki hezl türünün zirvesi sayılmaktadır. Misbâhu’l-Hidâye adlı ilmihâl türünde bir çalışması da vardır. Diğer bir çalışması ise muhammes

nazım biçimiyle kaleme alınmış Elif-nâme'sidir. Şairin adına kayıtlı bir Dîvân'a ise rastlanılmamıştır. (Gökyay, 1994: 135-136)

Gedâyî-کدایی (?-?)¹⁸: Gedâyî, ismiyle tanınan şair Antakyalıdır. Asıl adı bilinmemektedir. Bunun yanında kaynaklarda şairin doğum ve ölüm tarihi, ailesi, nasıl bir eğitim gördüğü hakkında da herhangi bir bilgi yoktur. Mesleği katiplik olan şair aynı zamanda iyi de bir hattattır. Şairin özellikle nestalik yazı türünde usta olduğu bilinmektedir. Mevlevî dergahına bağlı olan şair orada mesnevi talim etmiştir. Tabiatı gereği derviş mizaclı şiirler kaleme almıştır. Esrar Dede Tezkire'sinde de Gedâyî Dede olarak yer alan şair ile ilgili bu sınırlı bilgilere Gülşen-i Şu'arâ'dan ulaşabilmekteyiz. Şairin *Mecma'u'n-Nezâ'ir*'de 68, *Pervane Bey Mecmû'ası*'nda ise 82 şiiri yer almaktadır. Bu mecmualarda en çok şiiri bulunan şairlerden biridir. Mecmualarda yer alan şiir sayısından hareketle şairin döneminde tanınmış, önemli bir isim olduğu söylenebilir. (Köksal, 2013)

Gubârî-غباری (?-1566)¹⁹: 16. yüzyılın önemli şair ve hattatlarından olan Gubârî'nin asıl adı Abdurrahman'dır. Babasının adı ise Abdullah'tır. Gubârî'nin doğum yeri ile ilgili bilgiler çeşitlilik göstermektedir. Latîfî yanlış bir bilgi vererek şairin Lârendeli olduğunu, Âşık Çelebi Hamidî'nde doğduğunu, Şemsettin Sami ise Aksaraylı olduğunu söylemiştir. Şair, *Kâbenâme* adlı eserindeki bir mısrasında Akşehirli olduğunu bizzat dile getirmiştir. İlk eğitimini babasından alan Gubârî, daha sonra İstanbul'a gelmiş dönemin meşhur müderrislerinden Kınalızâde Ali ve Müslim Çelebi'den ders alarak eğitimini sürdürmüştür. Bir taraftan da Şeyh Hamdullah-zâde Mustafa Dede'den "aklâm-ı sitte" adı verilen yazı türlerinden talim etmiş, gubar yazı nev'inde gösterdiği kabiliyet kendisine büyük bir şöhret kazandırmıştır. (Gül, 2006) Şair, bu çok ince yazı tarzında gösterdiği maharet dolayısıyla "Gubârî" mahlasını almıştır. Kanûnî Sultân Süleymân'ın 1534 yılındaki İrakeyn Seferi'nde ordu katibi olarak görev almıştır. Sultân Abdullah Zaviyesi'nde Nakşî şeyhi olmuş, 1537 yılında da

¹⁸ Şair hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Mehmet Fatih Köksal, "Gedâyî", *TEİS*, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/gedayi> (E.T: 16 Mart 2020)

¹⁹ Şair hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Ali Alparlan, "Gubârî Abdurrahman", *DİA*, C.14, İstanbul 1996, s.167-169.

Hacca gitmiştir. Gubârî 1546 yılına kadar burada kalmış, dervişane bir hayat sürmüştür. Devrinde ve sonraki dönemlerde de beğenilen bir isim olmuştur. Çalışmamızda da yer alan “Gafil olma gözün aç ‘âlem-i kübrâsın sen/ Sidre vü levh ü kalem ‘arş-ı muallâsın sen” vasıta beyitli terci‘-bendi çok meşhurdur. Kaynaklarda 18. yüzyılın önemli ismi Şeyh Galip’in de bu terci‘-bende nazire yazdığına dair bilgiler yer almaktadır. (Karavelioğlu, 2011) İrakeyn Seferi sırasında yazdığı “sor” redifli meşhur gazeline de Gelibolulu şair Sürûrî’nin nazire yazdığı bilinmektedir. 1566 yılında ölümler Mekke’nin meşhûr mezarlıklarından Cennetü’l-Muallâ’da Ebtah mevkiine gömülmüştür. Gubârî’nin mezarını bir ziyaret yeri olarak tavsif eden Evliyâ Çelebi, onun Mekke mollalığı yaptığı sırada öldüğünü söyleyerek son görevinin Mekke mollalığı olduğunu belirtmiştir. (Gül, 2006)

Eserleri: Şairin en önemli eseri Kanûnî Sultân Süleymân’ın isteği üzerine kaleme aldığı Farsça manzum bir eser olan Şehnâme’dir. Kabenâme adlı eseri ise şairin şiir söylemedeki ustalığının görüldüğü, kendi hayatını da aydınlatmaya yardımcı olan, bu isimle yazılmış tek eserdir. Ayrıca Şebistân-ı Hayâl isimli bir mesnevisi, Yûsuf u Züleyha, Menâsik-i Hac, Mesâhatnâme isimli eserleri de bulunmaktadır.

Hâfız [Sirozî]-حافظ (?-1533/34): Serez’de doğan Hâfız’a dair bilgiler oldukça sınırlıdır. İlimle alakadar olan şair bunu bırakıp tasavvufa yönelmiştir. Hoş tabiatlı, aşıkane şiirler yazan Hâfız’ın ölüm tarihi *Sicill-i Osmânî*’de 1533-34 olarak kayıtlıdır. Şairin, herhangi bir eserinin olup olmadığına dair bir bilgi bulunmamaktadır. (Kaplan, 2014)

Hâverî-خاوری (?-1565)²⁰: Asıl adı Açuk Kadioğlu Âlî olan Hâverî Manastır’da doğmuştur. Şair hakkında kaynaklarda fazla bilgi bulunmamaktadır. Manastırlı bir diğer şair Vahyî’nin kardeşi olduğu söylenmektedir. Şiirlerinden tasavvufun Kalenderî koluna mensup olduğu düşünülmektedir. Bazı kaynaklara göre Âhî’nin kız kardeşiyle evlenmiştir. Tarlan ise tam tersini iddia ederek Âhî’nin Hâverî’nin kız kardeşiyle evli olduğu bilgisini vermiştir. Eğlenceye ve içkiye düşkün olan şair gençliğinde

---

²⁰ Şair hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Tuncay Bülbül, “Haverî, Açuk Kadioğlu Ali Çelebi” **TEİS**, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/haveri-acuk-kadioglu-ali-celebi> (E.T: 15 Mart 2020)

sık sık Galata meyhanelerine gitmiştir. Âşık Çelebi, Ahdî ve Kınâlızâde Hasan Çelebi onun şairliğini ve şiirlerini överken Latfî, şairin şiir kabiliyetini beğenmemiştir. Gençliğinde Âlî mahlasıyla şiirler söyleyen şairin; şâh, mât, Leclâc, ferz, ferzâne, piyâde, at, fiil gibi satraç kavramlarının bulunduğu ilginç bir gazeli vardır. Hâverî edebî geleneği iyi bilen, farklılıklar peşinde koşan, iyi eğitim almış, alim ve tasavvuf neşvesinden nasiplenmiş bir şairdir. İyi bir şair olmanın yanı sıra kadılık görevinde de bulunan Hâverî, 1565 yılında Karaferye’de kadılık görevini icrâ ederken vefat etmiştir. Henüz mürettep dîvânına ulaşılamamış şairin *Divânçesi* mevcuttur. (Açıl, 2016: 172-178)

Hayâlî Bey-خیالی بك (?-1556/57)²¹: Asıl adı Mehmed, lakabı Bekâr Memî’dir. Devrinin ilim ve edebiyat merkezi olan pek çok şair ve mutasavvıfın yetiştiği Vardar Yenicesi’nde dünyaya gelmiştir. Seyahatleri esnasında Vardar Yenicesi’ne müridleri ile uğrayan Baba Ali Mest-i Acemî adlı Kalenderî şeyhinin hoş sohbetinden ve kafilenin içindeki bir ışık dilberinden çok etkilenen şair onların arasına katılmıştır. Hayâlî’nin eğitimiyle yakından ilgilenen Baba Ali, ona adeta babalık etmiştir. Kalenderî gruplarıyla İstanbul’a yaptıkları yolculukta şehrin kadısı Sarı Gürz Nûreddin, böylesine güzel ve yakışıklı bir gencin Kalenderî grubun içinde yer almasını münasip bulmayarak Hayâlî’yi şehrin muhtesibi Uzun Ali’nin himayesine vermiştir. İstanbul’a geldikten sonra bir yandan kendini geliştiren Hayâlî bir yandan da söylediği şiirlerle genç yaşında şöhrete ulaşmıştır. İlk olarak Defterdâr İskender Çelebi’nin sonrasında da Sadrazam İbrahim Paşa’nın ve Kânûnî Sultân Süleymân’ın himayesine girmiştir. Padişahın takdir ve teveccühünü kazanan Hayâlî, sunduğu gazel ve kasideler karşılığında aldığı ihsan ve caizelerle dönemindeki birçok isim tarafından kıskanılmıştır. Hayâlî’nin gözde oluşunu kıskanıp ona hicivler yazan bir isim de dönemin öne çıkan simalarından Yahyâ Bey olmuştur. İbrahim Paşa ve İskender Çelebi’nin öldürülmesiyle iki büyük hâmisini kaybeden Hayâlî ikbal ve şöhreti etrafında doğan kıskançlıklar karşısında kendisini korumak, saraydan uzaklaşmak adına bir sancak beyliğine talip olmuştur. Adının yanına getirilen “Bey”

²¹ Şair hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Cemal Kurnaz, “Hayâlî Bey”, *DİA*, C.17, İstanbul 1998, s.5-7.

unvanını bu göreviyle aldığı düşünülmektedir. Şiirlerinin yanında dünya malına ve giyim kuşama önem vermeyen, kibirden uzak, rind meşrep yaradılışıyla da öne çıkan Hayâlî, tezkirelerde ‘‘Diyâr-ı Rum’un Sultânü’ş-Şu‘arâsı’’ olarak anılmıştır. Kânûnî Dönemi’nin Fuzûlî’den sonra en büyük şairi kabul edilen Hayâlî’nin şöhreti Osmanlı Devleti sınırlarını aşip İran’a kadar ulaşmıştır. Şairden geriye kalan ve günümüze ulaşan tek eseri *Dîvân*’ıdır. (Tarlan, 1945: 7-17)

Hayâlî-i Gülşenî-خیالی گلشنی(1485-1569)²²: Asıl adı Ahmed olan şair 1485 yılında Tebriz’de dünyaya gelmiştir. Lakabı ise Şemseddin’dir. Gülşenîlik tarikatının kurucusu sayılan İbrahim Gülşenî’nin oğludur. Şair ‘‘Hayâlî’’ mahlasını kullanmıştır. Babasının yanında başladığı eğitimini, babasının halifelerinden Muslihiddin Şirazî ile sürdürmüştür. Babasının vefatı üzerine Gülşenî Tekkesinin şeyhi olmuştur. Gülşenîlik’in Anadolu, Mısır ve Kafkasya’da yayılmasında önemli bir rol oynamıştır. Hayâlî, Gülşenî soyundan gelen şairlerin en yeteneklisi olarak bilinmektedir. Babası İbrahim Gülşenî’nin hem sufi hem de şair olarak en önemli vârisidir. Azerî Türkçesi’ne çalan dili ve söyleyişiyle Türk tasavvuf edebiyatında önemli bir yer edinmiştir. Başarılı bir şair olan Hayâlî aynı zamanda döneminin önemli alimlerindedir. Çok güzel ve etkili konuşan Hayâlî Sultân Kalavun Medresesi’nde 100’e yakın öğrenci yetiştirmiştir. 1569 yılında Mısır’da vefat etmiştir. Hayâlî, Gülşenî Tekkesine defnedilmiştir. Ölümü üzerine birçok tarih düşürülmüş, mersiyeler yazılmıştır. Şairin bilinen tek eseri *Dîvân*’ıdır. *Dîvân*’ında âşıkane ve hikemî tarzda yazılmış 377 gazel kayıtlıdır. (Alvan, 1998: 9-13)

Hayretî-حیرتی (?-1534)²³: Hayâlî, Usûlî, İlâhî gibi önemli şairlerin yetiştiği Vardar Yenicesi’nde dünyaya gelen şairin asıl adı Mehmed’dir. Mevlevî şeyhi Yûsuf-ı Sîneçâk’ın kardeşi olan Hayretî, mutasavvıf bir şairdir. Önce ağabeyi ile birlikte Gülşenî tarikatına intisap etmiş, ardından Rumeli abdalları arasına karışarak Bektâşîlik’e bağlanmıştır. Muhtemelen afyon ve esrar gibi

²² Şair hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Türkan Alvan, ‘‘Hayâlî-i Gülşenî’’, **DİA**, C. EK-1, İstanbul 2016, s.548-549.

²³ Şair hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Mustafa Tatcı, ‘‘Hayretî’’, **DİA**, C.17, İstanbul 1998, s.61-62.

alışkanlıkları sebebiyle görme yetisini kaybeden şair, sonraki dönemlerinde kardeşinin yetiştirdiği Günâhî'nin yardımıyla hayatını idame ettirmiş, meclislere onun yardımıyla gidebilmiştir. Rumeli akıncı ocaklarında bir sipahi olarak ömrünü sürdüren şair 1534/35 yılında Vardar Yenicesi'nde vefat etmiştir. Halk zevkine uygun, sade ve hoş giden gazelleri bulunan Hayrefî samimi üslubu, rindane edası, zengin kelime hazinesine döneminde öne çıkan isimlerden biri olmuştur.

Eserleri: Devrinde her tabakadan insanın beğeniyle okuduğu, kendisine haklı bir şöhret kazandıran geniş hacimli bir Dîvân'ı bulunmaktadır. Bunun yanında Belgrad ve Yenice Şehrengizi adında iki manzumesi vardır. (Tatçı, 1998: 61-62)

İshâk Çelebi [Üsküplü]-اسحاق (1464/65-1537/1538)²⁴: Üsküp'te doğan şairin babası kılıç ustası İbrâhim Efendi'dir. Babasının mesleğinden dolayı Kılıççı-zâde diye tanınmıştır. İshâk, Bursa'da başladığı eğitimini Edirne'de Kara Bâlî'nin yanında tamamlamıştır. Çeşitli medreselerde müderrislik ve Şam'da kadılık yapmıştır. Hoş sohbet, mizah ve latifeden hoşlanan mizacıyla meclislerin aranan yüzü olmuştur. Şair çevresinden takdir görmüş fakat rahat yaşayışı, laubali hareketleri ve şaraba düşkünlüğüyle de eleştirilmiştir. Divan şiirinde Necâfî Bey ve çağdaşlarıyla başlayan, Türkçe kelime ve deyimleri birkaç anlamıyla beyte yerleştirerek sanat gösterme işini İshâk Çelebi de şiirlerinde ustaca gerçekleştirmiştir. Şair, 1541/42 tarihinde Şam'da vefat etmiştir.

Eserleri: “Şehnâmecilik” geleneğinin en güzel örneklerinden olan Selîm-nâme adlı eseri ile tanınmıştır. Bunun yanında Dîvân'ı ve Risâle-i İmtihâni isimli eseri bulunmaktadır. (Savaş, 2000: 528-529)

Kemal Paşa-zâde-کمال پشا زاده (1469 [?]-1534)²⁵: 1469 yılında dünyaya gelen şairin asıl adı Şemseddin Ahmed'dir. Dedesi Şehzâde (II.) Bâyezid'e lalalık yapan Kemal Paşa'dır. Dedesine nisbetle “Kemalpaşazâde, Kemalpaşaoğlu veya İbn Kemal” diye tanınmıştır. Doğum yeri ile ilgili çeşitli görüşler ileri

²⁴ Şair hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Hamdi Savaş, “İshak Çelebi, Kılıççızâde”, **DİA**, C.22, İstanbul 2000, s.528-529.

²⁵ Şair hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Şerafettin Turan, “Kemalpaşazâde”, **DİA**, C.25, İstanbul 2002, s.238-240.

sürülmüştür. Doğum yeri Tokat veya Edirne olarak gösterilse de Edirne’de doğmuş olma ihtimali ağır basmaktadır. Baba tarafı devletin üst bürokrat sınıfından iken annesi de bir kazasker kızıdır. Yaradılışında bulunan öğrenme ve okuma isteği sayesinde küçük yaşta Kur’ân-ı Kerîm’i ezberlemiş ve Kur’ân’ın muhtelif kıraat şekillerini bütün incelikleriyle öğrenmiştir. Daha sonra bu bilgilerini lugat ve edebi sanatlar sahasında da derinleştirmiştir. Arapça ve Farsça’yı konuşacak kadar iyi derecede öğrenmiştir. Bulunduğu çevrenin de etkisiyle aileden gelen askerlik mesleğine yönelmiştir. Ancak İbn Kemal için ilim tahsili daha ağır basmış ve askerlikten ayrılmıştır. Müderrislik, kadılık, kazaskerlik ve şeyhülislamlık gibi devlet kademelerinde önemli görevlerde bulunmuştur. Devlet hizmetlerinin yanı sıra hadis, tefsir gibi dini ilimlerden tarih, edebiyat, felsefe, tıbbı varıncaya kadar pek çok ilmi alanda eser vermiş çok yönlü bir şairdir. Tartışılmaz bir ilmi kudrete sahip olan şair, döneminde yaşadığı üç padişahın (Sultân Bâyezid, Yavuz Sultân Selim, Kânûnî Sultân Süleymân) da teveccüh ve takdirini kazanmıştır. Şairin kuvvetli ilmi yönünün edebi yönünü gölgede bıraktığı görülmektedir. İbn Kemal, 16 Nisan 1534 tarihinde İstanbul’da vefat etmiştir.

Eserleri: Türkçe’nin yanı sıra Arapça ve Farsça yazdığı kıymetli eserleri de vardır. Tarihçi yönüyle de dikkat çeken Kemal Paşa-zâde’nin bu alandaki başlıca eseri *Tevârih-i Âl-i Osmân*’dır. Osmanlı’nın kuruluşundan 1527 yılına kadar gelen on ciltlik büyük bir eserdir. Bunun yanında kendisinden önce aynı konuda yazılan eserlerden daha kıymetli bulunan Yûsuf u Züleyhâ mesnevîsi, orta hacimde bir *Dîvân*’ı bulunmaktadır. İbn Kemâl hemen hemen her konuda çok sayıda eser vermiştir. Kaynaklarda çoğu risale olmak üzere 200’ü aşkın eseri olduğu söylenir. Arapça olarak çok yetkin ve akıcı bir dille kaleme aldığı sûre tefsirleri, Kur’ân ilimleri, hadis, fıkıh, felsefe alanlarında pek çok kitap yazmıştır. Farsça ile de ahlaka dair eserlerin yanı sıra sözlük türünde de eserler vermiştir. (Çiçekler, 1994: 50-59)

Kevserî-كوثرى (?-1595-1603 başları[?]): İstanbul doğumlu olan şairin asıl adı Ali’dir. Hayatı hakkında sınırlı bilgiye sahip olduğumuz Kevserî sipahi sınıfındandır. Şair tasavvufa yönelerek Kerbela’ya gitmiş, burada bir süre kaldıktan sonra Anadolu’ya dönmüştür. Kaynaklarda Kevserî’nin herhangi bir eserinin olup olmadığına dair bilgi bulunmazken şiir mecmualarında

şairin şiirlerine rastlanmaktadır. Ahdî, Kevserî'den övgüyle bahsetmiş ve şiirlerinin çağdaşları tarafından beğenildiğini belirtmiştir. *Sicill-i Osmânî*'de Kevserî'nin II. Mehmet Dönemi (1595-1603) başlarında öldüğü kayıtlıdır. (Kaplan, 2014)

Mesîhî-مسیحی (?- 1512'den sonra)²⁶: Bir sırp şehri olan Priştine'de dünyaya gelen gelen şairin adı kaynaklarda İsâ ya da Mesîhî olarak geçmiştir. Mesîhî genç yaşında İstanbul'a gelerek medrese eğitimine başlamış, sonraları hattatlığa merak sarmıştır. Bu sanattaki ustalığı ile devrin sadrazamı Hadım Ali Paşa'nın divan katipliğine atanmıştır. İçki ve eğlenceye düşkünlüğü, derbeder yaşayışı, görevindeki dikkatsizliği sebebiyle Ali Paşa'nın gözünden düşmüştür. Paşa'nın ölümünden sonra kendine yeni bir hâmî bulamadığı için hayatının geri kalanı zorluklar içerisinde geçmiştir. 15. yüzyıl şairleri içerisinde seçkin bir yer tutan Mesîhî, Bâkî öncesi Divan şiirinin usta isimlerindedir. (Mengi, 2004: 312-313)

Eserleri: Dîvân'ı başta olmak üzere Edirne Şehrengizi ve yüz tane mektuptan meydana gelen Gül-i Sad-Berg adlı bir münşeat mecmû'ası vardır.

Misâlî [Hasan Çelebi]-مثالی (?-1608)²⁷: Edirneli olduğu bilinen şairin asıl adı Hasan'dır. Kaynaklarda ailesine ve almış olduğu eğitime dair herhangi bir bilgi bulunmayan Misâlî, yetenekleri sayesinde kısa bir zamanda yaşlıları arasından sıyrılarak gençlik yıllarındayken şöhreti yakalamış önemli bir isimdir. Tercih ettiği mahlası gibi benzeri bulunmayan, dönemindeki nadir isimlerden biridir. Samimi bir edayla kaleme aldığı şiirlerinde külfetsiz ve sade bir dil kullanmayı tercih etmiş, şiirlerinde pek çok deyim ve halk söyleyişlerine yer vererek anlatımına renk katmıştır. Duyulmamış manalar bulmada usta bir isimdir. Bulduğu yeni hayallere sağlam şiirler yazmıştır. Güzel ahlâklı, ilim ve marifet sahibi olarak tanınan Misâlî'den tezkireler de övgüyle bahsetmektedir. Bazı kaynaklarda şairin hayattayken bir divan tertip ettiği bilgisi verilse de divanın herhangi bir nüshası günümüze ulaşmamıştır. Kütüphane kayıtlarında da şairin herhangi bir eserinin bulunduğu dair bir

²⁶ Şair hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Mine Mengi, "Mesîhî", **DİA**, C.29, Ankara 2004, s.312-313.

²⁷ Şair hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Filiz Kılıç, "Misâlî, Hasan Çelebi", **TEİS**, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/misali-hasan-celebi> (E.T: 15 Mart 2020)

kayıt yer almamaktadır. Şaire ait 121 gazel, 50 matla/ müfred/ beyit, 10 kaside, 7 kıt'a, 3 müseddes, 2 mısra, 1 tesdis, 1 muhammes, 1 tahmis ve 1 terkîb-i bend olmak üzere 197 manzumesi mecmualardan hareketle bir araya getirilerek bir *Dîvânçe* oluşturulmuştur. Kaleme aldığı şiirlerden mensubu olduğu klasik şiir geleneğinin şekil ve muhteva özelliklerine vâkıf olduğu görülmektedir. Yazdığı muammalarla bir hayli şöhret bulan Misâlî, 1607-1608 yılında hayata veda etmiştir. (Kaplan, 2020: 36-45).

Muhibbî- محبى (1494-1566)²⁸: Asıl adı Süleymân olup Muhibbî mahlasını kullanmıştır. Babası Yavuz Sultân Selim Han annesi Hafsa Hatun'dur. Trabzon doğumludur. Babasının ölümü üzerine 1520 yılında tahta geçmiştir. Kânûnî adil yöneticiliği, kanun koyuculuğu, zaferleri ve alçak gönüllü kişiliği ile saltanatını kırk altı yıl sürdürerek tahtta en uzun kalan Osmanlı padişahı olmayı başarmıştır. Dönemindeki alimleri ve sanatkarları korumuş olması, onlara büyük teveccüh göstermesi, ince duygu ve düşünceleri ile Osmanlı İmparatorluğu'na ve klasik edebiyata altın çağını yaşatmış büyük bir devlet adamı ve sanatçısıdır. Bâkî gibi büyük bir yeteneği bulması, ona gösterdiği yakınlığı, kurduğu muhabbeti padişahlığın en zevkli yanlarından biri olarak yorumlamış olması da Kânûnî'nin sanata ve edebiyata verdiği kıymetin göstergesidir. Bâkî, Hayâlî, Necâtî gibi büyük şairlerle kurduğu yakınlık onun şiirlerini olgunlaştırmıştır, yazdığı bu şiirlerle de adeta onlarla yarışır duruma gelmiştir. Döneminde yetişmiş büyük şairler ile övünmüş, onlarla birlikte sanatkarlık zevkini arttırmıştır. Kânûnî, sahip olduğu zenginliklere rağmen dünyevî olan hiçbir şeye aldanmamamak ve bağlanmamak gerektiğini de şiirleri ile dile getirmiştir. 1566 yılında, Zigetvar Kalesi'nin kuşatması sırasında saltanatına yakışır bir şekilde can vermiştir. Şair padişahlar arasında en üretkeni sayılan Kânûnî ya da şiirdeki mahlasıyla Muhibbî, miras bıraktığı hacimli *Dîvân*'ı ile edebiyatımızda daima ayrı bir yere sahip olmuştur. (Ak, 1977: 1-5)

Nâmî- نامى (?-?): “Benli Memi” lakabıyla tanınan şair Üsküp doğumludur. Eğitimini tamamladıktan sonra kadı olarak göreve başlamıştır. Hayatı

---

²⁸ Şair hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Feridun Emecen, “Süleyman I”, *DİA*, C.38, İstanbul 2010, s.62-74.

hakkında çok fazla bilgi bulunmayan Nâmî, rindane bir hayat görüşüne sahiptir. Kınalızâde Hasan Çelebi şairin çevresince sevildiğini, güzel hâlleriyle tanındığını belirtmiştir. Bilinen bir eseri bulunmayan Nâmî'nin Edirneli Nazmi'nin *Mecma' u'n-Nezâ'ir*'inde 2, *Pervâne Bey Mecmû'*asında ise 7 adet şiiri bulunmaktadır. (Köksal, 2013)

Necâtî Bey-نجاتى بك (1446[?]-1509)²⁹: Edirne'de doğan şairin asıl adı kaynaklarda Îsâ ya da Nuh olarak geçmektedir. 15. yüzyılın ortalarında (1444-1450) Fatih Sultân Mehmed'in padişahlığı döneminde dünyaya geldiği düşünülmektedir. Ailesi hakkında sınırlı bilgiye sahip olduğumuz Necâtî'nin, küçükken Edirneli yaşlı bir kadın tarafından evlat edinildiği, Sâilî adlı bir şairin terbiye ve eğitimine katkı sağladığı bilinmektedir. Necâtî mahlasıyla şiirler yazan şair, aynı zamanda hat sanatıyla da ilgilenmiştir. Şairin şöhretinin Ahmet Paşa'ya kadar ulaşması “döne döne” redifli meşhur gazeli sayesinde. Yazdığı şiirlerle Ahmet Paşa ve Fatih Sultân Mehmed (Avnî) gibi önemli devlet adamlarının da ilgisini çekmeyi başaran Necâtî'ye divan kâtipliği görevi verilmiştir. Fatih'in ölümünden sonra ise II. Bâyezid'in oğlu şehzade Abdullah'ın divan katibi olarak görevine devam etmiştir. Fatih Sultân Mehmed'den üç yıl sonra şehzadenin aniden gelen ölümüyle sarsılan Necâtî, duyduğu derin üzüntüyü sultana sunduğu ünlü mersiyesinde dile getirmiş ve İstanbul'a dönmüştür. Burada kendisine nişancılık görevi verilmiş ve bu vazifeyle beraber “Bey” unvanını almıştır. Nişancılık vazifesinden sonra resmi bir görev kabul etmeyen şair, yaşamını Vefa semtindeki evinde ilim ve sanat sohbetleri düzenleyerek sürdürmüştür. Tezkirelerde övgü dolu sözlerle anılan Necâtî için Kınalızâde Hasan Çelebi “Eşi benzeri olmayan şair” yakıştırmaları yapmıştır. Taze hayallerini, orijinal manalarını Türkçe deyim ve atasözleriyle birleştirerek sade dilli şiirler yazmıştır. Rindane tarzı, nükteli anlatımıyla kişisel üslubunu çizerek yalnızca döneminin değil divan şiirinin önemli bir ismi olmayı başarmıştır. Döneminde üstad kabul edilen Necâtî'nin şiirlerine Fuzûlî, Hayâlî, Bâkî gibi birçok önemli ismin nazireler yazdığı bilinmektedir. Halk dilinde yaşayan kullanımları şiirle buluşturan Necâtî, gazel türünde yeni bir çığır açmıştır.

---

²⁹ Şair hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Bayram Ali Kaya, “Necâtî Bey”, *DİA*, C.32, İstanbul 2006, s. 477-478.

Türkçe'yi mısra estetiğine kavuşturmayı başaran şairin günümüze ulaşan tek eseri Türkçe *Dîvân*'ı olmuştur. (Tarlan, 1992: 17-27)

‘Özrî-عزرى (?-1522): Babası Üsküp kadısı Karaca Hasan, kardeşi de kendisi gibi şair olan İzârî'dir. Ayağının topal oluşu nedeniyle “‘Özrî” mahlasını almıştır. Tahsilini yaptıktan sonra bazı beldelerde kadılık görevinde bulunmuştur. ‘Özrî'nin paraya olan tamahı, rüşvet yemesi kadılık yaptığı yerlerde karışıklığa ve huzursuzluklara yol açmıştır. Görevini hakkıyla yerine getirmediği için sürekli denetlenmiş ya da görevden uzaklaştırma gibi cezalara mâruz kalmıştır. Günümüzde yıldız falcılığı olarak bildiğimiz “‘ilm-i nücûma” meraklı olan şairin bu sahada üstad olduğu belirtilmiştir. Kendi talihine rimelden bakıp öleceği zamanı tespit etmiştir. Söylediği gibi “‘Rodos seferinde ay tutulduğu vakit” ölmüştür. Şairin ölüm tarihi 1522'dir. Tezkirelerde şairin şiirlerinin çok başarılı olmadığı da ayrıca belirtilmiştir. (Köksal, 2013)

Rahmî [Bursalı]-رحمى (?-1567/68)³⁰: Bursa'da doğan şairin asıl adı Pîr Muhammed/Mehmed'dir. Kaynaklarda “‘Rahmî, Bursalı Rahmî, Rahmî Çelebi” olarak anılmaktadır. Doğum tarihi kesin olarak bilinmeyen Rahmî küçük yaşlarda İstanbul'a gelmiştir. Şair henüz toyken Şehzâde Mustafa'nın sünnet merasiminde diğer şairlerle birlikte Kânûnî'ye kaside sunmuş ve padişahın caize olarak elbise almıştır. Babası yazı, resim ve nakış konusunda üstad olan Nakkâş Bâli'dir. İlk eğitimini babasından alan Rahmî de nakış ve resim işinde uzmanlaşmıştır. Rahmî İstanbul'da Defterdâr İskender Çelebi'ye intisap ederek çeşitli şiir meclislerine girmiş ve câizeler almıştır. Şairliğiyle genç yaşta üne kavuşmuş bu sayede İskender Çelebi ve İbrahim Paşa'nın himayesine girmiş, onlar ölünce ise kimsesiz kalmıştır. Bunun üzerine öğrenimine devam edip Celâleddin Salih Çelebi'den mülazim olup müderrislik yapmıştır. Başarılı şiirlerinin yanı sıra renkli, güzel giyinmesiyle tanınan şair 1567/68 yılında Bursa Yenişehir'de vefat etmiştir. (Erdoğan, 2013)

³⁰ Mustafa Erdoğan, “Bursalı Rahmî ve Dîvânı”, 2017, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-195643/bursali-rahmi-divani.html> (E.T: 8 Eylül 2019)

Eserleri: Rahmî'nin dört adet manzum eseri bulunmaktadır. Birincisi orta hacimli Dîvân'ıdır. İkincisi Gül-i Sad-Berg adlı dini, tasavvufî ve ahlâkî mesnevisidir. Üçüncü eseri Şâh u Gedâ adlı aşk mesnevisidir. Son eseri ise Yenişehir Şehrengizi'dir.

Râzî [Acem Mehmet Çelebi]-راضى (?-1658): Acem Mehmed Râzî Efendi olarak tanınan şair, Doğu tarafından İstanbul'a gelmiştir. Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'den mülazım olan Râzî, Kırkakça Medresesi'ne atanmış ve sonrasında çeşitli medreselerde müderrislik yapmıştır. 1640-1655 yılları arasında Filibe, İzmir, Halep, Edirne, Selanik, Bursa gibi çeşitli şehirlerde kadılık görevinde bulunmuştur. Râzî mahlasıyla şiirler kaleme alan Acem Mehmed Çelebi'den, devrindeki kaynaklar övgüyle bahsetmiştir. (Aksoyak, 2015)

Re'yi/Râyî-رأى (?-?): Kaynaklarda şairin hayatı ve eserleri hakkında herhangi bir bilgi yer almamaktadır. Var olan bilgiler de genellikle şairin ümmiliği ve giysileri üzerinedir. Divane olarak anılan şairin karma karışık kıyafetleri, pespaye hâli dikkat çekmiştir. Ümmiliğine karşın Re'yi'nin kalemi oldukça kuvvetlidir. Renkli bir şiir dili ve çok kıymetli sözleri vardır. Şair, halk tarafından çok fazla tanınmamaktadır. (Aksoyak, 2014)

Rûhî [Bağdatlı]-روحى (1534-1535/1605-1606)³¹: Rûhî, 1534-35 yılında Bağdat'ta dünyaya gelmiştir. Asıl adı Osman, mahlası Rûhî'dir. Bağdat'ta doğup büyüdüğü için “Bağdatlı Rûhî” olarak tanınmıştır. Şaire sonradan verilen “Bağdâdî” nisbesi onu aynı mahlasta şiir yazan on kadar şairden ayırmıştır. Kaynaklarda eğitimi hakkında fazla bilgi bulunmamaktadır. Babası Rumelili bir sipahidir. Rûhî'nin şiirleri incelendiğinde bir dönem baba mesleğini seçip sipahilik yaptığı anlaşılmaktadır. Özgür ruhlu, seyahate düşkün, farklı yerleri gezmekten büyük zevk alan bir şairdir. Askerlikten ayrılınca meşrebine uygun ortamı bulabilmek için diyar diyar gezmiş ancak hiçbir yere yerleşmemiştir. Esrar Dede Rûhî'nin Mevlevî olduğunu, bir müddet İstanbul'a gelip Galata Mevlevîhanesi'nde kaldığını ardından Konya'ya giderek Mevlânâ'nın türbesini ziyaret edip Hicaz'a ve Şam'a gittiğini yazmıştır. Rûhî, devlet ve sanat büyükleriyle tanışmak, onların

³¹ Şair hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Nihat Öztoprak, “Rûhî, Bağdatlı”, TEİS, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ruhi-bagdatli> (E.T: 16 Mart 2020)

takdirini kazanmak için yaptığı seyahatlerde umduğunu bulamadığını ifade etmiştir. Gittiği yerlerde karşılaştığı riyakâr insanlardan, rüşvet yolunu tutmuş kadılardan ve kendi talihinden de sık sık şikâyet etmiştir. *Dîvân*'ındaki ifadelerine dayanarak onu Mevlevî, Bektaşî ve Hurûfî sayanlar olmuşsa da bir tarikata bağlı olmadığı bilinmektedir. Rûhî'ye göre asıl hüner sahibi olanlar “hayatta ‘rengin-eda’ sahibi olmayı başaran kişiler” olmuştur. Arapça ve Farsça'yı şiir yazabilecek derecede iyi bilmesine rağmen dil ve anlatımda sadeliği seçmesi, külfetli sözlerden kaçınması şairin kudretinin yansımasıdır. İçtenlik, sadelik ve lirizmin hâkim olduğu gazellerinde rindane bir üslup benimsemiştir. Toplumun aksayan yönlerini çok iyi teşhis etmiş, çağının kusurlarını, insanların mal mülk hırsını iğneleyici bir şekilde dile getirmiştir. Kalenderane hayatı çeşitli zorluklar içinde geçmiş olan Rûhî, 1605/1606 yılında Şam'da vefat etmiştir. Bilinen tek eseri *Külliyat-ı Eş'âr-ı Rûhî-i Bağdâdî* adıyla İstanbul'da basılmış olan *Türkçe Dîvânı*'dır. Rûhî'yi ölümsüz kılan, şöhretini kazanmasını sağlayan eseri *Terkibibendî*dir. Günümüzde de değerini kaybetmemiş bu eser XVI. yüzyıl toplumunun aksayan yönlerini yansıtması bakımından oldukça önemli bir belge niteliğindedir. (Ak, 2008: 205-206)

Sadrî-صدري (?-1585)³²: Asıl adı Hüseyin olan şairin doğum yılı belli değildir. Doğum yeri bugün Makedonya'nın orta kesiminde yer alan bir kasaba olan İştib'dir. Kaynaklarda “Sadrî Çelebi, İştibî Sadrî, İştibli Hüseyin Sadrî” gibi nisbelerle karşımıza çıkmaktadır. Yaşantısının ilk yılları hakkında kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır. Sadrî'nin danişmend zümresinden olduğu bilinmektedir. Daha önce şeyhülislâmlık yapan Şeyhî Efendi'den mülazım olup müderrislik yapmıştır. 16. yüzyıl Osmanlı kültür hayatına ışık tutan biyografik kaynakların bildirdiğine göre Sadrî Çelebi sürekli kitap okuyan, tüm zamanını ilim ile geçiren, yüksek zekâsı ve hoş sohbetiyle tanınan bir kişidir. Kaynaklarda şairin mürettep bir divanı olduğuna dair bilgiler yer alsa da İştibli Sadrî Çelebi adına kayıtlı bir divan bulunmamaktadır. Şairin ayrıca *Şekâ'ik Zeyli* kaleme aldığı ve başka risaleler de yazdığı belirtilmiştir. Şiir mecmualarında, cönklerde Sadrî mahlası taşıyan

³² Şair hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Suat Donuk, “Sadrî”, TEİS, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sadri> (E.T:15 Mart 2020)

pek çok manzume bulunmaktadır. Edebiyatımızda Sadrî mahlasını kullanan sekiz şair olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda manzumelerden hanginin İştibli Hüseyin Sadrî'ye ait olduğunu belirlemek oldukça güçtür. (Donuk, 2014)

Selmân Çelebi/İlâhî-سلمان چلبی (?-1571/1572)³³: Aslen Vardar Yenicesi'nden olan şairin asıl adı Selmân'dır. Doğum tarihi bilinmemektedir. Bazı kaynaklarda Selmân'ın Hz. Peygamber soyundan geldiği bilgisi yer almaktadır. Şair, iyi bir eğitim almıştır. Farsça bilgisi onu çağdaşları arasında ayrı bir yere koymuştur. Gece gündüz çalışmış ve Arapça bilgisini de iletmiştir. Bunlarla da yetinmemiş Nevâyî dili olan Çağatayca'yı da öğrenmiştir. Bir dönem Gülşenî tarikatına girmiş ancak çok uzun sürmeden tarikattan ayrılmıştır. Şairin yaradılışı dervişliğe uygun olmadığı için bu sahada çok fazla ilerleyememiştir. İlim irfan sahibi, hoş sohbetli, rind meşrep bir kişidir. Bir dönem Şam'a gitmiş ve orada Gelibolulu Alî'nin sohbet meclislerinde yer almıştır. Şiir yazmaya ilk başladığı zamanlarda ismi Selmân'ı mahlası olarak da kullanmıştır. Bu mahlasta başka şairlerin varlığından haberdar olunca şiirlerinin bu mahlastaki diğer şairlerin şiirleriyle karışmasından korkmuştur. Aynı mahallede yaşadığı, Şeyh İlâhî'ye duyduğu muhabbetten dolayı mahlasını “İlâhî” olarak değiştirmiştir. Selmân'ın çift mahlas kullanması kaynakların bu mahlasları iki ayrı isim gibi değerlendirmesine sebebiyet vermiştir. Bu ikilik hayatı hakkındaki bazı bilgilerin de karıştırılmasına yol açmıştır. Ahdî ve Hasan Çelebi şairi “Şeyhzâde” olarak tanıtmış ancak bunu doğrulayan herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Bütün tezkireler Selmân/ İlâhî'nin şairliğinden ve şiirlerinden övgü dolu sözlerle bahsetmiştir. Şair muamma çözme ve söylemede oldukça yeteneklidir. Güzel ve temiz söyleyişlerin hâkim olduğu aşıkane şiirler yazmıştır. Bazı kaynaklar ölüm tarihini 1564-65 olarak kabul ederken bazı kaynaklar da 1571-72 olarak kabul etmiştir. (Ekinci, 2014)

Seyfi [Çelebi]-سیفی (?-1563'ten önce [?]): Gelibolu'da dünyaya gelen Seyfi, ilim tahsili için İstanbul'a gelmiştir. Tahsil hayatı çok uzun sürmemiş bir gün

³³ Şair hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Ramazan Ekinci, “Selmân, İlâhî, Seyyid Selmân Çelebi”, TEİS, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/selman-ilahi-seyyid-selman-celebi/> (E.T: 16 Mart 2020)

Tophane’de gezerken uçurumdan düşerek ölmüştür. Şairin hayatı hakkındaki kısıtlı bilgiyi bize sunan tek kaynak Ahdi’nin *Gülşen-i Şu‘arâ*’sıdır. Tezkirenin yazıldığı tarihten yola çıkarak Seyfi’nin 1563’ten önce öldüğü anlaşılmaktadır. Yaradılış olarak şiir söylemeye yetenekli olduğu söylenen Seyfi’nin herhangi bir eseri bulunmamaktadır. (Kaplan, 2014)

Sırrî-سررى (?-1582): Vardar Yenicesi’nde dünyaya gelen şairin asıl ismi Îsâ’dır. Şair eğitimini tamamlayarak mülazım olmuş, önce Rumeli’de müderrislik yapmış ardından da kadılık görevinde bulunmuştur. Gelibolu’lu Âlî, Sırrî’yi yakinen tanıdığını, birlikte ilim tahsiliği yapıp beğenilen şiirler kaleme aldıklarını ifade etmiştir. Tezkirelerde Sırrî’nin sanatkarlığından övgüyle bahsedilmiştir. Hasan Çelebi bir adım daha öteye giderek Sırrî’nin şiirlerini nefis, sözlerini ise selis olarak nitelendirmiştir. Yaşadığı dönemde Bâkî, Rûhî gibi önemli isimlerle bir araya geldiği bilinen Sırrî’nin herhangi bir eserinin olup olmadığı ise bilinmemektedir. (Kaplan, 2014)

Şânî [Çelebi]-شانى (?-?): İstanbul doğumlu şair, Kuloğlu yeniçerisi iken kendi imkânları ile Rodos’ta tımar sahibi olmayı başarmıştır. Hicivleri ile tanınan şair sert üslubu sebebiyle bu alanda kötü bir üne sahip olmuş, şiirleri beğenilmemiştir. (Kılıç, 2014)

Klasik edebiyatta Şânî mahlasını kullanan on iki isim bulunmaktadır. Bunlardan altısının 16. yüzyılda yaşadığı tespit edilmiştir. *Mecmû‘a*’da şiiri bulunan Şânî’nin hangisi olduğuna çalışmanın genel yapısından yola çıkılarak üslup, tarz ve tarihlendirme olarak bakılmış ve Şânî Çelebi olduğu kararına varılmıştır.³⁴

Şem‘î [Prizrenli]-شمعى (?-1529-30): Asıl adı ve doğum tarihi bilinmeyen Şem‘î günümüzde Kosova sınırları içinde yer alan Prizren’de dünyaya gelmiştir. Bazı kaynaklarda Şem‘î mahlasının yanında isminin Şem‘ullâh olduğu bilgisi yer alsa da bunun bir isimden ziyade lakap olma ihtimali söz konusudur. Şem‘î belli bir mesleğe sahip değildir. Düzenli bir eğitim alamayan şairin şiirlerinden kendini yetiştirdiği anlaşılmaktadır. İstanbul’daki Şeyh Vefâ Hankahı’nda Ali Dede’ye intisap ettiği ve kendisinden tasavvuf

³⁴ “Şânî” mahlaslı şairler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. TEİS, <http://teis.yesevi.edu.tr/arama>.

terbiyesi olarak uzun bir süre burada inziva hayatı yaşadığı bilinmektedir. Şem‘î dünya işlerine kıymet vermeyen, derviş tabiatlı bir kimsedir. Bazı kaynaklarda Çelebi ve Dede olarak nitelendirilen Şem‘î’nin Mevlevî olduğu anlaşılmaktadır. Şem‘î 936/ 1529-30 tarihinde vefat etmiştir. Kaynaklarda Prizrenli Şem‘î ile mesnevi şairi Mustafa Şem‘î’nin karıştırılması Esrar Dede’nin iki Şem‘î’yi de aynı kişi sanarak eserine almasıyla ortaya çıkmıştır. Bazı kaynaklarda iki şairin eserlerinin birbiri yerine kaydedildiği görülmektedir. Prizrenli Şem‘î’nin ise bilinen tek eseri *Dîvân*’ıdır. (Karavelioğlu, 2005: 29-53)

Tabîbî-طیبی (?-?): Asıl adı Abdî olan şair Filibe’de doğmuştur. Babası Beytimur-zâde isminde bir imamdır. Tıp alanında eğitim gördüğü için “Tabîbî” mahlasını kullanmıştır. Mecmualarda şiirlerine rastladığımız şairin kaynaklarda herhangi bir eserinin olup olmadığına dair bir bilgi yer almamaktadır. Tabîbî, III. Murad Dönemi’nin sonlarında (1574-95) vefat etmiştir. (Kaplan, 2013)

‘Ubeydî-عبدی (?-?)³⁵: Edirneli olduğu bilinen ‘Ubeydî’nin asıl adı Abdurrahman’dır. Doğum tarihi bilinmeyen şairin adı, *Riyâzü’ş-Şu‘arâ*’da Abdurrahman Çelebi olarak geçmektedir. Babası velî zümresinden olduğu söylenen Nebi Halife’dir. Küçük yaşta eğitim almaya başlayan ‘Ubeydî devrin ilimlerini tahsil etmiş, iyi derecede Farsça öğrenmiştir. Lofça ve Zağra’da kadılık görevinde bulunmuştur. ‘Ubeydî kaynaklarda başarılı ve bilgili şairliğinin yanı sıra yakışıklılığı, olgun tavırları, derviş-meşrep tabiatıyla da tanıtılmıştır. Musiki ile ilgilenen şair, Emrî gibi önemli bir sanatkarın yolundan giderek muamma ilminde kendini geliştirmiştir. Önceleri beş bend halinde yazılan murabbaları üç bend halinde yazmayı başarmış, yazdığı murabba sayısı ile de bu türde fark yaratmış önemli bir isimdir. Âşık Çelebi’ye göre ‘Ubeydî’nin bizdeki şarkı türünün ilk örnekleri sayılan başarılı türkileri bulunmaktadır ancak bunlar günümüze ulaşmamıştır. Şairin günümüze ulaşan tek eseri *Dîvân*’ı olmuştur. (Aslan, 2013)

---

³⁵ Şair hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. İsmet Şanlı, “Ubeydî, Abdurrahman Çelebi”, TEİS, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ubeydi-abdurrahman-celebi> (E.T: 16 Mart 2020)

‘Ulvî [Terzi-zâde]-علوی (?-1585): Asıl ismi Mehmet olan şair, Terzi-zâde lakabıyla tanınmıştır. Doğum tarihi bilinmemektedir. Tezkire yazarları şairin İstanbullu olduğunu söylemektedir. Re’yi mahlashı, şair Mustafa Çelebi’nin kardeşidir. ‘Ulvî, *Dîvân*’ının mukaddimesinde Semaiye Medreselerinde Turak Çelebi’nin himmetiyle çok güzel yaşadığını, burada çile çekip ilim tahsil ettiğini anlatmıştır. Kânûnî Sultân Süleymân’ın emriyle hamisinin idam edilmesi üzerine bir beyit yazmıştır. Bu beyti okuyan Kânûnî, ‘Ulvî için de ölüm fermanı çıkarttırmıştır. Şair bunun üzerine vatanını terk edip gurbete çıkmıştır. Gurbette şaraba düşkünleştiği bu yüzden de sağlığında *Dîvân*’ını tertip edemediği söylenmektedir. Döneminin tezkirecileri tarafından övgüyle bahsedilen ‘Ulvî’nin renkli bir söyleyişi, orijinal ve kendine özgü şiirleri vardır. Aileden gelen bir şiir mizacına sahip olması, XVI. yüzyılın ünlü isimleriyle aynı çağda yaşaması ‘Ulvî için büyük bir şanstır. Tüm bunlara rağmen geri planda kalmasının sebebi Bâkî, Fuzûlî gibi büyük şairlerle aynı dönemde yaşamış olması olarak açıklanmaktadır. Divan edebiyatının pek çok türünde şiirler yazmış ancak gazel ve kasideleriyle tanınmıştır. ‘Ulvî Fars şairlerinden ve Necâfî, Zâtî, Hayâlî gibi ait olduğu geleneğin önemli şairlerinden de beslenmiştir. Bâkî’nin, ‘Ulvî ’nin 40 şiirine nazire yazması, birbirlerinin şiirlerine nazireler söylemeleri ‘Ulvî ’nin döneminde önemli bir isim olduğunu göstermektedir. Terzi-zâde ‘Ulvî 1585 yılında vefat etmiştir.

Eserleri: Bilinen en önemli eseri *Dîvân*’dır. Bir de Manisa Şehrengizi vardır. Şehrengiz bu *Dîvân*’ın içinde yer aldığı için bazı kaynaklar ayrı bir eser olarak ele almamıştır. (Çetin, 1993: 3-5)

Usûlî-اصولی(?-1538)³⁶: 16. yüzyılın bilim ve sanat merkezi olan Vardar Yenicesi’nde dünyaya gelmiştir. Asıl adı Abdullah olan şairin doğum tarihi bilinmemektedir. Osmanlı Devleti’nin asırlar boyu oldukça tanınmış şairleri yetiştirdiği Vardar Yenicesi’nde doğması şairin kendini yetiştirmesini sağlamıştır. Şairin medrese eğitimi almadığı tekke kültüründen beslendiği düşünülmektedir. 16. yüzyılın etkileyici tasavvuf liderlerinden olan İbrahim Gülşenî’ye bağlanmak için peşinden Mısır’a gitmiş ve ona intisap etmiştir. Gülşenî’nin vefatına kadar Mısır’da kalmış, bu süreçte de tasavvuf eğitimine

³⁶ Şair hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Bayram Ali Kaya, “Usûlî”, *DİA*, C.42, İstanbul 2012, s.212- 213.

devam etmiştir. Gülşenî'nin ölümü üzerine Yenice'ye dönmüştür. Bundan sonraki hayatını Gülşenîlik'i Rumeli'de yaymakla geçirmiş, bir yandan da akıncı beylerine müsahiplik yapmıştır. Tezkirelerde derviş, arif, kalender-meşrep kişiliğiyle tanıtılmış, şiirlerinde de melamet neşesini yansıttığı görülmüştür. Çağdaşları ile karşılaştırıldığında Nesîmî-Fuzûlî çizgisinde yer almış mutasavvıf bir şair olduğu görülmektedir. Usûlî, doğduğu şehir olan Yenice'de 1538 yılında vefat etmiştir. (İsen, 2013)

Eserleri: Şairin Dîvân'ının yanında Manzum Hadis Tercümesi ve Yenice Şehrengîzi adlı eserleri de vardır. İbrahim Gülşenî'nin ölümü üzerine kaleme aldığı mersiyesiyle ve musammat tarzındaki şiirleri başarılı örnekler sayılsa da şairin şöhretini sağlayan asıl manzumeleri gazelleri olmuştur. Aruzla yazdığı şiirlerin yanı sıra heceyle yazdığı şiirleri de bulunmaktadır.

Ümîdî-اميدى (?-1571): İstanbullu olduğu bilinen şairin asıl adı Ahmet'tir. Kaynaklarda doğum tarihi, eğitim hayatı, ailesi ve çevresi hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Tezkire yazarlarının Ümîdî hakkında verdiği bilgiler sınırlı ancak birbirine yakındır. Mahlasının daha önce Sıdkî olduğu sonrasında Ümîdî olarak değiştirdiği bilinmektedir. Ahdî, onun danışmend taifesinde yer aldığını belirtmiştir. Âşık Çelebi ise ilim yolunda başarılı kişilerden olduğunu söylemektedir. Dönemin meşhur alimlerinden Bostanzâde Mehmed Efendi'den ilim öğrenip mülazımlık yapmıştır. Bostanzâde'den iltifat göremeyip umduğu şeyleri de elde edemeyince yanından ayrılmıştır. Bostanzâde'nin yanından ayrıldıktan sonra dönemin diğer bir bilim adamı olan Kadı-zâde Ahmet Efendi'ye gitmiş, ömrünün sonuna kadar onun himayesinde kalmıştır. Ümîdî'nin aşıkane gazeller yazdığı ve şiirlerinin derin manalar içerdiği buna rağmen döneminde şöhret bulamadığı bilinmektedir. Gelibolulu Âlî ise başlangıçta güzel şiirler yazan Ümîdî'nin, Bâkî'nin her şiirine nazire yazarak kendi edasını yitirdiğini hatta yazdığı bu şiirleri divan hâline getirmesi karşısında herkes tarafından ayıplandığını belirtmiştir. Zayıf ve naif bünyeli biri olarak tanınan Ümîdî'nin talihi de çok parlak değildir. Hayatının sonuna yaklaşırken bir hastalığa yakalanmıştır. Hastalığının ne olduğu tam olarak bilinmemektedir. 1566 yılında tahta geçen II. Selim'e cülusiye yazan Ümîdî 1571 tarihinde vefat etmiştir. Ümîdî'nin

bilinen tek eseri 4 kaside, 229 gazel ve 1 kıt'adan meydana gelen *Dîvân*'ıdır. (Selvi, 2008)

Yahyâ Bey [Taşlıcalı]-یحییٰ بیگ (?-1582): Arnavut asıllı şairin Dukakin ailesine mensup olduğu bilinmektedir. Henüz delikanlılık çağında iken Arnavutluk'tan devşirilerek İstanbul'a getirilen şairin geldiği yerin taşlık bir bölge olması sebebiyle "Taşlıcalı" olarak anıldığı bilinmektedir. Acemi oğlanlar ocağında tahsil ve terbiye görmüş, yeteneği ve öğrenme hevesiyle önce yaya başılığa ardından da sipahi sınıfına yükselmiştir. Dönemin ünlü alimlerinden Kemal Paşa-zâde'den ders alarak her geçen gün kendini geliştirmiş, birçok şair ve ilim adamıyla bir araya gelme fırsatı bulmuştur. Yahyâ, askerlik vazifesi gereği Kânûnî Sultân Süleymân ile seferlere katılmıştır. Padişahın sohbet meclislerinde bulunan şair sunduğu kasidelerle takdir ve teveccüh görmüştür. Kânûnî Sultân Süleymân'ın himâyesine giremeyen Yahyâ, sultanın himayesinde bulunan dönemin bir diğer önemli şairi Hayâlî'ye bazı eleştirilerde bulunarak aralarında bir düşmanlığın başlamasına sebep olmuştur. Şehzâde Mustafa'ya derin bir sevgi besleyen Yahyâ, şehzadenin katli üzerine yazdığı klasik edebiyatın en güzel şiir örneklerinden biri olan *Şehzâde Mustafa Mersiyesi*'nde Rüstem Paşa'yı hedef gösteren ifadeler kullanmıştır. Bu ifadeleri Paşa ile ilişkisinin kesilmesine sebep olmuştur. Bunun üzerine şaire yapılan yardımların ve ilginin de kesilmesiyle Yahyâ'nın talihi tersine dönmüştür. Rüstem Paşa'nın ölümüne kadarki günleri sıkıntı içinde geçen Yahyâ, Kânûnî'den ve diğer devlet büyüklerinden umduğu ilgiyi göremeyince Gülşenî şeyhi Üryânî Mehmed Dede'ye intisap etmiştir. Hayatının geri kalanını kendini tasavvufa vererek geçiren şair 1582 yılında vefat etmiştir. 16. Yüzyıl Osmanlı şiirinin en önemli simâlarından biri olan Taşlıcalı Yahyâ, Fuzûlî'den sonra dönemin en ünlü mesnevi ustası olarak görülmüştür. Beş mesnevi yazarak Türk edebiyatında hamse sahibi şairlere öncülük etmiştir. Arnavut asıllı olmasına rağmen Türkçe'yi çok iyi kullanması, orijinal bir söyleyişe sahip olması ve dildeki buluşları ile sanatkarlığını ortaya koymuştur. Yahyâ, *Şehzâde Mustafa Mersiyesi* ile devrin şartlarına göre yazılması cesaret isteyen bir şiiri kaleme alarak korkusuz ve atılgan kişiliğini ortaya koymuştur. Savaşçı ruhunun izlerine kasidelerinde rastladığımız Yahyâ'nın, Üryânî Mehmet Dede'ye

bağlandıktan sonra kaleme aldığı şiirlerinde tasavvuf etkisi görülmektedir. (Kaya, 2011: 156-157)

Eserleri: Gencîne-i Râz, Şâh u Gedâ, Gülşen-i Envâr, Kitâb-ı Usûl, Yûsuf ve Zelîhâ adlı mesnevilerinden oluşan hamsesinin yanı sıra Dîvân'ı, Edirne Şehrengîzi ve İstanbul Şehrengîzi adlı eserleri de vardır. (Sağlam, 2016: 4-17)

Yahyâ [Şeyhülislâm]- شيخ الاسلام يحيى (1561-1644)³⁷: Osmanlı Devleti'nin en ihtişamlı devrinde Kânûnî Sultân Süleymân döneminde dünyaya gelen Yahyâ Efendi İstanbul doğumludur. Şeyhülislâm Bayram-zâde Zekeriya Efendi'nin oğlu olan Yahyâ, kültürlü bir ailede dünyaya gelmiş ve ilk eğitimini aynı zamanda şairlikle meşgul olan babasından almıştır. Dönemin meşhur ilim adamlarından eğitim alarak siyasette, ilimde ve sanatta mükemmel bir şekilde yetiştirilerek tahsilini tamamlamıştır. Zekâsıyla yeteneği birleştiren Yahyâ'nın bu çalışmaları onun genç yaşında devlet hizmetlerinde hızlıca yükselmesini sağlamıştır. Müderrislik, kadılık, kazaskerlik gibi görevlerde bulunmuş, üç kez de şeyhülislamlık makamına getirilmiştir. Yahyâ Efendi hayatının 18 yılını şeyhülislâm olarak geçirdiği için “Şeyhülislâm Yahyâ” olarak tanınmaktadır. Yahyâ Hak bildiği yoldan şaşmamış, dürüst ve titiz çalışma anlayışıyla başarı göstermiş bir devlet adamıdır. Getirildiği her makamda çevresindekilerin takdirini kazanıp daima sevgi ve saygı görmüştür. Yahyâ Efendi bilim ve devlet adamlığının yanında şairliğiyle de haklı bir şöhrete kavuşmuştur. 16. yüzyılda Fuzûlî, Bâkî gibi önemli şairlerin geliştirdiği gazel türünü coşkulu, samimi üslubuyla daha da güzelleştirmiştir.

Eserleri: Genellikle rindane ve âşıkane konularda şiir yazan Yahyâ'nın en önemli eseri Dîvân'ıdır. Bunun yanında 16. yüzyılın önemli tarihçi ve şairlerinden, kendisinin de hocası olan Kemal Paşa-zâde'nin Fars diliyle yazılmış Nigâristân adlı eserinin Türkçe çevirisini yaptığı Nigâristân Çevirisi, şeyhülislamlığı boyunca verdiği fetvaların öğrencisi Bursalı Mehmed Efendi tarafından bir araya getirildiği Fetavâ-yı Yahyâ, Ferâ'iz Manzumesi Şerhi, Kasîde-i Bürde Tahmisi, Sâkinâme adında değerli eserleri de bulunmaktadır. Şeyhülislâm Yahyâ, yalnızca 17. yüzyılın değil miras bıraktığı eserleriyle

---

³⁷ Şair hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Bayram Ali Kaya, “Yahyâ Efendi, Zekeriyyâzâde”, **DİA**, C.43, İstanbul 2013, s.245- 246.

klasik edebiyatın en büyük şairlerinden biri olarak anılmaya devam edecektir.
(Kavruk, 2014)

Za‘fi-i Gülşenî-كشنى ضعفى (?-1566-1570): Asıl adı Ali’dir. Müstakîmzâde Süleymân Sa‘dettin’in *Risâle-i Tâciyye* adlı eseri dışında Za‘fi’den söz eden kaynakların hiçbirinde şairin asıl adından söz edilmemiştir. Kaynakların çoğunda asıl adı Muhammet olarak verilmiştir. Bu yanlışlık Ali Emîrî’nin Za‘fi’yi İbrâhîm-i Gülşenî’nin oğlu Muhammet ile karıştırması ile başlamıştır. Bundan sonraki çalışmaların birçoğunda da bu yanlışlık tekrarlanmıştır. Bu yüzden Za‘fi’nin asıl adı olan Ali’nin kaynaklarda uzun bir süre telaffuz edilmediği görülmüştür. Şair, bir gazeli dışındaki tüm şiirlerinde Za‘fi (ضعفى) mahlasını kullanmıştır. Yalnızca bir gazelinde mahlası Afvî olarak kayıtlıdır. Şairin ilk başta Afvî mahlasını kullandığı sonrasında bu mahlastan vazgeçip Za‘fi mahlasını kullandığı söylenebilir. *Dîvân*’ındaki birçok beyitte zayıflığı ve kuvvetsizliğinden bahsetmesi mahlasını mizacına uygun bir şekilde seçmiş olduğunu göstermektedir. Şair kendini bedenen kuvvetsiz görse de mana aleminde kuvvetli bir yapıya sahip olduğunu da yine mahlası üzerinden ortaya koymuştur. Za‘fi (ضعفى), aynı kökten gelen ve aynı anlamı taşıyan Za‘îfi (ضعيفى) mahlası ile çoğu kez karıştırılmıştır. Nihat Sami Banarlı bu iki ismin birbirine karıştırılmaması gerektiğine dikkat çekse de bu hatırlatması karışıklığın önüne geçememiştir. Za‘fi’nin Za‘îfi’ye dönüşüm süreciyle gelen karışıklık günümüzde de devam etmektedir. Elimizde Za‘fi’nin doğum yeri ve yılına dair kesin bilgiler yoktur. Kânûnî’nin ilk dönemlerinde tanınması, İbrâhîm-i Gülşenî’nin son dönemlerine yetişmesinden sebep XVI. yüzyıl şairleri içerisine dahil edilmiştir. Şairin 1500’lü yıllarda II. Bâyezid devrinde doğmuş olduğu kesin olarak söylenebilmektedir. Za‘fi bir beytinde Türkmen bir aileye mensup olduğu bilgisini vermiştir. Bu bilgi dışında Klasik Dönem kaynaklarında ailesi ve atalarına dair başka bir bilgi bulunmamaktadır.

Gülşenîlik, Melâmîlik, Kalenderîlik gibi önemli akımların merkezine hâline gelen Rumeli’de yetişmiştir. Za‘fi, Rumelili şairlerin şiir tarzını benimsemiş İbrâhîm’i Gülşenî’ye bağlı mutasavvıf bir divan şairidir. Pek çok kaynakta belirtildiği gibi Şeyh İbrâhîm-i Gülşenî’nin oğlu değildir; halifesidir. “Za‘fi-i

Gülşenî, dönemindeki Çağatayca şiir yazma rüzgarına kapılan, yepyeni bir şiir akımı olarak ortaya çıkan denizci terimleri ile şiir yazma geleneğine uyan, şehrengîz şairi vasfını hak edecek derecede beş tane şehrengîz kaleme alan; Arapça, Farsça ve Türkçe'nin iki lehçesi (Anadolu ve Çağatay) ile mülemma yazabilen kudretli bir şair olmasının yanı sıra, Rumeli, Ege, İstanbul ve Mısır gibi farklı coğrafyalar arasında mekik dokuyan bir seyyah olarak da dikkat çekmektedir. O, bu sonuncu özelliğinin bir gereği olarak özellikle Mevlevîlerle ciddi ilişkiler kurmuş ve neticede Esrâr Dede tarafından yazılan Tezkire-i Şu'arâ-i Mevleviyye'de Mevlevî olarak gösterilmiştir.³⁸

Manzum Eserleri: Türkçe Dîvân, Farsça Dîvânçe

Mensur Eserleri: Hurûfliğe İlişkin İsimsiz Bir Risâle, Tâc Hakkında Risâle-i Mahsûsa

Za'fi-i Gülşenî'ye Aidiyeti Kesin Olmayan Eserler: Mevlid, Hudâ Rabbim Manzûmesi, Risâle-i Mecma'i'l-Makâsîd (Bu eserlerin, Za'fi-i Gülşenî'ye ait olduğu kesin değildir. Za'fi mahlası taşıyan Ayıntaplı Za'fi'ye ya da varsa başka bir Za'fi'ye ait olması muhtemeldir.) (Adak, 2006: 16-113)

Zârî [Sûzenî]- زارى (?-1553-1563): Asıl adı bilinmeyen şairin mahlası Zârî'dir. Latîfî'ye göre doğum yeri Mudurnu iken diğer kaynaklar İstanbul'da doğduğunu söylemektedir. Zârî, terzicilik yaparak geçimini sağlamıştır. Mesleğine nispetle Sûzenî veya Zârî-i Sûzenî adıyla tanınmıştır. Mesleğinde çok maharetli olduğu bilinmektedir. Kaynaklarda Zârî'nin içkiye düşkünlüğünü ayrıca belirtilmiştir. Kulağa hoş gelen şiirleri, bulduğu ince hayalleri ile şairler tarafından beğenilmiş bir isimdir. Ölüm tarihi Hasan Çelebi'nin tezkiresinde 1553, Âşık Çelebi'nin tezkiresinde ise 1563 olarak verilmiştir. Zârî-i Sûzenî'nin kayıtlı bir *Dîvân*'ı bulunmamaktadır. (Gönel, 2014)

Zâtî- ذاتى (1471-1546): 1471 yılında Balıkesir'de dünyaya gelen şairin asıl adının ne olduğu hususunda tezkirelerde farklı görüşler bulunmaktadır. Asıl adı Sehî ve Latîfî'ye göre "Bahşi", Âşık Çelebi'ye göre Satılmış'tan

³⁸ Abdurrahman Adak, "Za'fi-i Gülşenî Hayatı, Eserleri, Edebî Şahsiyeti ve Dîvânının İncelenmesi", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2006.

bozularak Satı olmuş bu ismi de Zâtî'ye dönüştürüp kendine mahlas edindiği bilgisi yer almaktadır. Zâtî'nin kendi ifadelerine göre asıl ismi “İvaz” olup bu da ebced hesabıyla doğum tarihini vermektedir. Zâtî gençlik yıllarında Balıkesir’de baba mesleği olan çizmecikle uğraşırken şiirler yazmış; zeki, rind-meşrep, zevkli bir kişiliğiyle de şiir meclislerinde yer almıştır. Şiir meclislerinde fark edilen yeteneğini göstermek, talihini denemek için Balıkesir’den İstanbul’a gelmiştir. Burada Hadım Ali Paşa’nın divan katibi Mesîhî ile tanışması ona şöhret kazandırmıştır. Paşa’nın vasıtasıyla kasidelerini padişaha ulaştırmayı başarmıştır. II. Bâyezid, Yavuz Sultân Selim ve Kânûnî Sultân Süleymân döneminde büyük ilgi gören şair aldığı ihsan ve caizelerle bolluk içinde bir yaşam sürmüştür. Şahkulu İsyanı’nda Ali Paşa’nın şehid düşmesi, Müeyyed-zâde ve Tâcî-zâde Cafer Çelebi’nin öldürülmesiyle itibarını kaybeden şair geçim sıkıntısına çekmeye başlamıştır. Zamanında Münecim-zâde’den öğrendiği remil kaideleriyle geçimini sağlamış, Bâyezid Camii avlusunda bir dükkân kiralayarak remilcilik yapmaya başlamıştır. Zâtî’nin remil dükkânı kısa bir süre içinde edebiyat ve şiir sohbetlerinin yapıldığı, aralarında Bâkî, Hayâlî, Yahyâ Bey gibi genç şairlerinde bulunduğu uğrak bir yer hâline dönüşmüştür. İyi bir eğitim almamasına rağmen kendi kendini yetiştirerek devrin önemli şairleri arasına girmeyi başaran Zâtî, kulakları iyi duymamasına karşın sanatını geliştirmesi, dükkânında genç şairlere rehberlik etmesiyle de takdir edilen bir isim olmuştur. (Kurtoğlu, 2017: 3-8)

Eserleri: Şairin, geniş hacimli bir Dîvân’ı vardır. Bunun yanında Şem ü Pervâne adlı 4000 beyitlik mesnevisi, edirne güzellerinin tasvir edildiği Edirne Şehrengîzi, iki bölümden oluşan Letâif adlı eseri ve manzum mizahi mektubu bulunmaktadır.

1.2.6. Derleyicinin Kimliği ile İlgili Hususiyetler

Derleyiciler, edebiyat tarihimizin aydınlatılmasında önemli rol oynayan, eserleri bir bütün hâline getiren ve sayfaların içinde sanatsal belleğimizi muhafaza altına alarak sorumluluk bilinciyle hareket eden kültür koruyucularıdır. Dilimizin söz varlığını geçmişten geleceğe nakleden

Kâşgarlı Mahmud'dan; Osmanlı coğrafyası, kültürü, inanışları, efsaneleri gibi birçok milli unsura can suyu olmak için ömrünü yollarda geçiren Evliyâ Çelebi'ye, Evliyâ Çelebi'den günümüze kadar gönüllerini ortaya koyarak ömürlerini büyük bir fedakarlıkla ferdi oldukları topluma adayan ve medeniyetin kültür hazinesini sırtlanan sayısız araştırmacı vardır.

Nihayetsiz bir devridaim içinde bulunan dünya hanının aziz yolcuları ataların söz incileri, kulakların ve dudakların vefasızlığını bilen şuur sahibi kimseler aracılığıyla bugünümüzün zenginlikleri arasında yerini almıştır. Sahiplenicisi çok olan sözlü kültür ürünleri, düştükleri her ağızda ayrı bir soluğa dönüşerek iyi veya kötü değişikliklere uğramış, âdeta başkalaşım geçirmişlerdir. Bu tehlikeyi gören ve aynı akıbetin tüm kültüre nüfuz etmesine engel olan derleyicilerin vazifelerinin önemi yadsınamaz.

El yazması her eser yeni bir yorum, yeni bir üretim demektir. Eserlerin yazımı uzun zaman aldığından sözlü ya da yazılı eserlerin aslından yola çıkılarak oluşturulan derlemelerinin sayısı oldukça fazladır. Gelenekten beslenerek millet eliyle var olan klasik Türk edebiyatında derleyiciliğin önemi ve nitelikli derleme eserler ortaya koymak için kültürel donanımına sahip olunması gerektiği gerçeği bilinerek hareket edilmiştir.

Derleyicilik belli belirsiz şeyleri rastgele bir araya getirmek değil aksine bilinçli ve titiz bir veri toplama sürecini sabırla aşmaktır. Derleme yapmak, eser istinsah etmek için erbâbı tarafından yerine getirilebilecek bir mesûliyettir. Sorumluluk bilinciyle hareket eden derleyicilerin elinde eşsiz bir görünüm kazanan eserler olduğu gibi verrâk dükkanlarından çıkmayan, okuduğunu hazmetmeyi değil kopyalamayı meziyet sayan, daha çok dirhem elde etmek için eser sahipleri tarafından lanetlenmeyi göze alan fırsatçıların elinde tanınmaz hale gelerek kutsallığını yitiren, fikir hırsızlığının yazılı delili diye belgelenen eserler de olmuştur.

Derleyici inisiyatifinde şekillenen mecmualar 16. yüzyılın en çok rağbet gören eser türlerinden biridir. El yazması olmaları yönüyle oldukça kıymetli olan bu eserleri inşa eden “müellif”, söz konusu eserlerin tamamını veya bir kısmını bireysel, toplumsal sebepler doğrultusunda çoğaltan, farklı

bilgilerle zenginleştirip değişiklik yapma cesareti gösteren “müstensih”; müdahalesine ve katkılarına izin verilen “okur” üçgeninde hayat bulmaktadır. (Arslan, 2019: 236)

İncelediğimiz *Mecmû‘a-i Eş‘âr*’ın derleyicisi hakkında kütüphane kayıtlarında herhangi bir bilgiye erişilememesi, derleyici ve müstensih eserinin 1^a sayfasında ön söze, kendisine, mesleğine, ailesine ve çevresine dair hiçbir ipucuna yer vermemesi, derkenarlarda şiir dışında fevâid olarak adlandırılan bilgilere, şahsın beğenilerinin ve esere müdahil olduğunun göstergesi niteliğindeki notlara rastlanmaması derleyicinin kimliğinin tespitini imkânsız kılmaktadır.

Mecmû‘a’da derleyicinin adı ve kimliği hakkında hiçbir bilginin bulunmaması; tevazu gereği ismine yer vermeyen mecmua derleyicisine ya da Osmanlı toplum yapısı gereği çekinik bir konumda bulunan, sanatla alakadar olmasına rağmen kendini açığa vurmamak isteyen kadın bir hattat tarafından yazılmış olma ihtimallerini akıllara getirmektedir. Derleyicisinin kadın olma ihtimali ilerleyen paragraflarda ortaya konulan diğer tespitlerle beraber zayıf bir ihtimal olarak kalsa da değerlendirilmeye ve belirtilmeye ihtiyaç duyulmuştur.

Mecmû‘a’nın cildini açıp içeriğine doğru bir yolculuğa çıktığımızda kullanılan kâğıdın kalitesi ve rengi, şiirlerin hangi hatla ve mürekkeple yazıldığı, sayfa düzeni gibi parametreler, derleyicinin sahip olduğu imkânlar ve yeteneği, seçtiği şairler ve şiirler de derleyicinin zevki ve edebi bilgisi hakkında pek çok şeyi aydınlığa kavuşturmaktadır.

Mecmû‘a-i Eş‘âr’da, eser hakkında tanıtıcı bilgiler ve çeşitli bulgular sunan 1^a sayfasında eserin ilk sahibi Yusuf bin Ahmed Musliheddîn’in mülkiyet yazısı, ikinci sahibi Evlâd-ı Bende-yi Muhammed Ahmed’e ait mühür ve Mustafa Âşir’in 1176 (1763) tarihinde bu *Mecmû‘a*’ya sahip olduğunu gösteren temellük kaydı yer almaktadır. Mevcut bilgiler üzerinden *Mecmû‘a*’nın üç farklı el değiştirdiğini, bu üç ismin hiçbirinin *Mecmû‘a*’nın derleyicisi olmadığı yalnızca eserin sahibi oldukları düşünülmektedir. *Mecmû‘a*’nın sonundaki mühürde eserin hediye edildiğine dair bilgiler de yer

almaktadır. Derleyicinin kutsal ve mahrem alanı olarak bilinen 1^a sayfasının orta kısımlarında yer alan temellük kayıtlarının derleyiciden sonra, sahipleri tarafından meşk edildiği düşünülmektedir.

59 varaktan oluşan *Mecmû'a*'yı şekilsel özellikleri bakımından irdelemek gerekirse talik hatla yazılan eserin başlangıç sayfasından bitimine kadar, üç ayrı istif oluşturulmuş olduğu görülmektedir. Farklı özelliklere sahip bu üç istif derleyicinin kimliğiyle ilgili çeşitli bulgulara işaret etmektedir.

2^b-12^b varak aralığındaki sayfalarda; birleşim yerinin üst kısmında herhangi bir rutubet lekesinin olmaması, sayfa renginin, kalınlığının ve ebatının sonraki varaklardan farklı olması, devamındaki sayfaların birleşim yerinin orta alt kısmında rastlanan güve yeniginin bu sayfalarda olmaması ve fotoğraflanış şekliyle de *Mecmû'a*'nın diğer varaklarından ayrılıyor olan bu kısım birinci istif olarak ele alınmıştır.

Mürettep bir divanın tertibini çağrıştıracak biçimde 2^b sayfasına kasidelerle başlanmış ve gazellerle devam eden bu düzen, 12^b sayfasında son bulmuştur. Bu bölüm; istiflenişi, yazı karakteri, kâğıt türü, mürekkep rengi ve kalemiyle kendine özgü bir dizgeye sahiptir. Diğer sayfalardan ayrılan birinci bölümün Âşir Efendi'ye başkası tarafından ulaştırıldığı ya da kendi beğenisi doğrultusunda bu kısmı edinerek *Mecmû'a*'nın başına eklettirdiği düşünülmektedir. Belirgin farklılıklardan yola çıkarak bu bölümün ciltlenme esnasında *Mecmû'a*'ya dahil edildiğini de söylemek mümkündür.

12^b sayfasından sonrasına bütüncül bir gözle bakıldığında kâğıt türünün ve ebatının, yazı stiline, geometrik düzenin değiştiği görülmektedir. Birinci bölümde kullanılan kâğıdın sayfanın arkasında yer alan şiirleri göstermeyecek kadar kalın olduğu, şiirlere başlık konulmadığı, sayfalarda herhangi bir lekelenme ya da güve yeniği olmadığı; buna nazaran 12^b'den sonraki varaklarda kırmızı mürekkep ile şiirlere başlıklandırmalar yapıldığı, mürekkep ve kâğıt türünün değiştiği, istif ve yazı karakteri farklılığının olduğu, sayfaların alt kısmında aynı şekilde güve yeniği izinin olduğu görülmektedir.

13. varak itibariyle ikinci bir istif şekli karşımıza çıkmaktadır. Bu varaktan itibaren geometrik düzenin, yazı stiline, kâğıt türünün ve ebatının değiştiği görülür. Kâğıdın kayganlaşması ve hat sanatına uygun bir zemin oluşturmak için nişastayla ve yumurta akıyla aharlanmış kâğıdın üzerine siyah mürekkeple yazılan şiirler ve kırmızı mürekkeple yapılan başlıklandırmalar, görsel açıdan simetrik formda yazılan şiirler dikkat çekmektedir.

Oldukça eski bir tarihçesi olan, mısraların belli bir şekle benzetilmesi esasına dayandırılarak yazılan figür şiir³⁹ örneklerine bu kısımda rastlanması *Mecmû'a*'nın işine itina gösteren bir hattatının kaleminden çıktığına işaret etmektedir. Belli bir sanat gayesiyle yazılan mısraların veya beyitlerin estetik görünüm oluşturmak amacıyla alt alta ya da yan yana sıralanması bu görüşü kuvvetlendiren bir diğer husustur. 46^b ve 47^a sayfalarında yer alan figür şiirler; Anadolu'da yaşamın, yeniden doğuşun simgesi olarak halılara nakşedilen suyolu motifinin⁴⁰ emarelerini taşımaktadır.

Mecmû'a'nın son varaklarına doğru harflerin birbirine iliştilererek yazılmış olması, kalem ucuyla birlikte harflerin de küçültülmesi ve sayfa düzeninin değişmesi üçüncü istifin başladığını göstermektedir. Bu kısımda kırmızı mürekkeple yapılan başlıklandırmaların son bulması, bazı şiirlere başlık verilmemesi, cetvel kullanılmaması ve gövde yapının değişmesi yeni bilgilere kapı açmaktadır. Söz konusu bölümde 17. yüzyıl şairlerinin şiirlerinin yer alıyor olması bu kısmın, 16. yüzyılın 2. yarısında derleyiciden sonra mülkiyetini alan kişi tarafından *Mecmû'a*'ya eklendiğini düşündürmektedir. Önceki varaklardan farklı bir tutum sergilenerek *Mecmû'a*'nın bu kısmına Râzî'nin Farsça şiirinin eklenmesi, 17. yüzyılın söz

---

³⁹ Figür şiir hakkında ayrıntılı bilgi edinmek için bkz. M. Fatih Köksal, *Yâ Kebîkeç (Mecmualar Arasında)*, İstanbul, Kesit Yayınları, 2016, s.199-203.

⁴⁰ Taner Dizel, Kadir Özkaya, "Geleneksel Türk Motiflerinin Bazı Örneklerinin Marketri (Kakmacılık) Tekniğiyle Mobilya ve Ahşap Yüzeylerde Uygulanması", *Pamukkale University Journal of Social Sciences Institute/Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 37, (2019), s.s. 261-279.

ustalarından Şeyhülislâm Yahyâ'nın yedi şiirine yer verilmesi bu görüşü kuvvetlendiren en önemli bulgulardır.

Göz doyuran bir istif düzenine sahip *Mecmû'a*'daki tatmin edici bu tavır, içerikte aynı düzeyde korunamamıştır. *Mecmû'a*'nın genelinde şair hassasiyetinden ziyade hattat hassasiyeti dikkat çekmektedir. Birçok yerde, özellikle rediflerde figüratif yapının muhafaza edilmesi adına satırlara sığmayan kelimeler yazılmayarak şiirler, tahrip edilmiştir. Derleyici çoğu zaman şekli, muhtevanın önünde tutmuştur. Estetik açıdan güçlü ve okunaklı bir hatla yazılan *Mecmû'a*'nın sanatsal değeri, döneminin en zirve şairlerinin meşhur şiirlerini barındırmasıyla daha da artarken yazıda ve şair seçiminde gösterilen özenin, anlam ve vezni korumak adına gözetilmemesi, edebiyata hizmet etme noktasında eserin kalitesini zedelemektedir.

Müstensihin dikkatsizliğinden ve şiir literatürüne yeterince hâkim olmamasından kaynaklandığı düşünülen istinsah hataları *Mecmû'a*'nın güzelliğine gölge düşürmüştür. Önce yanlış yazılıp sonra düzeltilen kelimeler, -çoğu zaman da hiçbir düzeltme yapılmayan- mısraların yanlarına sonradan eklenen beyitler, mana ve vezin hataları, belirli harflerin karıştırılması ya da yanlış yazılması gibi kusurlar derleyicilerin şiir bilgisi konusunda vasat bir çizgide oldukları izlenimini uyandırmaktadır.

Kimi mecmualarda istinsah edilen eser kadar müstensihin derkenarlara yazmış olduğu dönemin sosyal, siyasal ve kültürel hayatıyla ya da şahsi hayatıyla izlenim ve beğenileriyle ilgili notlar dikkat çekmektedir. İncelenen mecmuada derkenarlarda notların yer almaması, derleyici hakkında çeşitli bilgilerden mahrum kalınmasına yol açmıştır fakat bu bilgiden yola çıkılarak derleyicinin zamanla karalama defteri görünümüne bürünen mecmualar gibi yazmak istemediği fikrine ulaşılabilmektedir. Derleyici, şahsının yalnızca estetik zevkiyle ve şiir beğenisiyle devrede olmasını tercih etmiştir.

Derleyicinin şiir zevkini ortaya koyan en önemli unsur, kimin şiirine hangi amaçla yer verdiğidir. Tespit edilebildiği kadarıyla seçilen şairlerin yaşadıkları yüzyıl, tablo hâlinde şu şekildedir:

Tablo 3

Yaşadığı Yüzyıl	Mahlası
15. yüzyıl	Necâtî Bey, Mesîhî
16. yüzyıl	Ârifî, ‘Atâ, Bâkî, Basîrî, Cevrî, Emrî, Fevrî, Figânî, Gazâlî, Gedâyî, Gubârî, Hâfız, Hâverî, Hayâlî, Hayâlî-i Gülşenî, Hayretî, İshâk Çelebi, Kemal Paşa-zâde, Kevserî, Misâlî, Muhibbî, Nâmî, ‘Özrî, Rahmî, Re’yî/Râyî, Rûhî, Sadrî, Selmân Çelebi, Seyfî, Sırrî, Şânî, Şem’î, Tabîbî, ‘Ubeydî, Ulvî, Usûlî, Ümîdî, Yahyâ Bey, Za‘fî-i Gülşenî, Zârî, Zâtî
17. yüzyıl	‘Âkilî, ‘Ârif/Ahî, Râzî, Şeyhülislâm Yahyâ

Yüzyıl tablosundan hareketle derleyicinin klasik Türk edebiyatının en parlak dönemi olan ve şiirin zirve isimlerini buluşturan 16. yüzyıl ağırlıklı bir seçki yaptığı görülmektedir. Ayrıca 172 şiirin büyük bir kısmını Bâkî, Hayâlî Hayretî, Figânî’den seçerek dönemin rağbet gören, klasik şiiri dokunuşlarıyla olgunlaştıran şairlerin şiirlerine ağırlık verildiği söylenebilir.

Mecmuadaki şairlerin memleketleri:**Tablo 4**

Memleketi	Mahlası
Akşehir	Gubârî
Antakya	Gedâyî
Arnavutluk	Yahyâ Bey
Balıkesir	Zâtî
Bağdat	Rûhî
Bursa	Rahmî, Gazâlî
Draç (Arnavutluk)	Fevrî
Edirne	Emrî, Kemal Paşa-zâde, Ubeydî, Cevrî, Misâlî
Filibe (Bulgaristan)	Tabîbî
Gelibolu (Çanakkale)	Seyfî

İstanbul	Bâkî, Ulvî, Kevserî, Şânî, Ümîdî, Şeyhülislâm Yahyâ, ‘Ârif/Ahî, Zârî
İştib (Makedonya)	Sadrî
Niğbolu	Âhî
Priştine (Sırbistan)	Mesîhî
Prizren (Kosova)	Şem‘î
Serez (Yunanistan)	Hâfız
Tebriz (Azerbeycan)	Hayâlî-i Gülşenî
Trabzon	Figânî, Muhibbî (şehzâdeliği)
Üsküp (Makedonya)	İshâk Çelebi, Nâmî
Vardar Yenicesi	Hayâlî, Hayretî, Selmân Çelebi, Usûlî Sırrî

Üç kıtada Osmanlı hakimiyetinin görüldüğü 16. yüzyılda, gelişen şehir anlayışıyla beraber yeni kültür merkezleri ortaya çıkmıştır. Payitahtın yanında, şehzade sancakları konumundaki şehirler de sanatın ve sanatçının korunduğu yerler olmuştur. *Mecmû‘a*’da devlet erkânına ulaşma fırsatının daha kolay olduğu Bursa, Edirne, Bağdat, Şam, Üsküp, Trabzon gibi şehirlerden çıkan veya padişaha sanatını gösterme gayesiyle sonradan İstanbul’a gelen şairlerin şiirleri ağırlıktadır.

Tabloda yer alan şehirlerden en dikkat çekici olanı hem payitahttan hem de şehzade sancaklarından uzakta yer almasına rağmen birçok kıymetli şairin vatanı olan Vardar Yenicesi’dir⁴¹. İstanbul’un ihtişamı içinde yetişen tabiat güzelliklerini ve medeniyetin şaşaaasını yakından gözlemleme fırsatı bulan Bâkî’nin şiirlerinde aşkın ve güzelliğin zarif sadası duyulurken akıncı şehri Vardar Yenicesi’nde yetişen Hayâlî, Hayretî ve Usûlî gibi şairlerin şiirlerinde tasavvufî bir neşve yankılanmaktadır. *Mecmû‘a*’daki şiir oranlarından yola çıkarak derleyicinin bu coşkunuğa eşlik ettiğini ve

⁴¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Ramazan Ekinci, “Osmanlı Kültür Merkezlerinden Vardar Yenicesi ve Tezkirelere Göre Vardar Yenicesi Şairleri”, *Electronic Turkish Studies*, 7/4 (2012), s.1663-1679.

durağanlıktan ziyade hareketli, canlı tasvirleri tercih ettiğini söyleyebilmek mümkündür.

Mecmuada yer alan şairlerin meslekleri:

Tablo 5

Sınıfı	Mesleği	Mahlası
İlmiye	Şeyhülişlâm	Kemal Paşa-zâde, Yahyâ
	Kadı	Hâverî, Bâkî, İshâk Çelebi, Nâmî, Ubeydî, Özrî, Sırrî, Haverî
	Padişah musâhibi	Hayâlî
	Müderris	Rahmî, Fevrî, Gazâlî, Sadrî
	Sipahi	Rûhî, Yahyâ Bey, Kevserî, Hayretî, Rûhî
Kalemiye	Nişancı	Necâtî Bey
Reâyâ	Kâtip	Figânî, Gedâyî, Mesîhî
	Remilci	Zâtî
	Hattat	Fevrî, Gubârî, Gedâyî
	Terzi	Zârî

Kemal Paşa-zâde, Şeyhülişlâm Yahyâ gibi yüreklerini şiir aracılığıyla kâğıda döken önemli devlet adamlarının yanında çizmecilik mesleğiyle uğraşan Zâtî'ye, terzilik yapan Zârî'ye varıncaya kadar farklı meslek gruplarından pek çok şairin bir araya getirilmesi ve Re'yî mahlaslı ümmî şairin altı şiirine yer verilmesi, klasik Türk şiirinin yayılma sahasını göstermesinin yanı sıra derleyicinin herhangi bir sınıfa karşı olumsuz tutum sergilemediğini ispatlamaktadır.

Tabloda da görüldüğü gibi derleyici, farklı sınıflardan şairleri bir araya getirmiş, bunların içinde de ilmiye sınıfından seçilen şairler baskındır. Okuryazar oranının düşük olduğu ve şiirlere kolaylıkla erişilemeyen bir dönemde, onlarca farklı kaynaktan edinilebilecek bilgiyi bir araya getiren derleyicinin de ilmiye sınıfına mensup olabileceği düşünülmektedir.

Derleyicisinin divanlar ve şiir mecmuaları dışında, dönemin şiir meclislerinde bulunduğu ve orada ezberlediği ya da not aldığı şiirleri, mecmuaya dahil ettiği söylenebilir. Bunu destekleyecek en önemli veri, şairlerin divanlarında yer almayan şiirlerine mecmuada rastlanması ve şairlerin divanlarında yer alan bazı şiirlerin değişim geçirerek çalıştığımız mecmuada ve o dönemde yazılmış diğer mecmualarda yer alıyor olmasıdır. Sözlü dolaşıma girmiş bu şiirleri çeşitli yerlerde duyarak kayıt altına alan derleyicinin imlâ ve sözcük tercihiinde yaptığı hataların bir sebebi de bu olabilir.

Derleyicinin kimliğini netleştiren en önemli unsurlardan biri de *Mecmû'a*'daki tasavvuf etkilerinin hissedildiği şiir sayısı oldukça fazla oluşudur. *Mecmû'a*'ya girmeyi başarmış şairlerin biyografileri incelendiğinde ve özelinde bizzat kendi kalemlerinden çıkan şiirlere bakılıp bütüncül bir değerlendirme yapıldığında Gülşenîlik, Bektaşîlik, Mevlevîlik tarikatlarında olduğu gibi bir silsilesi ya da kurucusu olmayan; ancak tüm tarikatlarda belirli ölçüde etkili olan bir meşrep veya yaşam tarzı olan adlandırılan Melâmîlik'in etkisi fazlaca hissedilmektedir. Melamet tesiriyle şekillenen birçok şiirde baş açık, yalın ayak gezen hatta bazen ötesine giderek üryan gezen, göğüslerine elif şeklinde yaralar açan "Hakkın kölesi" olduklarını göstermek için boyun ve bileklerine halkalar takan, saç ve sakallarını usturayla tıraş eden gezici tiplere rastlanmaktadır. (Bolat, 2011: 167-219) Mecmuada melameti vurgulayan birkaç beyit örneği şu şekildedir:

Deşt-i gamda baş açuğ şûnde-dil divânedür

Hâlet-i Mecnûn anuğ yanında bir efsânedür (Zafî-i Gülşenî/ G.17)

Peykân-ı dōst seng-i melâmetle her zemân

Cismüm nihâline dilerüm berg ü bâr ol (Hayâlî Beg/ G.1)

Râh-ı 'ışka düşüben tâlib-i dîdâr olalum

Terk idüp hırka ile tâcî sebük-bâr olalum (Gazâlî/ Terc.3)

Mecmû'a'da yer alan Ârifî, Usûlî, Za'fî, Zârî gibi çok sayıda şair ehl-i sünnet anlayışına derinden bağlılık gösteren Halvetîlik'in bir alt kolu olan Gülşenîlik tarikatına mensuptur. Bu şairlerin şiirlerinde, bağlı oldukları tasavvufî anlayışı tüm hatlarıyla görebilmek mümkündür.

Derleyicinin Hayâlî, Usûlî, Za'fî-i Gülşenî, Hayretî, Gedâyî, Hayâlî-i Gülşenî gibi isimleri belirli kurallar dahilinde değil kendi edebi anlayışı ve görüşleri doğrultusunda tercih ettiği düşünülmektedir. Hakkı arayan yolcuların hangi güzergâhta oldukları fark etmeksizin uğramadan geçemeyecekleri bir menzil olarak addedilebilecek melameti temsil eden bu isimlerin tesadüfî bir şekilde bir araya getirilmeleri mümkün olmadığından derleyicinin bilinçli bir duruş sergilediğini söylemek yerinde olacaktır.

Dünyaya tamah etmeme, istiğna, ızdıraptan zevk alma, dünyanın fâni olduğu vurgusu, maşuka beslenen ve gün geçtikçe ziyadeleşen şiddetli sevdâ, nehirler gibi çağlayıp kabına sığamayan ve varlığını maşukun yolunda feda eden âşık temalı şiirlerin yoğunlukta olması derleyicinin hayata bakışını yansıtan bulgulardır. Âşıkane gazellerdense rindane gazelleri tercih eden derleyicinin ruhunun coşkunluğa, ızdıraba, manevi zevklere daha yakın olduğu, kendisine ait *Mecmû'a*'da tek bir satır olmasa bile yaptığı seçimlerden anlaşılmaktadır.

Kimi yerlerde derleyicinin yaptığı tercihler, yöneticilere ve şahıslara karşı duruşunu da gözler önüne sermektedir. Şair kimliğiyle şiirlerine yer verdiği Muhibbî'nin sultan kimliğini *Mecmû'a*'ya taşıyarak şiire "Sultân Süleymân" başlığıyla kaydetmesi monarşik yapının ve patronajın sanata yansımalarını örneklendirmektedir.

Tüm bu bilgiler ışığında genel bir değerlendirme yapılacak olursa 1444-50 yılları arasında bir tarihte dünyaya geldiği bilinen Necâtî'den, 1561 yılında doğmuş olan Şeyhülislâm Yahyâ'ya varıncaya dek 15., 16. ve 17. yüzyılda yaşamış şairlerin şiirlerini muhteva eden *Mecmû'a*'ya şairlerin doğum ve ölüm tarihleri dikkate alınarak bakıldığında derleyicinin *Mecmû'a*'yı 1500'lü yıllarda yani 16. yüzyılda tertip ettiği düşünülmektedir.

Yukarıda bahsi geçen bilgilerin hiçbirisi bizzat *Mecmû'a* derleyicisinin kalemiyle teyit edilmemişse de belirli kodlar ve toplumsal değerler etrafında şekillenmiş kimliğine dair bilgiler, karakterin en büyük yansıtıcısı olan el yazısındaki gizeminin çözülmesiyle, *Mecmû'a*'nın var olan özelliklerinin incelenmesi ve yukarıda bahsi geçen özelliklerin genel olarak değerlendirilmesiyle ortaya çıkmıştır.

Sonuç olarak derleyicinin belli bir kompozisyon gayesiyle hareket ettiği ve düzen açısından bunda başarılı olduğu; fakat imlada ve kelime seçiminde titiz davranmaması sebebiyle belirgin hatalara düştüğü, gözde şairleri ve şiiirleri bir araya getirmeye çalıştığı, melameti bir üslubu ve devinimi yansıtan şiiirleri benimsediğı ve yaptığı bu seçkiyle 16. yüzyıldaki edebi zevkin genel bir panoramasını çizdiği söylenebilir.

1.2.7. Mecmuanın (33^b-59^b) MESTAP'a Göre Muhteva Tablosu⁴²

Tablo 6

Yer No.: İstanbul Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Aşir Efendi Koleksiyonu, Mecmū' a-i Eş' ar, No:458/1							
Yp. no.	Mahlaş	Maṭla' Beyti / Bendi	Maḳṭa' Beyti / Bendi	Nazım Şekli Birimi	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
33b	Rahmī (Bursalı)	İy dil nice bir dehrün derdin çekesin muḳkem Bu bār-ı girān itdi ḳaddini sipihrūḡ ḥam Yād eyleyeyin gūş it bir ḥādīşe-i mu' zam Bu ḳışsa beyānında oldı niçe dil ebkem Bir gevher-i yek-tādan ḥalḳ oldı ḳamū ādem Cehl ile kimi cāhil 'ilm ile kimi a' lem Vaşl ile kimi şādān hecr ile kimi pūr-ḡam Kimisi gedā olmış kimisi şeh-i ekrem Ġafletle nazār ḳılma aç gözünj gel bir dem Bu meş'ele baḡşinde 'āḳıllar olur mülzem Bu bezm-i tarab-sāza geh gāḥ olup maḡrem Tācını idüp keḡ-rev 'ayş eyler idi ḥurrem Cem cāmını nūş itdi sürdi nice dem Rüstem Bu bezm gerü bāḳi 'ālem gerü bu 'ālem	RAḤMĪ n'ola ṭāli' den eylerse şikāyetler Çekdi bu feleklerden çok dürlü felāketler Nā-dāna müyesserdür envā' i sa' ādetler Dānā-dil ü kāmiller çekmekde melāmetler 'Āḳıl ola dīvāne fikr olsa bu ḥāletler Nā-dāna neden bilsem ammā bu ri' āyetler Bir gün beni ḥāk eyler āḡir bu ḳasāvetler Her ehrimenūḡ varur ayaḡına devletler Cān ile perī-rūlar eyler niçe ḥidmetler Var ise ḳıyāmetden oldı bu 'alāmetler Zevḳ ile sürür ile sürdi niçe 'işretler Dünyā gibi 'uḳbāda bulsun yine rāḡetler Cem cāmını nūş itdi sürdi nice dem Rüstem Bu bezm gerü bāḳi 'ālem girü bu 'ālem	Tercī' Bend/5		---+/+---/---+/+---	Tercī' -Bend-i Rahmī
33b	Şem' i (Prizrenli)	Cemālūḡ şem' inūḡ germiyyeti var Beni yaḡmaḡa beḡzer niyyeti var	Muḳābil olalı ol āfītāba Mehūḡ gün gibi ŞEM' i şöhreti var	Ġazel/5		+---/+---/+---	Monlā Şem' i

⁴² Sistematik tasnif tablosu, Prof. Dr. Fatih Köksal'ın hazırladığı Mecmū'aların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP)'ne uygun olarak hazırlanmıştır. Tablonun makta beytinin yazıldığı bölüme, makta beytinde mahlas bulunmayan şiirlerin hem mahlas beyti hem de makta beyti yazılmıştır. Açıklamalar bölümüne şiirlerin yazmada yer alan başlıkları kaydedilmiş olup *Mecmū'a*'da yer almayan ve tarafımızca eklenen başlıklar ise nazım türü ve şairi belirtecek şekilde köşeli parantez "[...]" içinde gösterilmiştir.

Tablo 6'nın Devamı..

33b	Muhibbî	Delinüpdür ğam-ı müjenle yürek Birüz iy kaşı yâ okuñ çekerek	İy MUHİBBÎ daķık-i nazmumdan ‘İkd-i pervîne tab‘um aşdı elek	Ėazel/5		+++--/+--+ / +++-	Sultān Süleymān
33b	İshāk Çelebi (Üsküblü)	Bezm-i ğam muṭribinüñ sine rebābın götürür Çeşm-i giryān kabağı tolu şarābın götürür	Ol cefā yüki ne cevri eylese İSHĀK çeker Ne kadar olsa anuñ nāz u ‘itābın götürür	Ėazel/6		+++--/+++-- / +++-- / +++-	İshāk
34a	Uşulî	Şüretā gerçi nigāruñ rüy-ı zībāsındayuz Lîk ma‘nide şifāt-ı HĀK temāşāsındayuz	İy UŞULÎ ‘ārif-i ‘irfāniyuz dehrüñ bugün Ne cahiminde ne Ėod firdevs-i a‘lāsındayuz	Ėazel/5		-+---/-+--- / -+--- / -+---	Monlā Uşulî
34a	Bākî	Sineye çekmege bir serv-i dil-ārām olsa Ser-keş olmasa inen ‘aşıkına rām olsa	Terk iderdi mey ü maḥbüb hevāsın BĀKÎ Cānda şabr u dil-i āvārede ārām olsa	Ėazel/5		+++--/+++-- / +++-- / +++-	Bākî
34a	Ža‘fi (Gülşeni)	Deşt-i ğamda baş açuķ şūrīde-dil divānedür Hālet-i Mecnūn anuñ yanında bir efsānedür	Sīnesinde şaklasa ŽA‘FÎ n’ola ‘ışkun şehā Tā ezelden çünki gencüñ meskeni vīrānedür	Ėazel/5		-+---/-+--- / -+--- / -+---	Mevlānā Ža‘fi
34b	Hāfiz (Sirozî)	‘Aşıklaruz belāzedeler mübtelālaruz ‘Ālemde bir maḥabbete ḳalmış gedālaruz	HĀFİZ şarāb içmede maḥbüb sevmeye Bî-iḥtiyārdur işimiz bî-riyālaruz	Ėazel/5		---+/-+--- / +---+/-+---	Monlā Hāfiz
34b	Seyfi	Hāṭṭuñla şerḥ olunmuş hüsnüñ kitāba beñzer Ḳaşlaruñ ol kitāba faş ile bāba beñzer	Gün yüzi üzre ‘anber şacı [ki] ol perinüñ Mihrüñ yüzün bürümüş SEYFÎ şehāba beñzer	Ėazel/5		---+/-+--- / ---+/-+---	Mevlānā Seyfi
34b	‘Aṭā (Üsküplü)	Bağrum firāk odiyla yanmış kebāba beñzer Keyfiyyet ile şi‘rüm rengin şarāba beñzer	Bu bî-vefā ciḥānuñ yoķdur ‘AṬĀ şebātı Āb üzredür esāsı bir āsiyāba beñzer	Ėazel/5		---+/-+--- / ---+/-+---	Mevlānā ‘Aṭā
35a	Necātî Bey	Dōstum serv ḳāmet olmışsın ṬurduĖunca ḳiyāmet olmışsın	İy NECĀTÎ selāmet ehli idüñ Ne ‘acāyib melāmet olmışsın	Ėazel/5		-+---/+--+ / +++-	Monlā Necātî
35a	‘Ubeydî	Niçe dil tīrünge nişān olsun Niçe bir ḳāmetüm kemān olsun	Şaḳla dilde ‘UBEYDÎ fāş itme Ėam-ı dildarı ḳo nihān olsun	Ėazel/5		+++--/+--+ / +++-	Mevlānā ‘Ubeydî

Tablo 6'nın Devamı..

35a	Figānī	‘Işk illerinde şāh-ı belānuş sipāhıyuz Mecnūn gibi diyār-ı gamuñ pādīşāhıyuz	Sīnemde yandı dāğ-ı belādan çerāğ-ı ‘ışk Pīr-i gamuñ FİGĀNİ bugün tekye-gāhıyuz	Ġazel/5		---/+--+ / +---+ / -+-	Mevlānā Figānī
35b	Ĥayālī Bey	Bakmasa sen dilber-i ‘ālī cenābuş ‘aynına Zerrece gelmezdi ‘ālem āfitābuş ‘aynına	İy ĤAYĀLĪ ‘āleme bir cūr‘a dökdi cām-ı ‘ışk Geldi ol meyden ĥezārān şeyĥ ü şābuş ‘aynına	Ġazel/5		-+--- / -+--- / -+--- / -+---	Ĥayālī
35b	Ĥayālī Bey	Nice bir ġamla ĥūnīn āb içelüm Gel e birkaç ħadeĥ şarāb içelüm	Eylemezdi ĤAYĀLĪ şoĥbet-i mey Dimese çeng ile rebāb içelüm	Ġazel/5		++--- / +-+- / +++-	Velhū
35b	Ĥāverī	Ķad ü zūlf ü dehān-ı yāra irdüm derd ü ġamlarla İrişdüm devlet-i vaşla velī biş biş elemlele	Şehīd-i ‘ışk olursa ĤĀVERĪ iy lāle-ĥad bir gün Çıka rüz-ı ĥaşrde āl bayraklu ‘alemlerle	Ġazel/5		+---- / +---- / +---- / +----	Mevlānā Ĥāverī
35b	Uşūlī	Ya mücessem rūĥdur ya peyker-i cān ol beden Ya gül-i gülzār-ı cennet ya semen ya yāsemem	İy UŞŪLĪ ayağı toprağı gözler nūrīdur Şaklasun anı yavuz gözden Ĥudā-yı zū‘l- minen ... Pādīşāhum kendüñe ehl-i kemāli ħul idin Sen Süleymānsın saña yār olmasun her ehremen	Ķaşıde/23		++--- / ++--- / ++--- / ++---	Ķaşıde-i Uşūlī
36a	‘Özri	Küşe-i ġamda ĥaste-ĥāl oldum Fikr-i ebrūñ ile hilāl oldum	Vāmıĥ‘ı naşş iden baña baksun ‘ÖZRĪyā ben aña mişāl oldum	Ġazel/5		++--- / +-+- / +++-	Monlā ‘Özri
36a	Yahyā Bey	Sevdüm ol yārī mübtelā oldum Kendü kendüme bir belā oldum	Begligüm var cihānda iy YAĤYĀ Yār işiginde bir gedā oldum	Ġazel/5		++--- / +-+- / +++-	Monlā Yahyā
36a	Ĥāverī	Seni gözler dü çeşm-i ĥūn-feşānum nice demlerle Gel iy nūr-ı başar merdümlük it demler ħademlele	Nice zūnnār-ı ‘ışka ĤĀVERĪ bil bağlamayam kim Der ü dīvār-ı deyr-i dil pūr olmışdur şanemlele	Ġazel/5		+---- / +---- / +---- / +----	Ĥāverī

Tablo 6'nın Devamı..

36b	Necātī Bey	Cefā vü şīve vü nāz öğrenürsin Eyü varmaz yaramaz öğrenürsin	O çok çok sevdiğümün şīvesini NECĀTĪ sen de az az öğrenürsin	Ġazel/5		+ - - - / + - - - / + - -	Monlā Necātī
36b	Zārī (Sūzenī)	Künc-i meyhāne cāy-ı eglence Ķayd-i dünyā dilā bir işkence	Ne kadar ğuşşa çekse bu ZĀRĪ Bir iki cām ile olur şence	Ġazel/5		+ + - - / + - + - / + + -	Mevlānā Zārī
36b	Bākī	Lebünjī āl ile öpmiş ola mı peymāne İçeyin ölmez isem Ķanı mı Ķane Ķane	‘Ayš ü ‘işret demidür çekme ğam-ı devrānı BAĶĪyā gel berü sāĝar çekelüm rindāne	Ġazel/5		+ + - - / + + - - / + + - - / + + -	Bākī
37a	Ġazālī (Deli Birāder)	Ka‘be kıblem senünj cemālündür Ķacerü‘l-esved anda ħālündür	Didim irsem vişālünje didi yār O ĠAZĀLĪ senünj ħayālündür	Ġazel/5		+ + - - / + - + - / + + -	Ķayālī Beg
37a	‘Ubeydī	Bu tāk‘-ı lāciverdī zer-beft otaĝun olsun Mihir ile meh yanunĶa iki solaĝun olsun	LuĶ it ‘UBEYDĪ’nünj gel uyar murādı şem‘in Bu tekye-i cihānda yanar Ķerāĝun olsun	Ġazel/5		- - + / - + - - / - - + / - + - -	‘Ubeydī
37a	Zātī	Dem-be-dem seylābveş eşk-i revānum çağlar Döĝünüp taşlar ile aĝlar ħālüne ırmaĝlar	ZĀTĪyā Ferhād için taĝlarda feryād eyledüm İşidüp feryādımı göĝsin geçürdi taĝlar	Ġazel/5		- + - - / - + - - / - + - - / - + -	Monlā Zātī
37a	-	Āb-rüy-ı cihān vekār iledür ‘Ālemünj yüz şuyı ‘ār iledür	Āb-rüy-ı vekār ile kühsār Menzilin kıldı taĶtehe‘l-enhār	ĶıĶ‘a/2		+ + - - / + - + - / + + -	Rubā‘ī
37a	Necātī Bey	Bī-Ķarār eylerdi ğam her dem beni cām olmasa Göñlüm ārām eylemezdi ger dil-ārām olmasa	Āl ile almaz idünj göñlin NECĀTĪ bendeñünj Ķāmetünj cānā elif zülfünj eger lām olmasa	Ġazel/5		- + - - / - + - - / - + - - / - + -	Mevlānā Necātī
37b	Necātī Bey	Ķaddünj şanemā şol ĶaĶ u reyhān arasında Gül yapraĝıdur şafĶa-i Ķur‘ān arasında	Küyünjda seĶer ĝulĝulun arturdı NECĀTĪ Benzer bu gice yatdı ĝülüstān arasında	Ġazel/5		- - + / + - - + / + - - + / + - -	Ve min eş‘ārihī
37b	Necātī Bey	Nār-ı ĝayretde kebāb oldı ciĝer döne döne Bu cefādan ki ĶadeĶ aĝzunj öper döne döne	Girye vü zārī ile oldı NECĀTĪ dölāb Ķülüstān-ı ser-i küyünj şular döne döne	Ġazel/5		+ + - - / + + - - / + + - - / + + -	Ve min eş‘ārihī

Tablo 6'nın Devamı..

37b	Necâtî Bey	Zih çeker gönleginün zülf-i siyeh yaçasına Hoş tolaşdı başa itdügi güneş yaçasına	Toğar ay gibi tülû' itdi NECÂTÎ ruğ-ı döst Çeh-i Yûsuf dimelü oldı o şeh yaçasına	Ğazel/5		++--/++--/++--/++--	Ve min eş'ârihî
37b	Hayâlî Bey	Dursa niyâm içinde kaçan kim yegâne tîğ Benzer ininde uyhuya varmış yılanı tîğ	Şâhâ HAYÂLÎ bunca kılıcuñ urur senüñ Sen dañı kıl 'ağā aña bir husrevâne tîğ ... Haşmuñ metâ'-ı 'ömrini tārâc idüp felek Kanıñı şu yirine içe kane kane tîğ	Kaşîde/32		---/+--+ / +---/+--+	Kaşîde-i Hayâlî Beg
38a	Rahmî (Bursalı)	Firâk-ı yâr ile zârem bahârî neyleyeyin Gözümeye âtes olan lâlezârî neyleyeyin	Ne kârüñ idi senüñ RAHMÎyâ güzel sevmek Gönül didükleri bi-ihtiyârî neyleyeyin	Ğazel/5		+--+ / +--- / +--+ / +---	Ez ân Rahmî
38a	Hayâlî Bey	Ne zillet virmege râğîb ne devlet hânumuz vardur Ço gayrı gayra yâr olsun bizüm Allâh'umuz vardur	HAYÂLÎ şüret-i dünyâya gâfiller gibi tapmaz Haqîkat vechine bakmış dil-i ağâhumuz vardur	Ğazel/5		+--- / +--- / +--- / +---	Ez ân Hayâlî
38a	Bâkî	İrdüm figân u zâr ile ol âsitâne ben Çıkdum kemend-i nâle ile âsmâne ben	BÂKÎ müselleme oldı başa kişver-i suhan Geçdüm serir-i nazma bugün Husrevâne ben	Ğazel/5		---/+--+ / +---/+--+	Ez ân Bâkî
38b	Bâkî	Kâmeti vaşfını 'arz eylediler Tübâ'ya Ser-fürü eyledi ol serv-i sehî-bâlâya	Kemer eylerdi kolın ince bilünge BÂKÎ Girmese hançer-i hün-rizün eger araya	Ğazel/5		++--/++--/++--/++--	Ve min eş'ârihî
38b	Hayâlî Bey	Nigârâ bezm-i hüsnünde dil-i divânemüz kaldı Perin yakmış cemâlün şem'ine pervânemüz kaldı	HAYÂLÎ devlet-i bi-i' tibâra bakmaduñ gitdün Bize besdür bu kim dillerde bir efsânemüz kaldı	Ğazel/5		+--- / +--- / +--- / +---	Ez ân Hayâlî
38b	Bâkî	Dilâ bezm-i cihânda kimse âhîr pâydar olmaz Müdâm elden koma ayağı fırsat ber-çarâr olmaz	Ol âhüyı saña şayd ola şanma iltiyâmından Öñünçe kaçar ammâ BÂKÎyâ âhîr şikâr olmaz	Ğazel/5		+--- / +--- / +--- / +---	Ez ân Bâkî
39a	Hayâlî Bey	Serv-i kaddüñdür çenârî eyleyen gülşende pest Bu meşel meşhürdür kim dest ber-bâlâ-yı dest	Bezm-i dünyânüñ HAYÂLÎ çekdi seyrinden ayağ Oldı dürd-i mey gibi meyhânede ehl-i nişest	Ğazel/5		-+--- / -+--- / -+--- / -+---	Min eş'ârihî Hayâlî

Tablo 6'nın Devamı..

39a	Hayālî Bey	Ana rahminde tenüm ol dem ki şüret bağladı Bir şanem yādına zünnār-ı maḥabbet bağladı	Yād-ı la' lünle ḤAYĀLĪ nüş ider ḥün-ı ciger Gör ṭabīb-i hecr aḡa cānā ne şerbet bağladı	Ġazel/5		- + - - / - + - - / - + - - / - + - -	Ve min eş' ārihī
39a	Bākī	Ruḥuḡ iy ḡonçe-dehen berg-i ḡül-i ḡod-rūdur Dir gören zūlf-i siyeh-kāruḡ için şeb-būdur	N'ola meyl itseler eş' āruḡa erbāb-ı şafā BĀĶĪyā şî' r degüldür bu bir aḡar şudur	Ġazel/5		+ + - - / + + - - / + + - - / + + - -	Min eş' ārihī Bākī
39b	Bākī	Cānān odur ki meyl ide anı görince cān Esbāb-ı ḡüsni ḡüb ola ammā be-şart-ı ān	A' dāya baş egdüremez kimse BĀĶĪyā Şemşîr gibi olmayıcaḡ ser-be-ser zebān	Ġazel/5		- - + / - + - + / + - - + / - + - -	Ve min eş' ārihī
39b	Emrī	Gördüm iy dil minnet ister virmege dūnyā murād Aḡa minnet itmeden ḡurtuldum oldum nā- murād	EMRĪyā devrān murāduḡ nice ṭaḡsîl eylesün Çün degüldür ṭab' uḡa dūnyā vü mā-fihā murād	Ġazel/5		- + - - / - + - - / - + - - / - + - -	Ez ān Emrī
39b	Emrī	Ḥaṭ ki levḡ-i 'ārîz-ı cānānı yazmışdur tamām Şafḡa-i ḡülde bahāristānı yazmışdur tamām	ḡül yüzüḡ vaşfında EMRĪ tāze dīvān baḡlamış Misk-i terden ḡaṭṭuḡ ol dīvānı yazmışdur tamām	Ġazel/5		- + - - / - + - - / - + - - / - + - -	Ve min eş' ārihī
39b	Necātî Bey	İy vezāret eline rāst gelen zer ḡātem Görmedi çeşm-i felek tapuḡa beḡzer ḡātem	Kendü gibi ṭutar ucdan uca āfāḡı niçün Dimeye ṭab'-ı NECĀTĪ'ye füsün-ger ḡātem ... Devletüḡ nāz ile ṭonatmaḡ için bedr ü hilāl ḡāḡ āyîne-i simī oluḡa geh zer ḡātem	Ḳaşıde/44		+ + - - / + + - - / + + - - / + + - -	Ḳaşıde-i Ḥātem Ez ān Necātî
40a	Necātî Bey	Ḥāṭır ki bŷ-i zūlfüḡ ile 'āṭır olmadı Yanmaḡa 'ışḡ micmerine ḡādir olmadı	Üslüb-ı nazm içinde NECĀTĪ ḡuluḡ şehā Vaşf itmeyince mihr-i ruḡuḡ māhir olmadı	Ġazel/5		- - + / - + - + / + - - + / - + - -	Min eş' ārihī Necātî
40a	Necātî Bey	Olmayuban cemālüḡe pervāne yanayın Yanmayuban firāḡ odına ya ne yanayın	Dā'im NECĀTĪ nāleye āheng ider ḡönül Tā erḡanün-ı āḡ ile efḡāne yanayın	Ġazel/5		- - + / - + - + / + - - + / - + - -	Ve min eş' ārihī
40a	Necātî Bey	Ḳo ḡönül bŷeḡe cān ile ḡarīdār olsun Bî' llāḡ iy ḡonçe-dehen yoḡ dime bāzār olsun	Öpmege ḡocmaḡa yir yoḡ dir iseḡ iy yüzi ḡül Ḳo NECĀTĪ ḡuluḡı 'āşîḡ-ı dīdār olsun	Ġazel/5		+ + - - / + + - - / + + - - / + + - -	Ve min eş' ārihī

Tablo 6'nın Devamı..

40b	Necātī Bey	Āhum felege irdi yaşum taht-ı serāya Yirden göge dek hayf olupdur bu gedāya	Vaşf eyleyimez hüsünü yıllarla NECĀTī Āsāndur egerçi güzel ögmek şu' arāya	Ġazel/5		---+/+---+/+---+/+---	Ve min eş' ārihī
40b	Bākī	Dergāh-ı Hāk'da derd ile ' aşık niyāzda Bātlı taşavvur itmede zāhid namāzda	BĀĶĪ qarīn-i fūrkatūn olmağ revā mıdur Akrān içinde böyle iken imtiyāzda	Ġazel/5		---+/-+---+/+---+/-+---	Ez ān Bākī
40b	Figānī	Urdum semend-i tab' uma çün zīn-i himmeti Meydān benem virürse eger Tanrı fırsatı	Eczā-yı defterin kül ide yağa Āzerī Görse Görse FĪĠĀNĪ bu Ġazel-i pür-ħarāreti	Ġazel/5		---+/-+---+/+---+/-+---	Ez ān Figānī
41a	Figānī	Yilsün yoluğda yıllar ile dil şabā gibi Görsün cefānı cānına cānā vefā gibi	Gördi FĪĠĀNĪ rā kaşuñı fikr idüp didi Ķaddüm iki büken benem āħir bu rā gibi	Ġazel/5		---+/-+---+/+---+/-+---	Ve min eş' ārihī
41a	Figānī	Her kim dilerse ağ ola yüzi kefen gibi Ķanlara boyasun tenini kühken gibi	Olduğ FĪĠĀNĪ çünki ser-āmed zemānede Serverlik eyle Ĥusrev-i mülk-i sühen gibi	Ġazel/5		---+/-+---+/+---+/-+---	Ve min eş' ārihī
41a	Figānī	Sevdi göñlüm bāğ-ı hüsünüñ bir gül-i ħandānını İñledür ħār-ı belāda bülbül-i nālānını	Ĥayl-i ħam bulmaz zafer āhen ħisāruñdur dilā Şakla sineğde FĪĠĀNĪ yāruñuñ peykānını	Ġazel/5		-+---/-+---/-+---/-+---	Ve min eş' ārihī
41b	Figānī	Deşt-i ħamda itdigüm Mecnūn-ı nā-şād eylemez İtdigüm kārı belā kühında Ferħād eylemez	Sikke-i mermerde kaşduñ bī-sütūn-ı dehrde İtdigün kārı FĪĠĀNĪ degme üstād eylemez	Ġazel/5		-+---/-+---/-+---/-+---	Ve min eş' ārihī
41b	Bākī	Ol şeh-i hüsünüñ gözi üzre bağanlar kaşına Sāye-i perr-i hümā düşmiş şanurlar başına	Nağş-ı hüsünüñ kimse BĀĶĪ gibi taşvīr itmeye Şafħa-i eş' ārda anca ħalemler āşinā	Ġazel/5		-+---/-+---/-+---/-+---	Min eş' ārihī Bākī
41b	Bākī	Göñül dāğ-ı ħamuñla sinede bir şem' uyandurmış Çerāğ-ı ' ışka bir ħarra kızıl altını yandurmış	Buğün BĀĶĪ'ye ol āfet visālin va' deler kılmış Yalanlar söylemiş miskini ħirçekden inandurmış	Ġazel/5		+----/+----/+----/+----	Min eş' ārihī
42a	Bākī	Ġamzenün ħançerleri zaħmın dehānum şandılar Şu' le çığdı āteş-i dilden zebānum şandılar	Cüybārı gördiler BĀĶĪ kenār-ı servde Ayağuna yüz sürer eşk-i revānum şandılar	Ġazel/5		-+---/-+---/-+---/-+---	Ve min eş' ārihī

Tablo 6'nın Devamı..

42a	Bākī	Hār-ı ğamda 'andelib eyler figān u zārlar Gonçelerle şalmur şahn-ı çemende hārlar	Hāk budur BĀĶī nazīr olmaz bu mu'ciz maзмуна Şi're āġāz itseler şimden girü sehhārlar	Ġazel/5		- + - - / - + - - / - + - - / - + - -	Ve min eş' arihī
42a	Bākī	Dil derdini ğamuġla dil-efġār olan bilür Bīmār hālını yine bīmār olan bilür	Sevdā-yı zülf-i yār ile BĀĶī ne çekdüġin Bend-i kemend-i ' ışķa giriftār olan bilür	Ġazel/5		- - + / - + - + / + - - + / - + -	Ve min eş' arihī
42a	İshāk Çelebi (Üsküblü)	Mevsim-i gülde yine ' arz eyledi leşker çemen Kışver-i rüy-ı zemīni tutdı ser-tā-ser çemen	Çok zemāndur bitmedi ġaldı ümīdüm sebze Aġla İSHĀĶ aġla kim bārān ile artar çemen ... Dā'imā ser-sebz ola yā Rab nihāl-i devletüġ Virdüġince tarf-ı bāġ u rāġa zib ü fer çemen	Kaşide/34		- + - - / - + - - / - + - - / - + - -	Kaşide-i İshāk Çelebi
42b	Bākī	Dil derd-i ' ışķ-ı yār ile bezm-i belādadur Ķad çeng ü nāle nāy u ciger hūnı bādedür	Men' eyleme yanuçā sürinsün ġo sāyevār BĀĶī ġuluġ da pādīşāhum bir fütādedür	Ġazel/5		- - + / - + - + / + - - + / - + -	Ve min eş' arihī [Bākī]
42b	Bākī	Turnaz yanumda hançerini vaşf ider nigār Ya' nī baġa tokındurur ol şüh-ı şivekār	Hāylī dimāġ baġladı ' ālemde BĀĶīyā Hāl-i nigāra beñzeyeli nāfe-i Tātār	Ġazel/5		- - + / - + - + / + - - + / - + -	Ez ān Bākī
42b	Bākī	Kūyuġ yolında nice kez iy mihr-i bī-nāzir Şeb-rev diyü tütüldü giceyle meh-i münīr	Bir pādīşāh hūsne ġul olduġ ki BĀĶīyā Anuġ esīr-i ' ışķı olupdur cevān u pīr	Ġazel/5		- - + / - + - + / + - - + / - + -	Ve min eş' arihī
43a	Bākī	Şām-ı firāġuġ āhiri şubh-ı vişāldür Mihr-i münīri pertev-i nūr-ı cemāldür	Reşķ itme ' ömr-i devlet-i dünyāya BĀĶīyā Kim h'āb-ı ġaflet içre hemān bir hayāldür	Ġazel/5		- - + / - + - + / + - - + / - + -	Ve min eş' arihī
43a	Bākī	Dilā cihānı sirişķüġ ile pür-şarāb itdüġ Firāġuġ āteşine baġrumı kebāb itdüġ	Şaçı kelāmın o deġlü uzatduġ iy BĀĶī İki şāhife yirin başķa bir kitāb itdüġ	Ġazel/5		+ - + - / + + - - / + - + - / + + -	Ve min eş' arihī
43a	Bākī	Bir ān içinde ġamzeġ oġı nice ġan ider Dil cān evinde şaġlayup anı nihān ider	Vaşlına cān dilerse dirīġ itme BĀĶīyā Zinhār ġāfil olma seni imtihān ider	Ġazel/5		- - + / - + - + / + - - + / - + -	Ve min eş' arihī

Tablo 6'nın Devamı..

43b	Bâķī	Nergis üzre berg-i zerd ü jäleler kim vardur Er çerāğına dizilmiş dirhem ü dinārdur	BĀĶĪyā ol afitāb-ı 'ālem-ārā germ olup Māhdan ġarrā yirüm var dirse vechi vardur	Ėazel/5		- + - - / - + - - / - + - - / - + - -	Ve min eŖ' ārihī
43b	Bâķī	Cām-ı Ŗarāb-ı la' l-i lebūñ mübtelāsıdur Ŗol büseler ki andan alur řan bahāsıdur	BĀĶĪ suhanda Ŗaña bugün hem-cenāh yok Ťab' ı bülendūñ evc-i belāğat hümāsıdur	Ėazel/5		- - + / - + - + / + - - + / - + -	Ve min eŖ' ārihī
43b	Bâķī	Lebūñe dirler ise ġonçe-i ġülden terdür Ŗaķın incinme begüm ġaylice rengin yerdür	Dökilen şanlara baķ dīde-i giryānından Döstum BĀĶĪ'ye raħm eyleyicek demlerdür	Ėazel/5		+ + - - / + + - - / + + - - / + + -	Ve min eŖ' ārihī
44a	BaŖīrī	Bu muķarrer ki cihānda her iŖūñ var ehli ' IŖķ ehlin ŖorarıŖa benem iy yār ehli	İy BAŖĪRĪ ġoricek zülfine tolaŖdıġuñı Baġlaya ġidmetūñe bil řamu zünnār ehli	Ėazel/5		+ + - - / + + - - / + + - - / + + -	Mevlānā BaŖīrī
44a	Emrī	Tirūñi iy řaŖı yā Ŗıneme ġonder cān al Ŗġġġat-i nergis-i bīmārı iġün řurbān al	' ArŖa' -ı ' iŖķda tōb eyledi baŖın EMRĪ Sende iy zülf-i ġamīde elūñe ġevġān al	Ėazel/5		+ + - - / + + - - / + + - - / + + -	Ez ān Emrī
44a	Ėayālī Bey	Bāġ-ı cihānda kārı kimüñ k'āh u zār ola Bir bülbül ise nām-ı bülendi hezār ola	İtme ĖAYĀLĪ bendeni maġlūb-ı her deni Ŗimurġ peŖŖeye ne revā kim Ŗikār ola	Ėazel/5		- - + / - + - + / + - - + / - + -	Ez ān Ėayālī Beg
44a	Mesīġi	Olmaġa milket-i ġemene Ŗehriyār serv Dikdi livā-yı sebz-i ġilāfet-Ŗi'ār serv	El ġötürüp MESĪġĪ münācāt ider ġenār K'ola ġemende devlet ile pāyidār serv	ĖaŖīde/27		- - + / - + - + / + - - + / - + -	ĖaŖīde-i Serv-i Ez ān Mesīġi
44b	Fiġānī	Burc-ı Ŗerefde ġüsn ile bul meh gibi kemāl Eksüklüġüñi ġörmeyelüm iy řaŖı hilāl	Fāl aġdum idi iy yüzi muŖġaf aņup ġadūñ Geldi elif FĪĖĀNĪ'ye oldı ġuceste fāl	Ėazel/5		- - + / - + - + / + - - + / - + -	Mevlānā Fiġānī
44b	Ėayālī Bey	Da' vī-i ' iŖķ eylemek Mecnūn'a ben Ŗeydā ile Bir meġes da' vā-yi pervāz itmedür ' anķā ile	İy ĖAYĀLĪ cām-ı Cem nüŖ it kim ' ayyār-ı felek Ėapdı CemŖid'ūñ külahın efser-i Dārā ile	Ėazel/5		- + - - / - + - - / - + - - / - + -	Ėayālī Beg
44b	Ėayālī Bey	Ėöñlini ġurrem tūtanlar lezzet-i dūnyā ile Beñzer ol etġāle kim Ŗādān olur ġelvā ile	İy ĖAYĀLĪ māder-i ' iŖķuñ bugün ferzendiyem Ümmehātından cihānuñ fāriġem ābā ile	Ėazel/5		- + - - / - + - - / - + - - / - + -	Ve min eŖ' ārihī

Tablo 6'nın Devamı..

45a	Hayālî Bey	Bî-sütünüñ gördigüm tığ ile taşu var imiş Geldi başın egdi Ferhād'ıñ tıraşu var imiş	Bir şanem sevmiş HAYĀLĪ kıble idinmiş yüzün Bir ser-âmed kâfirî mihrâb kaçu var imiş	Ġazel/5		-+---/-+---/-+---/-+---	Ve min eş'ârihî
45a	Hayretî	‘Aşıkun bağrında tağlar deñlü başu var imiş Kendü bir kem kaçre deryâlarca yaşu var imiş	Cân ile cânân arasında hiçâb olduñ diyü HAYRETĪ'nün kendü kendüyle şavaşı var imiş	Ġazel/5		-+---/-+---/-+---/-+---	Ez ân Hayretî
45a	Bâķî	Fitne-i ‘âlemi ol kâmet-i ra' nâdan bil Her belâ kim irişür ‘âlem-i bālâdan bil	Devlet-i dâr-ı cihân devr-i zemân iy BĀĶĪ Pâydar olmaduğın kışşa-i Dârâ'dan bil	Ġazel/5		++---/++---/++---/++-	Ez ân Bâķî
45b	Bâķî	Fermân-ı ‘ışka cân ile var inkıyâdumuz Hükme-i kaçâyâ zerre kaçdar yoķ ‘inâdumuz	Minnet Hudâ'ya devlet-i dünyâ fenâ bulur BĀĶĪ kaçalır şâhife-i ‘âlemde adumuz	Ġazel/5		---+/-+---/+---+/-+---	Ve min eş'ârihî
45b	Bâķî	Ruħun ‘aksiyle şahn-ı dide bağ u gülsitânumdur Nihâl-i ser-bülendün hayliden hâtır nişânumdur	Yaşum deryâdur iy BĀĶĪ içinde şâh-ı mercâmı Hayâl-i naħl-i bâlâ-yı nihâl-i ergavânumdur	Ġazel/5		+---/+---/+---/+---	Ve min eş'ârihî
45b	Bâķî	Küyun gedâsı oldu dil-i mübtelâyı gör Sevdâ-yı mülk ü saltanat eyler gedâyı gör	Göğsin gererdi zühd ile BĀĶĪ bu ‘arşada Nâ-geh tokındı tır-i maħabbet kaçâyı gör	Ġazel/5		---+/-+---/+---+/-+---	Ve min eş'ârihî
46a	–						Sayfa Boştur.
46b	Bâķî	Nâm u nişâne kaçalmadı faşl-ı bahârdan Düşdi çemende berg-i dirâħt i' tibârdan	BĀĶĪ çemende haylî perişân imiş varaķ Beñzer ki bir şikâyeti var rüzgârdan	Ġazel/5		---+/-+---/+---+/-+---	Bâķî fermâyed
46b	Zâtî	N'olduñ inğersin felek hercâyî cânânun mı var Her maķâmı seyr ider bir mâh-ı tâbânun mı var	Zülf-i dilber gibi iy ZĀTĪ perişânsın yine Cevri bî-ħad yoħsa bir yâr-ı perişânun mı var	Ġazel/5		-+---/-+---/-+---/-+---	Zâtî fermâyed

Tablo 6'nın Devamı..

46b	Fiğānī	Ağlamazsa beni bir dem acıyup dīdelerüm Göreyin dursun iki gözine hūn-ı cigerüm	Ġam-ı hecrūnle FİĠĀNĪ ruhı gül-gün oldı Dağı meyl itmez misin aña eyā sīm-berüm	Ġazel/5		++--/++--/++--/++--	Fiğānī fermāyed
46b	Ĥayālī Bey	Gülşende dönüp ' aşık-ı bī-bāke benefşe Dildāra bakup secde ider hāke benefşe	Billāhī ĤAYĀLĪ gibi şāhum nice beşzer Yelken toruda bir yaqası çāke benefşe	Ġazel/5		--+/+--+/+--+/+---	Ez ān Ĥayālī
46b	Bākī	Ser-i kūyuş şanemā cennet-i a' lā bilürin Müntehā kāmētūñi Sidre vü Tūbā bilürin	BAĖİyā gülşen-i firdevsi baña ' arz itme Āsitānın ben anuş cennet-i me'vā bilürin	Ġazel/5		++--/++--/++--/++--	Ez ān Bākī-est
47a	Bākī	Gülşende kūyuş işideli serv oturmadı Zencirler ile bağladılar āb tırmadı	BĀĖĪ lebinden oldı bize ĥayf o zālīmūş Ammā ne çāre n'eyleyelüm kimse şormadı	Ġazel/5		--+/+--+/+--+/+---	Ez ān Bākī-est
47a	Bākī	Mestāne düşmişin bu gece sāğar üstine Sākī-i bezm didi yüzün güller üstine	Nūşin lebinde ĥattını kim görse BĀĖİyā Şirīnligi yazıldı şanur sūkker üstine	Ġazel/5		--+/+--+/+--+/+---	Velehū eyzān
47a	Kemāl Paşa-zāde	Maraz-ı ' ışıkı gör şifā yirine Alıgör derdini devā yirine	Müft-i mesken şanur cihānı kişi Nağd-i ' ömrin virür kirā yirine	Ġazel/5		++--/++--/++--	Ez ān Kemāl Paşa-zāde
47a	Ĥayālī Bey	Bilürin derdini devā yirine Çekerin cevrini cefā yirine	Acımazdı ĤAYĀLĪ öldüğine Lebūñi öpse kıan beħā yirine	Ġazel/5		++--/++--/++--	Ez ān Ĥayālī-est
47b	Bākī	Devrān ayağın şöyle şikest itdi şarābuş Gūyā ki mey-i nāba gözi degdi ĥabābuş	BĀĖĪ yine saçıldı nemek bāde-i nāba Bilsek ' acebā aşlı nedür bu şeker-ābuş	Ġazel/5		--+/+--+/+--+/+---	Ez ān Bākī rāst
47b	Ümīdī	Cām-ı Cem ile ' ayşını yād itdi şarābuş Meclisde bükādan gözi ağrıdı ĥabābuş	Var ise dili degdi şurāhīnūş ÜMİDĪ Mestāne düşüp pāy-ı şikest oldı şarābuş	Ġazel/5		--+/+--+/+--+/+---	Ümīdī fermāyed

Tablo 6'nın Devamı..

47b	Ğubārī	Bir gice sākin idüm hānķāh-ı ğafletde İ' tikāf itmiş idüm künc-i ğam-ı miħnetde Gözlerüm yummuş idüm 'ālem-i pür ' ibretde Ĝaflet uyħusu beni almış idi ğāyetde Pür idi penbe-i ğafletle şimāh-ı sem'üm Dil-i efsürde hācer olmuş idi şiddetde Eyle ğarķ olmuş idüm ķa' r-ı yem-i ğaflete kim ' Aķl u fikr ü dil ü cān ķalmış idi hayretde Rište-i ğaflet ile bağlu idi her ' uzvum Mā-ħaşal ķāsir idüm ğāyet ile hidmetde Güş-ı hüşa bu nidā irdi o dem hātifden Didi iy 'ālem-i şuğrāda ķalan ğafletde Ĝāfil olma gözün aç 'ālem-i kübrāsın sen Sidre vü levħ ü ķālem ' arş-ı mu' allāsın sen	Cümle zerrāt-ı cihān maţla' -ı ' ibretdür hep Ehl-i idrāk olana remz ü işāretdür hep Naķş-ı zāhirde ' iyān cümle ' ulüm-ı bāţın Maħzen-i ' ilm-i ledün maţhar-ı ğikmetdür hep Ĝikmet ü ' ibret ile remz ü işāret ne ki var Hep Ĝudā'dan saņa ta' lim ü hidāyetdür hep Fehm için 'ālem-i kübrā-yı ulü'l-elbāba Şuver-i 'ālem-i şuğrā heme şüretdür hep İy ĜUBĀRĪ yürü var kendözün idrāk eyle Pendümi hüş ile güş it ki beşāretdür hep Ĝāfil olma gözün aç 'ālem-i kübrāsın sen Sidre vü levħ ü ķālem ' arş-ı mu' allāsın	Tercī' - Bend/5		++--/++--/++--/++--	Tercī' -Bend-i Ĝubārī-est
47b	Nāmī	Devrān şıdıçün revnaķını cām-ı şarābuğ Meclisde ' aceb mi yiri olmasa kebābuğ	Ķand ile alışmadı mizācı mey-i nābuğ İy NĀMĪ nedür aşlı ' aceb bu şeker-ābuğ	Ĝazel/5		---+/+---+/+---+/+---	Ez ān Nāmī rāst
48a	Ṭabībī (Çelebi)	Ṭarħ oldı yine bezm-i ṭarab-sāzı şarābuğ Yumuldı gözi var ise mey içre ğabābuğ	Mey ref' olıcaķ berş şeker şerbetin ister Ĝalk içre ṬABĪBĪ budur aşlı şeker-ābuğ	Ĝazel/5		---+/+---+/+---+/+---	Ez ān Ṭabībī rāst
48a	Bāķī	Çeşm-i pür-hünüm yoluğda eşk-bār itsem gerek Ayağuğ tozına cevherler nişār itsem gerek	Bezm-i keşretten çekildi cāmveş BĀĶĪ göñül Tekye-i vaħdetde ' uzlet ihtiyār itsem gerek	Ĝazel/5		-+---/-+---/-+---/-+---	Bāķī fermāyed
48a	Rūħī	Rāh-ı ' ışķ-ı yārda cismüm ğubār itsem gerek Bu ṭariķ ile yine geşt ü ğüzār itsem gerek	Ṭa' ne-i ağyardan ķurtulmağ için RŪĜĪyā Rāh-ı ' ışķ içre bugün terk-i diyār itsem gerek	Ĝazel/5		-+---/-+---/-+---/-+---	Ez ān Rūħī rāst
48b	İlāhī	Cism-i pür-dāğum yoluğda ğāksār itsem gerek Bu ṭariķ ile işiğüğ lālezār itsem gerek	Ķorķaram anı götürmeye İLĀHĪ rüzğār Āsitān-ı yārda cismüm ğubār itsem gerek	Ĝazel/5		-+---/-+---/-+---/-+---	Ez ān Ānī rāst [İlāhī]

Tablo 6'nın Devamı..

48b	Şadrî	Yüzüm üzre küyuñı geşt ü güzâr itsem gerek Yoluña bu vech ile ruñı nişâr itsem gerek	ŞADRÎyâ yâruñ teferrüc-gâh-ı bağ-ı hüsine İki gül ile dü çeşmüm çeşmesâr itsem gerek	Ėazel/5		- + - - / - + - - / - + - - / - + - -	Şadrî fermâyed
48b	Cevrî	Yoluña cân-ı ' azizüm ben nişâr itsem gerek Nilveş bu eşk-i çeşmi cüybâr itsem gerek	[CEVRÎyâ] şabr eylesün dimiş kim ister vuşlatum Şabra tâkat kalmadı terk-i diyâr itsem gerek	Ėazel/5		- + - - / - + - - / - + - - / - + - -	Ėazel
49a	Bâķî	Var ise geldi şarâb-ı la' l-i nâbuñ ' aynına Kim görünmez bâde-i gül-gün habâbuñ ' aynına	Nevbahâr eyyâmıdır yaz uyhusından BÂĖÎyâ Döndi nergis merdüm-i maħmûr-ı ħ'âbuñ ' aynına	Ėazel/5		- + - - / - + - - / - + - - / - + - -	Bâķî fermâyed
49a	Muħibbî	Benzeyelden gözlerüm yaşı şarâbuñ ' aynına Yandı miħnetle ciğer döndi kebâbuñ ' aynına	İy MUĞİBBÎ kande gitsem iki cûdur gözlerüm Ėalmadı şimden girü ħâcet türâbuñ ' aynına	Ėazel/5		- + - - / - + - - / - + - - / - + - -	Ez ân Muħibbî râst
49a	Raħmî (Bursalı)	Ėam-ı dünyâ ile iy dil nice bir zâr olalum Varalum mu' tekif-i küşe-i ħammâr olalum ' İşk evşâfına gel mażhar-ı âşâr olalum Âteş-i ' işka yanup maţla' -ı envâr olalum Sâķî vü mütrib-i gül-çihre ile yâr olalum Zâhid-i huş sözinden yûri bî-zâr olalum Gülşen-i Râz okuyup Maħzen-i Esrâr olalum Manıķu't-Ṭayrî bilüp maħrem-i ' Atṭâr olalum Yine bir serv-i hevâ-baħşe hevâdâr olalum Boynumuzdan uralum yüki sebûkbâr olalum Naķd-i cân ile vişâline ħarîdâr olalum Lâleveş dâĖ-ı maħabbetle dil-efĖâr olalum ' Aķlı terk eyleyûben mâni' -i ağyâr olalum Pâyına şu gibi yüzler sürûben zâr olalum Pâk-rû pâk-nazar ' âşık-ı didâr olalum	RAĖMÎyâ ger bize nâz eyler ise cânâne Vuşlatı terk idelüm ķâyil olup hicrâne Sâķî-i ' işk elinden içelüm peymâne Düşdüm küy-ı ħarâbâta olup mestâne Yaķamuz çâk idelüm irişe tâ dâmâne Mâ-sivâ terkin urup baķmayalum devrâne Bir leked-kûb gelüp salṭanat-ı ħâķâne İlticâ' itme vezîr ile der-i sultâne Yûri var baş ķademüñ dâ' ire-i ' irfâne ' Ârif-i vaħdet olup gel berü bu meydâne Bize Mecnûn ile Ferhâd durur hem-ħâne Varalum tekye-i Vâmıķ' da olan yârâne Ėaşılı cümle şalâ eyleyelüm yârâne Pâ-büreħne gezelüm ' âlemi dervîşâne Pâk-rû pâk-nazar ' âşık-ı didâr olalum	Tercî' Bend/5		+ + - - / + + - - / + + - - / + + - -	Tercî' -Bend-i Raħmî

Tablo 6'nın Devamı..

49a	Selmān (Çelebi)	Hüsn ile rüyūñ dönelden āfitābuñ 'aynına Leblerūñ cānā dönüpdür la' l-i nābuñ 'aynına	Hākden ref' eyleyüp hîmmet iderse bû türāb Küh'l ide ehl-i nazār SELMĀN türābuñ 'aynına	Ġazel/5		- + - - / - + - - / - + - - / - + - -	Selmān Çelebi
49b	Muhibbī	'Āşıkūñ tağlarca bağı üzre başı var imiş Akar 'aynından kesilmez kanlu yaşı var imiş	Dün gice gördüm MUHİBBĪ şem' ile pervāneyi Kaşdı yanmağmı meger şandum şavāşı var imiş	Ġazel/5		- + - - / - + - - / - + - - / - + - -	Ez ān Muhibbī rāst
49b	Muhibbī	Dilerseñ kuluñı nākām dehre pādişā eyle Başına tēc-ı zer egnine altundan kabā eyle	Şırāṭ-ı 'afvı yā Rab āb-ı 'işyān üzre vāsi' kıl Geçen 'uşşākı baħr-i rahmetūñle āşinā eyle	Ġazel/5		+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Velehū eyzān
49b	Muhibbī	Halk içinde mu' teber bir nesne yok devlet gibi Olmaya devlet cihānda bir nefes şihhat gibi	Ger huzūr itmek dilerseñ iy MUHİBBĪ fāriğ ol Olmaya vahdet mağāmı küşe-i 'uzlet gibi	Ġazel/5		- + - - / - + - - / - + - - / - + - -	Velehū eyzān
50a	Hayālī Bey	'Işk ehli ol durur ki görem diyü yārını Cānı çıkınca bekleye küy-i nigārını	Ṭab'-ı HAYĀLĪ ma' nī-i gayrı alup n'ider Şehbāzdur ki şayd özi eyler şikārını	Ġazel/5		- - + / - + - + / + - - + / - + - -	Ez ān Hayālī rāst
50a	Hayālī Bey	Şaldığında hāne-i 'ışkuñ ezel bünyādını Ṭaşa kullandım belā kühsārınūñ Ferhād'ını	İy HAYĀLĪ 'ışka inkār itse zāhid tañ degil Haylī müşkildür kişi terk eylemek mu' tādını	Ġazel/5		- + - - / - + - - / - + - - / - + - -	Velehū eyzān
50a	Hayālī Bey	'Işk odı sīneme uralı derd dāğını Yağdım zemānede yine Mecnūn çerāğını	Baş ayağı oldı belürsüz HAYĀLĪ'nün Nüş ideli şarāb-ı maħabbet ayağını	Ġazel/5		- - + / - + - + / + - - + / - + - -	Velehū eyzān
50b	Hayālī Bey	Kan ağladuñ görünce ben 'āşıkı belāda İy çeşm-i hūn-feşānum olsun demūñ ziyāde	Teşbih sāde virmez zīnet söze HAYĀLĪ Rengīn edā gerekdür eş'ār-ı dil-güşāda	Ġazel/5		- - + / - + - - / - - + / - + - -	Ez ān Hayālī rāst
50b	Hayālī Bey	Sūzum sirāyet itse Mecnūn-ı nā-murāda Kuşlar kebāb olaydı başındaki yuvada	Bir yayını çeküpdür 'ışkuñ HAYĀLĪ iy meh Kim aña nisbet oldı kavş-i kuzaħ kebāde	Ġazel/5		- - + / - + - - / - - + / - + - -	Velehū eyzān

Tablo 6'nın Devamı..

50b	Hayālî Bey	Yaş dökdi gözlerüm başıcağ sine dāğına Haylî çok akçe düşdi erenler çerāğına	Rüy-ı nigāra öyküneli gül HAYĀLİyā Şu koydı ebr gülşen-i bāğun ocağına	Ġazel/5		---/+--+ / +---+ / -+--	Velhū eyzān
51a	Hayālî Bey	Baş koşdı sāyeveş bir iki yüzi qaraya Hercāyî dendi gün gibi ol mäh-pāreye	Şır gönlini HAYĀLİ'nün ol meh gönülleni Güyā ki bir zücācı çalar seng-i hāreye	Ġazel/5		---/+--+ / +---+ / -+--	Ez ān Hayālî rāst
51a	Hayālî Bey	Yoluñda ser virüp şu ki serverlik eyledi Meydān-ı 'ışık içinde dil-āverlik eyledi	Dilden HAYĀLİ şüret-i idrākı kazıyup Dīvāne-meşreb oldı qalenderlik eyledi	Ġazel/5		---/+--+ / +---+ / -+--	Velhū eyzān
51a	Hayālî Bey	Sīm-i eşki her kimün yoluñda işār olmadı Ol metā'ına bu bāzāruñ haridār olmadı	Manıku't-Ṭayr oldı her beyti HAYĀLİ'nün velī Quş dilin fehm eylemez her kim ki 'Aṭṭār olmadı	Ġazel/5		-+--- / -+--- / -+--- / -+---	Velhū eyzān
51a	Ġazālî (Deli Birader)	Şūfî gel şāfî safā ehliyle yār olalum İçelüm cām-ı muşaffā nice hüş-yār olalum Rāh-ı 'ışka düşüben ṭālib-i didār olalum Terk idüp hırka ile tācı sebük-bār olalum Yanalum yaqılalum derde giriftār olalum Ya' nî bir serv-i hevā-bağşa hevādār olalum Nām u nengi koyuban bî-dil ü bî-ār olalum Açalum cān gözini kāşif-i esrār olalum Dimezüz saña uyup nefse günah-kār olalum Ya mülevveşlik idüp muḥmel ü murdār olalum Pāk-rü pāk-nazar 'aşık-ı didār olalum	Niçe bir hātır-ı dildārı ri'āyet idelüm Seg raqibine anuñ niçe ḥimāyet idelüm Varalum ḥazret-i pāşāya şikāyet idelüm Qışşamuz yār ile ser-cümle hikāyet idelüm Dirse şefkat idüben saña 'ināyet idelüm Qoyalum cengi raqib ile ferāğat idelüm Varalum küşe-i 'uzletde 'ibādet idelüm Devlet-i şāha du'ā itmege 'ādet idelüm Olmasa 'ışk-ı mecāziyi ḥaqīkat idelüm Görmege heftede bir kerre qanā'at idelüm Pāk-rü pāk-nazar 'aşık-ı didār olalum	Tercî' Bend/5		+++ / +++ / +++ / +++	[Tercî' -Bend-i Ġazālî]
51b	İşhāk Çelebi (Üsküblü)	Āh ol kişiyeye kim geçüre rüzgārını Görmek müyesser olmaya Üsküb diyārını	Bî-iḥtiyār ādemün ağızı şuyı aqar İŞHĀQ'ın anmaya Ġazel-i ābdārını	Ġazel/6		---/+--+ / +---+ / -+--	Ez ān İşhāk rāst
51b	Necātî Bey	Zülfün ḥamını 'anber-i sārāya virmezsin La'lün ḡamını şādî-i şahbāya virmezsin	Yoğdur NECĀTİ servün eli üzere el velī Reftār-ı yarı serv-i dil-ārāya virmezsin	Ġazel/5		---/+--+ / +---+ / -+--	Necātî fermāyed

Tablo 6'nın Devamı..

51b	Re'yi	Yâr ışığını Ka'be-i 'ulyāya virmez Kü-yi nigârı cennet-i Me'vā'ya virmez	Dervîş ola tekye-i 'ışk içre RE'Yİyā Arkamda köhne şalımı dibāya virmez	Ġazel/5		---+/-+--+ / +---+/-+--	Re'yi fermāyed
52a	'Ubeydî	Tağlar şabr idemez sūz-ı dile baş degül Āteş-i ışka demürler dōyemez taş degül	Mā-sivāya nazar itme diyü perde iderüm Çeşm-i nem-nāki 'UBEYDÎ büriyen yaş degül	Ġazel/5		++-- / +--- / ++-- / +++-	'Ubeydî fermāyed
52a	Emrî	Seni koyup dil ü cān gayrıya māyil mi olur Gökde hürşide iren zerreye kâyil mi olur	'Arz idem dirdi gözi yaşlarını EMRÎ saña Güneşe leşker-i seyyāre muķābil mi olur	Ġazel/5		++-- / +--- / ++-- / +++-	Emrî fermāyed
52a	Bāķî	Çihresinde görinen şanmañ o hūnünñ dehān 'Aşkın ķurbān iderken şıçramış bir ķaķre ķan	Gelmeye sen gül-'izārı vaşf ider bülbül-şıfat Gülsitān-ı 'āleme BĀĶÎ gibi bir nūktedān	Ġazel/5		-+--- / -+--- / -+--- / -+---	Bāķî fermāyed
52b	Fevrî	Merhabā iy peyāle-i şahbā Ĥabbezā iy müdāme-i ĥamrā Merhabā merhabā şafā geldüñ Eyledüñ mürde dilleri iĥyā Gel berü iy sürür-ı ķalb-i ĥazīn Gel gel iy nūr-ı dīde-i bīnā Gel ki sensin fütūĥ-ı rūĥ-ı revān Gel ki sensin 'aşā-yı pīr-i dü tā Cür' anı nūş idende ķalmaz ebed Ġam-ı imrüz u guşsa-i ferdā Başlar üzre yirün iderler hep Pādişāh u vezīr u bāy u gedā Senün ile tefāĥur eylerler Cām-ı Cemşid ü millet-i 'İsā Cāmuĥa virseler bedel olmaz Taĥt-ı Kāvs u milket-i Dārā Gel ki ayaĥuĥa nişār olsun Cevher-i 'aķl u dil-i dānā Dil-i ĥamĥini yine şād itdüñ Geldüñ itdüñ bu mürdeyi iĥyā Āb-ı ĥayvān mısın nesin iy mey La'1-i cānān mısın nesin iy mey	Ķande mey olsa 'işreti biledür Kime yār olsa şoĥbeti biledür Bir iki cāmuĥı çeken bī-cān Nire varsa 'işreti biledür Bāde-peymāyī şanma bī-devlet Oĥmaduķlukda devleti biledür Bāķi ķalsa şarābı maĥmūruĥ Şayrulugunda şıĥĥati biledür Bāde- āşāma cāma ķādir iken Ĥōr baķma ki 'izzeti biledür Kendüyi cām-ı meyle mest idenün Keşret içinde vaĥdeti biledür Dürd keş göĥline keder gelmez Cām-ı meyveş şafāveti biledür FEVRÎ ĥaķ söylemezse iy münkir Gör ne dür ol ki ĥimmeti var kim Mey-i nābuĥ ne ĥikmeti var kim Acılıĥında lezzeti biledür Dirhemini biñ aķçeye alsañ Yine içinde ĥürmeti biledür Āb-ı ĥayvān mısın nesin iy mey La'1-i cānān mısın nesin iy mey	Tercī' Bend/5	Sāķi-nāme	++-- / +--- / +++-	[Tercī'-Bend-i Fevrî]

Tablo 6'nın Devamı..

52b	Ârifî	İy çerâğ-ı Rüşenî nûr-ı İlâhum gülşenî Âsitânî cân u dilden secde-gâhum gülşenî	Reh-nümâ-yı tâlibân u reh-numûn-ı sâlikân ‘ÂRİF-i dâna-dilüm âgâh-ı râhum gülşenî	Ėazel/5		- + - - / - + - - / - + - - / - + - -	Ez ân Gülşenî râst [Ârifî]
52b	Ėayâlî (Gülşenî)	İster isen râhat olmak tut dilün açgıl kulağ Epsen olgıl kimse ile dilüne getürme lâğ	İstersen bilmek ĖAYÂLÎ'nün nedür mâhiyyetin Gülşenî'nün bir gülidür Rüşenî'den bir çerâğ	Ėazel/5		- + - - / - + - - / - + - - / - + - -	Ėayâlî-i Gülşenî zâde
52b	Ža' fî-i Gülşenî	Göñül ‘anķâ-şifat kâf-ı kanâ‘ at küşesin ister Uşandı kayd-ı ‘âlemden ferâgat küşesin ister	Şorarsa dergeh-i pîr-i muğânı tañ midür ŽA‘ Fİ Cevâhir kânde kim olsa ‘imâret küşesin ister	Ėazel/4		+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Ža‘ fî fermâyed
53a	Ėayretî	Her za‘ ife Ėor baķma merd isen merdâne baķ Bir qarıncayı dil-âver gör dilâ şirâne baķ	Pîr ü mürşid diyü her nâ-ehle uyma ĖAYRETİ Ana rahminde velâyet gösteren oğlana baķ	Ėazel/5		- + - - / - + - - / - + - - / - + - -	Ez ân Ėayretî râst
53a	Ėayretî	Kimine âh-ı ‘âşıkâne gerek Kimine nağme-i çegâne gerek	Oķusun ĖAYRETİ Ėazellerini Kime kim şî‘r-i ‘âşıkâne gerek	Ėazel/5		+ + - - / + - + - / + + - -	Velhü eyzân
53a	Emrî	Seni koyup dil ü cân Ėayrıya mâyil mi olur Gökde Ėurşide iren zerreye ķayil mi olur	‘Arz idem dirdi gözi yaşlarını EMRİ saña Güneşe leşker-i seyyâre muķâbil mi olur	Ėazel/5		+ + - - / + + - - / + + - - / + + - -	Emrî fermâyed (Mükerrer)
53b	Gedâyî	Gün gibi şehr içinde o mâhuğ zuhûrı var Ėarrâlığına ya‘nî be-Ėâyeyet sürürü var	‘Ayş it GEDÂYİ yâr ile fevt itme fırsatı Zinhâr Ėâfil olma ki ‘ömrün mürürü var	Ėazel/5		- - + / - + - + / + - - + / - + -	Ez ân Gedâyî râst
53b	Ėayretî	Nâr-ı Ėayretle nice yakmayayın ben cânê dâğ Ėayrılar bezminde yakmış mest olup cânâne dâğ	ĖAYRETİ kılsa tecelli pertev-i didâr-ı yâr Tür-ı Mûsâ gibi ânide qarâra yane dâğ	Ėazel/5		- + - - / - + - - / - + - - / - + - -	Ez ân Ėayretî râst
53b	Ėayretî	Yakdı dil nâr-ı Ėam-ı dilberle birkaç pâre dâğ Her biri oldu fezâ-yı sinede bir ķare dâğ	Her biri iy ĖAYRETİ ma‘nide bir âyinedür Şüretâ Ėâlüm ne ise göstere dildâre dâğ	Ėazel/5		- + - - / - + - - / - + - - / - + - -	Velhü eyzân
54a	Ėayretî	Şalınduğınca Ėonçe güzeller taraf taraf Oķur hezâr tâze Ėazeller taraf taraf	Râh-ı belâda kaldı ayaklarda ĖAYRETİ Seyrân ider nigâr ile iller taraf taraf	Ėazel/5		- - + / - + - + / + - - + / - + -	Ez ân Ėayretî râst

Tablo 6'nın Devamı..

54a	Hayretî	Seyrâna çıkdı sîm-bedenler taraf taraf Şalındı yine serv-i çemenler taraf taraf	Künc-i belâda sensin eyâ HAYRETİ hemân Bezm-i şafâda cümle kıalanlar taraf taraf ... Bülbüller oldı hâr-ı belâlarda mübtelâ Bezm-i şafâda zâğ u zağanlar taraf taraf	Ėazel/5		---+/-+--+ / +---+ / -+--	Velhü eyzân
54a	Hayretî	Ne güzel 'âlem imiş bilmez idüm 'âlem-i 'ışk Hüb bildürdi başa neydüğünü 'âlim-i 'ışk	Egnüme tâze döğünlerle yine HAYRETİyâ Bir fenâ şâlımı urdı bugün üş mâtem-i 'ışk	Ėazel/5		++-- / +---+ / +---+ / +---+	Velhü eyzân
54b	Hayâlî Bey	Şol gedâ kim küyüñ çüşmiyle âb-efşânıdır Pâdişâh-ı berr ü baħr olmuş cihân sultânıdır	İy HAYÂLİ çün gedâ olduñ 'Alî'nüñ 'ışkına Ėâfil olma gördüğün merdâneler meydânıdır	Ėazel/5		-+--- / -+--- / -+--- / -+--	Ez ân Hayâlî râst
54b	Hayâlî Bey	Her kim ki hâşa 'ışk ile bed-nâm-ı âm olur Mecnûn gibi bu silsile içre benâm olur	Siħr eyledi HAYÂLİ Ėazel dimede yine Her bir Ėazâl-i vahşî anı görse râm olur	Ėazel/5		---+/-+--+ / +---+ / -+--	Velhü eyzân
54b	Emrî	Leblerün Ėonçe yañağün gül-i handân olmuş Hüsnün iy serv-i sehî tâze Ėülistân olmuş	Ėasret-i la' lüñ ile cân virür EMRİ şanemâ Gözleri kıan akıdup üstine giryân olmuş	Ėazel/5		++-- / +---+ / +---+ / +---+	Emrî fermâyed
55a	Re'yî	'Adem mülkine bizden evvel onlar kim 'ubür itdi Ėalâş itdi vücüdün kıayd-ı 'âlemden Ėuzür itdi	Ma'ârif ehli pâ-mâl-i felâket oldı iy RE'Yİ Zahîrî olan erbâb-ı cehâletden zühür itdi	Ėazel/5		+---+ / +---+ / +---+ / +---+	Ez ân Re'yî rast
55a	Re'yî	Sineğ iy meh ki görünür gözüme nür gibi Sinemeye şarsam anı merhem-i kâfûr gibi	RE'Yİyâ zerrelere bakmaz ider istiğnâ O güneş yüzlü kıatı hüsnine mağrûr gibi	Ėazel/5		++-- / +---+ / +---+ / +---+	Velhü eyzân
55a	Re'yî	Katlıtmedin kıulını o şeh iztirâbda Cân virmege yolına Ėedâlar şitâbda	Benden naşîhat ister iseñ RE'Yİyâ eger Öldür raķib-i kâfiri bulın sevâbda	Ėazel/5		---+/-+--+ / +---+ / -+--	Velhü eyzân
55b	Hayretî	Be bu yirlerde ne hoş şüh-ı cihânlar var imiş Cân virür 'âşıkça çok rüh-ı revânlar var imiş	Şalınur bile hevâdârı ile 'âr itmez HAYRETİ bunda 'aceb serv-i revânlar var imiş	Ėazel/7		++-- / +---+ / +---+ / +---+	[Ėazel-i Hayretî]

Tablo 6'nın Devamı..

55b	Re'yi	Bulmadum keyfiyyet-i la' lüh mey-i gül- rengde Ben hayâl itmeme hatuñ esrârı zevkin bengde	Gül gül itmiş çihre-i cânânı bir âl eylemiş RE'Yİyâ HAKKâ nazîr olmaz şarâba rengde	Ġazel/5		-+---/-+---/-+---/-+---	Ez ân Re'yi râst
55b	Re'yi	Der-i sulţâna dünyâ için aşlâ istinâdum yoğ Cihânda nâ-murâd olmağdan özge bir murâdum yoğ	Perî-rûlardan iy RE'Yİ gözüm yumsam olur ammâ Ķatî hercâyîdür dil aña çendân i' timâdum yoğ	Ġazel/5		+----/+----/+----/+----	Velhü eyzân
55b	Hayâli Bey	N'ola gözlerse erbâb-ı nazar ruhsâr-ı cânânı Alurlar ortaya pervâneler şem'-i şebistânı	Ġazâbla çekdi dilber tîğini gösterdi yelmânın ĤAYÂLİ öldi ol öldürmeden yalmânı yalmânı	Ġazel/5		+----/+----/+----/+----	Ĥayâli fermâyed
56a	[Bâkî]	Ĥat-ı ruhsârûna teşbîh idüp iy şüh senüh Bâğda gönçe biraz rîşine güldi çemenüh	Elüh irişmedi ol serve diyü iy BÂĶÎ Ĥa'n u teşnî'-i belâsın çekerüz irişenüh	Ġazel/5		++--/++--/++--/++--	[Ġazel-i Bâkî]
56a	Mesîhî	Ancak yine kemer kıocar ol ince billeri Ĥâtem öper meger yine ol ağ elleri	Mihr-i me'âni ile yine rüşen eyledi Etrâf-ı kâ'inâtı MESİĤÎ gazelleri	Ġazel/5		---+/-+---/+---+/-+---	[Ġazel-i Mesîhî]
56a	'Ulvî (Derzi- zâde)	Ġurûr itme libâs-ı fahr ile şâhum cihândur bu Ķabâ-yı cismine kıor bunda herkes câ- mekândur bu	Dimişler nâfe-i hoş-büya teşbîh eylemiş hâlüh Şağın girçek şanup 'ULVİ'ye cevri itme yalandur bu	Ġazel/5		-+---/-+---/-+---/-+---	[Ġazel-i 'Ulvî]
56a	'Ulvî (Derzi- zâde)	Yanuçca iy gönül ol serv-i hoş-reftâr yitmez mi Niçün her hûba mâylsin saña bir yâr yitmez mi	Girüp bâzâr-ı 'ışka dökülüp saçılmağa 'ULVİ Ruğ-ı zerdüm ile eşküm dirhem ü dînâr yitmez mi	Ġazel/6		+----/+----/+----/+----	[Ġazel-i 'Ulvî]
56b	Mişâli	Dimezsın pây-bûsa 'âşık-ı zâre mağaldür bu Öperler sâ'id-i sîmînüñi eller güzeldür bu	Ĥat-ı ruhsârı vaşfında o mihr-i 'âlem-ârânuğ Nazîre dinmez aña iy MİŞÂLİ bir gazeldür bu	Ġazel/5		+----/+----/+----/+----	[Ġazel-i Mişâli]
56b	Mişâli	Ĥabîbüm gördüğüm mümkün degül ben hasteye şîhhat Budur el ucı ile nabzumı tıtuğına hikmet	MİŞÂLİ'yi didüm kıurtar cefâdan hayra gir öldür Didi sen ĝam yime anuñçün aña var hayır niyyet	Ġazel/5		+----/+----/+----/+----	[Ġazel-i Mişâli]

Tablo 6'nın Devamı..

56b	Mişālî	Sākīyā biz bilürüz şorma sırāsın kadehün Bilür eksüklî tamām tolu bahāsın kadehün	Zahmet-i bāde ile şişdi ayağı şanma hābāb İy MİŞĀLĪ şişe çek eyle devāsın kadehün	Ġazel/5		++--/++--/++--/++--	[Ġazel-i Mişālî]
57a	-						Sayfa Boştur.
57b	Rāzî	گفتمش ما بعل جانبخش از مسیحا کم نه گفت دم در کش که تو شایسته این و کم نه	گفتمش دل چاک شد پیکان مدار از وی دریغ -	Farsça Ġazel/5		-	[Ġazel-i Rāzî]
57b	‘Ārif	Bir seher gördüm miyān-ı halka düşdi ğulgüle Ĥin-i zevk ü şevkden her biri döndi bülbüle	Vechini bir ‘ĀRİF’e sordum didi tārīh idüp Geldi dünyāya vücūd-ı Ĥān Muḥammed yümn ile	Nazm/2		-+---/-+---/-+---/-+---	Tārīh-i Şehzāde- i Civān-Baḥt
57b	‘Ākîlî	Bāĝ-ı cennetdür yüzün cānā kadün tūṭî-şifat Şaçlarıñ sünbül ruḥuñ anda gül-i ḥamrā’-şifat	Merdüm-i dil kaldı burc-ı mihr-i ḥüsn-i yārda Ṭālî‘i mes‘ūd olupdur ‘ĀĖİLĪ İsi şifat	Ġazel/5		-+---/-+---/-+---/-+---	[Ġazel-i ‘Ākîlî]
57b	Kevşerî	Baĝrımuñ kanı revān oldı özümnden cū mıdur Ārzusu bilmezem bir ğamze-i dil-cū mıdur	Nerde bir şimşād-kad görse revān olup aĝar KEVŞERİ’nün bilmezem hercāyî göñli şu mıdur	Ġazel/5		-+---/-+---/-+---/-+---	Kevşerî rāst
57b	‘Ākîlî	Sözlerüñ şîrin ü rengin la‘l-i şekker-ḥālarıñ Aĝzı kande dili kande tūṭî-i güyālarıñ	Dilberüñ sîb-i zenaḥdānı inen nāzıkcédür Ter düşer bihdür kes andan ‘ĀĖİLĪ ayvālarıñ	Ġazel/5		-+---/-+---/-+---/-+---	Li-muharriḥî [Ġazel-i ‘Ākîlî]
58a	İşhāk Çelebi (Üsküblü)	Derün-ı dildeki derdi nigāra söyleyelüm Ya göz göre düşelüm ölelüm mi n’eyleyelüm	Çapuñdan aynı zelil oldı derdmend İŞHĀĖ ‘Aziz başuñ için gel begüm esirgeyelüm	Ġazel/5		+--+/-+---/+--+/+---	[Ġazel-i İşhāk Çelebi]
58a	Bāķî	Görmez işigi Ka‘besin ol kıble-i cānuñ Çöp düşdi meger kim gözine kıble-nümānuñ	BĀĖĪ çemen-i cānda meger perveriş itdüñ Bir ‘ālemi var rūḥ ile ol serv-i revānuñ	Ġazel/5		---+/+---+/+---+/+---	[Ġazel-i Bāķî]
58a	Şānî	Ebrūsına göz dikdüĝüçün ol kaşı yānuñ Mîl çekdi felek dīdesine kıble-nümānuñ	Elfāzı begüm ḥaylî bülend eyledi ŞĀNĪ Meddāḥ olalı ḥaddine ol serv-i revānuñ	Ġazel/5		---+/+---+/+---+/+---	[Ġazel-i Şānî]

Tablo 6'nın Devamı..

58a	Şeyhül islâm Yahyâ	Düşmez ol şâha ki her gâh ider istiğnâ Gâh olur ' aşık-ı şeydâya düşer istiğnâ	Sitem ü cevri de YAHYÂ'ya tevâzu' görünür Gerçi her vaz' ı gelür yâra nazâr istiğnâ	Ėazel/5		++--/++--/++--/++--	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Ėazretlerinüdüdür
58b	Şeyhül islâm Yahyâ	Nikâb-ı gönçeden ' arz-ı cemâl itdi gül-i ra' nâ Bir a' lâ perdeden sen de görün iy bülbül-i şeydâ	Bulaydum câme-h' âbında açaydum luţf ile anı Gireydüm koyınma ol gönçenün YAHYÂ nesimâsâ	Ėazel/5		+---/+---/+---/+---	Şeyhülislâm
58b	Şeyhül islâm Yahyâ	Bu küyün kim gedâ-yı bî-ser ü sâmanıyuz cânâ ' Aceb âlemdeyüz kim ' âlemün sultânıyuz cânâ	Dime YAHYÂ neden pîr-i muğâna ser-fürü itmek Bileden kendümüz şermende-i ihsânıyuz cânâ	Ėazel/5		+---/+---/+---/+---	Şeyhülislâm
59a	Sırrî	Sende Ėadden ziyâde ra' nâlık Baña yüz tütmasun mı şeydâlık	Ölmez oğul durur kelâm-ı belig SİRRİyâ ancak öle babalık	Ėazel/5		++--/+--+/++--	Sırrî
59a	Şeyhül islâm Yahyâ	Fıkr-i ruğun ki dîdeden eşküm revân ider Bâğ-ı Ėayâlî bir şuyı çok gülsitân ider	YAHYÂ o mâha ta' nı ko nâ-mihribân diyü Te' sir-i ' ışk bir gün anı mihrîbân ider	Ėazel/5		---/+---/+---/+---	Şeyhülislâm
59a	Şeyhül islâm Yahyâ	Tütî-şifat ol câme-i sebzi giye cânâ Bir söz yiri var mı bağa âyineye cânâ	Çok Ėam yidi vaşşaf-ı lebün oldu çü YAHYÂ Şimden girü tütî gibi sükker giye cânâ	Ėazel/5		---/+---/+---/+---	Velehü
59a	Şeyhül islâm Yahyâ	Mestâne nigeğle beni bir kec-küleğ-i mest Mest eyledi te' sir ider imiş nigeğ-i mest	YAHYÂ ne ' aceb nâz şarâbına düşmiş Ol Ėamze-i mağmür o çeşm-i siyeh-i mest	Ėazel/5		---/+---/+---/+---	Velehü
59b	Şeyhül islâm Yahyâ	Âşinâ olmasa bir kulzüm-i zehĖâre şadef Mâlik olur mı idi lü' lü-i şehvâre şadef	Feyz-i nîsân-ı ' atâdur n'ola YAHYÂ diseler Pâk ma' nâya dür ü nazm-ı dürer-bâre şadef	Ėazel/5		++--/++--/++--/++--	Velehü
59b	Yağyâ Bey	Söylesem her sözüme dilber ' inâd eyler benüm ÂĖ kim bu nâz ile ' ışkımı ziyâd eyler benüm	AĞladığum budur iy YAHYÂ ecel bir gün gelüp Âşinâmı ağladup a' dâmi şâd eyler benüm	Ėazel/5		-+---/-+---/-+---/-+---	Velehü [Yağyâ Bey]

BÖLÜM 2

2. MECMÛ‘A-İ EŞ‘ÂR’IN KARŞILAŞTIRMALI METNİ

2.1. Tenkitli Metnin Kurulmasında İzlenen Yol

1. Bu çalışmada Süleymaniye Kütüphanesi Âşir Efendi Koleksiyonu 458/1 numarada “Mecmû‘a-i Eş‘âr” başlığıyla kayıtlı şiir mecmuası incelenmiş, mecmuada yer alan şiirlerin tenkitli metni hazırlanmıştır.
2. Çalışmamız, toplamda 59 varaktan oluşan söz konusu *Mecmû‘a*’nın 33^b-59^b varak aralığında yer alan şiirlerin transkripsiyonu yapılarak neşredilmiş divanlardaki şiirlerle karşılaştırılması sonucu ortaya konan tenkitli metinden oluşmaktadır.
3. Mecmuada örneği bulunan nazım şekillerine ait şiirler, mürettep divanlardaki dizilime uygun olarak kasideler, gazeller, musammatlar şeklinde yeniden sıralanmış; şiirlerin tamamı nazım şekillerine göre numaralandırılmıştır.
4. Mürettib/müstensihin harf sırası (elifbâ) gözetmeden yazdığı şiirler var olan dizilimleriyle değil, harf sırası gözetilerek rediflerine göre yeniden dizilmiştir.
5. Divan tertibine uygun formda oluşturulan metinde, şiirlerin yazmada hangi varakta yer aldığı her sayfada aparatta gösterilmiştir.
6. Aparatlarda sayfa sayısının yanında yer alan “a” ve “b” harfleri varakların her iki yüzünü belirtecek şekilde düzenlenmiştir.
A.E. 458: 41^a -A.E. 458: 41^b
7. Tenkitli metnin kurulumunda kullanılan eserler ve nazım şekilleri belirlenen kısaltmalara göre yazılmış, çalışmanın *Kısaltmalar ve İşaretler* adlı bölümünde bütün kısaltmaların açılımına yer verilmiştir.
8. Metnin karşılaştırması yapılırken öncelikle mecmuada yer alan şairlerin yayımlanan divanları tespit edilmiştir. Divanlarda tespit edilen şiirlerle mecmuadaki yazımları karşılaştırılmıştır.

9. Divanda ve mecmuada farklı olan kelimelerden uygun olanı anlam ve vezne göre belirlenmiştir. Tercih edilen kelime aparatıta ilk sırada verilmiştir. Farklılığı belirtirken bu iki kelime arasına “:” işareti, aynı mısırada yer alan diğer farkları belirtmek için aralarına çift taksim “//” işareti konularak gösterilmiştir.

G.49- 2^b dimedüm: dimedin **D.** // dem: kez **D.**

10. Neşredilmiş divanlarda yer alan şiirlerin hangi numarada kayıtlı olduğu da aparatlarda gösterilmiştir.

A.E. 458: 58^b; **Şeyhülislâm Yahyâ Dîvânı: G.12**

11. Nesredilmiş divanlarda yer almayan şiirler ilgili aparatıta şöyle gösterilmiştir:

A.E. 458: 42^a; **Bâkî Dîvânı: Bu gâzel tespit edilememiştir.**

12. Yapılan taramalarda kimliğini belirlediğimiz ancak divanını tespit edemediğimiz şairler ilgili aparatıta şöyle gösterilmiştir:

A.E. 458: 37^a; **Ġazâlî (Deli Birader)’ye ait bir Dîvân tespit edilememiştir (bkz. Kaynakça).**

13. Şair adlarının yazımında, şairlerin divanları üzerinde çalışma yapan araştırmacıların tercihleri esas alınmıştır.

14. Şiirlerin başında vezinleri ve ait oldukları bahirleri verilmiştir.

15. Yazmada başlığı bulunmayan ya da yanlış başlık altına kaydedilen şiirler olması sebebiyle başlıklandırmalar mahlaslardan yola çıkılarak tarafımızca yapılmıştır.

16. Mahlaslar büyük harflerle yazılmıştır. Estetik kaygı gözetilerek mahlasların ilk harfi 11 punto, diğer harfleri 9 punto olarak tercih edilmiştir.

17. Dîvân için “**D.**”, Mecmû’a için “**M.**” kısaltması tercih edilerek aparatıta gösterilmiştir.

18. Metinde tespit edilen yanlışlıklar neşredilmiş divanlardan ve akademik çalışmalardan faydalanarak tarafımızca düzeltilip ilgili aparatta belirtilmiştir.

19. Mecmû'a'da imla hatalarının yanı sıra eksik yazılan ve vezne uymayan kelimeler de tespit edilmiştir. Vezin gereği düzenlemeler yapılırken fazla olan hece veya kelimeler atılmıştır.

20. Divanlarda veya akademik çalışmalarda yer almayan sadece Mecmû'a'da yer alan şiirlerdeki hatalar vezin ve anlam gözetilerek düzeltilmiş, gerekli görülen yerlerde tarafımızca eklemeler yapılmıştır.

21. Ekleme ve metin tamiri yapılan yerler “[...]” kullanılarak belirtilmiştir.

22. Eksik olan kelimeler “**Mecmû'a'da: eksiktir. / Dîvân'da: eksiktir.**” dipnotuyla belirtilmiştir.

23. Aparatlarda beyitlerin birinci mısrası “a” ikinci mısrası “b” harfiyle belirtilmiştir.

(1^a: 1.beyit, 1.mısra- 2^b: 2.beyit, 2.mısra)

24. Mecmû'a ile divan arasında beyitlerin/mısraların farklı sıralandandığı durumlar aparatıta şöyle gösterilmiştir:

Dîvân'da: 2. beyittir.

Dîvân'da: 1^a ve 1^b mısraları yer değiştirmiş şekildedir.

25. Mecmû'a ve divandaki beyitler/mısralar birbirinden tamamen farklıysa, bu fark aparatıta beyitlerin/mısraların yazılması usulüyle gösterilmiştir.

26. Mecmû'a'da yer alan kaside ve terci'-bendlerin birkaç sayfa boyunca devam ettiği durumlarda başladığı ve bittiği sayfayı belirtirken aralarına kısa çizgi (-) konularak gösterilmiştir.

A.E. 458: 39^b- 42^a; Necâti Bey Dîvânı: K.21

2.2. Tenkitli Metnin Transkripsiyon ve İmlasında İzlenen Yol

1. Metnin yazımında ilmî eserlerde kullanılagelen ve kabul görmüş çeviri yazı (transkripsiyon) alfabesi kullanılmıştır.
2. Çoğunlukla 16. yüzyılda yaşamış şairlerin şiirlerini ihtiva eden *Mecmû'a-i Eş'âr*'ın çevirisinde, Eski Anadolu Türkçesi'nin dil özellikleri korunmuştur.
3. Arapça ve Farsça kelimelerin imlasında Prof. Dr. İsmail Ünver'in bu konudaki önerilerine uyulmaya çalışılmıştır.⁴³
4. Tenkitli metinde ve aparatta özel isimlerin ilk harfi büyük yazılmış, getirilen ekler kesme işaretiyle ayrılmıştır.
5. Farsça kelimelerde bulunan vâv-ı madûlelerin yazımında “ ˆ ” işareti kullanılmıştır: hˆâb, hˆâce, hˆâr vb.
6. Vezin gereği kaynaşma yapılmış sözcükler, çeviride bitişik yazılmış ve kesme işaretiyle ayrılmıştır: n'ola, n'eyesün, k'ola vb.
7. “İle, için, ise, idi” gibi -i sesinin yer aldığı şekiller, bazı mısralarda vezin gereği -i sesi düşürülerek bitişik olarak yazılmıştır: anuçün vd.
8. “‘Aşk/ ışk” şeklinde iki türlü de okunması mümkün olan kelimenin düz ünlülü hâli tercih edilip “‘ışk” şeklinde yazılmıştır.
9. Metinde “gonca ve gonçe” şeklinde iki farklı yazımına rastlanan kelimenin “gonçe” biçiminde “ç” li yazımı tercih edilmiştir.
10. Günümüzde “gece, bel, ey, etmek” gibi -e'li şekilde telaffuz edilen kelimelerin Eski Anadolu Türkçesi'ndeki -i'li telaffuz şekilleri esas alınmış ve “gice, bil, iy, dimek, itmek” şeklinde yazılmıştır.
11. Farsça kelimelerde yer alan vâv-ı mechûlelerin ünlüleri kısa yazılmıştır: hoş, hod vb.

⁴³ Ünver İsmail, “Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler” *Türkoloji Dergisi*, 11.1, 2008.

12. Bazı kelimelerin ve isimlerin sonunda bulunan elif-i maksûrelerin (ل) veya (ع) harfi ile yazımı fark etmeksizin â'lı okunuşları tercih edilmiştir: Îsâ, Mûsâ, Yahyâ.
13. Arapça, Farsça ön ek ve edatlar eklendikleri sözcükten kısa çizgi (-) ile ayrılmıştır: bî-vefâ, nâ-tüvân, ser-â-ser.
14. Farsça yer adı yapmaya yarayan “-zâr, -istân/-sitân, -sâr” gibi diğer son ekler de bağlı olduğu kelimeye bitişik yazılmıştır: gülzâr, şebistân, gülsitân, ruhsâr.
15. Benzetme ilgisi kuran ve eklendiği kelimeye “gibi” anlamı katan anlamındaki Farsça “-vâr” ekinin bitişik yazımı tercih edilmiştir: gûşvâr, şehvâr, seylâbvâr vb.
16. Farsça meslek kılıcı isimler yapan “-kâr” eki, eklendiği kelime ile arasına kısa çizgi (-) konularak yazılmıştır: sitem-kâr, siyeh-kâr, şîrîn-kâr vb.
17. Hemzeli kelimelerin yazımında “ ’ ” işareti kullanılmıştır ve metnin tamamında “y” li kullanımına yer verilmemiştir: dâ'im, dâ'imâ vb.
18. İki kelimededen oluşan birleşik sıfatlar ve birleşik isimlerin arasına (-) konularak ayrılmıştır: gonçe-dehen, tûtî-sıfat vb.
19. Çift ünsüzle biten “hâkḳ, ḥaṭṭ, dürr” gibi kelimeler vezin gereği tek ya da çift ünsüzlü şekilde okunmuştur. Bu kelimeler ek almadıkları ve terkeb içinde olmadıkları yerlerde, tek ünsüzle yazılmıştır: dūr, ḥaṭ vb.
20. Nice kelimesi *Mecmû'a*'da iki şekilde yazılmıştır: “nasıl” anlamında kullanıldığında nice biçiminde c (ج) 'li, “miktar” anlamında kullanıldığında ise niçe biçiminde ç (چ) 'li olarak yazılmıştır.
21. *Mecmû'a*'da b (ب) 'li şekilde yazılmış olan zarf-fiil eki “ -up, -üp” şeklinde p (پ) 'li biçimde yazılmıştır: yanup, içüp, okuyup vb.

**2.3.MECMÛ‘A-İ EŞ‘ÂR'IN (33^b-59^b)
TRANSKRİPSİYONLU METNİ**

[KAŞA'İD]

1.

ḤAYĀLĪ

Mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

Muzāri' --+/-+-+/-+--+/-+-

1. Dursa niyām içinde kaçan kim yegāne tīg
Beñzer ininde uyḥuya varmış yılana tīg
Cevherleri yüzinde çü şayyād dāmıdur
Döndü fenā yolında bir āb-ı revāne tīg
3. Mülk-i vücūdı yaqdı ser-ā-ser kül eyledi
Olalı rezm āteşi içre zebāne tīg
4. Bir murğdur ki çıkdığı dem beyzadan uçar
Farq-ı 'adūyı eyler o dem āşiyāne tīg
5. Anı geçerdı eblağ-ı eyyām-ı fitne-cūy
Olmasa ḥing-i devlete ger tāziyāne tīg
6. Bir hindī ḥ'ācedür ki diler cevherin şata
Şadr-ı 'adūda geçdigi budur dükāna tīg
7. Gūyā ki aḥīrinde şebūñ āfitābıdur
Şöyle yaraşdı bu ḥaṭ-ı 'anber-feşāne tīg
Dīvār-ı 'ömrin eyleye düşmenlerün ḥarāb
Seylābvār olsa kaçan kim revāne tīg
9. Genc-i cemālūñ üstine ḳonmuş ṭılsım ile
Bu vechden didüm ol iki ebrūvāne tīg
Bir murğdur ki ḳonduğı dem farq-ı düşmene
Ḳaniyle yaşını idinür āb ü dāne tīg
11. Şan āl cāme içre yalūñ yüzlü ḥūbdur
Ḥūn-ı 'adū ile dönicek erguvāne tīg
Kesdügi düşmenün götürür ḥākden başın
Beñzer Kerem'de Ḥusrev-i gīti-sitāne tīg

1. A.E. 458: 37^b-39^a; Ḥayālī Bey Divānı: K.6

3^b olalı: ola mı **M.**

4^a dem: Mecmū'a'da eksiktir.

4^b 'adūyı: 'adūñı **M.**

7^a aḥīrinde: āḥiretde **M.** // āfitābıdur: āfitābdur **D.**

12^a ḥākden: ḥālden **M.**

13. Sultān-ı baħr ü berr Süleymān-ı ins ü cān
K'alur űükūh-u dūűmeni olup behāne tīg
Devr-i felekde tīgini gōrdi ħired didi
Bağlandı ceng içün yine pīl-i demāne tīg
15. Farq-ı 'adūsı kulle-i kūh-ı belā durur
Beñzer o kulle üzre çekilmiş tūmana tīg
Bir başı ile bir kılıcı var kuluñ durur
Şalsa yoluñda űubħ n'ola űadıkāne tīg
17. Baķsañ ġazabla nīzesi mihrūñ dūűer velī
Meydān içinde salmaz erenler kaçana tīg
Bir kālbi pāk ü meűrebi űāfi kuluñ durur
Kalmaz yoluñda dūűmeninūñ baű u cāne tīg
19. Burnından itdigūñi getürdi 'adūlaruñ
Kān aķıdup űu yirine ol nāvdāne tīg
Baħr içre māhī burc-ı esedde hilāldür
Şol dem ki alsañ ol kef-i deryā-niűāne tīg
21. Müdbirlik ile hem-dem olupdur zemānede
Cānlar yidirse yiridür ol hem zebāne tīg
Bil bağlamazsa ħidmetūñe mūr gibi ħaűm
Lāzım degül ki sen çekesin ins ü cāne tīg
23. Besdür 'adū-yı dīve Vezīr-i melek-ħiűāl
Zīrā ki dest pençe yiter arslāna tīg
Açıldı zaħm gülleri gülzār-ı sīnede
Dōndürdi nice űūreti berk-i ħazāna tīg
25. Şāhā ĤAYĀLİ bunca kılıcuñ urur senūñ
Sen daħı kıl 'aķā aña bir ħusrevāne tīg
Meydān-ı naźm içinde Şehā bir dil-āverem
Lāyık degül mi bencileyin pehlevāne tīg
27. Tāyy eyledüm menāzil-i fazl ü belāġati
Koydum ħarāmīler gibi bu kār vēne tīg

13^a baħr ü berr: berr ü baħr **D.**
13^b olup: olur **M.**
14^b ceng: Dīvān'da eksiktir.
25^b ħusrevāne: ħusrevā **M.**

- Ya tevliyet vir anı kalem birle zabt idem
Ya dirlik ile olsun arada bahāne tīg
29. Yaḥūd beni vilāyet-i Hinde revāne kıł
Tā kim elümden anda daḥı kıan kıaşane tīg
- Bu resme kıılmaz idi beyān ḥālümü kıālem
İrgürmeyeydi faqr eli ger üstüḥāne tīg
31. Tā kıārvān-ı encümi her şubḥ almağa
Çekdükçe mihr-i çarḥ reh-i kehkeşāne tīg
- Ḥaşmuḡ metā^ç -ı^ç ömrini tārāc idüp felek
Kıanımı şu yirine içe kıane kıane tīg

2.

NECĀTĪ

Fe^çilātün fe^çilātün fe^çilātün fe^çilün

Remel ++---/++---/++---/++-

1. İy vezāret eline rāst gelen zer ḥātem
Görmedi çeşm-i felek tapuğa beşzer ḥātem
- Yirini bekleyenüḡ kıılıyuz iy çeşme-i cüd
^çAyn-ı luḡf ile iden iy beni çāker ḥātem
3. Neye dirlerdi ki olmaz yalıḡuz taş divār
Fitne Ye^çcücına iy sedd-i Sikender ḥātem
- Nedür āfāқа bu deḡlü kerem ü bunca ^çaḡā
Hele iy genc-i revān-ı dür ü gevher ḥātem
5. Sensin ol ^çizz ü sa^çādetde ser-efrāz nigīn
Sensin ol devlet ü baḡt ile muḡaffer ḥātem
- Ebr ile kıavs-i kızaḡdan bedel olmış gibidür
Alsa ^çizzetle ele Āşaf-ı şaf-der ḥātem
7. Yaraşur devr-i felekde nitekim ay ile gün
Yaraşur dest-i vezāretde mükerrer ḥātem

28^a ya: ta **M.** // Dīvān'da: 29.beyittir. // Dīvān'daki 28.beyite Mecmū^ç ada yer verilmemiştir.

32 Dīvān'da: 33.beyittir.

2. A.E. 458: 39^b-42^a; Necātī Bey Dīvānı: K.21

1^b tapuğa: bir saḡa **M.**

2^a çeşme-i cüd: gevher-i cüd **M.**

3^a yalıḡuz: yalıḡuz **M.**

4^b revān-ı: revān ü **M.**

5^a sa^çādetde: sa^çādet **M.**

6^b ^çizzetle: devletle **M.**

- Getürür adını yazmağa ‘ Alī Pāšā’nuḡ
Belki gün başına bu çarḡ-ı müdevver ḡātem
9. Güneş altunlu yüzük kâşı gümüş burma hilāl
Devletüḡ parmağına çarḡ mücevver ḡātem
- Baḡt-ı bīdār gibi gözi açuḡdur da ’im
Gözedür cümle-i āfākı ser-ā-ser ḡātem
11. İy kefün nūr benānuḡ meşel-i āb-ı ṡahūr
Yaraşur bu kim ola çeşme-i kevşer ḡātem
- ‘ Ālemi ucdan uca avcuḡa alsanḡ yiridür
Şubḡ-ı devletdür elün mihr-i münevver ḡātem
13. Devletüḡ ḡātemine çarḡ numūdār durur
Ki ide kuruşundan anu bir eyü zer-ger ḡātem
14. ‘ İyd-ı aḡḡā mıdur ol dest kim eṡfāl-mişāl
ḡün-ı kurbān ile alnında ide aḡmer ḡātem
15. Baḡşışüḡ la‘ l ile zer olduḡını işideli
Gāḡ olur aḡmer olur gāḡ olur aşfar ḡātem
16. Devletüḡ oynada bir barmāḡı üzre felegi
Nitekim dest-i ḡinā ile ulular ḡātem
17. Mühr kim zehr ile perverde yüzük kâşı ola
İde mihrünle anı kuruşa-i sükker ḡātem
- Güç çeker ḡalmadı ‘ ahdinde meger kim zih-gır
Bekleyelden berü uc illeri yek-ser ḡātem
19. Mührü aḡkāmı durur mirvaḡa-i emn ü emān
Her yaḡa devlet eli ile anı şalar ḡātem
- Dōsta āyīne-i nuşret olur düşmene dāḡ
Mühr kim ḡükm-i cihānpervere yazar ḡātem
21. Zer fesād eylesün diyü dutup kīseleyüp
Eyledi zerre ḡadar mūma musaḡḡar ḡātem

8^b bu: Mecmū‘ada eksiktir.

9^a burma: yazma **M.**

9^b parmağına: yazmağına **M.**

11^a nūr benānuḡ: nūr u benānuḡ **M.**

14^b alnında ide: alnın eder **D.**

15^a olduḡını: olduḡun **M.**

16^b ulular: olurlar **M.**

17^a zehr ile perverde: zehīr perverde **M.**

18^b iller: illerini **M.** // yek-ser: Mecmū‘ada eksiktir.

19^a mührü: mühr **M.**

21^a zer: zer ü **M.**

- Ben umarum ki aña Rüstem-i Destân diyeler
Devletünde her işi ad ile işler hâtem
23. Mühr için adın eger ağzuña alsan bir kez
Dirile Āb-ı Hayāt ile berāber hâtem
- Şāhib-i meclise dirler dökeyin dirseñ eger
Eylesün bu gāzelün maṭla‘ ın ezber hâtem
25. Ğayret-i zülfün ile olalı çenber hâtem
Ĥasret-i la‘ lün ile kan yudar ekser hâtem
- Dāğ-ı fūrkat nicedür bilmez idi eylemese
Alınıñ qara yazularını defter hâtem
27. Dir imiş kim dañı mührümleyin Allāh bilür
Şağın iy dōst şağın ağzuñı arar hâtem
28. Dehenün al şeker qurşasıdur lā‘ lünle
[Kim aña virmiş ola mühr ile ziver hâtem]
29. Gözüme sürme revādur ayağun toprağın
Ki sevād olsa yaraşur bilürüz her hâtem
30. Ĥaṭ ü hālünle yüzük gizleme oynar dehenün
Qızarur leblerün andan bulınısar hâtem
31. ‘Ömr menşürını ki āñir ola mühr urmağçün
Eyledi qaddümi bu çarḥ-ı sitem-ger hâtem
- Kendü gibi tutar ucdan uca āfākı niçün
Dimeye ṭab‘ -ı NECĀTĪ’ye füsün-ger hâtem
33. El irişmez bu maqālāta egerçi çok çok
Püte-i qāle döker nice süñan-ver hâtem
- Yüzük urunmağ ile her kişi hem-ser olmaz
Ṭağınur gerçi Süleymān Peyğāmbere hâtem

22^a diyeler: dirler **M**.

23 Dīvān’daki 23.beyite Mecmū‘ada yer verilmemiştir. // Dīvān’da: 24.beyittir.

24^a şāhib-i: āsafā **D**. // dökeyin: dökeyim **D**. // dirseñ: derse **D**.

27^a mührümleyin: mührümleyüm **D**.

28^b Mecmū‘a’da bu mısra şöyle verilmiştir:

“Gözüme sürme revādur ayağun toprağın”

[Kim aña virmiş ola mühr ile ziver hâtem]: Mecmū‘ada eksiktir. Kafıye düzenini korumak adına tarafımızca Dīvān’dan eklenmiştir.

29^a Mecmū‘ada 28^b’de kayıtlı olan bu mısra anlam ve kafıye düzenine uygunluk açısından buraya yazılmıştır.

30^b bulınısar hâtem: Mecmū‘ada eksiktir. // Dīvān’daki 30.beyite Mecmū‘a’da yer verilmemiştir.

31^a menşürını: menşürı **D**. // urmağ: olmağ **M**.

32^b dimeye: dinile **M**.

35. Țatalum öyküneler anı cihāngīrlūgi
Bir midūr mūhr-i Sūleymān ile benzer hātem
Gel temāšāya udret iřidūr ucdan uca
Bu adar kimseye olmadı mūyesser hātem
37. Țab[ ] -ı dūřizelerin g r ki nice her birin n
şere barmağına zeyn oldu bu cevher hātem
G ster rken işig nde beni parmağ ile il
Ne revādur kim ola hāla-i her dem hātem
39. Pīrl kde kim ola kim beni yirden g t re
  Adet oldur g t r r geri ki begler hātem
Kim bakar ma[ ] nīye kim şol ele gelmez řāgar
İtmeyince zer   sīm ile t vān-ger hātem
41. oma elden h neri kim şağ el olur  p len
şol ele geri vir r zīnet   zīver hātem
Demid r kim d rişem Hāzret-i Pāřāyı  gem
Demid r kim el aup ola řenā-ger hātem
43. Nitekim şoşbet i n geh gele geh gide adeh
Nice kim zīnet i n ola muarrer hātem
Devlet n nāz ile onatmağ i n bedr   hilāl
Gāh āyīne-i sīmī oluğa geh zer hātem

3.

Uş Lİ

Fā[ ] ilāt n fā[ ] ilāt n fā[ ] ilāt n fā[ ] il n

Remel - + - - - / - + - - - / - + - - - / - + -

1. Ya m csem r hdur ya peyker-i cān ol beden
Ya g l-i g lzār-ı cennet ya semen ya yāsemen
Ya elifd r dest-i udretten ya bālā ya belā
Ya nihāl-i serv ya naħl-i revān ya nārven

37^a ab[ ] -ı: ab **D**.

37^b bu cevher: m cevher **M**.

38^b her dem: her der **D**.

40^a ma[ ] nīye: m flise **D**. // şol: şu **D**.

41^a el olur: olsa **M**.

43^a nitekim: nice kim **D**. // geh: Mecm [ ] ada eksiktir.

44^a sīmī: sīmīn **M**. // oluğa: ola **D**.

3. A.E. 458: 35^b-36^b; Uş li Divānı: Kaşide-i Diğer

1^a ya: yā **D**. (Mecm [ ] anın 1'i ve 15'i arasındaki t m beyitlerde bu kullanım tercih edilmiştir.) // beden: benden **D**.

1^b g l-i: g li **M**.

3. Ya ser-âmed bir Hâbeş maḥbûbudur ya dâm-ı dil
Ya ki rişte-i ‘ömr ya mergül ya misk-i Ḥoten
Sünbül-i bâğ-ı cinân ya turre ya tarrâr-ı cân
Ya tîrâz-ı ‘anberin ya misk ya müşkîn resen
5. Ya muşavver nûr yaḥûd şüretüñ taşvîridür
Ya cemâl-i Aḥmed-i Muḥtâr ya vech-i ḥasen
Levh-i ma‘ nîdür yaḥûd âyîne-i gîti-nümâ
Ya ki mâh-ı bedr ya pîşâni ya sîmîn micen
7. Nûr üzre nûn ya ebrû yaḥûd müşkîn kemân
Ya iki kej-râdur olmuş râları mekr ü fiten
Kaşuñ altında gözün bir türk-i tîr-endâzdur
Ya meger Mirrîḥ kılmış kıavs burcında vaṭan
9. Ğonçe-i zanbağ mı ya binî ya ay üzre elif
Câmi‘ -i ḥüsn içre ya minber ya bir sîmîn veşen
Gülmüş açılmış güzel güller midür gül ruḥlaruñ
Ya gülistân-ı İrem nesrîni yaḥûd nesteren
11. Ḥâller midür yüzünde yaḥûd etfâl-i Hâbeş
Ya Ḥoten sultânı şalmış mülk-i Rûma tâhten
Şafḥa-i ḥüsn üzre konmuş nokṭa-i mevḥûmdur
Ya ki sırr-ı ğayb yaḥûd cevher-i cân ya dehen
13. La‘ lûñ altında güher dendânları mı bu yaḥûd
Dürc-i lâ‘ lin içre derc olmuş durur dürr-i ‘ Aden
Mîve-i Tûbâ ya sîmîn tob ya tob âyîne
Ya bîh ü ya sîb u ya âb-ı mu‘ allak ya zekân
15. Ḥâşılı bir naḥl-i güldür kâmetüñ şimşadı kim
Başdan ayağa müzeyyen berg-i nâz u şîveden
Yoğ yoğ âb u gilden olmamışdur nâzûk teni
Cân u dilden yaradılmışdur vücûdı cümleten

3^b rişte-i: rişte **D.** // misk: müşk **D.**

4^a cinân: cihân **D.**

4^b resen: Ḥoten **M.**

6^a âyîne-i gîti-nümâ: müşkîn kemân **D.**

7^a nûr üzre nûn: nûr üzre nûr **M.**

9^a ya binî ya: benin ya ki **D.**

11^b salmış mülk-i Rûma tâhten: mülk-i Rûma salmış tâhten **D.**

12^a üzre: içre **D.**

13^b derc: dere **D.**

14^a tob ya tob: tûb ya tûb-ı **D.**

16^a nâzûk teni: anın tıynetî **D.**

17. Bir nazarda cān u dil mülkini yağma eyledüñ
Gün gibi bir dağı ‘ arz-ı hüsn idersen vay men
Şeb-külāh üstinde destārın görenler didi kim
Başına bir deste gül koymış o serv-i sīm-ten
19. Dest-i şevk ile nice cān cübbesi olur fenā
Egnüğe iy serv-i sīmīn-ten kabā alduğda sen
Ditrer üstüğe yavuz yil esdüğini istemez
F‘ il-meşel cān-ı za‘ ifümdür benüm ol pīrehan
21. İy UŞŪLİ ayağı toprağı gözler nūrıdır
Şaklasun anı yavuz gözden Hūdā-yı zü’l-minen
Ebr gibi kanlu yaş dökdükçe ‘ uşşākūñ gözi
Gülşen-i hüsn içre gül gibi olasın şād sen
23. Ben olayın sāyeveş hāki rehūñde pāymāl
Bu cihān turduğça tur iy serv-i sīm-endām sen
Āh-ı ‘ aşıkdan yavuz yil esmesin ruhsāruña
Ya‘ nī olsun güllerüñ bād-ı hāzāndan bī-hāzen
25. Pādīşāhum kendüğe ehl-i kemāli kul idin
Sen Süleymānsın saña yār olmasun her ehremen

4.

İŞHAK ÇELEBİ

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Mevsim-i gülde yine ‘ arz eyledi leşker çemen
Kışver-i rüy-ı zemīni tutdı ser-tā-ser çemen
Açdı dest-i cūd ile dürc-i zeberced kuflini
Mesned-i ‘ izzet serīrinde olup server çemen
3. Şaldı şahñ-ı bostāna bir zümürrüd-gün bisāt
Sebzede nüş itmeğe cām-ı mey-i aħmer çemen

18^a destārın: dülbendin **D.** // didi kim: didiler **M.**

18^b koymış: komış **M.**

19^a fenā: kabā **M.**

22^b sen: şen **M.**

23^a hāki rehūñde pāymāl: hāk-i siyehde pāyimāi **D.**

24^a ruhsāruña: ruhsārma **D.**

25^b Süleymānsın: Süleymānsan **D.**

4. A.E. 458: 42^a- 44^a; Üsküblü İshāk Çelebi Dīvānı: K.13

2^a kuflini: fi‘ lini **M.**

3^b cām: hām **M.**

- Şāhid-i gül şevkine cām-ı şabūhı çekmege
Şubh-dem aldı eline lāleden sāger çemen
5. Çarh-ı mīnā-fām ile beñzer ki hem-reng itmege
Dūşına şaldı zemīnūñ atlas-ı aḥḍar çemen
- Serv-ķāmet lāle-ḥad gül-ruḥ güzeller yādına
Kendüye rengīn şükūfeyle virür zīver çemen
7. ‘Āleme ister ki baḥş ide şükūfe gencini
Dāmen-i kūhsārı itdi pür dürr ü gevher çemen
- Gevher-efşān oldı beñzer ḥāzin-i genc-i bahār
Rīze-i pīrūzedür yir yir dökilmiş her çemen
9. Maḳdem-i gülden ḥaber virdi meger gülşende kim
Gördügince bād-ı şubḥuñ üstine ditrer çemen
10. Gülbün-i nev-resteyi bülbül der-āgūş itmege
Ġonçeler bālīn olupdur bāğda pister çemen
11. Şoḥbet-i cem‘ iyyet-i gülden olurdı bī-naşīb
Olmasa ger bülbül-i aşūfteye rehber çemen
15. Var ise şaḥīb-kerāmetdür nesīm-i ḥāzreti
Kim ḳudūmından anuñ ser-sebz olur yekser çemen
13. Bir nażar gören cemālin ḥurrem ü ḥandān olur
Beñzer olmışdur Ḥudā’nuñ luḥfına mażher çemen
- Ābdan neşv ü nümā bulduğıçün şükr eyleyüp
Ḳanda şu görse ayağına yüzün sürer çemen
15. Gül cemālin bülbül-i şeydā temāşā itmege
Her ḫarafdan açdı şahn-ı gülşene manżer çemen
- Sīnesi çāk ü gözi memnāk ü yire künc-i ḥāk
Şūretā bir ‘āşīḳ-ı üftādeye beñzer çemen
17. Sebze vü āb-ı revānı gördiğümce şanuram
Sāde-rū bir sīm-ten ḥūbı kinār eyler çemen
- Şubh-dem gördi eline sūsenūñ tīğ alduğın
Başına geyse aceb mi jāleden miğfer çemen
19. Gel ḳadem-rencīde ḳıl kim muntażırdur itmege
Ḥāk-i pāyuñ cevherini başına efser çemen

14^b şu: şu **D.** // Dīvān’da: 15.beyittir. // Dīvān’daki 14.beyite Mecmū’ a’da yer verilmemiştir.

15^b şahn: şan **M.**

- Gülşen-i cūd u kerem Sulţān Selīm ol kim anuñ
Ebr-i ihsānından olur tāze gönçe ter çemen
21. Eylese seng ü ruĥāmı ebr-i cūduñ terbiyet
Açıla seng üzre güller bitüre mermer çemen
Midĥatünle her seĥer raĥbü'l-lisān olmağ için
Nazmumı itdi dilinde şu gibi ezber çemen
23. Görinen sanmañ ki şebnemdür yaşarmış gözleri
Raĥm idüp ben derdmendün ĥāline ağlar çemen
Ĥāksār-ı sīneme dökdüm firāvān göz yaşın
Gülşen-i şab' umda bitse yiridür yir yir çemen
25. Cümle māl-ā-māl olurdu řafĥa-i rüy-ı zemīn
Biñde birin ĥālümün ger eylese defter çemen
26. Bāğa varduĥça ruĥuñ fikriyle yirüm od olur
Aĥker olur gözüme her lāle ĥāk ister çemen
27. Bir nażar olurdu gülzārı temāşā eylemek
Dīde-i ĥam dīdeme ger çekmese ĥançer çemen
28. Var ise sevdā-yı ĥaĥıñdan delürmişdür meger
Mümkin olmadı yeñilmez şağlara düşer çemen
29. Ĥaĥı-ı ruĥsāruñ ĥamından beñzer oldı ter-mizāc
Ĥurduğı yirde bulutdan nem ĥapar ekşer çemen
Sebzezār oldı ĥaĥıñla ĥāl-i ruĥsāruñ yüzi
Şankī İbrāĥīm'e olupdur fi'l-meşel āzer çemen
31. Ağlamağdan gözlerüm nemnāk idüpdür yir yüzün
Jeng şutmışdur degüldür görinen yir yir çemen
Çok zemāndur bitmedi ĥaldı ümīdüm sebzesi
Ağla İŞĤĤĤ ağla kim bārān ile artar çemen
33. Şaĥn-ı dīvān-ı gülistānda şüküfe şāhına
Yılda bir 'arż eyledükçe şüret-i defter çemen
Dā'imā ser-sebz ola yā Rab nihāl-i devletün
Virdügince şarf-ı bāğ u rāğa zīb ü fer çemen

23^a yaşarmış gözleri: yaşarmışdur gözi **D**.

26^b gözüme: görme **M**.

30^a yüzi: yeri **D**.

5.

MESİHİ

Mef' ulü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün

Muzâri' -- + / - + - + / + - - + / - + -

1. Olmağa milket-i çemene şehriyâr serv
Dikdi livâ-yı sebz-i hilâfet-şi'âr serv
Bülbüller âşiyânına başında yir ider
Mülk-i çemende olmuş iken tâc-dâr serv
3. Cârüb gibi sâyesi düşdi çü yirlere
Kondurmaz oldu zerrece hergiz gubâr serv
Naqqâş-ı şun' yazmadı kaddün gibi senün
Mecmû' a-ı zemânede bir yâdigâr serv
5. Kaddün gibi bulunmaya gülşende râstî
Serdâr u ser-firâz-ı bülend-ihtidâr serv
6. Toğrusı olmasa idi kalbinde re'y-i kec
Bulurdı istikâmet ile i' tibâr serv
7. Nâgeh irişmesün diyü bād-ı şabâ eli
Dâmen-keşidedür yine perhîz-kâr serv
Derd ile gönçeveş cigeri pâre pâredür
İtmez derün-ı sînesini âşikâr serv
9. Tîr-i kaža ucındağı peykân gibi virür
Sensüz çemende hâtıruma inkisâr serv
Yazdum nihâl-i kâmeti vaşfında bir gâzel
Geldi zebân-ı hâmememe bî-ihtiyâr serv
11. Öykünmeyeydi kaddüğe iy gül-^c izâr serv
Mülk-i çemende bulmaz idi iştihâr serv
Dil 'andelîbi görmedi kaddün gibi senün
Seyr itdi sebzârda gerçi hezâr serv
13. Var gülşene şalın k'ola şermende şâh-ı gül
Gel bâğa sâye şal ki ola şermsâr serv

5. A.E. 458: 44^a-45^b; Mesîhî Dîvânı: K.18

3^a çü: ki **M.**

3^b zerrece: sâyesi **M.**

4^a senün: misâl **D.**

6^a olmasa idi: olmayaydı **M.**

8^a ile: aña **M.** // cigeri: yüregi **M.**

11^b iştihâr: i' tibâr **M.**

13^a şermende: gülşene **M.**

- Kaddüñe istikâmet-i tab^ç ıyle rāstī
Beñzer diyeydüm olsa idi gül-^ç izār serv
15. Fikri budur ki himmet ile kıaddüñe ire
Tıoğruluğ ile devlete irse ne var serv
Ol şehriyāre hıdmet içün bostānda
Tıurup dikildi kıarşusına bendevār serv
17. Gel gör şafā-yı meşrebini luşf-ı tab^ç ını
Āb-ı revān kenārın ider ihtiyār serv
Ĝālib üşendi leşker-i bād-ı hazāndan
Şahñ-ı çemende yaptı zümürüd hişār serv
19. Bir sebz köhne cāmeyi her yaz u kıış giyüp
İtmez libās-ı kisvetini müste^ç ār serv
20. Ol kıadd-i ser-firāza şebih olmasa eger
Kıat^ç ā cihānda bulmaz idi i^ç tibār serv
21. Kıaddüñe irmedin öliceık bitüre benüm
Tıopraqum üzre HıālİK-i perverdigār serv
22. Var iy vefā vü mihr ūman ol dil-firibden
Dünyāda ola mı kı vire berg ü bār serv
23. Ruhsār u kıadd-i fikri ile çeşm-i ^ç aşıkā
Her küşe berg-i gül görünür her kenār serv
Kıaddüñ ayırma dīdeden iy dōst yaraşur
Āb-ı revān ile kı ola hem-civār serv
25. Sen serv-kıad gelür diyü her gün ümīd ile
Gülşende nice nice çeker intizār serv
Abdāl-ı ^ç ışık olup yaluñ ayaık başı kıabā
Şahrāya düşdi ^ç aşık-ı şūrıdevār serv
27. El götürüp MESİHİ münacāt ider çenār
K'ola çemende devlet ile pāyidār serv

14^b diyeydüm: diyeydi **M.**

16 Dīvān'da: 17.beyittir. // Dīvān'daki 16.beyte Mecmū'ada yer verilmemiştir.

17^a tab^ç ını: tab^ç ile **M.**

18^a leşker-i bād-ı: leşker veya **M.**

20^a kıadd: serv **M.**

20^b bulmaz: olmaz **M.**

22^b vire: ola **M.**

24^a dōst: serv **M.**

27 Dīvān'da: 28.beyittir. // Dīvān'da 31 beyitten oluşın kasīdenin 29 ve 31. beyitlerine Mecmū'ada yer verilmemiştir.

[ĠAZELİYYĀT]

[ĤARFÜ'L-ELİF]

1.

ĤAYĀLİ

Mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün
Muzâri' ---+/-+--+ / +---+/-+--

1. Bâğ-ı cihānda kārı kimüñ k'āh u zār ola
Bir bülbül ise nām-ı bülendi hezār ola
Alup şabā elin iletür āsitānuña
Şol nā-tüvān ki rāh-ı ğamuñda ğubār ola
3. Tırüñi çekme sineden el ur kılcuña
Çek ilerüye anı ki şāhum yarar ola
Peykān-ı dōst seng-i melāmetle her zemān
Cismüm nihāline dilerüm berg ü bār ola
5. İtme ĤAYĀLİ bendenji mağlüb-ı her denī
Sımurĝ peşseye ne revā kim şikār ola

2.

ŞEYĤÜLİSLĀM YAĤYĀ

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
Hezec +---/+---/+---/+---

1. Bu küyuñ kim gedā-yı bī-ser ü sāmānyuz cānā
' Aceb ālemdeyüz kim ' ālemüñ sulţānyuz cānā
Ġubār-ı ĥattınuñ ĥayrānı olduĝ niçe demlerdür
Bizi ğüldürmedüñ bir ğün anuñ ĥayrānyuz cānā
3. Dirġā bir nefes dinlenmedük ğülzār-ı ' ālemde
Bu bâĝuñ niçe yıldur bülbül-i nālānyuz cānā

---

1. A.E. 458: 44^a; Ĥayālī Bey Dīvānı: G.8 (s.100-101)
1^a k'āh: āh **D**.
2^b nā-tüvān: nātüvānı **D**. // ğamuñda: ğamda **D**.
3^a tırüñi çekme: tırün geçince **D**.
3^b ki: Dīvān'da eksiktir.
4^b dilerüm: dilerin **D**.
5^a denī: dem **D**.
5^b revā kim: revādur **M**.
2. A.E. 458: 58^b; Şeyĥülislām Yaĥyā Dīvānı: G.12
2^a demlerdür: ğünlürdür **D**.

- Bizi bilseñ niçün ser-defter-i ‘uşşâk yazmazsın
Bilürsin nāme-i derd ü belā-‘ unvānıyuz cānā
5. Dime YAḤYĀ neden pīr-i muğāna ser-fürü itmek
Bilelden kendümüz şermende-i iḥsānıyuz cānā

3.

ŞEYḤÜLİSLĀM YAḤYĀ

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

Hezec -- + / + -- + / + -- + / + --

1. Tūtī-şifat ol cāme-i sebzi giye cānā
Bir söz yiri var mı baқа āyineye cānā
‘Uşşâk-ı perīşān-dile hiç söylemez oldu
Düşmen saña bir söz mi didi söyleye cānā
3. Hergiz dimedün kâdadur ol ‘aşık-ı mehcūr
Bilsem bu cefāya ne sebep var diye cānā
4. Hep itdigümüz zühd ü riyā bī-meze oldu
Düşdük heves-i la‘l-i lebünle meye cānā
5. Çok gam yidi vaşşaf-ı lebün oldu çü YAḤYĀ
Şimden girü tūtī gibi sükker yiye cānā

4.

ŞEYḤÜLİSLĀM YAḤYĀ

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + -- / + + -- / + + -- / + +

1. Düşmez ol şāha ki her gāh ider istiğnā
Gāh olur ‘aşık-ı şeydāya düşer istiğnā
Kaçma şimden girü kim cānuma yitdi sitemün
Yiter iy şüh-ı cefā-pişe yiter istiğnā
3. Götürür ḥākden ol mihr-i cihān-tāb kerem
Eylese zerre kadar ‘aşık eger istiğnā
Almada naqd-i dili hiç tevaqquf itmez
Türmaz ol şāhid-i bāzār şatar istiğnā

4^a bilseñ: bilsek **D**.

3. A.E. 458: 59^a; Şeyḥülislām Yahyā Dīvānı: G.13

1^b āyineye: āyine **M**.

3^a hergiz: bir kez **D**.

5^a çok: ey **D**.

4. A.E. 458: 58^a; Şeyḥülislām Yahyā Dīvānı: G.9

3^a götürür: getirür **D**.

3^b eylese zerre kadar ‘aşık eger: eylese ‘aşık eger zerre kadar **D**.

5. Sitem ü cevri de YAḤYĀ'ya tevāzu' görünür
Gerçi her vaż' ı gelür yāra nazār istignā

5.

ŞEYḤŪLİSLĀM YAḤYĀ

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Hezec +---/+---/+---/+---

1. Niḳāb-ı gönçeden ' arz-ı cemāl itdi gül-i ra' nā
Bir a' lā perdeden sen de görün iy bülbül-i şeydā
Yaḳın itdi felek eyyām-ı şekke rüz-ı nev-rüzı
Bu taḳrīb ile birkaç gün temāşā-gāh olur şahrā
3. Dutar bī-bāk güli destinde sāḡar bezm-i ' ayş eyler
İder feryād-ı mestān bülbül-i şūrīde bī-pervā
4. Leṭāfetle açar gögsin çözer güy-ı girībānın
Gül-i ra' nānuḡ oḡşar sīnesin mihr-i cihān-ārā
5. Bulaydum cāme-ḡ' ābında açaydum luṭf ile anı
Gireydüm ḳoynına ol gönçenüḡ YAḤYĀ nesīmāsā

[ḤARFŪ'T-TĀ]

6.

ŞEYḤŪLİSLĀM YAḤYĀ

Mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün

Hezec ---/+---/+---/+---

1. Mestāne nighle beni bir kec-küleḡ-i mest
Mest eyledi te' sīr ider imiş nigh-i mest
Pür-cürm ise de ṭa' nı ḳo iy zāhid-i ḡod-bīn
Bī- ' ayb u riyādur hele cürm ü güneḡ-i mest
3. Bilmez yolını ḡānḳāḡuḡ rind-i mey-āşām
Şapmaz der-i meyḡāneden elbette reh-i mest
Ārām idemez küşe-i gülzāra da varsa
Meyḡānede bir ḡum gibidür tekyegeḡ-i mest

5. A.E. 458: 58^b; Şeyḡülislām Yaḡyā Dīvānı: G.4

3^a bī-bāk: bī-pāk **M.**

6. A.E. 458: 59^a; Şeyḡülislām Yaḡyā Dīvānı: G.23

2^b güneḡ-i mest: güneḡ ü mest **M.**

4^b gibidür: dibidür **D.**

5. YAḤYĀ ne ʿaceb nāz şarābına düşmiş
Ol ğamze-i maḥmūr o çeşm-i siyeh-i mest

7.

ḤAYĀLĪ

Fāʿ ilātūn fāʿ ilātūn fāʿ ilātūn fāʿ ilūn

Remel - + --- / - + --- / - + --- / - + -

1. Serv-i ḳaddūndür çenāri eyleyen gülşende pest
Bu meşel meşhurdur kim dest ber-bālā-yı dest
Ḥaṭṭ-ı laʿ lūḡ iy şanem tıtmış Mesīhā-mezhebin
Rüy-ı gülgününda ḡālūḡ hindū-yı āteş perest
3. N'ola yıḳsaḡ gönlümi iy Cemşid-eyvān-ı cemāl
Rūzgār āyīne-i İskender'e virdi şikest
4. Kem ḡabābın bādenūḡ virmez Ferīdūn tācına
Kūşe-i kūy-ı ḡarābāt içre bir evgār mest
5. Bezm-i dünyānuḡ ḤAYĀLĪ çekdi seyrinden ayak
Oldı dürd-i mey gibi meyḡānede ehl-i nişest

8.

MİŞĀLĪ

Mefāʿ ilūn mefāʿ ilūn mefāʿ ilūn mefāʿ ilūn

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. Ṭabībūm gördigüm mümkün degül ben ḡasteye şıḡḡat
Budur el ucu ile nabzumı tıtduḡına ḡikmet
Düşürmekdi murāduḡ dilberi ger bāmına tenhā
Ne çāre iy dil-i üftāde ammā düşmedi ḡalvet
3. Ḳoyup mir ʿāt-ı rüyūḡ yüzlerine kimseler baḡmaz
Gül-i raʿ nā eger ʿ arz eyler ise ruḡların ḡat ḡat
Didükde tīşe-i kūh-ı ḡama başuḡda yir eyle
Didi Şīrīn'e ol dem Kūhken baş üstine ḡidmet

5^a düşmiş: düşünmüş **D.**

7. A.E. 458: 39^a; Ḥayālī Bey Dīvānı: G.2 (s.112-113)

1^a çenāri: çınāri **D.**

2^a Mesīhā-mezhebin: Nesīhā şerbetin **D.**

3^a gönlümi: gönlüm **D.** // Cemşid: Cemşid-i **D.**

8. A.E. 458: 56^b; Mecmūʿ alardan Hareketle Bir Dīvānçe Teşkil
Denemesi: Edirneli Mişālī (Hasan Çelebi) ve Dīvānçesi: G.9

1^a gördigüm: gördü ki **D.**

2^a bāmına: ābeye **D.**

3^a rüyūḡ: ḡüsnüḡ **D.**

4 Dīvānçe'de: 3.beyittir.

5. Mişālî'yi didüm kırtar cefâdan ħayra gir öldür
Didi sen ġam yime anuġün aña var ħayır niyyet

9.

‘ĂĶİLĪ

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - +---/-+---/-+---/-+-

1. Bāġ-ı cennetdür yüzüġ cānā ħadüġ tūġi-şıfat
Şaçlaruġ sünbül ruġuġ anda gül-i ħamrā³-şıfat
Mīve-i cennet sözüġ cānlar baġışlar ādeme
Ĥızrveş ġorinmez ammā cān virür ‘İsī şıfat
3. Dāl-ı zülfüġle elifteg ħāmetüġ rā ħaşlaruġ
Niçe şehler bendesidür Ĥusrev ü Dārā şıfat
4. Burc-ı ħüsne zülfüġ ‘aġreb kākülüġdür sünbüle
İy hilāl-ebrü yüzüġ mihr-i cihān-ārā şıfat
5. Merdüm-i dil ħaldı burc-ı mihr-i ħüsni-yārda
Tālî‘i mes‘ūd olupdur ‘ĂĶİLĪ İsī şıfat

[ĤARFÜ’D-DĀL]

10.

EMRĪ

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - +---/-+---/-+---/-+-

1. ġördüm iy dil minnet ister virmeġe dünyā murād
Aña minnet itmeden kırtuldum oldum nā-murād
Ĥirçek er oldur zen-i dehre murādın virmeye
İtmeye andan murād almaġı hem aşlā murād
3. Tġġ-i tecrīd ile ħaġ‘-ı māsivā kıldum yine
Ĥalmadı dildārdan ġayrı baña ħaġ‘ā murād
Ĥihresi zerd içre pür-ġündür benüm gibi meġer
Almamışdur bāġ-ı devrāndan gül-i ra‘nā murād

9. A.E. 458: 57^b; ‘ĂĶilî’ye ait bir Dîvân tespit edilememiştir (bkz. Kaynakça).

10. A.E. 458: 39^b; Emrî Dîvânı: G.73

2^b itmeye: bilmeye **D**.

4^a içre: içi **D**.

5. EMRiyā devrān murāduñ nice ʔaḥsīl eylesün
Çün degüldür ʔabʕ uña dünyā vü mā-fihā murād

[ḤARFÜ'R-RĀ]

11.

ŞEM'İ

Mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

Hezec +---/+---/+---

1. Cemālün şem' inüñ germiyyeti var
Beni yakmağa beñzer niyyeti var
Ayağ üzre ʔurur bezmünde şem' üñ
Yanar odlar başında ḥidmeti var
3. Geçüp dil cām-ı ʕ işkuñla özinden
Benüm rüḥum iñen ḥoş rāḥatı var
Ayağ uñ ʔoprağın virmez cihāna
Başında her kimüñ kim devleti var
5. Muḳābil olalı ol āfitāba
Mehüñ gün gibi ŞEM'İ şöretı var

12.

ZĀTİ

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel -+---/-+---/-+---/-+---

1. N'olduñ iñlersin felek hercāyī cānānuñ mı var
Her maḳāmı seyr ider bir mäh-ı tābānuñ mı var
Beñzüñi iy büstān faşl-ı ḥazān mı itdi zerd
Yoḥsa başı ʔaşra bir serv-i ḥurāmānuñ mı var
3. Ağlayup feryād idersin derd ile iy ʕ anledīb
Ḥār ile hem-sāye olmış verd-i ḥandānuñ mı var
Yoluña cānum revān itsem gerek cānā didüm
Yüzüme biñ ḥışm ile baḳdı didi cānuñ mı var

5^a devrān: dünyā **D.** // ʔaḥsīl: hāşıl **D.**

11. A.E. 458: 33^b; Prizrenli Şem' i Divānı: G.47

12. A.E. 458: 46^b-47^a; Zātī Divānı: G.406

1^b her maḳāmı seyr ider: seyr ider her menzili **D.**

2^b ʔaşra: ʔaşar **M.**

3^a derd ile: her nefes **D.**

5. Zülf-i dilber gibi iy ZĀTİ perîşânsın yine
Cevri bî-ḥad yoḥsa bir yâr-ı perîşânuḡ mı var

13.

GEDĀYĪ

Meḥ'ülü fâ'ilâtü meḥ'ilü fâ'ilün
Muzâri' ---+/-+-+ / +---+ / -+-

1. Gün gibi şehir içinde o mâhuḡ zuhûrı var
Ġarrâlıḡına ya' nî be-ġâyet sürûrı var
Bâķi ḡalır şanur bu güzellik zemānede
Yârūḡ ḡabâb-ı mey gibi başda ġurûrı var
3. Şûfi-i ḡar ne bâde iġer ne güzel sever
Miskînüḡ 'aḡlı yoḡ hele ġâyet ḡuzûrı var
4. Bâġ-ı cinānı aḡma baḡa şûfi yârsuz
Kûy-ı nigāra nisbet anuḡ çoḡ ḡuşûrı var
5. 'Ayş it GEDĀYĪ yâr ile fevt itme fuḡsatı
Zinhâr ġâfil olma ki 'ömrüḡ mürûrı var

14.

BĀĶĪ

Meḥ'ülü fâ'ilâtü meḥ'ilü fâ'ilün
Muzâri' ---+/-+-+ / +---+ / -+-

1. Ṭurmaz yanumda ḡanġerini vaşḡ ider nigār
Ya' nî baḡa tokındurur ol şûh-ı şîvekār
Ġâyetde teşne idi göḡül âb-ı vaşluḡa
Şusuzlıḡını kesdi o şemşîr-i âbdâr
3. Zülfî elinden almaġa cān-ı belâ-keşi
Boynın ḡulaġın öpdi ġirîbān u ġuşvār
Yâḡût-ı la' li birbirine urdı lebleri
İdüp nişār sözde nice dürr-i şāhvār
5. ḡaylî dimāġ baġladı 'ālemde BĀĶĪyā
ḡāl-ı nigāra beḡzeyeli nāfe-i Tātār

^{5b} yoḥsa: niġe **M.**

13. A.E. 458: 53^b; Gedāyî'ye ait bir Dîvān tespit edilememiştir
(bkz. Kaynakça).

14. A.E. 458: 42^b; Bâķî Dîvānı: G.48

^{1a} vaşḡ: medh **M.**

^{4a} yâḡût-ı: yâḡût u **D.**

15.

ŽA‘ FĪ

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

Hezec +---/+---/+---/+---

1. Göñül ‘ anķā-şifat ķāf-ı kanā‘ at kūşesin ister
Uşandı ķayd-ı ‘ ālemden ferāğat kūşesin ister
Diler kendüye mesken ide dā ‘im kūy-ı dildārı
Gör ol miskīni kim ķuru sa‘ ādet kūşesin ister
3. İşgi taşını yārūñ edinürsem n’ola bālın
Belā vü miñneti çok çekdi rāğat kūşesin ister
Şorarsa dergeh-i pīr-i muğānı tañ mıdur ŽA‘ FĪ
Cevāhir ķande kim olsa ‘ imāret kūşesin ister

16.

BĀĶĪ

Mef‘ ulü fā‘ ilātü mefā‘ ilü fā‘ ilün

Muzāri‘ --+/-+--+/-+--+/-+---

1. Dil derdini ğamuñla dil-efğār olan bilür
Bīmār ħālını yine bīmār olan bilür
‘ Işķuñ ğamıyla sırrını eşk-i revānumuñ
Cüyā-yı yār u ‘ aşık-ı dīdār olan bilür
3. Āsīb-i rüzğārı ğülistān-ı dehrde
Sen serv-i ğül-‘ izāra hevādār olan bilür
Cān acısını ħaste-i derd-i firāk olup
Dil-dāde-i niğār-ı sitem-kār olan bilür
5. Sevdā-yı zülf-i yār ile BĀĶĪ ne çekdügin
Bend-i kemend-i ‘ işķa giriftār olan bilür

15. A.E. 458: 52^b; Ža‘ fi-i Ğülşenī Dīvānı: Erişim sağlanamamıştır. Millet Kütüphanesinde Ža‘ fi-i Ğülşenī’ye ait Türkçe bir *Dīvān* yer almaktadır. Söz konusu *Dīvān*’ı Abdurrahman Adak inceleyerek doktora çalışması yapmış ancak *Dīvān*’ın tek nüshasının olması ve var olan nüshada çeşitli eksiklikler bulunmaması sebebiyle metin neşri yapmamıştır.

4 Mecnū‘ ada: 4.beyit eksiktir. // Abdurrahman Adak’ın “‘Za‘ fi-i Ğülşenī Hayatı, Eserleri, Edebī Şahsiyeti ve Dīvān’ının İncelenmesi” adlı doktora çalışmasında eksik beyit şöyle yer almaktadır:

“Selāmetle varılmaz gördi āñir rāh-ı maķşūda
Fenā vü faķr ile şimdi melāmet kūşesin ister”

16. A.E. 458: 42^a; Bāķī Dīvānı: G.83

4^a olup: olan **M**.

17.

ẒA‘ FĪ

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Deşt-i ğamda baş açuĝ şūrīde-dil divānedür
Hālet-i Mecnūn anuĝ yanında bir efsānedür
Mihr ü meh iki ħadehdür bāde-i şāfī şafaĝ
Cümle ‘ālem mey-perest ü çarĝ bir meyhānedür
3. Kehkeşān ile görinen sanmaĝuz her şeb nücüm
Şayd içün murĝ-ı ħayātı bil ki dām-ı dānedür
Yaĝduĝı pervānenüĝ meclisde perr ü bālini
‘Āşık olmuştur cemālünĝ şem‘ine pes ya nedür
5. Sīnesinde şaĝlasa ẒA‘ FĪ n’ola ‘ışkun şehā
Tā ezelden çünki gencüĝ meskeni vīrānedür

18.

ĠAZĀLĪ

Fe‘ ilātün mefā‘ ilün fā‘ lün

Ĥaffīf + + - - / + - + - / + + -

1. Ka‘be kıblem senüĝ cemālündür
Ĥacerü’l-esved anda ħālündür
Ĥıble sensin ħaĝıĝaten ħaĝka
Ka‘be zāhirde bir mişālündür
3. Ka‘be örtüsidür ħara zülfüĝ
Zemzem aĝzuĝdaĝı zülālündür
Şayd-ı murĝ-ı ħarem ħarām ammā
Cān şikārı senüĝ ħelālündür

17. A.E. 458: 34^a; Ẓa‘ fi-i Gülşenī Dīvānı: Erişim saĝlanamamıştır. Millet Kütüphanesinde Ẓa‘ fi-i Gülşenī’ye ait Türkçe bir *Dīvān* yer almaktadır. Söz konusu *Dīvān*’ı Abdurrahman Adak inceleyerek doktora çalışması yapmış ancak *Dīvān*’ın tek nüshasının olması ve var olan nüshada çeşitli eksiklikler bulunmaması sebebiyle metin neşri yapmamıştır.

Abdurrahman Adak’ın “Za‘ fi-i Gülşenī Hayatı, Eserleri, Edebī Şahsiyeti ve Dīvān’ının İncelenmesi” adlı doktora çalışmasında bu ĝazelin “61.varak-b yüzünde” yer aldığı bilgisi bulunmaktadır.

18. A.E. 458: 37^a; Ġazālī (Deli Birāder)’ye ait bir Dīvān tespit edilememiştir. Bu ĝazel Mecmū‘a’da “Ĥayālī Beg” başlıĝı altına kaydedilmiştir.

5. Didim irsem vişālūne didi yār
O ĞAZĀLİ senüj hayālündür

19.

ĦAYĀLİ

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Hezec +---/+---/+---/+---

1. Ne zillet virmege rāğıb ne devlet hānumuz vardur
Ķo ğayrı ğayra yār olsun bizüm Allāh'umuz vardur
Tarīķinde irerse menzil-i maķşūda her ' āşık
Ħaķīkat rāhını gözler bizüm bir şāhumuz vardur
3. Mey-ālūde sıfalin tāc-ı Cemşid'e deĝişmezler
Bizüm kūy-ı harābāt içre bir dergāhumuz vardur
4. Ğam-ı dünyā bizi bilmez velī māh-ı muharremde
Şehid-i Kerbelā için bir āh u vāhumuz vardur
5. ĦAYĀLİ şūret-i dünyāya ğāfiller gibi tapmaz
Ħaķīkat vechine bakmış dil-i āgāhumuz vardur

20.

BĀĶİ

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Remel +++-/+ +-/+ +-/+ +-

1. Ruĥuĥ iy ğonçe-dehen berg-i gül-i ĥod-rūdur
Dir gören zūlf-i siyeh-kāruĥ için şeb-būdur
Ruĥlaruĥdan ne ' aceb buse temennā itsem
İy lebi ğonçe ' izāruĥ gül-i şeftālūdur
3. Gerçi hāl ü ĥaĥuĥ āşüftesi çoķdur ammā
Beni dīvāne kılan silsile-i ĝisūdur
' Āşıkun ka' r-ı yem-i ĝuşsa-i hicrānuĥda
Şadef-i dīde-i ĝam-dīdesi pūr-lü' lūdur
5. N'ola meyl itseler eş' āruĥa erbāb-ı şafā
BĀĶiyā şī' r degüldür bu bir aķar şudur

19. A.E. 458: 38^a; Ħayālī Bey Dīvānı: G.52 (s.147)
2^a tarīķinde: tarīķinden **D**.

20. A.E. 458: 39^a; Bāķī Dīvānı: G.46
2^a itsem: kılsam **D**.

3^a ammā: cānā **M**.

5^a meyl itseler: meyi itseler **D**. // Dīvān'da: 6.beyittir.
Dīvān'daki 5. beyite Mecmū' a'da yer verilmemiştir.

21.

BĀĶĪ

Mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilūn

Muzāri' --+/-+--+ /+---+/-+-

1. Dil derd-i ' ışk-ı yār ile bezm-i belādadur
Ķad çeng ü nāle nāy u ciger hūnı bādedür
Ten hāk-i rehde dīde zülāl-i vişālde
Cān āteş-i firākda hātır hevādedür
3. Ķuçmağ naşīb olur mı miyānuğ kemer gibi
Cānā niteki hañçer-i hicrān aradadur
Ferzāne-i cihānun o ruħlarla sen bugün
Şāhān-ı hūsn atuğ öñince piyādedür
5. Men' eyleme yanuçca sürinsün ço sāyevār
BĀĶĪ kuluğ da pādīşāhum bir fütādedür

22.

BĀĶĪ

Mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilūn

Muzāri' --+/-+--+ /+---+/-+-

1. Şām-ı firākuğ āħiri şubħ-ı vişāldür
Mīhr-i münīri pertev-i nūr-ı cemāldür
' Ār itse tağ mı içmege bezm-i Cem içre cām
Her kim segān-ı kūyuğ ile hem-sifāldür
3. Bār-ı ğam-ı maħabbeti yüklenme iy göñül
Āħir tahammül itmeyesün iħtimāldür
Ādāb-ı bezm-i vuşlatı pervāneden görüñ
Bülbül gibi degül durur ol ehl-i hāldür
5. Reşk itme ' ömr-i devlet-i dünyāya BĀĶiyā
Kim h'āb-ı ğaflet içre hemān bir hayāldür

21. A.E. 458: 42^b; BāĶĪ Dīvānı: G.87

4^a cihānun: cihānsın **D**.

4^b atuğ: anuğ **M**.

22. A.E. 458: 43^a; BāĶĪ Dīvānı: G.96

4^a bezm-i: rāh-ı **M**.

23.

BĀĶĪ

Mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilūn

Muzāri' -- + / - + - + / + - - + / - + -

1. Bir ān içinde ğamzeñ oķı nice ķan ider
Dil cān evinde Őaķlayup anı nihān ider
Kūhsār-ı ğamda göz yaşı hecrūñle dem-be-dem
Ĥāṣāk u ĥārı Őāĥ-ı gül ü ergavān ider
3. Őanmañ ğöñülde Őaķlana rāz-ı maĥabbeti
Āṣār-ı mihr ğün gibi kendin ' ayān ider
Sen urdığuñca tırūñi sīnemden özgeye
Ṭa' n-ı ĥasūd derd ile ķaddüm kemān ider
5. Vaṣlına cān dilerse dirīğ itme BĀĶiyā
Zinhār ğāfil olma seni imtihān ider

24.

BĀĶĪ

Fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Nergis üzre berg-i zerd ü jāleler kim vardur
Er çerāğına dizilmiş dirhem ü dīnārdur
Mantıķu't-Ṭayr oķumağa baṣladı murğ-ı çemen
Kūṣe-i gül-zār Őimdi külbe-i ' Atṭardur
3. Ṭutdı baṣın tīṣe-i merge ğam-ı Őirīn ile
Ehl-i ' ıṣķ içre anuñçün Kūhken serdārdur
Gevher-i eṣķüm eriyüp Şu gibi aķsa n'ola
Böyledür aĥvāli her kim ' aṣıķ-ı dīdārdur
5. BĀĶiyā ol afitāb-ı ' ālem-ārā germ olup
Māhdan ğarrā yirüm var dirse vechi vardur

23. A.E. 458: 43^a; Bāķī Dīvānı: G.109

2^b ĥārı: hān **D.** // ider: Mecmū'ada eksiktir.

3^b āṣār: atā **M.** // kendin: künden **M.** // Dīvān'da: 4.beyittir.

4 Dīvān'da: 5.beyittir.

5 Dīvān'da: 7.beyittir. // Dīvān'da 7 beyitten oluṣan ğazelin 3. ve 6. beyitlerine Mecmū'a'da yer verilmemiṣtir.

24. A.E. 458: 43^b; Bāķī Dīvānı: G.110

5^b var: vardur **M.** // vardur: var **M.**

25.

BĀĶĪ

Meʿūlü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün

Muzāriʿ --+/-+--+/-+--+

1. Cām-ı şarāb-ı laʿl-i lebün mübtelāsıdır
Şol būseler ki andan alur ƣan bahāsıdır
Rişteyle bağlayup lebin ol şüh didi kim
Mihmān-ı hʿān-ı vaşluma bu diş kirāsıdır
3. Hatt-ı ruhūñ ki dağı hicāb-ı hafādadır
İşğ ehlinūñ efendi görünmez belāsıdır
Bālā-yı ser-nişimen-i şebbāz-ı ıışğdur
Farqumda naʿl şureti şāhın yuvāsıdır
5. BĀĶĪ suşanda saña bugün hem-cenāh yok
Tabʿı bülendūñ evc-i belāğat hümāsıdır

26.

BĀĶĪ

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Remel +++--/++--/++--/++--

1. Lebüne dirler ise gönçe-i gülden terdür
Şağın incinme begüm haylice rengin yerdür
Dehenūñ tuñ-i şekker-şiken olsa ne ʿaceb
Lebʿi şirin ü hat-ı sebz aña bāl ü perdür
3. Zülfine gerçi hemān sünbül-i ter hem-serdür
İkisinden de siyeh kāküli bālā-terdür
Halka-i zülfı hayālī gözümüzden gitmez
Güyyiā çeşm-i ʿalil üzre siyeh çenberdür
5. Dökilen ƣanlara bağ dāde-i giryānından
Döstüm BĀĶĪ'ye raħm eyleyicek demlerdür

25. A.E. 458: 43^b; Bāķī Divānı: G.80

1^b andan: anda **M.**

26. A.E. 458: 43^b; Bāķī Divānı: G.108

1^a lebüne: lebünji **M.**

1^b rengin: nāzük **M.**

27.

BĀĶĪ

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Hezec +---/+---/+---/+---

1. Ruḥuñ 'aksiyle şahñ-ı dide bāğ u gülsitānumdur
Nihāl-i ser-bülendün ḥayliden ḥātır nişānumdur

Göñül inler gamuñdan dem-be-dem rūḥ-ı revān ağlar
Bu bāğuş çeşmesārı hep benüm eşk-i revānumdur
3. Temāşā-yı gül ü gülşende ārām eylemez cānum
Ser-i küyında cānānuñ garaž ārām-ı cānumdur

Şerār-ı nār-ı āhumla sipihrüh ṭās-ı pülādı
Döner her şeb belā bezminde cām-ı zer-nişānumdur
5. Yaşum deryādur iy BĀĶĪ içinde şāh-ı mercānı
Ḥayāl-i naḥl-i bālā-yı nihāl-i ergāvānumdur

28.

KEVŞERĪ

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel -+---/-+---/-+---/-+---

1. Bağrımuñ kanı revān oldu özümden cū mıdur
Ārzūsu bilmezem bir gamze-i dil-cū mıdur

Leblerine göñlüm ālinden ḥaber şordum yüzi
Zülfini remz ile gösterdi didi gör bu mıdur
3. Yaḥşi vardılar uzadup başını ezdikleri
La' lüñe öykünmege görsün şeker ṭatlu mıdur

Kalkamaz nergis ṭayanmayınca yirinde 'aşā
Çeşm-i maḥmūruñ elinden dōstum sayru mıdur
5. Nerde bir şimşād-ḳad görse revān olup aḳar
KEVŞERĪ'nün bilmezem hercāyī göñli şu mıdur

27. A.E. 458: 45^b; Bāḳī Dīvānı: G.128

2^a gamuñdan: gamuñla M.

28. A.E. 458: 57^b; Kevşerī'ye ait bir Dīvān tespit edilememiştir (bkz. Kaynakça).

29.

ḤAYĀLĪ

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel -+---/-+---/-+---/-+-

1. Şol gedā kim kūyuñuñ çeşmiyle āb-efşānidur
Pādişāh-ı berr ü baħr olmış cihān sulţānidur

Cāmi' -i tende dilüm bir la' lden ķandıldür
Kim aña tırün fetil ü şu' lesi peykānidur
3. Lāle sanmañ görinenler nev-cüvān ölmışlere
Acıyup ķan ağladı çeşm-i zemīnün ģanıdur

Ḥāk-i pāyuñ ehl-i ' ışķuñ nūr-ı ' aynıdur velī
Sīnesi içre ḥayāl-i kākülün ģmānidur
5. İy ḤAYĀLĪ çün gedā olduñ ' Alī'nün ' ışķına
Ĝāfil olma gördiğün merdāneler meydānidur

30.

ŞEYḤÜLİSLĀM YAḤYĀ

Me' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

Muzāri' ---+/-+---/+---+/-+-

1. Fıkr-i ruḥuñ ki dīdeden eşķüm revān ider
Bāğ-ı ḥayālī bir şuyı çok gülsitān ider

Her yiri ḥüb olan güzelün nāzı çoğ olur
Esbāb-ı ḥüsn şāhibini kāmran ider
3. ' Āşık ne denlü olsa da bī-nām ü bī-nişān
Bir nām ider ḥadengine dilber nişān ider

Dilber odur ki ḥüsn ü bahā kıymetin bile
Ol ḥ'āce-i cemāl şaķınsun ziyān ider
5. YAḤYĀ o māha ta' nı ķo nā-mihribān diyü
Te' sīr-i ' ışķ bir gün anı mihribān ider

29. A.E. 458: 54^b; Ḥayālī Bey Dīvānı: G.17 (s.130)

1^b berr ü baħr: baħr u berr **M**.

3^a görinenler: görünen her **D**.

30. A.E. 458: 59^a; Şeyḥülislām Yaḥyā Dīvānı: G.61

31.

İŞHÂK ÇELEBİ

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Remel ++-- / ++-- / ++-- / ++-

1. Bezm-i ğam muṭribinüñ sîne rebâbın götürür
Çeşm-i giryân kabağı tolu şarâbın götürür
‘Ömr peymânesini sâķi devrân kişiyе
İçirür sonra döner mest-i harâbın götürür
3. Sögesin sînüme cevruñle ölüsem cânâ
Meyyite hayr du‘â kabr ‘azâbın götürür
Yâra yalvarımasa kâlsa hicâb altında
Bir kadeh mey kişinüñ cümle hicâbın götürür
5. Ğonçe tıflına gülistân okıdur bād-ı şabâ
Kulıdur şâh-ı gül ardınca kitâbın götürür
Ol cefâ yüki ne cevri eylese İŞHÂK çeker
Ne kadar olsa anuñ nâz u ‘itâbın götürür

32.

SEYFİ

Mef' ulü fâ' ilātün mef' ulü fâ' ilātün

Muzâri' --+/-+---/--+/-+---

1. Haṭṭuñla şerh olunmuş hüsnüñ kitâba beñzer
Kaşlaruñ ol kitâba faşl ile bâba beñzer
Bağrum delüp bu ‘ışkuñ gönlüm usül dutalı
Neydigümi işiden didi rebâba beñzer
3. La‘ l-i lebüñdeki şol haṭṭ-ı siyâhuñ iy şeh
Kand-i nebâta konomuş miskîn zübâba beñzer
Şems ü kâmerle eflâk seyl-i bahâr ü eyyâm
Eşk-i revânum ile döner tölâba beñzer

31. A.E. 458: 33^b; Üsküblü İshâk Çelebi Dîvânı: G.69
Dîvân’da bu gâzel 7 beyitten oluşmaktadır.

3^a cevruñle: derdüñle **M**.

3^b Dîvân’da: 5. beyittir.

4^a hicâb: hicâbın **M**.

5 Dîvân’da: 3.beyittir.

6^a Dîvân’da: 7.beyittir. // çeker: Mecmû‘ada eksiktir.

32. A.E. 458: 34^b; Seyfî Çelebi’ye ait bir Dîvân tespit edilememiştir
(bkz. Kaynakça).

5. Gün yüzi üzre ʿanber saç [ki] ol perinün
Mihrün yüzün bürümüş SEYFİ şehāba beñzer

33.

ʿAṬĀ

Meʿ ūlū fāʿ ilātūn meʿ ūlū fāʿ ilātūn

Muzāriʿ ---+/-+---/---+/-+---

1. Bağrum firāk odıyla yanmış kebāba beñzer
Keyfiyyet ile şîʿ rüm rengin şarāba beñzer
Derdā bu eski eski göynükler ile sīnem
Yir yir ocağı kalmış şehr-i ħarāba beñzer
3. ʿAyš-ı vişāl-i dilber bir hoş ħayāldür ammā
Zevķ ü şafā-yı ʿālem bir tatlu ħāba beñzer
4. Laʿ l-i lebüñde cānā şol kara kara beñler
Teng-i şekerde kōnmuş müşgīn zübāba beñzer
5. Bu bī-vefā cihānuñ yokdur ʿAṬĀ şebātı
Āb üzredür esāsı bir āsiyāba beñzer

34.

ZĀTĪ

Fāʿ ilātūn fāʿ ilātūn fāʿ ilātūn fāʿ ilūn

Remel -+---/-+---/-+---/-+---

1. Dem-be-dem seylābveş eşk-i revānum çağlar
Dögünüp taşlar ile ağlar ħālūme ırmağlar
Görinen taşlar başında ebr-i bārān şanmānuz
Tağlar saçın çözüp ben ħaste için ağlar
3. Sīnemüñ taʿ līm-ħānesine at gel tūrūni
İy kemān-ebrū senüñçün tablalardur dāğlar
Cān çıkardı maħbes-i tenden kemend-i hecr ile
Līk zencīr-i ümīd-i vaşl-ı dilber bağlar
5. ZĀTiyā Ferhād için tağlarda feryād eyledüm
İşidüp feryādumı gögsin geçürdi tağlar

5^a ʿanber: yārā **M.**

33. A.E. 458: 34^b; Üsküplü ʿAṭā Dīvāncesi: G.37

1^a odıyla: odına **M.**

2^a derdā: cānā **D.**

3 Dīvān'da: bu beyite yer verilmemiştir. Dīvān'daki 3.beyit farklıdır.

4^a laʿ l: şīrīn **D.**

5^b esāsı: yanası **D.**

34. A.E. 458: 37^a; Zātī Dīvānı: G.163

35.

BĀĶĪ

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel -+---/-+---/-+---/-+---

1. Ğamzenüñ hañcerleri zaħmın dehānum şandılar
Şu' le çıqdı âteş-i dilden zebānum şandılar
Gamzeñ okı zaħmınuñ kanı aqarken gördiler
Gül yüzüne qarşu çeşm-i hün-feşānum şandılar
3. Bî-hod oldum yâr gitdükde gözüm merdümleri
Üstüme ağlaşdılar kim çıqdı cānum şandılar
Bād-ı āhumdan çün oldı bād-ı zülfün bî-qarār
Şalınur yanuñda cān-ı nā-tüvānum şandılar
5. Cüybārı gördiler BĀĶĪ kenār-ı servde
Ayāğuna yüz sürer eşk-i revānum şandılar

36.

BĀĶĪ

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel -+---/-+---/-+---/-+---

1. Hār-ı ğamda ' andelīb eyler fiğān u zārlar
Ğonçelerle şalınur şahñ-ı çemende hārlar
Bende-i fermān olup gīsü-yi kāfir-kışūñe
Hidmete bil bağlayupdur iy şanem zünnārlar
3. Ğonçeāsā kan ile tolmış göñüller açmağa
Leblerüñden öğrenür var ise şirīn-kārlar
Sünbül-i ter zülfüñüñ Hindī gulāmıdur senüñ
Hāksāridur gül-i ruhsāruñuñ gül-zārlar
5. Hāq budur BĀĶĪ nazīr olmaz bu mu' ciz mazmuña
Şi' re āğāz itseler şimden girü sehhārlar

35. A.E. 458: 42^a; Bāķī Divānı: Bu ğazel tespit edilememiştir.

36. A.E. 458: 42^a; Bāķī Divānı: G.85

5. Divān'da: 7.beyittir. // Divān'daki 5. ve 6. beyitlere Mecmū' a'da yer verilmemiştir.

37.

BĀĶĪ

Meʿ ūlū fāʿ ilātū mefāʿ ilū fāʿ ilūn

Muzāriʿ -- + / - + - + / + - - + / - + -

1. Kūyuñ gedāsı oldı dil-i mübtelāyı gör
Sevdā-yı mülk ü salṭanat eyler gedāyı gör
İy mübtelā-yı şīve-i bālā-yı yār olan
Sevdā-yı zülfi başuña düşsün belāyı gör
3. Āyīnenüñ şafāsı nedür şüreti nedür
Mirʾāt-ı ḥüsn-i yāra nazar kıl şafāyı gör
Peşmine geydi egnine zülfünden aldı el
Göklerde uçdı āhir efendi hümāyı gör
5. Gögsin gererdi zühd ile BĀĶĪ bu ʿ arşada
Nā-geh tokındı tīr-i maḥabbet każāyı gör

38.

EMRĪ

Feʿ ilātūn feʿ ilātūn feʿ ilātūn feʿ ilūn

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Seni koyup dil ü cān ğayrıya māyil mi olur
Gökde ḥurşīde iren zerreye kāyil mi olur
Ġonçe-femler beni senden ayıramaz iy meh
Zerreler hīç güneş tābına ḥāyil mi olur
3. Niçe çāre ideyün kendüme ʿ ışkuñda senüñ
Dāne kim otlı yire düşse o ḥāşıl mı olur
Gören iy saçları şeb-dīz yaşum gül-günün
Didi kevneyn fezāsı buña menzil mi olur
5. ʿ Arz idem dirdi gözi yaşlarımı EMRĪ saña
Güneşe leşker-i seyyāre muķābil mi olur

37. A.E. 458: 45^b; Bāķī Dīvānı: G.129

2 Dīvān'da: 5.beyittir.

3 Dīvān'da: 4.beyittir.

4 Dīvān'da: 3.beyittir.

5^a gererdi: dögerdi **M.** // Dīvān'da: 7.beyittir.

Dīvān'daki 6.beyite Mecmū'a'da yer verilmemiştir.

38. A.E. 458: 52^a; Emrī Dīvānı: G.138 // Gazel, 53^a da da yer almakta olup Mecmū'a da iki kez yazılmıştır.

2^b ḥāyil: kāyil **M.**

3 Dīvān'da: bu beyit yer almamaktadır.

4^b menzil: ḥāyil **M.** // Dīvān'da: 3.beyittir.

39.

ḤAYĀLĪ

Meḥ'ülü fā' ilātü meḥ' ilü fā' ilün

Muzāri' -- + / - + - + / + - - + / - + -

1. Her kim ki hāşa ' ışık ile bed-nām-ı ām olur
Mecnūn gibi bu silsile içre benām olur
Bār-ı ümīd ' ışık ile irer kemāline
Gün pertevini görmeyicek mīve ḥām olur
3. Noḳşānı yoḳdur ol kişinüñ kim seni seve
Her kim ki saña ' āşıḳ olur ol temām olur
Bu dāne dāne ' ışık ile sīnemde na' ller
Murğ-ı ecel şikārına dāneyle dām olur
5. Sihr eyledi ḤAYĀLĪ ḡazel dimede yine
Her bir ḡazāl-i vaḥşī anı görse rām olur

40.

BĀĶĪ

Meḥ'ülü fā' ilātü meḥ' ilü fā' ilün

Muzāri' -- + / - + - + / + - - + / - + -

1. Kūyuñ yolında nice kez iy mihr-i bī-nāzīr
Şeb-rev diyü tütüldü giceyle meh-i münīr
Hüsnüñ zekātınüñ eger iy ḥ'āce-i cemāl
Bir müsteḥiḳḳin ister iseñ işte ben faḳīr
3. Fi'l-cümle öykünürdi şehā gamzeñ oḳına
İller ḳanādı ile uçar olmayaydı tīr
Ḥaḫdan zarar ne ḥüsnine yāruñ ki mürdan
Olmaz niżām-ı mülk-i Süleymān ḫalel-pezīr
5. Bir pādīşāh ḥüsne ḳul olduḳ ki BĀĶiyā
Anuñ esīr-i ' ışḳı olupdur cevān u pīr

39. A.E. 458: 54^b; Ḥayālī Bey Dīvānı: G.44 (s.143)

3^b olur: ola **D**.

5^b anı görse: görüp anı **D**.

40. A.E. 458: 42^b; Bāḳī Dīvānı: G.91

2^a zekātınüñ: zekūtınüñ **M**.

3^a şehā: senüñ **D**.

5^a ḳul olduḳ: ḳul oldum **M**.

[HARFÜ'Z-ZÂ]

41.

HÂFİZ

Mef'ülü fâ' ilätü mefâ'ilü fâ' ilün

Muzâri' --+/-+--+ / +---+/-+--

1. ' Āşıklaruz belâzedeler mübtelâlaruz
' Ālemde bir maḥabbete ḳalmıř gedâlaruz
Azâdeyüz ḳulı degilüz kimsenün hele
Nefsün olur çü başumuza pâdişâlaruz
3. Rûsvâlîĝ ile şöhretümüz tutdı ' âlemi
Bâzâr-ı dehr içinde ' aceb bî-nevâlaruz
Bezm-i cihânda dirligümüz câm-ı meyledür
Minnet Hudâ'ya yir iğer ehl-i şafâlaruz
5. HÂFİZ şarâb içmede maḥbûb sevmede
Bî-iḥtiyârdur içümüz bî-riyâlaruz

42.

BÂĶİ

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Hezec +---/+---/+---/+---

1. Dilâ bezm-i cihânda kimse âḥir pâydâr olmaz
Müdâm elden ḳoma ayaĝı fırsat ber-ḳarâr olmaz
Şaḳın Mecnûn'ı řanmaḅ ehl-i ' iřḳun iḥtiyâridur
Güzel sevmekde zîrâ kimseye hiç iḥtiyâr olmaz
3. Kenâr itsem diyen ol gevheri ḳa' r-ı yem-i ĝamdan
Kenâra çıkmasun hergiz ki gevher der-kenâr olmaz
Ne ḳanlar aĝların hecrinde yârun derd-i fürḳatden
' Aceb bir dem mi vardur çeşm-i pür-hün eşk-bâr olmaz
5. Ol âhüyü řaḅa şayd ola şanma iltiyâmından
Öñünçe ḳaçar ammâ BÂĶiyâ âḥir şikâr olmaz

41. A.E. 458: 34^b; Hâfîz-ı Sirozî'ye ait bir Dîvân tespit edilememiştir (bkz. Kaynakça).

42. A.E. 458: 38^b; Bâķî Dîvânı: G.195

2^b olmaz: Mecmû' ada eksiktir.

3^b olmaz: Mecmû' ada eksiktir.

4^b çeşm-i pür-hün eşk-bâr olmaz: eşk-i çeşmüm der-kenâr olmaz **M**.

43.

BĀĶĪ

Meḥ' ūlū fā' ilātū meḥ' ilū fā' ilūn

Muzāri' -- + / - + - + / + - - + / - + -

1. Fermān-ı ışka cān ile var inkıyādumuz
Hük-m-i kaçāya zerre kadar yok ı inādumuz
Baş egmezüz edāniye dūnyā-yı dūn için
Allāh'adur tevekkülümüz i' timādumuz
3. Biz müttekā-yı zer-keş-i cāha ṭayanmazuz
Haqq'ı kemāl-i luṭfinadur istinādumuz
Meyden şafā-yı bāṭın-ı ḥumdur garaż hemān
Erbāb-ı zāhir anlayımazlar murādumuz
5. Minnet Ḥudā'ya devlet-i dūnyā fenā bulur
BĀĶĪ kalur şaḥife-i 'ālemde adumuz

44.

FIGĀNĪ

Fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Deşt-i ğamda itdigüm Mecnūn-ı nā-şād eylemez
İtdigüm kārı belā kūhında Ferhād eylemez
Gözlerüm giryān işüm efġān dil[üm] nālān hem
İş mi var kim başa o ḥūr-i perī-zād eylemez
3. Tīşe-i ğamda ne kan ağladuġını Kūhken
Başına toķınmayan bilmez anı yād eylemez
Niçe ger 'ākıl dutarsa üstüğe aldanma çarḥ
Bir Süleymān var mı taḥtın dehr berbād eylemez

43. A.E. 458: 45^b; Bākī Dīvānı: G.192

2^b i' timādumuz: i' timādum **M.**

4 Dīvān'da: 5.beyittir. // Dīvān'daki 5.beyite Mecnū'ada yer verilmemiştir.

5 Dīvān'da: 6.beyittir.

44. A.E. 458: 41^b; Figānī Dīvānı: G.34

1^a deşt: bezm **D.** // itdigüm: yolumı **M.**

2^b iş mi var kim başa o: iş var kim başa ol **D.**

3^a ağladuġını: ağladuġımı **D.**

4^a dutarsa: dönerse **M.**

4^b eylemez: Mecnū'ada eksiktir.

5. Sikke-i mermerde azdu bī-sūtūn-ı dehrde
İtdigū kārı FİĠĀNī degme ūstād eylemez

45.

UŐULĪ

Fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn

Remel - + - - - / - + - - - / - + - - - / - + -

1. Őūretā geri nigāru rūy-ı zībāsındayuz
Līk ma' nīde Őifāt-ı Ha temāŐāsındayuz
Cūmle eŐyānu kemāhī anladu māhiyyetin
Ya' nī kim esmā-i kūllinū mūsemmasındayuz
3. Māyilūz her Őūrete āyīne-i iclā misāl
Kim hūviyyet hāsınu 'ayn-ı hūveydāsındayuz
4. Ehl-i hālūz ekmezūz māzi vū mūstabel ğamın
Biz ne imrūzundayuz dehrū ne ferdāsındayuz
5. İy UŐULĪ 'ārif-i 'irfānıyuz dehrū bugūn
Ne cahīmīnde ne hūd firdevs-i a' lāsındayuz

46.

FİĠĀNĪ

Me' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilūn

Muzārī' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. 'IŐ illerinde Őāh-ı belānu sipāhıyuz
Mecnūn gibi diyār-ı ğamu pādīŐāhıyuz
Etrāfumuz alursa n'ola leşker-i fenā
Ĝam pādīŐāhınu gūzelūm bār-ĝāhıyuz
3. Tūtdı cihānı Őa' Őa' a-i nūr-ı Őevūmūz
Derd ū belā feleklerinū mihr ū māhıyuz

5^a dehrde: 'ışkda **D**.

45. A.E. 458: 34^a; UŐulĪ Dĭvānı: G.46

1^a rūy-ı: rūyı **D**.

3^a Māyilūz: kabiliz **D**.

3^b hūveydāsındayuz: heyūlāsındayız **D**.

4^a mūstabel: istibāl **D**.

4^b imrūzundayuz: imrūzunda **D**// dehrū: dūnyānın **D**.

5^a 'ārif-i 'irfānıyuz dehrū: ārif-i i' rāf-ı 'irfanız **D**.

Dĭvān'da: 6.beyittir. Dĭvān'daki 5.beyite Mecmū'a'da yer verilmemiŐtir.

46. A.E. 458: 35^a; FĭĝānĪ Dĭvānı: G.32

1^a sipāhıyuz: penāhıyuz **D**.

2^a fenā: belā **M**.

3^a Őevūmūz: 'ıŐumuz **M**.

- Mecnūn gibi esīr-i ğam o la‘ ldan iy göñül
Dīvānelük vilāyetinūñ pādīşāhiyuz
5. Sīnemde yandı dāğ-ı belādan çerāğ-ı ‘ ışk
Pīr-i ğamuñ FiĠĀNi bugün tekye-ğāhiyuz

[ḤARFŪ’Ş-ŞĪN]

47.

BĀĶĪ

Mefā‘ ilūn mefā‘ ilūn mefā‘ ilūn mefā‘ ilūn

Hezec +---/+---/+---/+---

1. Göñül dāğ-ı ğamuñla sīnede bir şem‘ uyandurmuş
Çerāğ-ı ‘ ışka bir ğarra kıızıl altını yandurmuş
2. Göñüller nağdin almış yār girmiş halka-i zikre
Bir iki derdmend āvāreyi varmış dolandurmuş
3. Bulup saqqā-yı hicrān teşne-dil şahrada Mecnūn’ı
Ecel peymānesin şunmuş hayāt ābına kandurmuş
4. Dimeñ Mecnūn’a gelmiş ‘ ākıbet Leylā’dan istiğnā
Hevā-yı ‘ ışk o ser-gerdānı cānından uşandurmuş
5. Bugün BĀĶĪ’ye ol āfet visālin va‘ deler kılmış
Yalanlar söylemiş miskīni girçekden inandurmuş

48.

EMRĪ

Fe‘ ilātūn fe‘ ilātūn fe‘ ilātūn fe‘ ilūn

Remel ++---/++---/++---/++-

1. Leblerūñ ğonçe yañağuş ğül-i ħandān olmuş
Ḥüsnūñ iy serv-i sehī tāze ğülistān olmuş
‘ Anberin kāküline sünbülü beñzetdigümi
İşidüp ol şanemūñ zülfī perīşān olmuş
3. Halka halka görinen kākül-i pür-çin degül
Dīdelerdür kim anuñ ḥüsnine ḥayrān olmuş

47. A.E. 458: 41^b; Bāķī Dīvānı: G.219

3^a bulup: görüp **M.** // Dīvān’da: 4.beyittir.

4^b hevā-yı: belā-yı **D.** // Dīvān’da: 3.beyittir.

5^a kılmış: itmiş **M.**

48. A.E. 458: 54^b; Emrī Dīvānı: G.242

2^a ‘ anberin: ‘ anberin **D.** // beñzetdigümi: beñzetdüğini **D.**

- Kāküli cīm anuñ qaddi elif qaşları nün
Ne diyem aña ki başdan ayağa cān olmış
5. H̄asret-i la' lüñ ile cān virür EMRī şanemā
Gözleri qan aqıdup üstine giryān olmış

49.

MUĤİBBĪ

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. 'Āşıqunñ tağlarca bağrı üzre başı var imiş
Aqar 'aynından kesilmez qanlı yaşı var imiş
- Sevdigümden gayrı n'itdüm baña hışm itdi nigār
Dimedüm bir dem gözi üstinde qaşı var imiş
3. Vādī-yi ğamda gören Mecnün'ı 'üryān şanmasun
Eşk-i surh ile anuñ rengin qabāsi var imiş
4. Gün yüzini yaluñuz vardum temāşā itmege
Bilmedüm sāyem gibi ardumca nāşi var imiş
5. Dün gice gördüm MUĤİBBĪ şem' ile pervāneyi
Qaşdı yanmaqmış meger şandum şavāşı var imiş

50.

ĤAYĀLĪ

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Bī-sütünüñ gördigüm tiğ ile taşı var imiş
Geldi başın egdi Ferhād' uñ tırāşı var imiş
- Qāmet-i Leylī için Mecnün-ı miñnet didenüñ
Şu' lesinden āhınuñ zerrin qumaşı var imiş
3. Yaş añılsa merdüm-i çeşmüm kadar görmiş geçer
Gözlerüm yaşınca 'ummānuñ da yaşı var imiş

5^b gözleri: gözlerüm **D.** // aqıdup: aqıdur **D.**

49. A.E. 458: 49^b; MuĤibbī Dīvānı: G.1262

1^b aqar: iki **D.**

2^a itdi: ider **D.**

dimedüm: dimedin **D.** // dem: kez **D.**

3^b qabāsi: qumaşı **D.**

4^a yüzini: yüzüñi **D.** // vardum: dirdüm **D.**

5^b qaşdı: qaş **D.**

50. A.E. 458: 45^a; Ĥayālī Bey Dīvānı: G.5 (s.214)

1^a gördigüm: gördü kim **D.**

2^a qāmet-i: qāmeti **M.**

Tuṭ dilün kendün de epsem ol be ğayretsüz diyü
Şem^ç ile pervâne miskînün şavaşı var imiş

5. Bir şanem sevmiş ḤAYĀLĪ kıble idinmiş yüzün
Bir ser-âmed kâfirî mihrâb kaşı var imiş

51.

ḤAYRETĪ

Fe^çilātün fe^çilātün fe^çilātün fe^çilün

Remel ++--/+--/+--/+--

1. Be bu yirlerde ne hoş şūḥ-ı cihānlar var imiş
Cān virür ^çāşıka çok rūḥ-ı revānlar var imiş

Diñdürür söylese bülbüllerinün şıklığını
Ne güşāde gül-i gülzār-ı cinānlar var imiş

3. Deldiler ğamze oқыyla nice yirde cigerüm
Oḡ nice fitnesi çok kaşı kemānlar var imiş

4. Emdürür ḥastasına ğāḥ dilün ğāḥ dudağın
^çĀşıka cān yidürür bunda ne cānlar var imiş

5. Bu sipāḥī bu beg oğlı dime düş ayağına
Kuculur bunda fülān ibn-i fülānlar var imiş
Ḥūblar ma^çdenidür dirler idi girçek imiş
Gör ne kâbilce ne gevherce cüvānlar var imiş

7. Şalınur bile hevādārı ile ^çār itmez
ḤAYRETĪ bunda ^çaceb serv-i revānlar var imiş

52.

ḤAYRETĪ

Fā^çilātün fā^çilātün fā^çilātün fā^çilün

Remel -+--/-+--/-+--/-+--

1. ^çAşıkuḡ bağrında tağlar deḡlü başı var imiş
Kendü bir kem kaṭre deryālarca yaşı var imiş
Yok şanurdum bāliş-i rāḥat bu miḥnet-ḥānede
Şimdi bildüm dilberün işigi taşı var imiş

4^a epsem ol be: teslim it **M.**

5^a kıble: ka^ç be **M.**

51. A.E. 458: 55^b; Ḥayretī Dīvānı: G.161

4^a dudağın: bilin **M.**

6^a ma^çdenidür: man^çidür **M.**

6^b gevherce: cevherce **M.**

52. A.E. 458: 45^a; Ḥayretī Dīvānı: G.156

3. Baş virüp rāh-ı vefāda başa iletmiş
 Āferīn Ferhād'a hoş devletlü başı var imiş
 Benlik imiş ayıran ben bendeyi cānāneden
 İy dirīgā bilmedüm arada nāşī var imiş
5. Cān ile cānān arasında hicāb olduñ diyü
 HAYRETİ'nün kendü kendüyle şavaşı var imiş

[HARFÜ'L-GAYN]

53.

HAYALİ

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel -+---/-+---/-+---/-+---

1. İster iseñ rāhat olmağ tut dilün açğıl kulağ
 Epsen olğıl kimse ile dilüğe getürme lāğ
 Dilüğe getürme ğıybet itme ' aybın kimsenün
 Yirme mañlūķını Hāķķun tınma depretme tudağ
3. Söz getürüp söz iletme hoş kişi olam diyü
 Hāķķun emrini tatarsañ bu durur Hāķdan belāğ
 İ' tirāz-ı bārīdür mañlūķına beddür dimek
 Key şaķın zemm itmeden çün kıldı peygamber yasağ
5. İsterseñ bilmek HAYALİ'nün nedür māhiyyetin
 Gülşenī'nün bir gülidür Rüşenī'den bir çerāğ

54.

HAYRETİ

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel -+---/-+---/-+---/-+---

1. Nār-ı ğayretle nice yaķmayayın ben cāne dāğ
 Ğayrılar bezminde yaķmış mest olup cānāne dāğ

3 vefāda: fenāda **M.**

4^a cānāneden: mañbūbdan **D.**

53. A.E. 458: 52^b; Hāyālī-i Gülşenī Dīvānı: G.129.

1^a açğıl: açgel **M.**

3^a olam: olma **D.**

4^a beddür: bed-rū **M.**

4^b zemm: dem **M.**

5^a isterseñ: istesen **D.**

54. A.E. 458: 53^b; Hāyretī Dīvānı: G.171

- Bir döğündür her qarā günlüye olmaz ol naşib
Meclisünde germ olup yaqmaq senüñ mestâne dāğ
3. Virmezem biñ hāliş altuna erenler cāniçün
Bir elif çekdüm yaqup sīnemde dün üç dāne dāğ
- Bī-hisāb ise ne var iy h̄āce dīnaruñ senüñ
Bizde de eksük degül fi'l-cümle dervīşāne dāğ
5. HAYRETİ kılsa tecellī pertev-i dīdār-ı yār
Tūr-ı Mūsā gibi ānide qarāra yane dāğ

55.

HAYRETİ

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel -+---/-+---/-+---/-+---

1. Yağdı dil nār-ı ğam-ı dilberle birkaç pāre dāğ
Her biri oldı fezā-yı sīnede bir qare dāğ
2. Bendeñi qahr odına yaqup yaqışma düşmene
Yaqma luḫ it dāğumuñ üstine iy meh-pāre dāğ
3. Od degüldür giceler yir yir görinen dāğlar
Āteş-i 'ışkuñ qomışdur sīne-i kūhsāre dāğ
- Her biri gün gibi bir rüşen delil olup yine
Yāna yāna hālüm i' lām itdi bir bir yāra dāğ
5. Her biri iy HAYRETİ ma' nīde bir āyinedür
Şüretā hālüm ne ise göstere dildāre dāğ

[HARFÜ'L-FĀ]

56.

ŞEYHÜLİSLĀM YAHYĀ

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Remel ++---/++---/++---/++---

1. Āşinā olmasa bir kulzüm-i zehhāre şadef
Mālik olur mı idi lü'lü-i şehvāre şadef
- Olmadı sīnesi āyine-i rüy-ı dildār
Olmayınca bu temennā ile şad-pāre şadef

55. A.E. 458: 53^b; Hāyretī Dīvānı: G.172

3^a dāğlar: tağda D.

5^b şüretā: şüret-i D. // ne ise göstere: bu yüzden gösterür D.

56. A.E. 458: 59^b; Şeyhülislām Yahyā Dīvānı: G.171

3. Çāk çāk eyler ise sīneñi yār incinme
Pāre pāre olıcağ kâbil olur kâre şadef
Dürr şadefde bulunur çünkü şadef deryāda
Sa‘ y ü cidd baħrine ğavvāş olup are şadef
5. Feyz-i nīsān-ı ‘atādur n’ola YAĦYĀ diseler
Pāk ma‘ nāya dūr ü nazm-ı dürer-bāre şadef

57.

ĦAYRETĪ

Meʿ ūlū fā‘ ilātū mefā‘ ilū fā‘ ilūn

Muzāri‘ --+/- +-+ /+---+/-+-

1. Şalınduğınca ğonçe güzeller taraf taraf
Oğur hezār tāze ğazeller taraf taraf
2. Bī-iħtiyār ħ`āba varur nergisün gözi
Bülbüller okuduğça meşeller taraf taraf
3. ‘Ayşuğ zemānı geldi berü gel diyü çenār
Yārān-ı ‘işrete şalar eller taraf taraf
Dilber beni ayakladuğınca bir ol kadar
İller üşer yine beni eller taraf taraf
5. Rāh-ı belāda kaldı ayaklarda ĦAYRETĪ
Seyrān ider nigār ile iller taraf taraf

58.

ĦAYRETĪ

Meʿ ūlū fā‘ ilātū mefā‘ ilū fā‘ ilūn

Muzāri‘ --+/- +-+ /+---+/-+-

1. Seyrāna çıkdı sīm-bedenler taraf taraf
Şalındı yine serv-i çemenler taraf taraf
Bülbül gibi her ehl-i dil efġāna başladı
Açıldı güldi ğonçe-dehenler taraf taraf
3. Ben gülsitāna varıcağ el şundi yir yirin
Dāmānum aldı dutdı dikenler taraf taraf

57. A.E. 458: 54^a; Ħayretī Dīvānı: G.176

5^b seyrān ider: seyrān ide M.

58. A.E. 458: 54^a; Ħayretī Dīvānı: G.177

3 Dīvān’da: 4.beyittir.

- Künc-i belāda sensin eyā ḤAYRETİ hemān
Bezm-i şafāda cümle kıalanlar taraf taraf
5. Bülbüller oldu hār-ı belālarda mübtelā
Bezm-i şafāda zāğ u zağanlar taraf taraf

[ḤARFÜ'L-ḲĀF]

59.

ḤAYRETİ

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Her za' ife hór baqma merd iseñ merdāne baq
Bir qarıncayı dil-āver gör dilā şırāne baq
2. Gözüñ üstinde qaşuñ var dime hergiz kimseye
Gel qalender-meşreb ol her şaḡşa dervişāne baq
3. 'Işq-ı dilberle nedür hıç şorma aḫvālüm benüm
Şem' i gör pervānenüñ ḫālīne yāne yāne baq
4. Gözlerümçün gayrılar gözler dir imiş müddei
Dīde-i ğiryānuma olan qurı bühtāne baq
5. Pır ü mürşid diyü her nā-ehle uyma ḤAYRETİ
Ana raḫminde velāyet gösteren oqlana baq

60.

ḤAYRETİ

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Ne güzel 'ālem imiş bilmez idüm 'ālem-i 'ışq
Ḥüb bildürdi baña neydüğini 'ālim-i 'ışq
Bil ki sermest-i ebed oldu vü hüşyār olımaz
Kime kim cür' a şunar cām-ı ezelden Cem-i' 'ışq
3. Dili pür-derd ebed qaldı cerāḫatle meded
Cān ṭabibinden irişmezse eger merhem-i 'ışq
Beni öldürmege qaşd eyledi nāzükük ile
Şüretā böyle muşāḫib dirilürken ğam-ı 'ışq

4 Dīvān'da: 5.beyittir.

5^a belālarda: belāda çü **M.** // Dīvān'da: 3.beyittir.

59. A.E. 458: 53^a; Ḥayretī Dīvānı: G.188

60. A.E. 458: 54^a; Ḥayretī Dīvānı: G.180

1^a 'ālem imiş: 'ālem olur **D.**

5. Egnüme tâze döğünlerle yine HAYRETiYâ
Bir fenâ şâlnı urdı bugün üş mâtem-i 'ışk

61.

SIRRI

Fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün

Hafif + + - - / + - + - / + + -

1. Sende hâdden ziyâde ra' nâlık
Baña yüz tütmasun mı şeydâlık
Hüsni ile ' âlemi araladıñ
Nedür âfet bu ' âlem-ârâlık
3. Kad kıyâmet ziyâde ince miyân
Hâsılı ortalık temâşâlık
4. Küşe eyler hilâle ebrûlar
' Arz ider mâha ya' nî garrâlık
5. Ölmez oğul durur kelâm-ı belîğ
SIRRIyâ ancak öle babalık

62.

RE'Yİ

Mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. Der-i sulţâna dünyâ için aşlâ istinâdum yok
Cihânda nâ-murâd olmağdan özge bir murâdum yok
El aldum câmveş pîr-i muğâna ser-fürü itdüm
Dökerse mey gibi kanum yire kaç' â inâdum yok
3. Mey ü maħbûba irşâd itdi iy vâ' iz beni sâķî
Mutî' -i pîr-i ' ışkam saña hergiz inķiyâdum yok
Gedâ-yı bî-ser ü sâmân ü bî-nâm u nişânem ben
Ne Ferhâdam ne ħod Mecnûn benüm bir başka adum yok
5. Perî-rûlardan iy RE'Yİ gözüm yumsam olur ammâ
Kaķatî hercâyîdür dil aña çendân i' timâdum yok

5^b bir: biz **M.** // urdı: geydürdi **D.** // üş: Dîvân'da eksiktir.

61. A.E. 458: 59^a; Sırrî'ye ait bir Dîvân tespit edilememiştir (bkz. Kaynakça).

62. A.E. 458: 55^b; Re'yî'ye ait bir Dîvân tespit edilememiştir (bkz. Kaynakça).

2^b yok: Mecmû'ada eksiktir.

[ḤARFÜ'L-KÂF]

63.

BÂKÎ

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

Hezec --+/+--+/+--+/+--

1. Devrân ayağın şöyle şikest itdi şarābuḡ
Güyā ki mey-i nāba gözi degdi ḥabābuḡ

Keyfiyyet-i esrāra dōşendi zürefā hep
Yārān ayağın almağa ḥayrān mey-i nābuḡ
3. Esbāb-ı ṭarab seyl-i mey-i nāb ile gitdi
Āvāzı boğıldı giderek çeng ü rebābuḡ

Peymāne şikest oldı yatur ḥaylī zemāndur
Yanup yaqılur ḥātırı mecrūḥ kebābuḡ
5. BÂKÎ yine şaçıldı nemek bāde-i nāba
Bilsek 'acebā aşlı nedür bu şeker-ābuḡ

64.

ÜMİDÎ

Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

Hezec --+/+--+/+--+/+--

1. Cām-ı Cem ile 'ayşını yād itdi şarābuḡ
Meclisde bükādan gözi ağrıdı ḥabābuḡ

Ḥoş tutduğıçün ḥātır-ı ğamnākumı her bār
Ayağın öperdüm ele girse mey-i nābuḡ
3. Nerm itse n'ola nālelerin dün gice gördüm
Hicrūḡle teni bir kıla dönmişdü rebābuḡ

Öykündüğüçün sīne-i sūzānuma iy dil
Yārān-ı şafā dün etini yidi kebābuḡ
5. Var ise dili degdi şurāḥinüḡ ÜMİDÎ
Mestāne düşüp pāy-ı şikest oldı şarābuḡ

63. A.E. 458: 47^b; Bâkî Divānı: G.269

2^b almağa: almada **D**.

4^b yaqılur: yaqılup **M**.

64. A.E. 458: 47^b; Ümîdî Divānı: G.115

65.

NĀMĪ

Mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn

Hezec --+/+--+/+--+/+--

1. Devrān şıdıçün revnağını cām-ı şarābuñ
Meclisde 'aceb mi yiri olmasa kebābuñ
Şehbāz-ı ser-i zūlf-i hümāyūnuña iy şāh
Öykündüğüçün yüzi kıara oldu ğurābuñ
3. Ğāyetde zebūndur ğam-ı hāl-i siyehūñden
Nerm olsa n'ola nāle vü efgānı rebābuñ
Benzetdüğüçün hāme-i zerrīnūñe kendin
İy meh n'ola kıalmasa yiri gökde şihābuñ
5. Kıand ile alışmadı mizācı mey-i nābuñ
İy NĀMĪ nedür aşlı 'aceb bu şeker-ābuñ

66.

'ĀĶİLĪ

Fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn

Remel -+---/-+---/-+---/-+---

1. Sözleryñ şirīn ü rengīn la' l-i şekker-hālaruñ
Ağzı kıande dili kıande tütī-i ğüyālaruñ
Murğ-ı diller şaydına şehbāzduz çeşmüñ şehā
Perr açupduz şanma ebrū ol iki kec-rālaruñ
3. Niçe māh oldu şehirde iy hilāl-eburū senüñ
Ğörmediler ğün yüzüñi 'āşık-ı şeydālaruñ
Bir muşavver rūhsın iy āfitābum sen bugün
Nürdan ğiysen revāduz hil' at-i dibālaruñ
5. Dilberüñ sīb-i zenaħdānı iñen nāzikcedür
Ter düşer bihdür kes andan 'ĀĶİLĪ ayvālaruñ

65. A.E. 458: 47^b; Nāmī'ye ait bir Dīvān tespit edilememiştir (bkz. Kaynakça).

66. A.E. 458: 57^b; 'Āķilī'ye ait bir Dīvān tespit edilememiştir (bkz. Kaynakça).

67.

ŞĀNĪ

Meḥ'ülü meḥ'ülü meḥ'ülü fe'ülün

Hezec --+/+--+/+--+/+--

1. Ebrūsına göz dikdügiçün ol kaşı yānuḡ
Mīl çekdi felek dīdesine kıble-nümānuḡ
Rez duḡterinünḡ kızlığı var elde görünmez
Yārān-ı şafā zevḡin ider gizlüce anuḡ
3. Ol ḡaṡṡ-ı siyāh dā'iresin kılmış ihāṡa
Ser çeşme-i ḡayvān mıdur iy ḡonçe dehānuḡ
Dil-dādelerünḡ ḡaddi dü tā oldı kemervār
İzhār-ı vefā eylemedi kılcā miyānuḡ
5. Elfāzı begüm ḡaylı bülend eyledi ŞĀNĪ
Meddāḡ olalı ḡaddine ol serv-i revānuḡ

68.

ṬABĪBĪ

Meḥ'ülü meḥ'ülü meḥ'ülü fe'ülün

Hezec --+/+--+/+--+/+--

1. Ṭarḡ oldı yine bezm-i ṡarab-sāzı şarābuḡ
Yumuldı gözi var ise mey içre ḡabābuḡ
Billāhi ḡarām zāde degül mi görüḡ anı
Bir kimse çeker ayaḡını yoḡ mey-i nābuḡ
3. Erbāb-ı şafā gördi o kıldan çalamazlar
Üzöldi güci riştelere çeng ü rebābuḡ
Her meclise kim varsa muḡarrer meze düşmek
İşretten odur şimdi kesildügi kebābuḡ
5. Mey ref' olıcaḡ berş şeker şerbetin ister
Ḥalk içre ṬABĪBĪ budur aşlı şeker-ābuḡ

67. A.E. 458: 58^a; Şānī Çelebi'ye ait bir Dīvān tespit edilememiştir (bkz. Kaynakça).

68. A.E. 458: 48^a; Ṭabībī Çelebi'ye ait bir Dīvān tespit edilememiştir (bkz. Kaynakça).

69.

MİŞALİ

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Remel ++-- / ++-- / ++-- / ++-

1. Sākīyā biz bilürüz şorma şırāsın kadehün
Bilür eksükli tamām tolu bahāsın kadehün
Pāy-māl-i ğam-ı devrān oluruz cür' a-mişāl
Sürelüm elde iken zevk ü şafāsın kadehün
3. Fetḥ ola deyü tılısm-ı ḥum-ı mey iy şākī
Oğuruz niçe zemāndur ki du' āsın kadehün
Umaruz bir gün ola zevk ü şafāsın sürevüz
Ḥaylī demdür çekerüz derd ü belāsın kadehün
5. Zaḥmet-i bāde ile şişdi ayağı şanma ḥabāb
İy MİŞALİ şişe çek eyle devāsın kadehün

70.

BĀKİ

Mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

Müctes +-+- / +++- / +-+- / +++-

1. Dilā cihānı sirişkün ile pür-şarāb itdün
Firākuḥ āteşine bağrumı kebāb itdün
Şarāb şöḥbetin illerle eyledün varduḥ
Behey ḥarāb olası 'ālemi ḥarāb itdün
3. Ne sende mihr ü vefā var ne ben de şabr u qarār
O yoḡ bu yoḡ ne 'aceb bizden ictināb itdün
Şemīm-i nāfe-i ḥālinden iy nesīm-i seḫer
Dimāğ-ı ālemi pür-büy-ı müşğ-i nāb itdün
5. Şaçı kelāmın o deḡlü uzatduḥ iy BĀKİ
İki şaḫīfe yirin başka bir kitāb itdün

---

69. A.E. 458: 56^b; Mecmū' alardan Hareketle Bir Dīvānçe Teşkil Denemesi: Edirneli Mişālī (Hasan Çelebi) ve Dīvānçesi: G.67
2^b kadehün: Mecmū' ada eksiktir.
5^b bāde: bād **D.** // kadehün: Mecmū' ada eksiktir.
70. A.E. 458: 43^a; Bākī Dīvānı: G.259
1^a sirişkün: sirişkümle **D.**
2^a eyledün: eyledim **D.**
2^b Dīvān'da: 1^b mısrası ile yer deġiştirmiş şekildedir.
5^b yirin: yiri **D.**

71.

BĀĶĪ

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - + --- / - + --- / - + --- / - + -

1. Çeşm-i pür-hünüm yolunda eşk-bār itsem gerek
Ayagun tozına cevherler nişār itsem gerek
Gül gibi pīrāhen-i nāmūsı şad-çāk eyleyüp
Lāleveş dāğ-ı derūnum āşikār itsem gerek
3. Kıırma yazıyla 'adūnuñ dişleri vaşfin yazup
Nüşha-i çeşmi sevādın pür-ğubār itsem gerek
Eyleyüp zūhdün binā-yı süst-bünyādın harāb
Hāne-i 'ışkuñ esāsın üstüvār itsem gerek
5. Bezm-i keşretten çekildi cāmveş BĀĶĪ gönül
Tekye-i vaḥdetde 'uzlet ihtiyār itsem gerek

72.

RŪĦĪ

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - + --- / - + --- / - + --- / - + -

1. Rāh-ı 'ışk-ı yārda cismüm ğubār itsem gerek
Bu tarīk ile yine geşt ü güzār itsem gerek
Bāğbān-ı gülşen-i 'ışk oldum iy serv-i revān
Sīnemi dāğ-ı ğamuñla āşikār itsem gerek
3. Çeşmesār-ı eşkümi pāyına işār eyledüm
Ol boyı servi bu āl ile kenār itsem gerek
Sīnede dāğun senün bir yādigarundur baña
Pādişāhum ben anuñla iftiḥār itsem gerek
5. Ta' ne-i ağıyardan kırtulmağ için RŪĦĪyā
Rāh-ı 'ışk içre bugün terk-i diyār itsem gerek

71. A.E. 458: 48^a; Bākī Dīvānı: G.273

1^a pür-hünüm: hününüm **M.**

1^b cevherler: gevherler **D.**

2^b lāleveş: gönçeveş **M.** // derūnum: nihānum **D.**

3^a 'adūnuñ: raķībuñ **D.**

5^b vaḥdetde 'uzlet: 'uzletde vaḥdet **M.**

72. A.E. 458: 48^a; Bağdatlı Rūhī Dīvānı: G.646

Bağdatlı Rūhī Dīvānı'daki ğazelle yalnızca 4^b mısrası ve redifleri aynı olan ğazelin diğeri beyitleri farklıdır.

4^b Dīvān'da: 2^b olarak yer almaktadır.

73.

İLĀHĪ

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel -+---/-+---/-+---/-+--

1. Cism-i pür-dāğum yoluŋda ḥāksār itsem gerek
Bu tarīḫ ile işigün lālezār itsem gerek
Yādigāruŋdur çeküp sīnemden alma tīrūŋi
Tā ölince anuŋ ile iftiḥār itsem gerek
3. Ter düşer mi bilmezsin ol ğonçe-i bāğ-ı murād
Çeşm-i ḥūn-pāşum yoluŋda jāle-bār itsem gerek
Ḳalb-i 'uşşāḳı didüm niçün yıḳarsın didi yār
Ḥāne-i cevr ü cefāyı üstüvār itsem gerek
5. Ḳorḳaram anı götürmeye İLĀHĪ rūzgār
Āsitān-ı yārda cismüm ğubār itsem gerek

74.

ŞADRĪ

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel -+---/-+---/-+---/-+--

1. Yüzüm üzre kūyuŋı geşt ü ğüzār itsem gerek
Yoluŋa bu vech ile ruḥı nişār itsem gerek
Āh kim yāruŋ ḥaṭı sevdāsı düşdi göŋlüme
Yine dil āyīnesini pür-ğubār itsem gerek
3. Bülbülāsā gül yüzi şevḳiyle feryād eyleyüp
Merğzār-ı dehre göŋlüm murğ-ı zār itsem gerek
Süst bünyādın sürür iḳlīmünüŋ vīrān idüp
Mihnet-ābāduŋ esāsın üstüvār itsem gerek
5. ŞADRİyā yāruŋ teferrüc-ğāh-ı bāğ-ı ḥüsüne
İki gül ile dü çeşmüm çeşmesār itsem gerek

---

73. A.E. 458: 48^b; İlähî/ Selmân Çelebi'ye ait bir Dîvân tespit edilememiştir. // Bu ğazel Mecmû'ada "Ānî" başlığı altına kaydedilmiştir.

3^b gerek: Mecmû'ada eksiktir.

74. A.E. 458: 48^b; Şadrî'ye ait bir Dîvân tespit edilememiştir (bkz. Kaynakça).

75.

CEVRİ

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel -+---/-+---/-+---/-+-

1. Yoluña cān-ı 'azīzüm ben nişār itsem gerek
Nılveş bu eşk-i çeşmi cūybār itsem gerek
Yādigār olsun diyü gönderdi tīri sīneme
Çağlayup cānum gibi çok iftiḥār itsem gerek
3. Zerd idüp cism-i za'ifī pūte-i 'ışka koyup
Ḥaliş altun eyleyüp şāhum 'ayār itsem gerek
Yapmağa vīrāne gönlüm çünki emr itdi niğār
Berk idüp 'ışkuñ bināsın üstüvār itsem gerek
5. [CEVRİYĀ] şabr eylesün dimiş kim ister vuşlatum
Şabra ṭāḫat ḳalmadı terk-i diyār itsem gerek

76.

ḤAYRETİ

Fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

Ḥafif ++---/++---/++---

1. Kimine āh-ı 'āşıkāne gerek
Kimine nağme-i çeğāne gerek
Bezm-i ğamda şarāb-ı 'ışk içsün
Kime kim 'ömr-i cāvidāne gerek
3. Saña iy mū-miyān vefā yaraşur
Ger cefā eylesen miyāne gerek
Esb-i nāz ile öğdül almağ için
Kākülün gibi tāziyāne gerek
5. Oḳusun ḤAYRETİ ğazellerini
Kime kim şī'r-i 'āşıkāne gerek

75. A.E. 458: 48^b; Cevrī'ye ait bir Divān tespit edilememiştir (bkz. Kaynakça).

5^a [Cevriyā]: cevrüme M.

76. A.E. 458: 53^a; Ḥayretī Divānı: G.225

5 Divān'da: 7.beyittir.

Divān'da 7 beyitten oluşan bu ğazelin 5. ve 6. beyitlerine Mecmū'ada yer verilmemiştir.

77.

MUĤİBBİ

Fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

Ĥafif ++--/+--+ / ++-

1. Delinüpdür ğam-ı müjeñle yürek
Birüz iy qaşı yâ oquñ çekerek

Seyr-i bostān ider benümle o māh
Felege dimesem 'aceb mi kelek
3. Redd ider qaşusunda aĝlar isem
İgitlige daĝı sitāre gerek

Ĥayfdur qaullarunı cignetme
Şehsüvārum atuñ başın çekerek
5. İy MUĤİBBİ daķıķ-i nazmumdan
'İkd-i pervine ṭab' um aşdı elek

78.

BĀĶİ

Meṣ' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün

Hezec ---+ / +---+ / +---+ / +---

1. Görmez işiĝi Ka' besin ol kıble-i cānuñ
Çöp düşdi meger kim gözine kıble-nümānuñ

Rez duḥterini virmediler kimseye qaıldı
Aĝırlıĝını almadılar rıṭl-ı girānuñ
3. Dil-dādelerün ḥaķķına söz geçmedi hergiz
İnşāf 'aceb teng imiş iy ĝonçe dehānuñ

Ĥançer gibi izḥār-ı vefā eyledi dilden
Nāzüklük ile göñlümüz almaĝa miyānuñ

77. A.E. 458: 33^b; Muḥibbī Dīvānı: G.1568.

2^a Dīvān'da: 3.beyittir. // māh: yār **M**.

2^b dimesem: dimemiş **M**.

3^a qaşusunda: qaşusından **D**. // aĝlar isem: aĝlasam **M**. // Dīvān'da: 4.beyittir.

3^b igitlige: ekdilige **M**.

4 Dīvān'da: 2.beyittir.

78. A.E. 458: 58^a; Bāķī Dīvānı: G.278

2 Dīvān'da: 3.beyittir.

3 Dīvān'da: 2.beyittir.

4^a ḥançer gibi: ḥançer şıfat **D**. // Dīvān'da: 5.beyittir.

5. BĀĶĪ çemen-i cānda meger perveriş itdüñ
Bir ‘ālemi var rūh ile ol serv-i revānuñ

79.

BĀĶĪ

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel ++---/++---/++---/++-

1. Hıa-ı ruhsāruña teřbīh idüp iy řūh senün
Bāğda ğonçe biraz rīřine ğüldi çemenün
Hıa-ı nev-h̄‘aste kim ‘ārızuñ üzre ğorinür
Döndi dendāneleri şekline sīn-i semenün
3. Cıgerin deldi bugün şive-i çāh-ı zekānuñ
Bāğda dürr-i ‘Aden gibi yine yāsemenün
4. Hele iy lāle-i sīr-āb-ı çemen-zār-ı cefā
Bağrumuz yağdı senün şasret-i hāl-i dehenün
5. Elün irişmedi ol serve diyü iy BĀĶĪ
Ta‘ n u teřnī‘ -i belāsın çekerüz irişenün

[ĤARFÜ‘L-LĀM]

80.

EMRĪ

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel ++---/++---/++---/++-

1. Tīrünji iy қаşı yā sīneme ğönder cān al
řīhāt-i nergis-i bīmārı için ķurbān al
Atma yābānlara oğlarıñı iy қаşı kemān
Sīne şehrine ğetür her birine biñ cān al
3. şanma ķādir değülem sīme yaşumdan ğayrı
Döştum dīdeme ğel la‘ l ü dür ü mercān al

5 Dīvān’da: 6.beyittir.

79. A.E. 458: 56^a; Bāķī Dīvānı: G.248

3 Dīvān’da: 3^a: 3^b mısraları yer deĝiřtirmiş şekildedir.

80. A.E. 458: 44^a; Emrī Dīvānı: G.305

1^b nergis-i bīmārı: ğamze-i fettānuñ **D**.

2^a Bu mısra Dīvān’da şöyledir:

Atma yābānlara oğlarıñı iy қаşı kemān: Atma yābānlara ey қаşı
yāy yāy oğlarıñı **M**.

2^b birine biñ: birisine **D**. // al: Mecmū‘ada eksiktir.

3^a yaşumdan: ğözümnden **D**.

3^b al: Mecmū‘ada eksiktir.

Cānumı almağa gönderdi hadengin didi yār
Ġamze-i mestüm için tiz yūri var qurbān al

5. ‘Arşa’-ı ‘ışkda tōb eyledi başın EMRī
Sende iy zūlf-i ħamīde elūne çevgān al

81.

FİĠĀNĪ

Meḥ’ülü fā’ilātü meḥ’ilü fā’ilün

Muzāri’ ---+/-+--+ / +---+/-+---

1. Burc-i şerefde ħüsn ile bul meh gibi kemāl
Eksüklüğüni görmeyelüm iy kaşı hilāl
Ġam bisterinde cān virüben cān alur göñül
İy cān ṭabībi gel yitiş ayruksı oldı ħāl
3. Bildüm fenāya varacağın çār ‘unşurum
Ķadd-i ħamidem oldı iy kaşı yā aña dāl
4. Ġam pūtesidür bedenüm varsa nağdi cān
Sūzum şerārı āḥker-i ‘ışk ile oldı kāl
5. Fāl açdum idi iy yüzi muşhaf aņup qadün
Geldi elif FİĠĀNĪ’ye oldı ħuceste fāl

82.

BĀĶĪ

Fe’ilātün fe’ilātün fe’ilātün fe’ilün

Remel +++- / +++- / +++- / +++-

1. Fitne-i ‘ālemi ol qāmet-i ra’ nādan bil
Her belā kim irişür ‘ālem-i bālādan bil
Ĥālet-i ‘ışk iledür ādeme nūrāniyyet
Reng-i rüy-ı qadeḥi bāde-i ħamrādan bil
3. Dil-i dānāya şeref pertev-i ‘irfān iledür
Ĥüsn-i āyineyi ‘aks-i ruḥ-ı zībādan bil

4^b tiz yūri var: var yūri tiz **D**.

81. A.E. 458: 44^b; Fiġānī Dīvānı: G.46

1^a ħüsn ile bul meh gibi: gün gibi bul ħüsn ile **D**.

3^b oldı iy kâşı yā aña dāl: ey kâşı yā oldı aña **D**.

4^a ġam pūtesidür: ġam potası durur **D**. // nağdi cān: nağd-i cān **D**. // varsa: anda **D**.

4^b āḥker-i ‘ışk: āḥkeri **M**. // ‘ışk: Mecmū’ada eksiktir.

5^a fāl açdum idi: fāl açdum açdum **M**.

82. A.E. 458: 45^a; Bāķī Dīvānı: G.299

1^b irişür: yitişür **D**.

2^a ādeme: ‘āleme **M**.

- ‘İşve-i dehre gönül virmez o kim ‘ākıldür
Almadı behre begüm kimse bu dünyādan bil
5. Devlet-i dār-ı cihān devr-i zemān iy BĀĶĪ
Pāydār olmaduğın kışsa-i Dārā’dan bil

83.

‘UBEYDĪ

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel ++--/++--/++--/++-

1. Tağlar şabr idemez sūz-ı dile baş degül
Āteş-i ışka demürler döyemez taş degül
Çeşm-i hūnīn ile zaḥmum daḥı kanlar aqıdur
Ḥālīn ağlar yalūnuz dīde-i hūn-pāş degül
3. Dest-i ğam ‘ışk ile bir sille urupdur başa kim
Barmağı yiri qarardı görinen kaş degül
4. Niçe bir besleyeyin mülk-i vücūd içre teni
‘Azm-i rāh-ı ‘adem itsem başa yoldaş degül
5. Mā-sivāya nazar itme diyü perde iderüm
Çeşm-i nem-nāki ‘UBEYDĪ büriyen yaş degül

[ḤARFÜ’L-MİM]

84.

ḤAYĀLĪ

Fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

Ḥafif ++--/+-+--/++-

1. Nice bir ğamla hūnīn āb içelüm
Gel e birkaç kadeḥ şarāb içelüm
Olalum baş açuḳ ḥarābātī
Kimseden itmeyüp ḥicāb içelüm
3. Bādeye göz diküp ḥabāb gibi
Ḥānemüz olmadan ḥarāb içelüm

83. A.E. 458: 52^a; ‘Ubeydī Dīvānı: G.196

1^a baş: taş **M**.

2^a zaḥmum: yaşum **M**.

4^b yoldaş: pāydaş **M**.

5^a iderüm: iderin **D**.

5^b yaş: kaş **M**.

84. A.E. 458: 35^b; Ḥayālī Bey Dīvānı: G.8 (s.273-274)

2^a açuḳ: açub **D**.

- Âhiretde hisâb olur çün kim
Bâdeyi biz de bî-hisâb içelüm
5. Eylemezdi HAYÂLİ şöhet-i mey
Dimese çeng ile rebâb içelüm

85.

‘ÖZRİ

Fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

Hafif ++--/+--+ /++-

1. Kûşe-i gamda haste-hâl oldum
Fikr-i ebrûñ ile hilâl oldum
Kârbân-ı cihânda bâr-ı gamuñ
Bilümi bükdi bî-mecâl oldum
3. Şormaduñ ben şikestenüñ hâlin
Ben anun çün şikeste-hâl oldum
4. Bilüñ ile dehânuñuñ sırrın
Eyler iken hayâl hayâl oldum
5. Vâmıķ’ı naķş iden baña baķsun
‘ÖZRİYâ ben aña mişâl oldum

86.

YAĦYÂ BEY

Fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

Hafif ++--/+--+ /++-

1. Sevdüm ol yârı mübtelâ oldum
Kendü kendüme bir belâ oldum
Baña yitmez mi bu sa‘ âdet kim
Âşinâsına âşinâ oldum
3. Kim ne dirse disün bi-ħamdülillâh
Hele ben lâyıķ-ı cefâ oldum
Ol elif-ķad selâmun almayalı
Dâlveş ğuşşadan dü tâ oldum

4 Dîvân’da: 5.beyittir. // Dîvân’daki 4.beyite Mecmû‘ada yer verilmemiştir.

5^b rebâb: rübâb D. // Dîvân’da: 6.beyittir.

85. A.E. 458: 36^a; ‘Özri’ye ait bir Dîvân tespit edilememiştir (bkz. Kaynakça).

86. A.E. 458: 36^a; YaĦyâ Bey Dîvânı: G.265

5. Begligüm var cihānda iy YAḤYĀ
Yār ışiginde bir gedā oldum

87.

EMRĪ

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Ḥaṭ ki levḥ-i 'ārız-ı cānānı yazmışdur tamām
Şafḥa-i gülde bahāristānı yazmışdur tamām
Kışsa-ı çāh-ı zenaḥdānın ḥaṭından sor ki ol
Ser-güzeşt-i Yūsuf-ı Ken' ān'ı yazmışdur tamām
3. Āferīn olsun ḥaṭ-ı yāra ḥaṭ-ı reyḥān ile
İki gül yaprağına Ḳur' ān'ı yazmışdur tamām
4. La' lden bir cāmdur la' lüḡ ki eṭrāfında ḥaṭ
Kışsa-i cām-ı Cem-i devrānı yazmışdur tamām
5. Gül yüzüḡ vaşfinda EMRĪ tāze dīvān bağlamış
Misk-i terden ḥaṭṭuḡ ol dīvānı yazmışdur tamām

88.

FİĠĀNĪ

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Ağlamazsa beni bir dem acıyup dīdelerüm
Göreyin dursun iki gözine ḥūn-ı cigerüm
Yirden üstün ola gerdün göreyin ḥaşre degin
Ki cihān içre benüm üstüme oldur dönerüm
3. Görinen şanma şafaḡ dūn gice çarḥuḡ iy meh
Yüzini ḡana yudı sille-i āh-ı seḡerüm
Cān virüp cān alıyor bister-i miḡnetde göḡül
Aḡlasun anuḡ içün ḡan yuduban dīdelerüm

5^a Begligüm: begligüni **D**.
87. A.E. 458: 39^b; Emrī Dīvānı: G.325
3 Dīvān'da: 4.beyittir.
4 Dīvān'da: 3.beyittir.
5^b terden: terle **D**. // dīvānı: dīvānı **D**.
88. A.E. 458: 46^b; Fiġānī Dīvānı: G.56
2^a göreyin: dilerüm **M**.
4^b ḡan yuduban: ḡanı yudum **M**.

5. Ğam-ı hecrünle FIGĀNĪ ruḥı gül-gün oldı
Daḥı meyl itmez misin aḡa eyā sım-berüm

89.

İŞĤĀĶ ÇELEBİ

Mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün
Müctes +-+ -/+ + - -/+ -+ -/+ + -

1. Derün-ı dildeki derdi nigāra söyleyelüm
Ya göz göre düşelüm ölelüm mi n'eyleyelüm
Sirişk-i dīde dilermiş bizümle hem-dem ola
Yetimdür n'ola gelsün ölince gözleyelüm
3. Ğam-ı nigār bizümdür gelürse rindāne
Şarāb-ı eşk ü cigerle ziyāfet eyleyelüm
4. Lebünde öpdük ise kanlu olmaduk cānā
Yirine cān virelüm borcumuz gel ödeyelüm
5. Ķapıñdan aynı zelīl oldı derdmend İŞĤĀĶ
'Azīz başıñ için gel begüm esirgeyelüm

90.

YAḤYĀ BEY

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün
Remel -+ - -/-+ - -/-+ - -/-+ -

1. Söylesem her sözüme dilber 'inād eyler benüm
Āh kim bu nāz ile 'ışkıñı ziyād eyler benüm
Yūsuf-ı gül-çihrenüñ dellāl-i 'ışkı cānumı
Gezdürüp bāzār-ı miñnetde mezād eyler benüm
3. Zemm ider ma' nīde yāra terbiyet eyler beni
Unudulmuş adımı güyā ki yād eyler benüm

5^a gül-gün: zer-gün **D.**

89. A.E. 458: 58^a; Üsküblü İřĥāķ Çelebi Dīvānı: G.181

2 Dīvān'da: 3.beyittir.

3 Dīvān'da: 2.beyittir.

90. A.E. 458: 59^b; Yaḥyā Bey Dīvānı: G.285

Bu ġazel Mecmū'ada Şeyḥülislām Yaḥyā başlıġı altına kaydedilmiştir.

1^b Dīvān'da bu mısra şöyle verilmiştir:

“İřkıñı bu şive ile müstezād eyler benüm”

2^a çihrenüñ: çihremün **D.**

3^a ider: iden **M.** // ma' nīde: mamīde **D.**

3^b güyā ki: zīrā ki **M.**

- Ṭālī' üm gibi o māhuḡ muḡtezāsınca olup
Gönlümi mihr ü maḡabbet nā-murād eyler benüm
5. Ağladığum budur iy YAḤYĀ ecel bir gün gelüp
Āşināmı ağladup a' dāmı şād eyler benüm

[ḤARFÜ'N-NÜN]

91.

BĀḲĪ

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - +---/-+---/-+---/-+-

1. Çihresinde görinen şanmaḡ o ḡününüḡ dehān
' Āşıḡın ḡurbān iderken şıçramış bir ḡatre ḡan
2. Görinen encüm degül ḡüyā ḡazān evrāḡınuḡ
' Aksidür āyine-i eflāke düşmişdür ' ayān
3. Bāḡa sen serv-i revānı bir ḡadem başsun diyü
Ḥayli dökildi şaçıldı yolına berg-i ḡazān
4. Al ele cām-ı şarāb-ı la' l-fāmı lālevār
Eylesün derd-i ḡased rüy-ı ' adüyü za' ferān
5. Gelmeye sen ḡül-' ızārı vaşf ider bülbül-şıfat
ḡülsitān-ı ' āleme BĀḲĪ gibi bir nüktedān

92.

BĀḲĪ

Mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

Muzāri' --+/-+-+/-+---+/-+-

1. Cānān odur ki meyl ide anı görince cān
Esbāb-ı ḡüsni ḡüb ola ammā be-şart-ı ān
- Cānā metā' -ı mihrüḡe dil müşterī iken
Olmamış idi ' ışḡ iline kārvān revān

4^a ṭālī' üm: tālinüm **D.** // muḡtezāsınca olup: muktezāsın'a olur **D.** // māhuḡ: yāruḡ **M.**

4^b gönlümi: gönlünü **D.**

5^b ağladup: ağladur **D.**

91. A.E. 458: 52^a; BāḡĪ Dīvānı: G.373

1^a yā: Dīvān'da yoktur. // Mecnū'ada: fazla verilmiştir.

2 Dīvān'da: 3.beyittir.

3^b yolına: yolu **M.** // berg: faşl **M.** // Dīvān'da: 2.beyittir.

92. A.E. 458: 39^b; BāḡĪ Dīvānı: G.362

3. Mihmān olunca derd ü gamuñ dilde mā-ħazar
İki enār dāneledi çeşm-i ħūn-feşān
Ceng itmege sitāre-i baħtumla eyledüm
Bu āh-ı pür-şirārımı bir tiğ-i zer-nişān
5. A^ç dāya baş egdüremez kimse BĀĶiyā
Şemşir gibi olmayıcağ ser-be-ser zebān

93.

BĀĶĪ

Me^ç ulü fā^ç ilātü mefā^ç ilü fā^ç ilün

Muzāri^ç -- + / - + - + / + - - + / - + -

1. Nām u nişāne kalmadı faşl-ı bahārdan
Düşdi çemende berg-i dirāht i^ç tibārdan
2. Eşçār-ı bāğ ħırka-i tecrīde girdiler
Bād-ı ħazān çemende el aldı çenārdan
3. Her yañadan ayağına altun aqup gelür
Eşçār-ı bāğ himmet umar cüybārdan
Şahn-ı çemende durma şalınsun şabā ile
Āzādedür nihāl bugün berg ü bārdan
5. BĀĶĪ çemende ħayli perişān imiş varağ
Beñzer ki bir şikāyeti var rüzgārdan

94.

BĀĶĪ

Me^ç ulü fā^ç ilātü mefā^ç ilü fā^ç ilün

Muzāri^ç -- + / - + - + / + - - + / - + -

1. İrdüm fiğān u zār ile ol āsitāne ben
Çıqdum kemend-i nāle ile āsmāne ben
Lü^ç lü dişüñ gamıyla sirişküm güherlerin
Dizdüm ümīd riştesine dāne dāne ben
3. Şubħ-ı visālün irmedi pāyāne yitdi^ç ömr
Şām-ı gamuñda şem^ç gibi yane yane ben

4^a baħtumla: āhumla **M.**

93. A.E. 458: 46^b; Bāķi Divānı: G.371

94. A.E. 458: 38^a; Bāķi Divānı: G.357

3 Dīvān'da: 4.beyittir.

- Cevr ü cefānı çekmege sevdi gönül seni
Derd ü belāya geldüm efendi cihāne ben
5. BĀĶĭ müselleme oldu başa kişver-i suhan
Geçdüm serir-i nazma bugün Husrevāne ben

95.

NECĀTĪ

Fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

Hafif + + - - / + - + - / + + -

1. Dōstum serv kāmēt olmışsın
Turdıguñca kıyāmet olmışsın
Leb' i la' l-i şeker-feşānuñ ile
Yine kân-ı melāhat olmışsın
3. Ğamze vü haṭṭ u hāl ü zülf ü ' izār
Bre zālīm ne āfet olmışsın
4. Kānuma aş yirerdi ğamzelerüñ
Hele iy dōst rāhat olmışsın
5. İy NECĀTĪ selāmet ehli idüñ
Ne ' acāyib melāmet olmışsın

96.

NECĀTĪ

Mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün

Hezec + - - - / + - - - / + - -

1. Cefā vü şive vü nāz öğrenürsin
Eyü varmaz yaramaz öğrenürsin
Maḳāmātı ser-ā-ser seyr idersin
Gelürsin bizde şehnāz öğrenürsin
3. Gelürsin bir dem eglenmez gidersin
Cefā vü cevri tırılmaz öğrenürsin

4 Dīvān'da: 5.beyittir.

5^a müselleme: musahhar **D.** // Dīvān'da: 6.beyittir.
Dīvān'daki 3.beyite Mecmū'a'da yer verilmemiştir.

95. A.E. 458: 35^a; Necātī Bey Dīvānı: G.404

1^b turduñca: durduñca **D.**

2 Dīvān'da: 3.beyittir.

3^a haṭṭ u hāl: hāl ü hadd **M.** // Dīvān'da: 2.beyittir.

96. A.E. 458: 36^b; Necātī Bey Dīvānı: G.399

3^b cevri: nāzı **M.**

- Gelür gülşende gülden reng alursın
Dehân-ı gönçeden rāz öğrenürsin
5. O çok çok sevdigümün şivesini
NECÂTİ sen de az az öğrenürsin

97.

‘UBEYDİ

Fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

Hafif + + - - / + - + - / + + -

1. Niçe dil tîrüne nişân olsun
Niçe bir kâmetüm kemân olsun
Ğarazun cân ise benüm rûhum
N’ola hoş yoluña revân olsun
3. Gülşen-i vaşluñ içre iy gül-i ter
Bülbül-i dil ço şād-mân olsun
4. Virmez isem yoluña mā-meleküm
Kuluñum didigüm yalân olsun
5. Şakla dilde ‘UBEYDİ fāş itme
Ğam-ı dildârı ço nihân olsun

98.

‘UBEYDİ

Mef‘ülü fâ‘ilâtün mef‘ülü fâ‘ilâtün

Muzâri‘ - - + / - + - - / - - + / - + - -

1. Bu tāk‘ -ı lāciverdî zer-beft otağun olsun
Mihr ile meh yanunça iki solagun olsun
Sultân-ı baħr u bersin devlet serîri üzre
Her dem nesîm-i himmet çâbük ulagun olsun
3. Çarħ-ı berîne hem-ser olup livâ-yı ‘adlun
Ser menzil-i sa‘âdet dâyim konagun olsun
A‘ dâyı bed-nihâda ‘azm-i sefer kılicağ
Tîğ-i zafer elünđe yaluñ yarağun olsun

5 şivesini: şivesine **D.** // Dîvân’da: 6.beyittir.
Dîvân’daki 5.beyite Mecmû‘ada yer verilmemiştir.
97. A.E. 458: 35^a; ‘Ubeydî Dîvânı: G.248
98. A.E. 458: 37^a; ‘Ubeydî Dîvânı: G.232
2^a baħr u bersin: kâmrânsın **D.**
2^b ulagun: süvarün **M.** // Dîvân’da: 3. beyittir.
3 Dîvân’da: 2. beyittir.
4^b elünđe: yanunça **M.**

5. Luṭf it 'UBEYDİ'nün gel uyar murādı şem' in
Bu tekye-i cihānda yanar çerāğın olsun

99.

NECĀTĪ

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Remel ++--/++--/++--/++--

1. o gönül bsee cn ile ardr olsun
Bi' llh iy gne-dehen yo dime bzr olsun
Görüp afteleri hline ram eylemeyen
Göreyin bencileyin derde giriftr olsun
3. Bse peymnesinn cr' a-i cn-basından
Hele ol piste-dehen yo dimedi var olsun
4. Kimse beglerde vef görmedi dny tralı
Kim diye sen meh-i b-mihre vefdr olsun
5. pmege ocmağa yir yo dir ise iy yüzi gl
o NECĀTĪ uluğı ' aı-ı ddr olsun

100.

RAMĪ

Mef' ilün fe' iltn mef' ilün fe' ilün

Mcetes +-+-/++--/+-+-/++--

1. Fir-ı yr ile zrem bahrı neyleyeyin
Gözüme te olan llezrı neyleyeyin
Daı güzellere dil virmeyem direm amm
Sever görince gözüm ıztrrı neyleyeyin

99. A.E. 458: 40^a; Nect Bey Dvnı: G.419

1^b dehen: Mecn' ada eksiktir.

2^a görüp: zülfün **D.** // afteleri: aftelern **M.**

2^b göreyin: göreyim **D.**

3^b piste: gne **M.**

4^a Mecn' a' da: 4^b olarak verilmitir.

4^b Kim diye sen meh-i b-mihre: Niçe ' al-i dildra **M.**
Mecn' a' da: 4^a olarak verilmitir.

100. A.E. 458: 38^a; Bursalı Ram Dvnı: G.135

1^a neyleyeyin: neyleyeym **D.**

(Ėazelin tamamında bu kullanım vardır.)

1^b gözüme: görince **D.** // olan: olur **D.**

2^a daı güzellere: güzellere daı **D.**

2^b Dvn' da: 4.beyittir.

Dvn' daki 2.beyit farklıdır.

3. Birisi bir delükanlu biri bir ehl-i hevā
Sirişküm ile meded āh u zārı neyleyeyin
Tutam sirişküm idem āsitinle teskīn
Derūn-ı sinedeki hārḥārı neyleyeyin
5. Ne kārūḡ idi senūḡ RAḤMiyā güzel sevmek
Göñül didükleri bī-iḡtiyārı neyleyeyin

101.

NECĀTĪ

Mef'ülü fā'ilātü mef'ilü fā'ilün

Muzāri' -- + / - + - + / + - - + / - + -

1. Olmayuban cemālūḡe pervāne yanayın
Yanmayuban firāk odına ya ne yanayın
2. Başumda od yanar dütünüm çaḡ depemdedür
Gelsün bu derdi şem'-i şebistāne yanayın
3. Merdāne 'ıḡḡ-ı yār ile meydāna girmişüm
Meydān içinde ḡoḡ beni merdāne yanayın
Zındān içinde çün gice gündüz yanar çerāḡ
Dünyāda ben de āteş-i hicrāne yanayın
5. Dā'im NECĀTĪ nāleye āheng ider göñül
Tā erḡanūn-ı āh ile eḡāne yanayın

102.

BĀḲĪ

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Ser-i kūyuḡ şanemā cennet-i a' lā bilürin
Müntehā ḡāmetüḡi Sidre vü Tübā bilürin

3 Dīvān'da: bu beyite yer verilmemiştir.

4 Dīvān'da: bu beyite yer verilmemiştir.

5 kārūḡ: karum **D.** // senūḡ: benim **D.**

101. A.E. 458: 40^a; Necātī Bey Dīvānı: G.383

1^a olmayuban: olmayayım **D.** // yanayın: yā neyin **D.**

1^b yanmayuban: yanmayayım **D.**

2^a yanar: yana **D.** // dütünüm: tütünün **D.**

3^b ḡoḡ beni: hecr ile **D.**

4^b Mecmū' a'da bu mısra şöyle verilmiştir:

“Dünyā içinde ḡoḡ beni merdāne yanayın”

5^b tā erḡanūn: yār ışiginde: **M.** // Dīvān'da: 7.beyittir.

Dīvān'da 8 beyitten oluşun bu ḡazelin 5., 6. ve 8. beyitine Mecmū' ada yer verilmemiştir.

102. A.E. 458: 46^b; Bākī Dīvānı: G.363

- Seni Yūsufla güzellikde şorarlarsa baña
Yūsuf'ı bilmezsin ammā seni ra' nā bilürin
3. Zā' il olmaz heves-i zülf-i siyāhuñ dilden
Hāşıl olmayacağıñ gerçi bu sevdā bilürin
- Bilmezsin n'eyleye derd ü ğam-ı cānāne baña
Ne müdārāya meded var ne müdāvā bilürin
5. BAĶiyā gülşen-i firdevsi baña ' arz itme
Āsitānın ben anuñ cennet-i me'vā bilürin

103.

RE'Yİ

Me'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

Muzāri' ---+/-+--+ / +---+/-+---

1. Yār işigini Ka' be-i ' ulyāya virmezsin
Kūy-ı nigārı cennet-i Me'vā'ya virmezsin
2. Cānā қаpuñda sāye-i sidre-mişālünji
Huld-ı berin içindeki Tübā'ya virmezsin
3. Zaħm-ı hadengi ğonçeye vü serve şerħamı
Dāğ-ı cefāñı lāle-i ħamrāya virmezsin
- Sākī şarāb-ı la' lünji nüş itmegi bugün
Bezm-i cinānda kevşer-i ferdāya virmezsin
5. Derviş ola tekye-i ' işğ içre RE'Yiyā
Arķamda köhne şālumu dībāya virmezsin

104.

NECĀTİ

Me'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

Muzāri' ---+/-+--+ / +---+/-+---

1. Zülfün ħamını ' anber-i sārāya virmezsin
La' lün ğamını şādī-i şahbāya virmezsin
- Cān virüp aşılırsa bu miskīn selāsilün
Bir kılını memālik-i Dārā'ya virmezsin

^{3a} siyāhuñ: siyāhım D.

^{5b} cennet: menzil D.

103. A.E. 458: 51^b; Re'yī'ye ait bir Dīvān tespit edilememiştir (bkz. Kaynakça).

104. A.E. 458: 51^b; Necāti Bey Dīvānı: G.411
Dīvān'da: 8 beyitten oluşan bu ğazelin 5., 6. ve 8. beyitine Mecmū'a'da yer verilmemiştir.

3. İzüñ tozını gün gözine tütüya için
Gökden yire inerse Mesîhâ'ya virmez
La' l-i lebün şafasını sağarda bulalı
Meyhâneler bucağını dünyaya virmez
5. Yokdur NECÂTİ servüñ eli üzre el velî
Reftâr-ı yârı serv-i dil-ârâya virmez

[ḤARFÜ'L-VÂV]

105.

ULVÎ

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

Remel - + - - - / - + - - - / - + - - - / - + - - -

1. Ğurūr itme libâs-ı faḥr ile şâhum cihândur bu
Ḳabâ-yı cismîni ḳor bunda herkes câ-mekândur bu
Meh-i ruḥsârıñı cânâ ihâṭâ eyler âḥîr ḥaṭṭ
Güzellik bâḳî ḳalmaz kimseye devr-i zemândur bu
3. Görüp seng-i mezârum ehl-i diller iy kemân ebrû
Didiler tîr-i ḥasret irdüğü pîre nişândur bu
Bir adı sanı nâ-peydâ ğarîb olmak diler göñlüm
Dutalum baña dimişler fülân ibni fülândur bu
5. Dimişler nâfe-i ḥoş-büya teşbîh eylemiş ḥâlün
Şaḳın girçek şanup 'ULVÎ'ye cevri itme yalandur bu

106.

MİŞÂLÎ

Mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

Hezec + - - - - / + - - - - / + - - - - / + - - - -

1. Dimezsın pây-büsa 'aşık-ı zâre maḥaldür bu
Öperler sâ' id-i sîmînüñi eller güzeldür bu

3 Dîvân'da: 4.beyittir.

4 Dîvân'da: 3.beyittir.

5^a Necâtî: çemende **D.** // Dîvân'da: 7.beyittir.

105. A.E. 458: 56^a; Derzi-zâde Ulvî Dîvânı: G.529

1^a şâhum: ömrüm **D.**

3^b tîr: Mecmû'ada eksiktir. // Dîvân'da: 4.beyittir.

4^a sanı: şânî **M.** // göñlüm: göñül **D.** // Dîvân'da: 3.beyittir.

5^b yalandur: belândur **D.**

106. A.E. 458: 56^b; Mecmû' alardan Hareketle Bir Dîvânçe Teşkil Denemesi: Edirneli Mişâlî (Hasan Çelebi) ve Dîvânçesi: G.97

1^a dimezsın: dime sen **D.** // zâre: zârî **D.**

1^b sâ' id-i sîmînüñi: göz göre ruḥsârıñı **D.**

3. Koyup küyünde gönüm rāh-ı ğurbet ihtiyār itdüm
 Gönül qalsun velī yol qalmasun dirler meşeldür bu
 Riyāzetle eger toprağı altun itseñ iy zāhid
 Senüñ bu fende ‘ilmüñ bu qadar bir başqa ‘ameldür bu
 Yiter fikr eyle iy dil kākül-i müşğinini yāruñ
 Bununla kimse çıkmaz başa bir tül-i emeldür bu
 5. Haṭ-ı ruḡsārı vaşfında o mihr-i ‘ālem-ārānuñ
 Naẓire dinmez aña iy MiŞĀLİ bir ğazeldür bu

[ḤARFÜ’L-HĀ]

107.

ZĀRĪ

Fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün

Ḥafif++--/+-+--/++-

1. Künc-i meyḥāne cāy-ı eglence
 Qayd-i dünyā dilā bir işkence
 2. Ebleḥāne degül mi fikr-i ṭavīl
 ‘Aql-ı kütēhle rüz-ı şeş pençe
 3. Pehlevāndur eline sāğar alan
 Şir-i ner birle ṭutuşur pence
 Bir güzel vaşlına irişmekdür
 Qarı dünyāda uğramaq gence
 5. Ne qadar ğuşşa çekse bu ZĀRĪ
 Bir iki cām ile olur şence

108.

NECĀTĪ

Mef‘ ülü mefā‘ ilü mefā‘ ilü fe‘ ülün

Hezec--+/+--+ /+--+ /+--+

1. Ḥaddüñ şanemā şol haṭ u reyhān arasında
 Gül yaprağıdur şafḥa-i Qur‘ ān arasında

^{2a} ğurbet: ‘ışkuñ **D.**

^{2b} velī: begüm **D.** // Dīvānçe’de: 3.beyittir.

^{3b} bu fende: ‘ışk içre **D.** // Dīvānçe’de: 2.beyittir.

^{5a} mihr-i: māh-ı **D.**

107. A.E. 458: 36^b; Zārī-i Süzenī’ye ait bir Dīvān tespit edilememiştir (bkz. Kaynakça).

108. A.E. 458: 37^b; Necātī Bey Dīvānı: G.484

^{1a} Dīvān’da bu mısra şöyledir: ‘Hattın ruh ile zülf-i perişān arasında’

^{1b} Dīvān’da: 2^b olarak verilmiştir.

- Görindi haṭṭuñ zülfi ile ruḥsāruñ içinde
Ġavġā gibidür küfr ile imān arasında
3. İy qaşı kemān ġamzeñ olmaz cān
Cān olmaz elif olmayıcağ cān arasında
- Ķanlı yaşıımı çihre^ç-i zerdümde gören dir
Bitmiş bir iki lāle ze^ç afrān arasında
5. Kūyuñda seḫer ġulġulun arturdı NECĀTĪ
Beñzer bu gice yatdı ġülistān arasında

109.

BĀĶĪ

Me^çülü fā^çilātü mefā^çilü fā^çilün

Muzāri^ç -- + / - + - + / + - - + / - + -

1. Dergāh-ı Ħağ^ç’da derd ile ^çāşığ niyāzda
Bāṭıl taşavvur itmede zāhid namāzda
^çÜşşāqvār şevğ ile ḫuccāc rağş ider
Āheng-i āh u nālelerümden Ħicāz’da
3. ^çİşkuñ ile Zühre çarḫda gerdün semā^ç da
Ħürşid ü māh şevğ ile sūz u ġüdāzda
Üftādeler şikeste vü mecrūḫ u pāy-māl
Ħübān semend-i nāza binüp türktāzda
5. BĀĶĪ qarīn-i fürġātüñ olmağ revā midur
Ağrān içinde böyle iken imtiyāzda

110.

BĀĶĪ

Fe^çilātün fe^çilātün fe^çilātün fe^çilün

Remel + + - - / + + - - / + + - - / + + -

1. Sīneye çekmege bir serv-i dil-ārām olsa
Ser-keş olmasa inen ^çāşığına rām olsa

2^a Dīvān’da bu mısra şöyledir:

“Cānā hat-ı müşğinin ile ol ruh-ı zengin”

2^b ġavġā gibidür: āşüb gibi **M.** // Dīvān’da: 1^b olarak verilmiştir.

3 Dīvān’da: bu beyite yer verilmemiştir.

4 Dīvān’da: 3.beyittir. // Dīvān’daki 4.beyite Mecmū^ç’ada yer verilmemiştir.

109. A.E. 458: 40^b; BāĶĪ Dīvānı: G.446

1^a Ħağ^ç’da: Ħağğ’a **D.**

1^b zāhid: şūfi **M.**

3^a ^çışkuñ ile: ^çaşkımla **D.**

4^b nāza: nāre **M.**

110. A.E. 458: 34^a; BāĶĪ Dīvānı: G.435

- Biz dağı kâ ilüz inşāfa dilā būs u kenār
Her gün olmaz ise şehā bārī her aḡşām olsa
3. Mevsim-i gülde n'olur medrese vü mescidden
Leb-i cüy u leb-i cānān u leb-i cām olsa
- Künc-i meyḡāne ile küşe-i gülşen birdür
Sākī-i lāle-^c izār u mey-i gül-fām olsa
5. Terk iderdi mey ü maḡbüb hevāsın BĀĶĪ
Cānda şabr u dil-i āvārede ārām olsa

111.

NECĀTĪ

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - + - - - / - + - - - / - + - - - / - + - - -

1. Bī-ḡarār eylerdi ḡam her dem beni cām olmasa
Gönlüm ārām eylemezdi ger dil-ārām olmasa
2. Ṭaḡlara düşüp yürürdüm dā'imā Mecnūn gibi
Ol şacı leylī eger bir dem baḡa rām olmasa
3. Pādişāhum rūşen olmazdı sarāyı gönlümün
Dāḡ-ı mihrün sīnede yir yir aḡa cām olmasa
- Puḡteler meyden beni men^c itmege gör zāhidi
İstimā^c itmek olurdı sözini ḡām olmasa
5. Āl ile almaz idüḡ göḡlin NECĀTĪ bendeḡün
Ḳāmetün cānā elif zülfün eger lām olmasa

112.

ḤAYĀLĪ

Mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün

Hezec - - + / + - - + / + - - + / + - -

1. Gülşende dönüp ^c aşıḡ-ı bī-bāke benefşe
Dildāra baḡup secde ider ḡāke benefşe
- Miftāḡ ile bāb-ı çemenün ḡuflini açup
Bezm itdi şaçar cür^c asın eflāke benefşe

2^b olmaz ise şehā bārī: olmasa hele bārī **D.**

4^a birdür: bulunur **M.**

111. A.E. 458: 37^a: Necātī Bey Dīvānı: G.464

1^a ḡam her dem: her dem ḡam **D.**

3^b aḡa: eger **D.**

5^a āl ile: dōstum **M.**

112. A.E. 458: 46^b; Ḥayālī Bey Dīvānı: G.41 (s.363)

3. Terk it güli ‘ aşık baña yār ol diyü her dem
Urur çeņeyi bülbül-i ğamnāke benefşe
Didim ki gedāya yaraşur sīh-ser olmağ
Baş egdi sücüd itdi bu idrāke benefşe
5. Billāhi HAYALİ gibi şāhum nice beņzer
Yelken toruda bir yağası çāke benefşe

113.

HĀVERİ

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

Hezec +---/+---/+---/+---

1. Qad ü zülf ü dehān-ı yāra irdüm derd ü ğamlarla
İrişdüm devlet-i vaşla veli biğ biğ elemlele
2. O Yusüf çihrenüñ bāzār-ı hüsniñde dü çeşm-i ter
Şanasın keffe-i mizān durur tolmış diremlerle
3. Ne sihr eyler leb-i şekker-feşān ü telğ-güftāruñ
Beni geh öldürür geh dirgürür emlele semlele
4. Nice ‘ arz eylesem derd-i dili ol seng-dil yāra
Yazılmaz süz-ı dil iy h̄āce pülādī kalemlele
5. Şehid-i ‘ ışğ olursa HĀVERİ iy lāle-ğad bir gün
Çıka rüz-ı haşrde āl bayrağlu ‘ alemlerle

114.

HĀVERİ

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

Hezec +---/+---/+---/+---

1. Seni gözler dü çeşm-i hün-feşānum nice demlele
Gel iy nūr-ı başar merdümlük it demlele kademlele

3^a her dem: bir dem **M.**

4^a sīh-ser olmağ: ejder **M.**

4^b sücüd etti: kulağ çekdi **M.**

5^b toruda: durıda **M.**

113. A.E. 458: 35^b; Hāverī Dīvānçesi: G.34

2^a hüsniñde: ‘ ışğında **D.**

2^b durur: dur **D.**

3^a şekker: sükker **D.** // telğ: Dīvān’da eksiktir. // güftāruñ: ağıyāruñ **D.**

4^a eylesem: eyleyem **D.** // seng-dil yāra: seng dildāra **M.**

4^b pülādī: yudı **M.**

114. A.E. 458: 36^a; Hāverī Dīvānçesi: G.33

1^a gözler: görmez **D.**

3. Kad ü zülf ü dehānuḡ ḡasreti lām eyledi ḡaddüm
 Hudā bilür benüm ṡāḡ olacaḡum bu elemlele
 ' Aceb nice yazıldı başuma bu ḡara yazular
 Benüm ḡod miḡnet ü derdüm yazılmaya ḡalemlerle
 Hevā-yı ḡadd ü zülfüḡle ölüsem āḡ idüp cānā
 Mezārumdan ṡuram maḡşerde ' Abbāsi ' alemlele
 5. Nice zünnār-ı ' ışḡa ḤĀVERİ bil baḡlamayam kim
 Der ü dīvār-ı deyr-i dil pür olmışdur şanemlele

115.

ḤAYĀLİ

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Da' vī-i ' ışḡ eylemek Mecnün'a ben şeydā ile
 Bir meges da' vā-yi pervāz itmedür ' anḡā ile
 2. Şām-ı ḡasretde yüzün görsem zebānum lāl olur
 Gerḡi kim dīvāneler eyler tekellüm ay ile
 3. Sīne bir kūh-ı belādur kim anı zeyn itdi ḡam
 Tāze tāze dāḡlardan lāle-i ḡamrā ile
 Kimse Mecnün'a reh-i ' ışḡ içre hem-pā olmadı
 Ben ayaḡdaş oldum ol peyk-i cihān-peymā ile
 5. İy ḤAYĀLİ cām-ı Cem nūş it kim ' ayyār-ı felek
 Ḥapdı Cemşid'ünḡ külāhın efser-i Dārā ile

116.

ḤAYĀLİ

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Göḡlini ḡurrem tutanlar lezzet-i dünyā ile
 Beḡzer ol eṡfāle kim şādān olur ḡelvā ile

2 Dīvān'da: 4.beyittir.

3^a Dīvān'da: 2.beyittir.

4^a ḡadd ü zülfüḡle: zülf ḡaduḡla **D.** // Dīvān'da: 3.beyittir.

115. A.E. 458: 44^b; Ḥayālī Bey Dīvānı: G.24 (s.354)

1^b itmedür: etmeyedür **M.**

2^a görsem: gördüm **M.**

3^b dāḡlardan: daḡlarla **D.**

4^a hem-pā: hem-tā **M.**

4^b peyk: seykh **M.**

116. A.E. 458: 44^b; Ḥayālī Bey Dīvānı: G.23 (s.354)

- Bir şafâ kesb eyledüm kûy-ı harâbât içre kim
Zâhid ol zevkî düşinde görmedi esmâ ile
3. Gün gibi tutsaň cihânı terk idüp tecrîd ol
Mihr ol tecrîd için hem-sâyedür ‘İsâ ile
‘Âşık-ı dîvâne oldur ‘ışk bazarında kim
Bu tokuz mînâyı sır bir seng-i istîgnâ ile
5. İy HAYÂLİ mâder-i ‘ışkuň bugün ferzendiyem
Ümmehâtından cihânuň fâriğem âbâ ile

117.

BÂKÎ

Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

Remel +++- / +- - - / +- - - / +- - - / +- -

1. Lebüñi âl ile öpmiş ola mı peymâne
İçeyin ölmez isem kanını kane kane
2. Nüş-ı [cân] eyler iken meclis-i mestân içre
Lebüh ol hâlet ile girmemek olmaz kane
3. Bezm-i meydür güzelüm kan ola şâyed arada
Çekmesün hançerini gamzelerüh mestâne
Râzumı nâle ile ‘âleme fâş itdi gönül
Bizi rüsvâ-yı cihân eyledi bir dîvâne
5. ‘Ayş ü ‘ışret demidür çekme gam-ı devrânı
BAKİYâ gel berü sâğar çekelüm rindâne

118.

NECÂTÎ

Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

Remel +++- / +- - - / +- - - / +- - - / +- -

1. Nâr-ı gayretde kebâb oldı ciğer döne döne
Bu cefâdan ki kadeh ağzuň öper döne döne
Ne revâdur bu ki ben kâmetümi halka kılam
İnce bilüh kuca qarşumda kemer döne döne

117. A.E. 458: 36^b; Bâkî Divânı: G.437

1^b içeyin ölmez isem: ölmez isem içeyüm **M**.

2^a mestân: ‘uşşak **M**. // nüş-ı [cân]: nüş-ı cam **D**.

4^a râzumı: râzunı **M**. // fâş itdi gönül: fâş eyledi dil **M**.

5^b sâğar çekelüm: sâğar içelüm **M**.

118. A.E. 458: 37^b; Necâtî Bey Divânı: G.470

1 Divân’da: 1^a ve 1^b mısraları yer değiştirmiş şekildedir.

2^b qarşumda: qarşuma **D**.

3. Sensin ol şāh-ı felek-mertebe kim leyl ü nehār
Yüz urur işigün̄e şems ü kamer döne döne
Gözlerüm kıble-nümā gibi olupdur n'ola ger
İşigün̄ cānibine kılsa nazar döne döne
5. Girye vü zārī ile oldı NECĀTī dōlāb
Gülsitān-ı ser-i kūyuñı şular döne döne

119.

ḤAYĀLĪ

Meḥ'ülü fā' ilātü meḥ' ilü fā' ilün

Muzārī' --+/-+--+ / +--+ / -+--

1. Yaş dökdi gözlerüm bakıcağ sīne dāğına
Ḥaylī çok aqçe düşdi erenler çerāğına
2. Gūşımı şağır eyledi şebnem gül-i terün̄
Feryād-ı bülbül irmese tañ mı kulağına
3. Mecnūn nezāre kıлмаğ için kanlu yaşınuñ
Benzetdi her ḥabābımı Leylī otağına
Bir serv boylı muğbeçe meyḥānede bugün
Akıtdı ḥalkı şu gibi kendü ayağına
5. Rüy-ı nigāra öyküneli gül ḤAYĀLiyā
Şu koydı ebr gülşen-i bāğun̄ ocağına

120.

BĀḲĪ

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel -+---/-+---/-+---/-+--

1. Ol şeh-i hüsnün̄ gözi üzre bağanlar qaşına
Sāye-i perr-i hümā düşmiş şanurlar başına
Ġayrıdan ḥālī anuñçün̄ eyledüm dil ḥānesin
Tā senün̄ raht-ı ğam-ı 'ışkuñ içine daşına
3. Bāde-i 'ışka vücūdı cāmesin rehn itdi Qays
Āferīnler ol melāmet bezminün̄ qallāşına

3^b urur: sürer **D.** // Dīvān'da: 4.beyittir.

4^a ger: Dīvān'da: eksiktir. // Dīvān'da: 3.beyittir.

119. A.E. 458: 50^b; Ḥayālī Bey Dīvānı: G.1 (343)

2^a gül-i terün̄: suyu gülün̄ **D.**

5^b bāğun̄: dehrün̄ **M.**

120. A.E. 458: 41b; Bāḳī Dīvānı: G.421

3 Dīvān'da: 4.beyittir.

- Meclis-i cānāneye sākī çok alsun bādeyi
Başka bir desti gerek zīrā raqībün başına
5. Naqş-ı hüsnün kimse BĀĶİ gibi taşvīr itmeye
Şafha-i eş‘arda anca kalemle āşinā

121.

NECĀTĪ

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel ++--/++--/++--/++-

1. Zih çeker gönleginün zülf-i siyeh yaqasına
Hoş tolaşdı başa itdügi güneş yaqasına
Atınun ayağı na‘line ne zulm itdi ise
İremez gerçi tezallüm eli meh yaqasına
3. Gider iy bād-ı şabā bu ne utanmazluğ olur
Degmedi ya etegi zülf-i siyeh yaqasına
4. N’ola geh bedr oluban gāh hilāl olsa bir ay
N’ola geh sīnesine beñzese geh yaqasına
5. Toğar ay gibi tülū‘ itdi NECĀTĪ ruḥ-ı dōst
Çeh-i Yūsuf dimelü oldı o şeh yaqasına

122.

BĀĶĪ

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel ++--/++--/++--/++-

1. Kāmēti vaşfım ‘arz eylediler Tūbā’ya
Ser-fürü eyledi ol serv-i sehī-bālāya
Var ise tūrri-i müşgīnünün āşüftesidür
Bī-sebeb düşmedi āhū-yı Hoten şahrāya

4 Dīvān’da: 6.beyittir.

5 Dīvān’da: 7.beyittir.

Dīvān’da yer alan 3. ve 5.beyitlere Mecmū‘a’da yer verilmemiştir.

121. A.E. 458: 37b; Necātī Bey Dīvānı: G.496

2^a na‘line: ni‘āline **M.**

3^a utanmazluğ olur: utanmazluğdur **D.**

3^b degmedi: dikmedinse **D.** // etegi: etegin **D.**

4^a olsa: ola **M.**

5^a dōst: devlet **M.** // Dīvān’da: 7.beyittir.

Dīvān’da 7 beyitten oluşan bu gāzelin 5. ve 6.beyitlerine

Mecmū‘a’da yer verilmemiştir.

122. A.E. 458: 38^b; Bākī Dīvānı: G.467

3. Nāzeninā dağı sen tıfl iken Allāh bilür
Seni emzürmege ne cānlar eritdi dāya
Hāk-i pāyın şağın iy bād-ı şabā nergisden
Hayfdur kühl-i cilā dīde-i nā-bināya
5. Kemer eylerdi qolın ince bilüğe BĀKĪ
Girmese hañçer-i hūn-rīzūğ eger araya

123.

NECĀTĪ

Mef'ülü mefā' ilü mefā' ilü fe'ülün

Hezec --+/+--+/+--+/+--

1. Āhum felege irdi yaşum taht-ı serāya
Yirden göge dek hayf olupdur bu gedāya
2. Ten derdi gibi olmaz imiş derd-i dil ü cān
Eyyüb dağı döymeye ben deñlü belāya
3. Hālolmaz imiş medresede müşkili 'ışkuğ
Ma' lūm durur mes'ele gālib 'ulemāya
Bir gölge harāmisi durur hāl ü haţuğ kim
Durmaz çıkarur hūsn metā'ını behāya
5. Vaşf eyleyimez hūsnüñi yıllarla NECĀTĪ
Āsāndur egerçi güzel ögmek şu'arāya

124.

HAYĀLĪ

Mef'ülü fā' ilātün mef'ülü fā' ilātün

Muzāri' --+/-+---/---+/-+---

1. Qan ağladuğ görince ben 'aşığı belāda
İy çeşm-i hūn-feşānum olsun demüñ ziyāde
Çeşmüñ kimi yıkarsa çekmege bende anı
Almış kemend eline gīsularuğ kafāda

3 Dīvān'da: 4.beyittir.

4 Dīvān'da: 6.beyittir.

5 Dīvān'da: 7.beyittir.

Dīvān'da 7 beyitten oluşan bu gazelin 3. ve 5. beyitine Mecmū'ada yer verilmemiştir.

123. A.E. 458: 40^b; Necātī Bey Dīvānı: G.447

4^a haţuğ: ruğuğ **M**.

124. A.E. 458: 50^b; Hayālī Bey Dīvānı: G.7 (s.346)

2^a çekmege: çemege **D**.

3. Künc-i belāda tenhā bīmār olup yaturken
Yanuma ğuşşa geldi bilişde aşınāda
Sen çeşmi şāhbāza şayd-ı harem olam dir
Yıllar durur ki uçar dil murġı bu hevāda
5. Teşbih sāde virmez zīnet söze HAYĀLĪ
Rengīn edā gerekdür eş'ār-ı dil-ġüşāda

125.

HAYĀLĪ

Mef'ülü fā' ilātün mef'ülü fā' ilātün

Muzāri' -- + / - + -- / -- + / - + --

1. Sūzum sirāyet itse Mecnūn-ı nā-murāda
Kuşlar kebāb olaydı başındaki yuvada
2. Naṭ' -ı zemīnde oldum ferzānesi cihānuṅ
Ferzīn olur oyunda süre süre piyāde
3. Neydüğini cihānuṅ fehm it ḥabāb-ı meyden
Yazmış bu nükteyi Cem cām-ı cihān-nümāda
Zühhāda künc-i mescid mesken baña ḥarābāt
Taḫdīr böyle yazmış nem var benüm orada
5. Bir yayını çeküpdür 'ışkuṅ HAYĀLĪ iy meh
Kim aña nisbet oldı ḳavs-i ḳuzah kebāde

126.

RE'YĪ

Mef'ülü fā' ilātü mef'ülü fā' ilün

Muzāri' -- + / - + - + / - + - + / - + -

1. Ḳatl itmedin ḳulını o şeh ıztırābda
Cān virmege yolına gedālar şitābda
Zāhid ḳoyup riyāzeti düşmezdi bādeye
Zevḳ itmese o ḥāleti cām-ı şarābda

3^a künc-i belāda: gam gecesinde **D.** // yaturken: yatarken **D.**
Dīvān'da: bu beyit farklıdır.
4^b yıllar: yılar **D.**
5 Dīvān'da: 6.beyittir. // Dīvāndaki 5.beyite Mecmū'ada yer verilmemiştir.
125. A.E. 458: 50^b; Ḥayālī Bey Dīvānı: G.6 (s.345-346)
4^a künc-i: künc ü **D.**
4^b yazmış: ḳılmış **D.** // orada: arada **M.**
5^b kim aña nisbet oldı: kim oldu ana nisbet **D.**
126. A.E. 458: 55^a; Re'yī'ye ait bir Dīvān tespit edilememiştir (bkz. Kaynakça).

3. Çeşmümde ‘aks-i hañçer-i ser-tîzi dilberün
Benzer dilâ o mâhiye seyr ide âbda
Nâzûkliginden anda eşer var dağı bugün
La‘ lüñi dişledüm idi dün gice h‘âbda
5. Benden naşîhat ister iseñ RE‘Yiyâ eger
Öldür raķîb-i kâfiri bulın şevâbda

127.

RE‘YÎ

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Bulmadum keyfiyyet-i la‘ lüñ mey-i gül-rengde
Ben hayâl itmem hañuñ esrârı zevķin bengde
2. Serverâ âzürde ola diyü cânım țaralur
Ėonçeveş nâzûk tenüñ görsem şabâ-yı tengde
3. Ėalb-i sengînüñde cânâ ‘aks-i rüyı dilberün
Naķş-i şîrîndür şanasın kim yazılmış sengde
Nâyı şer‘ â uydurınca Mevleviler şevķden
Muñrib icrâ eylemiş kânün-ı bezmi çengde
5. Gül gül itmiş çihre-i cânânı bir âl eylemiş
RE‘Yiyâ Ėaķķâ nazîr olmaz şarâba rengde

128.

ĖAYÂLÎ

Fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

Ėafîf + + - - / + - + - / + + -

1. Bilürin derdini devâ yirine
Çekerin cevriñi cefâ yirine
‘Ėaşık oldur ki sevdüğü güzeli
Bile düşnâmını du‘ â yirine
3. Ėâne-i göñlüme hayâli girüp
Virdi Ėam naķdini kirâ yirine

127. A.E. 458: 55^b; Re‘yî‘ye ait bir Dîvân tespit edilememiştir.

128. A.E. 458: 47^a; Ėayâli Bey Dîvânı: G.58 (s.372)

1^a bilürin: bilirim **D.** // devâ: safâ **D.**

1^b çekerin: çekerim **D.** // cefâ: vefâ **D.**

2^a güzeli: güzelün **D.**

- ‘Işka kıl ol ki şāhlar geçmez
Dōst kūyında bir gedā yirine
5. Acımadı HAYĀLİ öldüğine
Lebüñi öpse kıan beħā yirine

129.

BĀĶĪ

Meḫ’ ūlū fā’ ilātū meḫ’ ilū fā’ ilūn
Muzārī’ - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. Mestāne düşmişin bu gice sāğar üstine
Sāķī-i bezm didi yüzün güller üstine
Peykān-ı dōst kıala diyü zaħm-ı sīnede
Görseñ nihāl-i tiri nice ditrer üstine
3. Turreñden indi ğamzeñe cān-bāz-ı dil yine
Çenberden atdı kendözini ħançer üstine
4. Lāyık budur ki vaşf-ı ruħuñ mihr-i āsmān
Altun kıalemle yaza meh-i enver üstine
5. Nūşin lebinde ħattnı kim görse BĀĶİyā
Şirīnligi yazıldı şanur sükker üstine

130.

KEMĀL PAŞA-ZĀDE

Fe’ ilātūn meḫ’ ilūn fe’ ilūn
Ĥafīf + + - - / + - + - / + + -

1. Maraż-ı ‘ışķı gör şifā yirine
Alığör derdini devā yirine
Baña sevdā-yı zūlfūñ āħir-i kār
Kıara çul giydürür kıabā yirine
3. Çıķarayın gözümü görmez ise
Ĥāk-i pāyuñı tūtüyā yirine

5^b lebüñi: buñı **M.**

129. A.E. 458: 47^a; Bāķī Dīvānı: G.428

3^a turreñden: ipden **M.**

3^b kendözini: kendüsini **D.**

5^b şirīnligi: şirīnlik **D.** // sükker: şekker **D.**

130. A.E. 458: 47^a; İbn-i Kemāl Dīvānı: G.378

2^b giydürür kıabā: gibidür ‘abā **D.**

3 Dīvān’da: 5.beyittir.

- Yüzüme bakuban geçüp gitme
Sög begüm bārī merḥabā yirine
5. Müft-i mesken şanur cihānı kişi
Naḡd-i ʿömrin virür kirā yirine

131.

MUḤİBBİ

Fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Benzeyelden gözlerüm yaşı şarābuḡ ʿaynına
Yandı miḥnetle ciger döndi kebābuḡ ʿaynına
Çarḡ elinden inleşem tölābveş olmaz ʿaceb
Gözlerüm yaşı dönüpdür āsiyābuḡ ʿaynına
3. Mezraʿ -1 dilde maḥabbet toḡmı sebz olsun diyü
Anı şormaḡa dü çeşmüm döndi ābuḡ ʿaynına
4. Bār-1 ḡamdan miḥnet ile kāmētüm çeng olalı
Sīnemüḡ nālišleri döndi rebābuḡ ʿaynına
5. İy MUḤİBBİ ḡande ḡitsem iki cūdur gözlerüm
Ḗalmadı şimden girü ḡācēt türābuḡ ʿaynına

132.

BĀḖİ

Fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilātün fāʿ ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Var ise geldi şarāb-ı laʿ l-i nābuḡ ʿaynına
Kim görünmez bāde-i ḡül-ḡün ḡabābuḡ ʿaynına
Ḗāk-i pāy-ı yāra çekmiş mīl-i zerrīnin şihāb
Kūḡl için her aḡter-i gerdün cenābuḡ ʿaynına
3. Ḗanlu yaşlar dökdüḡi meyden cūdālıḡ derdidür
Yoḡsa gelmez āteş-i sūzān kebābuḡ ʿaynına

4^a Dīvān'da: 3.beyittir. // Yüzüme bakuban: bakmadan yüzüme **D**.

4^b söḡ: suḡ **D**. // Dīvān'daki 4.beyite Mecmūʿada yer verilmemiştir.

5 Dīvān'da: 6.beyittir.

131. A.E. 458: 49^a; Muḡıbbī Dīvānı: G. 2376.

Muḡıbbī Dīvānı'ndaki ḡazelle matla beyitleri aynı olan şiirin diḡer beyitleri farklıdır.

132. A.E. 458: 49^a; BāḖī Dīvānı: G.472

2^a pāy: rāh **D**. // çekmiş: tutmuş **D**.

2^b cenābuḡ: kebābuḡ **M**.

Dīvān'da: 3. beyittir.

3^a derdidür: derdiyü **M**. // Dīvān'da: 2. beyittir.

- Kaṭre-i bārān degül dürler dökerdi çekseller
Ḥāk-i pāyuṅ tütüyāsından seḥābuṅ ‘aynına
5. Nevbahār eyyāmıdır yaz uyḥusından BĀḶiyā
Döndi nergis merdüm-i maḥmūr-ı ḥābuṅ ‘aynına

133.

SELMĀN ÇELEBİ

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Ḥüsn ile rüyüṅ dönelden āfitābuṅ ‘aynına
Leblerüṅ cānā dönüpdür la‘l-i nābuṅ ‘aynına
N’ola sergerdān olup taş ile döğsem kendümi
Devr elinden döndi başum āsiyābuṅ ‘aynına
3. Ṭurımaz bir dem ayağı üzre meclisde yine
Sāḳiyā geldi gibi bāde ḥabābuṅ ‘aynına
4. Çün kemān-ı miḥneti kıldı ḥavāle çarḥ-ı dūn
Yiridür nālişlerüm dönse [rebābuṅ] ‘aynına
5. Ḥākden ref‘ eyleyüp ḥimmet iderse bū türāb
Kūḥl ide ehl-i nazar SELMĀN türābuṅ ‘aynına

134.

ḤAYĀLİ

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Baḳmasa sen dilber-i ‘ālī cenābuṅ ‘aynına
Zerrece gelmezdi ‘ālem āfitābuṅ ‘aynına
Yüzine baḳduḡına sāḡarda ben ḳan yudarın
Bir nazar irmez gözin gelmez ḥabābuṅ ‘aynına
3. Köpri bünyād eylemiş ḳaşı ḥayālī Leylī’nüṅ
Vādī-i ḥayretde Mecnün-ı ḥarābuṅ ‘aynına

---

5 Dīvān’da: 6. beyittir.
Dīvān’daki 5.beyite Mecmū‘a’da yer verilmiştir.

133. A.E. 458: 49^a; Selmān Çelebi’ye ait bir Dīvān tespit edilememiştir (bkz. Kaynakça).

4^b [rebābuṅ]: ḥabābuṅ **M.**

134. A.E. 458: 35^b; Ḥayālī Bey Dīvānı: G.15 (s.350)

2^a baḳduḡına: baḳduḡına **D.** // yudarun: yudarım **D.**

2^b gözin: gözüṅ **D.**

3^a ḥayālī: ḥayālün **M.** // Dīvān’da: 4.beyittir.

- Yüregümde bir niçe başlu bıñarum var aķar
İhtiyācum yoķ benüm yir yir tūrābuķ ‘ aynına
5. İy HAYĀLĪ ‘ āleme bir cür‘ a dökdi cām-1 ‘ ışķ
Geldi ol meyden hezārān şeyķ ü şābuķ ‘ aynına

135.

MUĤİBBĪ

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

Hezec +---/+---/+---/+---

1. Dilerseñ ķuluñı nākām dehre pādişā eyle
Başına tāc-1 zer egnine altundan ķabā eyle
Dilerseñ ehl-i dūnyā içre sen mezmüm-1 ‘ ālem it
Cihānda ķalsa muhtāc eyleyüp kemter gedā eyle
3. İlāhī dīde-i ğiryānum ‘ ayn-1 ‘ ilm-i bātın ķıl
Dil-i nā-şādı irşād eyle ‘ ışķa mübtelā eyle
4. Beni bir ferde muhtāc itme vaĥdāniyyetün ĥaķķı
Cenāb-1 zāt-1 a‘ lāña velī şāhib-recā eyle
5. Şırāt-1 ‘ afvı yā Rab āb-1 ‘ işyān üzre vāsi‘ ķıl
Geçen ‘ uşşāķı baĥr-i raĥmetünle āşinā eyle

136.

HAYĀLĪ

Mef‘ ulü fā‘ ilātü mefā‘ ilü fā‘ ilün

Muzāri‘ --+/-+-+/-+-+/-+-

1. Baş ķoşdı sāyeveş bir iki yüzi ķaraya
Hercāyī dendi ğün gibi ol māh-pāreye
Dil pāre pāre idi ğamuñla bütün şınup
İy ķaşları kemān oķuñ atıldı pāreye

4 Dīvān’da: 3.beyittir.

5 Dīvān’da: 7.beyittir. // Dīvān’da 7 beyitten oluşun bu ğazelin 5. ve 6. beyitlerine Mecmū‘ a’da yer verilmemiştir.

135. A.E. 458: 49^b; Muĥibbī Dīvānı: Bu ğazel tespit edilememiştir. Mahlas beyti bulunmayan ve *Dīvān*’da da yer almayan bu ğazel, Mecmū‘ ada 49^b sayfasında yer almakta olup öncesinde ve sonrasında da Muĥibbī’ye ait şiirler bulunmaktadır. Bu bilgiden yola çıkarak ğazelin çalışmada 4 şiiriyle karşıma çıkan Muĥibbī (Kanūnī Sultān Süleymān)’ye ait olduğu düşünölmektedir.

136. A.E. 458: 51^a; Ĥayālī Bey Dīvānı: G.33 (s.359)

1^b dendi: döndi **M**.

2^a pāre pāre idi: pāre olmuş idi **D**.

3. Peykānuḡ üzre cān u dil oldı kılıç bıçağ
Ayırdı tīgün ikisini girdi araya
Mecnūn benümle oynasa satranc-ı ıışkı ger
İy şāh-ı hūsn kıoymaz idüm hergiz araya
5. Şır göjlini HAYĀLİ'nün ol meh göjüllenüp
Güyā ki bir zücācı çalar seng-i hāreye

[HARFÜ'L-YĀ]

137.

FIGĀNĪ

MeḶ'ülü fā' ilātü meḶ' ilü fā' ilün

Muzāri' ---+/-+--+ / +---+/-+--

1. Yilsün yoluḡda yıllar ile dil şabā gibi
Görsün cefānı cānına cānā vefā gibi
Her gün güneş kıapuḡda yüzün topraḡa sürer
Sen māha ol da bencileyin mübtelā gibi
3. Çoğdur cihānda hūsn ile meşhūrlar velī
Yoğdur kemāl-i vaşḶ ile sen müntehā gibi
Ben ağladum didüm kıo cefāyı vefālar it
Sen güldüğ ol söze gülüşüğden rızā gibi
5. Gördi FIGĀNĪ rā kıaşuḡı fikr idüp didi
Kaddüm iki büken benem āḡir bu rā gibi

138.

FIGĀNĪ

MeḶ'ülü fā' ilātü meḶ' ilü fā' ilün

Muzāri' ---+/-+--+ / +---+/-+--

1. Her kim dilerse ağ ola yüzi kefen gibi
Kıanlara boyasun tenini kühkken gibi
Çāk itmez idi dāmene dek yakasın kıabā
Sīne-be-sīne olsa saḡa pīrehen gibi

3^a cān u dil oldı: oldu dil ü cān **D.**

4^b kıoymaz idüm: kıoymaz idi **M.**

137. A.E. 458: 41^a; Figānī Dīvānı: G.100

2^a topraḡa: yirlere **D.**

3^b vaşḶ ile sen müntehā: sun' ile ol meh-likā **D.**

5^a fikr idüp didi: eyledi figān **D.**

138. A.E. 458: 41^a; Figānī Dīvānı: G.102

3. Cān gibi şaklasa n'ola cānā cihān seni
Sen cānı olduḡ anuḡ u ol saḡa ten gibi
- Ben şol dil-āverem ki getürdüm zemānede
Zāl-i sipihrūḡ arḡasını yire zen gibi
5. Olduḡ FIGĀNĭ çünki ser-āmed zemānede
Serverlik eyle Ḥusrev-i mülk-i süḡen gibi

139.

MUḤİBBĪ

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - +---/-+---/-+---/-+-

1. Ḥalk içinde mu' teber bir nesne yoḡ devlet gibi
Olmaya devlet cihānda bir nefes şıḡḡat gibi
2. Ḳo bu ' ayş ü ' işreti çünkim fenādur āḡiri
Yār-ı bākĭ ister iseḡ olmaya ṡā' at gibi
3. Saḡtanat didükleri ancaḡ cihān ḡavḡāsıdur
Olmaya baḡt ü sa' ādet küşe-i şıḡḡat gibi
- Olsa ḡumlar şaḡışınca ' ömrüḡe ḡadd ü ' aded
Gelmeye bu şıše-i çarḡ içre bir sā' at gibi
5. Ger ḡuzūr itmek dilerseḡ iy MUḤİBBĪ fāriḡ ol
Olmaya vaḡdet maḡāmı küşe-i ' uzlet gibi

140.

RE'YĪ

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Remel + +---/+ +---/+ +---/+ +-

1. Sĭneḡ iy meh ki ḡorinür ḡözüme nūr gibi
Sĭneme şarsam anı merhem-i kāfūr gibi
- Mihr-i ḡüsnüḡde ḡaşuḡ ḡavs-ı ḡuzah oldu senüḡ
Yaḡdura tā müje tĭrin yine yaḡmur gibi

3^b “Sen aḡa cānı olduḡ u ol sala ten” M.

5^a çünki: tā ki D.

139. A.E. 458: 49^b; Muḡıbbĭ Dĭvānı: G.2627.

2^a āḡiri: aḡıbet D. // Dĭvān'da: 3.beyittir.

3^b küşe-i şıḡḡat: dūnyede vaḡdet D. // Dĭvān'da: 2.beyittir.

4^a olsa: ola D. // Mecmūa' da: “ḡadd” kelimesinden sonra “ger” kelimesi bulunmaktaysa da vezin aḡısından fazla gelmektedir.

4^b çarḡ: hecr M.

5^b maḡāmı: cihānda D.

140. A.E. 458: 55^a; Re'yĭ'ye ait bir Dĭvān tespit edilememiştir (bkz. Kaynakça).

3. Cān-ı şīrīnūme ‘arz eylemege iy H̄usrev
Yazdı dil levhasına çihreji şāvur gibi
Göz deger mi yirine kıanımı nūş eylemege
Nergis-i mestūñ efendi yine maħmūr gibi
5. RE’Yiyā zerrelere bakmaz ider istiğnā
O güneş yüzlü kıatı h̄usnine mağrūr gibi

141.

ḤAYĀLĪ

Mefā‘ ilūn mefā‘ ilūn mefā‘ ilūn mefā‘ ilūn
Hezec +---/+---/+---/+---

1. Nigārā bezm-i h̄usnūñde dil-i dīvānemüz kıaldı
Perin yakmış cemālūñ şem‘ ine pervānemüz kıaldı
2. Göñül kıan oldu h̄icrāndan vüçūdum çekdi el cāndan
Fedā oldu yoluña cümlesi zīrā nemüz kıaldı
3. Ğarībūñdür anı hoş tut efendi işte biz gitdük
Göñül dirler ser-i küyuñda bir dīvānemüz kıaldı
Başumdan ‘aql ise gitdi dil ile cān revān oldu
Ten bī-i‘ tibāra adlu kıuru virānemüz kıaldı
5. ḤAYĀLĪ devlet-i bī-i‘ tibāra bakmaduñ gitdūñ
Bize besdür bu kim dillerde bir efsānemüz kıaldı

142.

ḤAYĀLĪ

Fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilūn
Remel -+---/-+---/-+---/-+-

1. Ana raħminde tenüm ol dem ki şūret baėladı
Bir şanem yādına zūnnār-ı maħabbet baėladı
Gördi Mecnūn kim beni ādemde yok mihr ü vefā
Vardı ol dīvāne vaħşilerle ülfet bağladı

141. A.E. 458: 38^b; Ḥayālī Bey Dīvānı: G.83 (s.432)

1^a dīvānemüz: mestānemüz **D**.

1^b “Cemālūñ şem‘ ine yakmış pervānemüz kıaldı” **M**.

2^a göñül: yürek **D**. // Dīvān’da: 3.beyittir.

3^a Ğarībūñdür anı hoş tut: anı hoş tut Ğarībindir **D**.
Dīvān’da: 2.beyittir.

4^a dil: göñül **M**.

4^b ten: ten-i **D**. // i‘ tibāra: i‘ tibār **D**.

142. A.E. 458: 39^a; Ḥayālī Bey Dīvānı: G.62 (s.421)

2^a mihr ü vefā: resm-i vefā **D**.

2^b baėladı: Mecmū‘ada eksiktir.

3. Maḥmil-i tābūtda olur metā^c 1 bir kefen
Şol ki birkaç gün fenā dünyāda şöhret baġladı
Genc-i zāta nefis ejderhāsun itdi pāsban
Çün tılısm-ı ādemi üstād-ı şan^c at baġladı
5. Yād-ı la^c lünle ḤAYĀLİ nüş ider hūn-ı ciger
Gör ṭabīb-i hecr aṅa cānā ne şerbet baġladı

143.

BĀĶİ

Me^r ūlū fā^c ilātū mefā^c ilū fā^c ilūn
Muzāri^c -- + / - + - + / + - - + / - + -

1. Gülşende kūyuṅ işideli serv oturmadı
Zencīrler ile baġladılar āb ṭurmadı
2. Öykündi gerçi çeşmüme çok çeşme lülesi
Ammā ḳulaġın iller anuṅ az burmadı
3. Bir dil mi var ki zūlfine dīvāne ḳılmayup
Dārū'ş-şifā-yı^c ışkda zencīre urmadı
Cem^c oldu eşkıyā ile bir gün raḳīb-i ḥar
Ehl-i şekādan üstine kimse oturmadı
5. BĀĶİ lebinden oldu bize ḥayf o zālimūṅ
Ammā ne çāre n'eyleyelüm kimse şormadı

144.

ḤAYĀLİ

Me^r ūlū fā^c ilātū mefā^c ilū fā^c ilūn
Muzāri^c -- + / - + - + / + - - + / - + -

1. Yoluṅda ser virüp şu ki serverlik eyledi
Meydān-ı^c ışk içinde dil-āverlik eyledi
Kim ki bu çarḫ-ı pīrezene mā'īl olmadı
Merdāneler içinde bugün erlik eyledi
3. Zünnār-ı zūlfın eyledi bī-din raḳībe^c arz
Gördüṅ mi ol şanem nice kāfirlik eyledi

3^b baġladı: Mecmū^c ada eksiktir.

4^a zāta: cānā **D**.

4^b şan^c at: hikmet **D**.

143. A.E. 458: 47^a; Bāḳī Dīvānı: G.521

3 Dīvān'da: 4.beyittir.

4^a eşkıyā: āşinā **M**. // Dīvān'da: 3.beyittir.

144. A.E. 458: 51^a; Ḥayālī Bey Dīvānı: G.61 (s.421)

3^a zūlfın: zünnārını çü **M**.

- Peykân-ı yâr sîneme geldi yüreklenüp
Dil deldi cânım aldı ciger-derlik eyledi
5. Dilden HAYÂLİ şüret-i idrâkı kazıyup
Dîvâne-meşreb oldu çalenderlik eyledi

145.

RE'Yİ

Mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün
Hezec +---/+---/+---/+---

1. ' Adem mülkine bizden evvel onlar kim ' ubür itdi
Halâş itdi vücūdın kayd-ı ' âlemden huzûr itdi
Sarây-ı dehr-i fânide uran her çaşra bünyâdı
Fenâ-yı dehri idrâk itmede muhkem kuşûr itdi
3. Suhûletle irişdi meskenet ehli murâdâta
Tayandı zûr-ı bāzûya şu kim kendüye zûr itdi
4. Elinden çekdi çarh-ı kîne-cünün çok felâketler
Şu kes kim devlet-i dünyâya bir pâre gurûr itdi
5. Ma' ârif ehli pâ-mâl-i felâket oldu iy RE'Yİ
Zahîri olan erbâb-ı cehâletden zuhûr itdi

146.

HAYÂLİ

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün
Remel -+---/-+---/-+---/-+-

1. Sîm-i eşki her kimüñ yolında îşâr olmadı
Ol metâ' ina bu bāzāruñ harîdâr olmadı
Şādılık mı geldi dil mülkine kim ğam gelmedi
Rûz-ı rüşen var mı kim şonı şeb-i târ olmadı
3. Her şirârum âsumân-ı mihre encümdür velî
Bu kadar encüm ile bir gün tâlî' üm yâr olmadı
Geçmeyenler gülşen-i ' âlemden açar şu gibi
Pâk-meşrebler içinde ehl-i dîdâr olmadı

145. A.E. 458: 55^a; Re'yi ait bir Divân tespit edilememiştir (bkz. Kaynakça).

1^b itdi: Mecmû' ada eksiktir.

146. A.E. 458: 51^a; Hâyâlî Bey Dîvânı: G.85 (s.433)

5. Mantıku't-Ṭayr oldu her beyti ḤAYĀLİ'nün velī
Kuş dilin fehm eylemez her kim ki 'Atṭār olmadı

147.

ḤAYĀLİ

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. Şaldığında ḥāne-i 'ışkuñ ezel bünyādını
Ṭaşa kullandım belā kūhsārınun Ferhād'ını
'Ālem-i ervāḥdan Mecnūn du' ā eyler baña
Ḥayr ile yād eylemek yegdür kişi üstādını
3. Ḥākinün her zerresi Ferhād'ın eylermiş fiğān
Bī-sütūnda bir kişi çağırır Şirīn adını
4. Bir nihāl-i tāze sevdüm bāḡbān-ı dehr iken
Gülşenün āzād kıldım servini şimşādını
5. İy ḤAYĀLİ 'ışka inkār itse zāhid ṭaḡ degil
Ḥaylī müşkildür kişi terk eylemek mu' tādını

148.

MESİḤİ

Meḥ' ulü fā' ilātü meḥ' ilü fā' ilün

Muzāri' - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. Ancağ yine kemer kıocar ol ince billeri
Ḥātem öper meger yine ol aḡ elleri
Boynına ṭolar irişenün ḥūblar kılın
Bir merḥabāya bizüm ile degmez elleri
3. 'Uşşāk ḥastalandı belürdi ise ḥaṭṭun
Beñzer yaḡın ki geldi bularun ecelleri
Ḥoş zevk ider cihānda girībān ile kemer
K'öper kıocar doynca o ra' na güzelleri

5^a velī: sözi **M.**

147. A.E. 458: 50^a; Ḥayālī Bey Dīvānı: G.75 (s.428)

1^a saldığında: şaldıgumda **M.**

1^b kūhsārınun: ikliminin **D.**

2 Dīvān'da: 3.beyittir.

3 Dīvān'da: 4.beyittir.

4 Dīvān'da: 2.beyittir.

148. A.E. 458: 56^a; Mesīḥi Dīvānı: G.259

5. Mihr-i me'āni ile yine rüşen eyledi
Eṭrāf-ı kâ' inâtı MESİḤÎ gazelleri

149.

‘ULVÎ

Mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

Hezec +---/+---/+---/+---

1. Yanuḡca iy göñül ol serv-i hoş-reftâr yitmez mi
Niçün her ḡuba mâyilsin saḡa bir yâr yitmez mi
Ne lâzım mîr-i mîrân-ı cihâna ibtizâl itmek
Baḡa ol cân ṡabîbinden olan tîmâr yitmez mi
3. Şorar iseḡ ehl-i 'ışkuḡ baḡrı pür-ḡün olduḡın
Cefâ-yı yâr ṡursun ta' ne-i aḡyâr yitmez mi
4. Baḡa kimdür diyen kim 'âşık olduḡ terk-i 'âr itdün
Seni aḡyâr ile görmek ḡabîbüm 'âr yitmez mi
5. Eline ḡançer ü tiḡ almaḡa bā'ış nedür yârünḡ
Beni öldürmeḡe ol ḡamze-i ḡün-ḡâr yitmez mi
Girüp bāzâr-ı 'ışka dökülüp saçılmaḡa 'ULVÎ
Ruḡ-ı zerdüm ile eşküm dirhem ü dînâr yitmez mi

150.

FIGÂNÎ

Fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilün

Remel -+---/-+---/-+---/-+-

1. Sevdi göñlüm bāḡ-ı ḡüsnünḡ bir ḡül-i ḡandānını
İḡledür ḡâr-ı belâda bülbül-i nālānını
Çârsü-yı 'ışk içinde ḡam metâ' ın almaga
Merdüm-i çeşmüm pür itdi sîm ile dāmānını
3. Lālezâr itdüm gözüm yaşıyla bāḡ-ı 'ālemi
İy ciḡer pergālesi aḡıtma baḡrum ḡanını

149. A.E. 458: 56^a; Derzi-zāde 'Ulvî Dîvānı: G.682

3^a Dîvān'da bu mısraya yer verilmemiştir.

4^a itdün: itdi **M.** // Dîvān'da: 3^a'dır.

4^b Dîvān'da bu mısraya yer verilmemiştir.

5^a bā'ış: bāḡs **M.**

5^b ḡün: ḡam **M.**

6^a saçılmaḡa: saçılır **M.**

150. A.E. 458: 41^a; Fiḡānî Dîvānı: G.92

2^a ḡam: dil **D.** // almaga: almada **D.**

3^a gözüm yaşıyla: şîm ile ben bu **D.**

- Yılduzı düşdi meh-i bedrūñ işi oldı tamām
Rüşen idelden yüzüñ mihr-i sipihr-eyvānını
5. Hıyl-i ğam bulmaz zafer āhen hisāruñdur dilā
Şaqla sīneñde FİĠĀNĪ yāruñuñ peykānını

151.

ĦAYĀLĪ

Meᶑ ūlū fāᶑ ilātū meᶑ ilū fāᶑ ilün
Muzāriᶑ --+/-+--+ / +---+/-+--

1. ᶑ Işķ ehli ol durur ki görem diyü yārını
Cānı çıķınca bekleye kūy-ı nigārını
Ġam ᶑ āleminde oldı duĥānum sipihr-i ᶑ ışķ
Encümler eyledüm aña āhum şirārını
3. Mecnūn ğam ile cān viricek āfitāb-ı ᶑ ışķ
Yirden götürdi zerrelere idüp ğubārını
4. Mecnūn eline rişte-i maķşūd girmedi
Ellerde gördi nāķa-i Leylī mehārını
5. Ṭabᶑ -ı ĦAYĀLĪ maᶑ nī-i ğayrı alup n'ider
Şehbāzdur ki şayd özi eyler şikārını

152.

ĦAYĀLĪ

Meᶑ ūlū fāᶑ ilātū meᶑ ilū fāᶑ ilün
Muzāriᶑ --+/-+--+ / +---+/-+--

1. ᶑ Işķ odı sīneme uralı derd dāĝını
Yaķdum zemānede yine Mecnūn çerāĝını
Ol şemᶑ -i ĥüsne sūz-ı dilüm rüşen olmadı
Ġamdan eritdi yüregümüñ gerçi yağını
3. Ben ᶑ andelībini eli üstinde dutmadı
Gör nice bī-vefā durur ol gül budaĝını

4^a tamām: Mecmūᶑ ada eksiktir.

5^a dilā: dile **D.** // zafer: Dīvān'da eksiktir.

151. A.E. 458: 50^a; Ħayālī Bey Dīvānı: G.76 (s.428)

2 Dīvān'da: 3.beyittir.

3 Dīvān'da: 4.beyittir.

4 Dīvān'da: 2.beyittir.

152. A.E. 458: 50^a; Ħayālī Bey Dīvānı: G.1 (s.391)

1^a odı: oldu **D.**

3^a eli: el **M.**

3^b durur: olur **D.**

- Her cānibinde gördi ki başlu bıyarı var
Gönlümde kırdı şāh-ı maḥabbet otāğını
5. Baş ayağı oldu belürsüz ḤAYĀLİ'nün
Nūş ideli şarāb-ı maḥabbet ayağını

153.

İŞĤĀĖ ÇELEBİ

Mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilūn
Muzāri' --+/-+--+/-+--+/-+--+

1. Āh ol kişiyeye kim geçüre rūzgārını
Görmek müyesser olmaya Üsküb diyārını
Enhār cennetün yüzi şuyı degül midür
Farza ki ögmedün tūtalum Vārdār'ını
3. Yusun sehāb gonçenün ağızın gülāb ile
Tā lāyık ola ögmege anuñ bahārını
4. 'Ayš ide gör felek seni ferdāya şalmasun
Yārin şikār iden bugün anar mı yarını
5. Yaşum ocağına gice gündüz revān olur
Anđuqça qara tağdağı ol aq bıyarını
Bī-iḥtiyār ādemün ağızı şuyı aqar
İŞĤĀĖ'uñ anmaya ğazel-i ābdārını

154.

ĀRİFİ

Fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn
Remel -+---/-+---/-+---/-+---

1. İy çerāğ-ı Rūşenī nūr-ı İlāhum gülşenī
Āsitānı cān u dilden secde-ğāhum gülşenī
Rūşenīden rūşen olan şem'-i cem'-i tālibān
Kevkeb-i raşşānum ü mihr ile māhum gülşenī
3. Pīr-i kāmīl 'ālim-i 'āmil medār-ı ma' rifet
Tālib-i vaqtem imām-ı [hānqāhum] gülşenī

153. A.E. 458: 51^b; Üsküblü İşāq Çelebi Dīvānı: G.322

154. A.E. 458: 52^b; Ārifī'ye ait bir Dīvān tespit edilememiştir
(bkz. Kaynakça).

Bu ğazel Mecmū'ada "Gülşenī" başlığı altına kaydedilmiştir.
3^b [hānqāhum]: hānedānum **M.** // Kafiye ve anlama uygunluk
açısından bu şekilde okunmuştur.

- Mülk-i ma' nide emirüm serverüm ser-leşkerüm
Kişver-i dilde müselleme padişahum gülşeni
5. Reh-nümâ-yı t̄alibân u reh-numûn-ı sâlikân
‘ÂRİF-i dānâ-dilüm āgâh-ı rāhum gülşeni

155.

ḤAYĀLĪ

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün
Hezec +---/+---/+---/+---

1. N’ola gözlerse erbâb-ı nazâr ruhsâr-ı cānânı
Alurlar ortaya pervâneler şem‘-i şebistânı
Açılmaz gönçenün ser-beste rāzı gayra iy bülbül
Bu gülzâra konup uçdı senün gibi hezârânı
3. Binâ-yi ‘ışka bir taş iltiyüm alup ele başum
Gelenler bizden önden böyle görmiş resm-i erkânı
4. Ferîdün-ı zemānem devletinde Ḥusrev-i Rūmuḡ
Elümde cām-ı Keyḡusrev başumda t̄ac-ı Ḥākānī
5. Ğazabla çekdi dilber t̄igini gösterdi yelmânın
ḤAYĀLĪ öldi ol öldürmeden yalmânı yalmânı

156.

BAŞİRĪ

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün
Remel +++-/+ + -/+ + -/+ + -/+ + -

1. Bu muḡarrer ki cihānda her işün var ehli
‘İşk ehlin şorarısaḡ benem iy yār ehli
Sinesin keff-i terāzū gibi taşlarla döger
Görse iy Yūsuf-ı Mıṡrī seni bāzār ehli
3. ‘Ārı bir yaḡa koyup ‘ışkuḡa uydum şanma
Ya‘ nī kim ‘āşık-ı şeydā olımaḡ ‘ār ehli
Görseler āteş-i āhum şererin maḡşerde
Ṭamunuḡ odına ışına ḡamu nār ehli

155. A.E. 458: 55^b; Ḥayālī Bey Divānı: G.71 (s.426)
2^b uçdı: göçtü D.

156. A.E. 458: 44^a; Başirī Divānı-Türkçe şiirler: G.15
2^a döger: döge D.

3^a koyup: kodum M. // Divān’da: 4.beyittir.

4 Divān’da: 3.beyittir.

5. İy BAŞİRİ göricek zülfine tolaşdıguñı
Bağlaya hıdmetüñe bil kamu zünnâr ehli

157.

FIGÂNİ

Meʿülü fâʿilâtü mefâʿilü fâʿilün
Muzâriʿ --+/-+--+/+---+/-+-

1. Urdum semend-i tabʿuma çün zîn-i himmeti
Meydân benem virürse eger Tañrı furşati
Mülk-i süḥanda tabl-i feşâḥat çalan benem
Geçdi cihânda Āşaf ü Hâkânı nevbeti
3. Görse eger Nevâyî nevâmı bu resm ile
Mülk-i süḥandan urur idi kûs-ı rıḥleti
4. Sancağ çeker bu ʿarşada başka dil-âverem
Husrev gibi zemânedede aldum vilâyeti
5. Eczâ-yı defterin kül ide yağa Āzerî
Görse FIGÂNİ bu gâzel-i pür-ḥarâreti

158.

NECÂTİ

Meʿülü fâʿilâtü mefâʿilü fâʿilün
Muzâriʿ --+/-+--+/+---+/-+-

1. Hâtır ki büy-i zülfün ile ʿâḫır olmadı
Yanmağa ʿışk micmerine kâdir olmadı
Zencîr-i zülfî bendesini zâhid itme ʿayb
Dîvâne oldu ise n'ola kâfir olmadı
3. Vaşl ile maḥv kılmadı fûrkat şebini âh
Ol mâhı gör bizümle iki gün bir olmadı

5^a tolaşdıguñı: tolaşduğun D.

157. A.E. 458: 40^b; Figânî Dîvânı: G.90

2^b Hâkânı: Hâkân D.

3^a eger: Dîvân'da eksiktir. // Dîvân'da: 5.beyittir.

Bu mısra Dîvân'da şöyledir:

“Görse nev-âyinümi Nevâyî bu resm ile”

3^b süḥandan: süḥanda D.

4^b aldum: tutdum D.

5^a defterin: defteri D. // Dîvân'da: 6.beyittir.

Dîvân'da 6 beyitten oluşan bu gâzelin 3.beytine Mecmû'a'da yer verilmemiştir.

158. A.E. 458: 40^a; Necâtî Bey Dîvânı: G.593

1^a hâtır ki büy-i zülfün ile: müşğîn saçunla hâtırumuz M.

2^a zülf: zülfî M.

- Sen germ idince ğayr ile bāzār-ı mihrünj
Dil yanmamağa döye mi tut şā' ir olmadı
5. Üslüb-ı nazm içinde NECĀTİ kuluş şehā
Vaşf itmeyince mihr-i ruḡ māhir olmadı

159.

RĀZĪ

1. گفتمش ما بعل جانبخش از مسیحا کم نه
گفت دم در کش که تو شایسته این و کم نه
گفتم از دامت رهایی باید آخر مزغ دل
گفت و گو با واقف این جعبه خم در خم نه
3. چند نالم گفتم از دست تو در عالم چونی
گفت رومی مال پندارم تو در عالم نه
گفتمش می بارد از ابر غمت باران درد
گفت چو سبزه از آن باران چرا خرّم نه
5. گفتمش دل چاک شد پیکان مدار از وی دریغ

[MUSAMMATLAR]

[TERCİ'-BEND]

1.

RAḤMĪ

Meḥ'ülü mefā' ilün meḥ'ülü mefā' ilün

Hezec ---+ / +--- / ---+ / +---

I.

1. İy dil nice bir dehrün derdin çekesin muḥkem
Bu bār-ı girān itdi ḡaddini sipihrün ḡam
Yād eyleyeyin ḡuş it bir ḡādīşe-i mu' zām
Bu ḡışşa beyānında oldı niçe dil ebkem

^{4a} ğayr: mihr M.

159. A.E. 458: 57^b; Rāzī'ye ait bir Dīvān tespit edilememiştir (bkz. Kaynakça).

1. A.E. 458: 33^b-35^a; Bursalı Raḡmī Dīvānı: Mus.2
Mecmū'ada tercī'-bend başlığı altına kaydedilen şiir, Dīvān'da:
İlk bendin bütün mısraları birbiriyle kafiye olduğu için on dörtlü
musammat olarak kaydedilmiştir.

I.

3. Bir gevher-i yek-tādan halk oldu kamū ādem
Cehl ile kimi cāhil ‘ilm ile kimi a‘ lem
- Vaşl ile kimi şādān hecr ile kimi pür-gam
Kimisi gedā olmuş kimisi şeh-i ekrem
5. Ğafletle nazar kıлма aç gözünjı gel bir dem
Bu meş‘ele baħşinde ‘ākıllar olur mülzem
- Bu bezm-i tarab-sāza geh gāh olup maħrem
Tācını idüp keĵ-rev ‘ayş eyler idi ħurrem
7. **Cem cāmını nūş itdi sürdi nice dem Rüstem**
Bu bezm gerü bākī ‘ālem gerü bu ‘ālem

II.

1. Īcād idicek Vācib bu ‘ālem-i imkānı
Bir gevher-i pāk itdi māhiyyet-i insānı
- Derc eyledi ħalbinde gencīne-i pinhānı
Nefs ejderidür anuĵ her lāħza niĵeh-bānı
3. Dil kişverinüĵ olmuş her biri birer ħānı
İllā n’idelüm ‘ālem olmasa eger fānı
- ‘Ayyār-ı felek ħapdı tāc-ı ser-i ħākānı
Nūş itmedi İskender ser-çeşme-i ħayvānı
5. Şoĵ demde yile virdi evreng-i Süleymān’ı
Geşitmege ‘azm itdüm nā-gāh gülistānı
- Bu beyti oĵur gördüm bülbül idüp eĵĵānı
Güş eyleyicek güller çāk itdi girībānı
7. **Cem cāmını nūş itdi sürdi nice dem Rüstem**
Bu bezm gerü bākī ‘ālem gerü bu ‘ālem

3^a ādem: ‘ālem D.

4^a kimi: biri M.

6^a olup: oluban D.

6^b ħurrem: her dem M.

7^b gerü:yine D. // Dīvān’da bu sözcük tüm bentlerde Ali Nihat Tarlan’ın *Şiir Mecmualarında 16. ve 17. Asır Divan Şiiri, Raħmī ve Fevrī* çalışması dikkate alınarak “yine” olarak yazılmıştır.

II.

2^b ejderidür: ejderinüĵ M. // anuĵ: Mecmū‘ada eksiktir.

4^a ħapdı: ħopdı M. // tācı: tāc-ı D.

5^a virdi: vardı M.

5^b itdüm: itdi M. // nā-gāh: etrāf D.

6^a güller: her gül M.

III.

III.

1. Cellād-ı felek her dem ger çekse dilā şemşir
Tut gerden-i teslimün yok gayrı dağı tedbir
Ne yazdı ise başa bir bir getürür taqdır
Ger nîk u eğer beddür olmaya kazâ' tağyir
3. Bir yanada hâr-ı gam oldu başa dâmen-gir
Âlâm-ı ser-encâmum seyrân idicek bir pîr
Bir cām şunup kıldı sūz-ı dilüme te'shîr
Şan âb-ı hayât ile kılmışlar anı taḥmîr
5. Vaşfinda hîred 'âciz diller idemez taqrîr
Oldı dil-i vîrânım anuḡla o dem ta'mîr
Ol cām-ı şafâ-baḡşun eṡrâfına bî-taḡşîr
Bu beyt-i dil-âvîzi kılmışlar idi taḡrîr
7. **Cem cāmını nūş itdi sürdi nice dem Rüstem**
Bu bezm gerü bâḡî 'âlem gerü bu 'âlem

IV.

1. Seyrân ideyin dirseḡ pür-hûn ser-i Dārâ'yı
Var deşt-i fenâ içre gör lâle-i ḡamrâyı
Dünyâya kıyâs itseḡ ger füşat-i 'uḡbâyı
Seyr eyle te'alluḡdan eḡkâl-i zevâyâyı
3. Bir sâḡî-i mehveşden nūş it yüri şahbâyı
Düş küy-ı ḡarâbâta ol 'âşîḡ-ı rüsvâyı
Rûḡhânî nazar eyle görseḡ ruḡ-ı zîbâyı
Şuretde yüri ḡalma fehmi eyle bu ma'nâyı
5. Bu pendî işitdükde ol dem dil-i rüsvâyı
Meyḡhâneye 'azm itdi geşt eyledi her câyı
Bu beyti oḡur gördüm baḡrımı delüp nâyı
Şevḡ ile semâ' itdi ol dem niḡe Mevlâyı

1^a dila: saḡa **D.**

4^a sūz-ı dilüme: sūzum diline **M.**

6^b idi: aḡa **D.**

IV. Dîvân'da 16 mısradan oluşan bu şiirin 11. ve 12. mısralarına Mecmû'ada yer verilmemiştir.

2^b te'alluḡdan: müsellesde **D.**

3^a yüri şahbâyı: mey-i hamrâyı **D.**

6^a Dîvân'da: 13.mısradır.

7^b Dîvân'da: 14.mısradır.

7. **Cem cāmını nüş itdi sürdi nice dem Rüstem**
Bu bezm gerü bâkî ‘âlem gerü bu ‘âlem

V.

1. RAHMÎ n’ola t̄ali‘ den eylerse şikâyetler
Çekdi bu feleklerden çok dürlü felâketler
Nā-dāna müyesserdür envā‘ i sa‘ âdetler
Dānā-dil ü kāmiller çekmekte melâmetler
3. ‘Ākıl ola dīvāne fikr olsa bu hâletler
Nā-dāna neden bilsem ammā bu ri‘ âyetler
Bir gün beni hāk eyler āhir bu kasâvetler
Her ehrimenün varur ayağına devletler
5. Cān ile perī-rūlar eyler niçe hizmetler
Var ise kıyâmetden oldı bu ‘alâmetler
Zevk ile sürür ile sürdi niçe ‘işretler
Dünyā gibi ‘uqbāda bulsun yine rāhetler
7. **Cem cāmını nüş itdi sürdi nice dem Rüstem**
Bu bezm gerü bâkî ‘âlem girü bu ‘âlem

2.

RAHMÎ

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel ++--/+ +--/+ +--/+ +--

I.

1. Ğam-ı dünyā ile iy dil nice bir zār olalum
Varalum mu‘tekif-i küşe-i hāmmār olalum

7^a Dīvān’da: 15.mısradır.

8^b Dīvān’da: 16.mısradır.

V.

2^a envā‘ i: çok dürlü D.

2^b melâmetler: nedâmetler D.

3^b ammā: āyā D.

6^a sürdü: itdi D.

6^b bulsun yine: sürsün niçe D.

7 bu beyit: Mecmū‘ada eksiktir.

2. A.E. 458: 49^a-52^b; Bursalı Raḥmî Dīvānı: Mus.1

Mecmū‘ada Tercî‘-bend başlığı altına kaydedilen şiir, Dīvān’da: İlk bendin bütün mısraları birbiriyle kafiye olduğu için on beşli musammat olarak kaydedilmiştir.

I.

- ‘Işk evşāfina gel mazhar-ı āşār olalum
Āteş-i ‘ışka yanup maṭla‘-ı envār olalum
3. Sākī vü müṭrib-i gül-çihre ile yār olalum
Zāhid-i huşk sözinden yūri bī-zār olalum
- Gülşen-i Rāz oquyup Maḥzen-i Esrār olalum
Mantıku‘t-Ṭayrı bilüp maḥrem-i ‘Aṭṭār olalum
5. Yine bir serv-i hevā-baḥşe hevādār olalum
Boynumuzdan uralum yūki sebūkbār olalum
- Naqd-i cān ile vişāline ḥarīdār olalum
Lāleveş dāğ-ı maḥabbetle dil-efgār olalum
7. ‘Aklı terk eyleyūben māni‘-i ağıyār olalum
Pāyına şu gibi yüzler sürūben zār olalum
8. **Pāk-rū pāk-nazar ‘āşık-ı dīdār olalum**

II.

1. Niçe bir medresede eyleyelüm kıl ile kāl
Niçe bir māzī vü müstaḳbel ola dilde maḳāl
2. Eyleseñ fenn-i kelām içre niçe baḥş ü cidāl
Zāhir olmaz saña bir zerrece keyfiyyet-i ḥāl
3. Hal olunsun dir iseñ saña ser-ā-ser eşkāl
Yūri bir rāh-nümāya irişgör abdāl
- Ḥāk-i pāyūñe virüp olsa hezārān mişḳāl
Pūte-i ‘ışkda şevḳ āteşi ile ol kāl
5. Muğberr itdi ise mir ‘āt-ı dili jeng-i melāl
Bir nazarla anı pāk eyleye āyine-mişāl
- Anda ‘aks eyleye geh gāh tecellī-i cemāl
Şu‘le-i ḥüsnine karşı yaḳalum perr ile bāl

2^a Dīvān’da: 5.mısradır.
2^b ‘ışka: şevḳe **D.** // Dīvān’da: 6.mısradır.
3^a Dīvān’da: 3.mısradır.
3^b Dīvān’da: 4.mısradır.
5^b Dīvān’da: 12.mısradır.
6^b Dīvān’da: 14.mısradır.

II.

2^a eyleseñ: eyleyüp **D.**
4^a payūñe: payine
4^b Dīvān’da: 10.mısradır.
5^a muğberr: makar **D.** // Dīvān’da: 11.mısradır.
5^b Dīvān’da: 12.mısradır.
6^a Dīvān’da: 13.mısradır.
6^b Dīvān’da: 14.mısradır.

7. Çıkarup cāme-i zerķi geyegör bir ara Őāl
Göstere tā ki saa ande durur rāh-ı dālāl

Pāk-rū pāk-nazar ‘āŐık-ı dīdār olalum

III.

1. Niçe bir kāh-ı fenā ire iāmet idelüm
Çünki bākī degildür ya niçe aflet idelüm
Niçe bir nefis murādına iā‘ at idelüm
Cāme-i zerķi giyüp niçe arāfet idelüm
3. Gel berü terk-i hevā itmege himmet idelüm
Mā-sivādan çeküp el küllī ferāgat idelüm
Gezelüm ‘ālem-i tecrīdi seyāhat idelüm
Mīhr-i ‘ālem gibi bir urŐa anā‘ at idelüm
5. Gāh geh baħr-i Őühūd ire sibāhat idelüm
Őinemüz Őevķ ile pür-dāğ-ı maħabbet idelüm
‘Arşa-ı ‘ iŐķda Őirāne Őecā‘ at idelüm
Terk idüp haŐyeti pervāneye nisbet idelüm
7. Yār iün nār-ı ama yanmağı minnet idelüm
Yārsuz gir diseler cennete nefret idelüm

Pāk-rū pāk-nazar ‘āŐık-ı dīdār olalum

IV.

1. Bir seħer yile virüp bād-ı fenā gülzārı
Pirehensüz odı gülŐende amū ezhārı
Açdı a‘ yān-ı çemen ‘ibret ile enzārı
Gördiler var bu cihān ie ĥudüŐ āŐārı
3. Servler ĥayrete vardı unudup reftārı
ĥūblar nāleler itdi olanup kühsārı
Nergisün tāc-ı zerin apdı felek-i ‘ayyārı
Çāk çāk itdi dili gülşen-i deħrün ĥārı

7^a Dīvān’da: 8.mısradır.

7^b Dīvān’da: 7.mısradır.

III.

1^b degildür: degilüz **D.** // ya: Dīvān’da yoktur.

5^a sibāhat: seyāhat **D.**

7^a yanmağı: yanmağa **D.**

IV. Dīvān’daki: 7., 8. ve 9.mısralara Mecmū‘ada yer verilmemiŐtir.

3^b ĥūblar: cūylar **D.** // itdi: ile **D.**

4^a Dīvān’da: 10.mısradır.

4^b çāk çāk: ĥār ĥār **D.** // Dīvān’da: 11.mısradır.

5. Kendüye pend idinüp dir idi bu güftarı
Nār-ı şevke şalalum cübbe ile destarı
Terk ü tecrîd olalum ya‘nî kalendervārî

7. **Pāk-rū pāk-nazar ‘āşık-ı dīdār olalum**

V.

1. RAHMİYā ger bize nāz eyler ise cānāne
Vuşlatı terk idelüm kâyil olup hicrāne
Sākî-i ‘ışk elinden içelüm peymāne
Düşdüm kûy-ı harābāta olup mestāne
3. Yaşamuz çāk idelüm irişe tā dāmāne
Mā-sivā terkin urup baqmayalum devrāne
Bir leked-küb gelüp salţanat-ı hākāne
İlticā’ itme vezîr ile der-i sulţāne
5. Yürî var baş kademünj dā’ire-i ‘irfāne
‘Ārif-i vaḥdet olup gel berü bu meydāne
6. Bize Mecnūn ile Ferhād durur hem-hāne
Varalum tekye-i Vāmık’da olan yārāne
7. Hāşılı cümle şalā eyleyelüm yārāne
Pā-bürehne gezelüm ‘ālemi dervîşāne

Pāk-rū pāk-nazar ‘āşık-ı dīdār olalum

3.

ĠAZĀLĪ (DELĪ BİRĀDER)

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel ++---/++---/++---/++-

I.

1. Şūfî gel şāfî safā ehliyle yār olalum
İçelüm cām-ı muşaffā nice hüş-yār olalum
Rāh-ı ‘ışka düşüben tālîb-i dīdār olalum
Terk idüp hırka ile tacı sebük-bār olalum

5^a idinüp: idüben **D.** // Dīvān’da: 12.mısradır.

5^b Dīvān’da: 13.mısradır.

6^a Dīvān’da: 14.mısradır.

6^b Dīvān’da: 15.mısradır.

V.

2^b düşdüm: düşelüm **D.**

5^a dā’ire: dāyire **D.**

3. A.E. 458: 51^a-52^b: Ġazālî (Deli Birāder)’ye ait bir Dīvān tespit edilememiştir (bkz. Kaynakça).

3. Yanalum yaqılalum derde giriftār olalum
Ya' nī bir serv-i hevā-baḥşa hevādār olalum
Nām u nengi qoyuban bī-dil ü bī-‘ār olalum
Açalum cān gözini kāşif-i esrār olalum
5. Dimezüz saḡa uyup nefse günah-kār olalum
Ya mülevveşlik idüp muḥmel ü murdār olalum

Pāk-rū pāk-nazar ‘āşık-ı dīdār olalum

II.

1. İrdi çün faşl-ı bahār oldı çü eyyām-ı şerīf
‘Ayš ü ‘işret daḡı geldi ne tūrursın be ḡerīf
Luṭf-ı ta‘buḡ var ısa olmayalum şöyle keşif
İdelüm ḡam yükini rıtl-ı girān ile ḡafif
3. İdelüm ‘ayş ü rebī‘ olmadan eyyām-ı ḡarīf
Bulalum sākī-i bezm olmaḡa bir yār-ı zārīf
Şimdi kuvvet bulıcaḡ vaḡt durur cümle za‘if
Vechī yoḡ kim olavuz biz ḡam-ı āzar-ı naḡif
5. Süre atı olalum reh-i ‘ışḡ içre ‘afif
Yüzümüz şu gibi yirde içümüz pāk ü laṭif

Pāk-rū pāk-nazar ‘āşık-ı dīdār olalum

III.

1. Oldı enfās-ı Mesīḡā nefesi bād-ı şabā
İtdi emvāt-ı nebātātı ser-ā-ser iḡyā
Behçeti ḡalib olup cennete döndi dünyā
Gelünüz cem‘ olalum bir yire birkaç zürefā
3. İçelüm cām-ı muşaffā sürelüm zevḡ ü şafā
Devr elinden niceye dek çekelüm cevır ü cefā
Bulalum bir büt-i zībā ki ola kār-ı vefā
Olalum ‘āşık-ı şeydā dil ü cān ile aḡa
5. Virelüm āyīne-i cānā yine tāze cilā
Bulavuz derd ü ḡama ola ki anuḡla devā

Pāk-rū pāk-nazar ‘āşık-ı dīdār olalum

IV.

1. Yine hem-dem idelüm cānı ḡam-ı cānāne
Nār-ı şevḡiyle yaḡup daḡ-ı maḡabbet cāne

- Olalum şem‘ ruḥ hūblar için pervāne
‘ Āşıkāne girelüm baş açuban meydāne
3. Olalum biz de BİRĀDER gibi bir dīvāne
Şalalum şıyt u şadāyı yine bu devrāne
Varalum kūşe-i meyhāneye hoş rindāne
İçelüm bāde-i ‘ ışkı olalum mestāne
5. Girelüm ‘ arşa-ı meydāne yine rindāne
Başalum ‘ ışk cüvānını yine rindāne

Pāk-rū pāk-nazar ‘ āşık-ı dīdār olalum

V.

1. Niçe bir ḥātır-ı dildārı ri‘ āyet idelüm
Seg raķıbine anuḡ niçe ḥimāyet idelüm
Varalum ḥazret-i pāşāya şikāyet idelüm
Kışşamuz yār ile ser-cümle hikāyet idelüm
3. Dirse şefkat idüben saḡa ‘ ināyet idelüm
Koyalum cengi raķıb ile ferāḡat idelüm
Varalum kūşe-i ‘ uzletde ‘ ibādet idelüm
Devlet-i şāha du‘ ā itmeḡe ‘ ādet idelüm
5. Olmasa ‘ ışk-ı mecāzīyi ḥaķıķat idelüm
Görmeḡe heftede bir kerre ḡanā‘ at idelüm

Pāk-rū pāk-nazar ‘ āşık-ı dīdār olalum

4.

GUBĀRĪ

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

Remel ++--/++--/++--/++-

I.

1. Bir gice sākin idüm ḡanķāh-ı ḡafletde
İ‘ tikāf itmiş idüm künc-i ḡam-ı miḡnetde

4. A.E. 458: 47^b-49^a: Ġubārī’ye ait bir Dīvān tespit edilememiştir (bkz. Kaynakça).

Tercī‘ -benddeki kelime farklılıkları, Murat Karavelioḡlu’nun Süleymaniye Kütüphanesi Esat Efendi Koleksiyonu numara 3424’de kayıtlı nüshayı okuyarak oluşturduḡu ‘‘Şeyh Gālib’in Ġubārī’ye Naziresi’’ adlı makalesinde yer verdiḡi şiirden faydalanarak gösterilmiştir.

I.
1^b miḡnetde: ‘ uzletde **EEK**

- Gözlerüm yummuş idüm ‘âlem-i pür ‘ibretde
Ġaflet uyġusu beni almış idi ġâyetde
3. Pür idi penbe-i ġafletle řımâġ-ı sem‘üm
Dil-i efsürde ġacer olmuş idi şiddetde
- Eyle ġarġ olmuş idüm ġa‘r-ı yem-i ġaflete kim
‘Aġl u fıkr ü dil ü cân ġalmıř idi ġayretde
5. Riřte-i ġaflet ile baġlu idi her ‘uźvum
Mâ-ġaşal ġāsir idüm ġâyet ile ġidmetde
- Güş-ı hüşa bu nidâ irdi o dem hâtifden
Didi iy ‘âlem-i řuġrâda ġalan ġafletde
7. **Ġâfil olma gözün aç ‘âlem-i kübrāsın sen**
Sidre vü levġ ü ġâlem ‘arş-ı mu‘allāsın sen

II.

1. Sendedür maġzen-i esrâr-ı hüviyyet sende
Sendedür râbıta-i rişte-i vaġdet sende
Sendedür ma‘den-i ‘irfân-ı İllâhî sende
Sendedür menba‘-ı envâ‘-ı kerâmet sende
3. Sendedür mihr-i cihân-süz meh-i şâm-efrüz
Sendedür burc-ı şeref necm-i sa‘âdet sende
Sendedür câm-ı Cem ü âyine-i İskender
Sendedür çeřme-i cân milket-i źulmet sende
5. Sendedür ‘âlem-i lâhüt u maġâm-ı ceberüt
Sendedür düzaġ-ı süzân daġı cennet sende
Sendedür her ne ki maġşud idinürseñ sende
Sendedür ġufl-i tılsımât-ı ġaġıġat sende
7. **Ġâfil olma gözün aç ‘âlem-i kübrāsın sen**
Sidre vü levġ ü ġâlem ‘arş-ı mu‘allāsın sen

III.

1. Sen ġabâb-ı felegi câm-ı mücellâ řanduġ
Sen serâbı anuġ içinde ġörüp mâ řanduġ

3^a penbe-i ġafletle: ġafletle penbe-i **EEK**
3^b ġāsir idüm ġâyet ile: ġâyet ile ġāsır idüm **EEK**

II.

2^a ‘irfân-ı: esrâr-ı **EEK**
3^a mihr-i: ma‘den-i **EEK**

III.

1^b serâbı: ġabâbı **EEK**

- Hoḳḳa-i çarḥ ki zehr ile leb-â-leb pürdür
Sen anı tobtolu tiryâk-i Mesîhâ şandun
3. Gözüne pîrezen-i dehr görindi tâze
Zîver-i ‘âriyyeden anı mu‘arrâ şandun
- Külhan-ı dehri görüp gülşen-i zîbâ şandun
Ser-be-ser aḥkerin anuḡ gül-i ḥamrâ şandun
5. Dün görindi saḡa eṯfâl-i şeyâṯin ğilmân
Bu cihân baġını sen cennet-i me’va şandun
- Dîde-i hırş ile bu ‘âlem-i şuġrâya baḳup
Aldanup aḡlamayup ‘âlem-i kübrâ şandun
7. **Ġâfil olma gözün aç âlem-i kübrâsın sen
Sidre vü levḥ ü ḳâlem ‘arş-ı mu‘allâsın sen**

IV.

1. Niçe bir bunca zemân zîver ü zînet niçe bir
Niçe bir cübbe vü destâr-ı ḥamâḳat niçe bir
2. Niçe bir ḳayd-ı libâs u niçe bir ‘âdet-i nâs
Niçe bir şevket ile şöhret-i âfet niçe bir
3. Niçe bir rind-i cihân vâlih ü şeydâlar ile
Ġüft ü ġüy-ı ṯarab u ṯavr-ı zarâfet niçe bir
- Niçe bir bâġ-ı cihânda oturup mîrâne
Bunca yârân ile bu ‘ayş ü bu ‘işret niçe bir
5. Niçe bir nefis murâdına uyup leyl ü nehâr
Niçe bir zâyi‘ ola bu dem-i furşat niçe bir
- Bu ḥamâḳat niçe bir bunca fezâḡat niçe bir
Bu şeqâvet niçe bir hây bu ġaflet niçe bir
7. **Ġâfil olma gözün aç âlem-i kübrâsın sen
Sidre vü levḥ ü ḳâlem ‘arş-ı mu‘allâsın sen**

4^a dehri: dehre **EEK** // görüp: baḳup **EEK**

5^a dün: hem **EEK**

IV.

2^a ‘âdet-i: ġayret-i **EEK**

2^b şevket ile şöhret-i âfet: şöhret ile şevket-i ‘âfet **EEK**

3^b ġüy u: ġüy-ı **EEK**

5^a murâdına: hevâsına **EEK**

6^a fezâḡat: sefâḡat **EEK**

6^b şeqâvet: ferâġat **EEK**

V.

1. Cümle zerrāt-ı cihān maṭla‘-ı ‘ibretdür hep
Ehl-i idrāk olana remz ü işāretdür hep
Naqş-ı zāhirde ‘ıyān cümle ‘ulūm-ı bāṭın
Maḥzen-i ‘ilm-i ledün maẓhar-ı ḥikmetdür hep
3. Ḥikmet ü ‘ibret ile remz ü işāret ne ki var
Hep Ḥudā’dan saḡa ta‘līm ü hidāyetdür hep
Fehm için ‘ālem-i kübrā-yı ulū’l-elbāba
Şuver-i ‘ālem-i şuḡrā heme şüretdür hep
5. İy ĞUBĀRİ yūri var kendözün idrāk eyle
Pendümi hūş ile gūş it ki beşāretdür hep
Ğāfil olma gözün aç ālem-i kübrāsın sen
Sidre vü levḥ ü ḳālem ‘arş-ı mu‘allāsın

5.

FEVRİ

Fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

Ḥafif + + - - / + - + - / + + -

I.

1. Merḥabā iy peyāle-i şaḥbā
Ḥabbezā iy müdāme-i ḥamrā
Merḥabā merḥabā şafā geldün
Eyledün mürde dilleri iḥyā
3. Gel berü iy sürür-ı ḳalb-i ḥazīn
Gel gel iy nūr-ı dīde-i bīnā
Gel ki sensin fütūḥ-ı rūḥ-ı revān
Gel ki sensin ‘aşā-yı pīr-i dü tā

V.

2^b

Adı geçen eserde bu mısra şöyledir:

“Küllü şey mürşid-i erbāb-ı başiretdür hep”

Bu mısradan sonra gelen mısraya Mecmū‘ada yer verilmemiştir:

“Nazar it dīde-i cān ile cihānı aḡla”

5.

A.E. 458: 52^b-55^a; Fevrî Divānı: Erişilememiştir.

Ali Nihat Tarlan’ın *Şiir Mecmualarında 16. ve 17. Asır Divan*

Şiiri, Rahmî ve Fevrî çalışmasından faydalanılarak Mecmū‘a-

Divān karşılaştırması yapılmıştır.

3^b

gel gel iy: gel iy gel D.

4^a

revān: cevān D.

5. Cür' aḡı nūş idende almaz ebed
am-ı imrūz u uŝa-i ferdā
Baŝlar ūzre yirūḡ iderler hep
Pādiŝāh u vezīr u bāy u gedā
7. Senūḡ ile tefāhur eylerler
Cām-ı Cemŝīd ū millet-i 'īsā
Cāmuḡa virseler bedel olmaz
Taht-ı Kāvs u milket-i Dārā
9. Gel ki ayaḡuḡa niŝār olsun
Cevher-i 'aql u dil-i dānā
Dil-i amḡini yine ŝād itdūḡ
Geldūḡ itdūḡ bu mūrdeyi ihyā
11. **b-ı ḡayvān mısın nesin iy mey**
La' l-i cānān mısın nesin iy mey

II.

1. Cān diyen ŝaḡa ḡūb edā itdi
Rūḡ-ı ŝānī diyen ḡaḡa itdi
Cür' aḡı nūş iden ḡoḡl ḡözini
Cām-ı Cemveŝ cihān-nümā itdi
3. Merḡabā iy ŝarāb-ı uŝa zedāy
Gel ki am baḡa oḡ belā itdi
Bir iki cāmunı ien am-nāk
ḡāne-i albi rūŝenā itdi
5. Bir piyāleḡ ien gedā-diller
Kendūyi dehre pādiŝā itdi
Yoluḡa ḡarc idüp amū varın
Nie ŝeh kendūyi gedā itdi
7. Derd-i la' l-i nigāra ŝoḡbetini
Kim ki anun ile ŝifā itdi
Meclis ire senūḡ yūzūḡ ŝuyına
Yār bizim ile merḡabā itdi

6^a baŝlar ūzre yirūḡ: baŝları ūzre yer **D.**

8^b Kāvs: Kāvūs **D.** // Dārā: Dirā **D.**

9^a olsun: etsūn **D.**

II.

4^a ien: eken **D.**

5^a ien: eken **D.**

9. Başın egmez ceme řurāhīveř
Cāmuęa şol ki ilticā itdi
Hızr gibi bulur hayāt-ı ebed
Bezmüğe kim ki ibtidā itdi
11. **Āb-ı hayvān mısın nesin iy mey**
La' l-i cānān mısın nesin iy mey

III.

1. Günsin ammā ki gül gibi handān
Gülsin ammā güneş gibi rařřān
Nürsın lik maşla' uę sāęar
Sāęar ammā ki reşk-i cām-ı cihān
3. Nürsın lik ābveř cārī
Ābsın lik nārveř sūzān
Nürsın lik nāra beņzersin
Nürsın lik şem' veş tābān
5. La' l dirdüm olaydı lā' li muzāb
Belki yāķūt dirdüm olsa revān
Reng ile sen Yemen 'aķīķisin
Rūmda yoķ 'aķīķa gerçi ki kān
7. Cān bulur řatrenü ičen āřık
Cānā cān şatar içicek cānān
Bię yaşar bir nefesde cāmuę ičen
Bundan özge olur mı şayy-ı zemān
9. Nefeķātuę dem-i Mesīhādur
Mürde-i ğuşşaya bağışlar cān
Rūhsın lik rūķ bulur
Nefesünden senüğ ten-i insān
11. **Āb-ı hayvān mısın nesin iy mey**
La' l-i cānān mısın nesin iy mey

III.

- 1^a günsin: mülkün **D.**
2^a nürsın lik: gülsün ammā **D.**
2^b cihān: cinān **D.**
8^b zemān: mekān **D.**
10^a rūhsın: rāhsın sen **D.**

IV.

1. Devr idelden bu cām-ı mīnā-fer
Gelmedi dehre bir saña beñzer
Saña zarf olmağı ümīd edinür
Her seher toğar Husrev-i hāver
3. Gelür ayda bir iki kerre hilāl
Saña olmağ diler meger sāğer
İy celīs-i mecālis-i ‘uşşāk
İy harīf-i maḥafil-i dilber
5. Ne kadar ser-keş olsa dildarı
Şānuñ anı güzel mülāyim ider
Tāb-ı mihrünle ‘āşık-ı ğam-nāk
Zerre denlü kıomaz dilinde keder
7. Duğter-i Rez diñilse saña ne ğam
İtdiğün işi eylemez biñ zer
Senün ile cihān-nümā olmış
Sāğar-ı Cemle cām-ı İskender
9. Senden enfa‘ olur mı ‘ālemde
Arasa yiri gögi nev‘-i beşer
Şulanurdu dehhānı cām gibi
Diñlese vaşf-ı zatuñı kevşer
11. **Āb-ı ḥayvān mısın nesin iy mey**
La‘l-i cānān mısın nesin iy mey

V.

1. Kıande mey olsa ‘işreti biledür
Kime yār olsa şoḥbeti biledür
Bir iki cāmuñı çeken bī-cān
Nire varsa ‘işreti biledür

IV.

- 2^b toğar: doğsa **D.**
6^a mihrünle: kahrnla **D.**
7^b zer: er **D.**
9^a olur: bulur **D.**

V.

- 1^b olsa: olası **D.**
2^a cān: hāl **D.**
2^b ‘işret: ḥālet **D.**

3. Bāde-peymāyı şanma bī-devlet
Oñmaduqluđda devleti biledür
Bāķi ķalsa şarābı maħmūruñ
Şayruluğunda şıĥķati biledür
5. Bāde- āşāma cāma ķādir iken
Ĥōr baķma ki izzeti biledür
Kendüyi cām-ı meyle mest idenüñ
Keşret içinde vaĥdeti biledür
7. Dürd keş göñline keder gelmez
Cām-ı meyveş şafāveti biledür
FEVRI ĥaķ söylemezse iy münkir
Gör ne dür ol ki himmeti var kim
9. Mey-i nābuñ ne ĥikmeti var kim
Acılığında lezzeti biledür
Dirhemini biñ aķçeye alsañ
Yine içinde ĥürmeti biledür
11. **Āb-ı ĥayvān mısın nesin iy mey**
La' l-i cānān mısın nesin iy mey

7^b veş: gibi **D.**
10^a biñ: bir **D.**

1.

ꞐITꞐA

Fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

Ḥafif ++--/+--+ /++-

1. Āb-rūy-ı cihān veḳār iledür
‘ Ālemüñ yüz şuyı ‘ār iledür
2. Āb-rūy-ı veḳār ile kūhsār
Menzilin kıldı taḥtehe’l-enhār

2.

TĀRİḤ-İ ŐEHZĀDE-İ CİVĀN-BAḤT

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel -+---/-+---/-+---/-+-

Bir seḫer gördüm miyān-ı ḫalka düşdi ḡulgule
Ḥin-i zevḳ ü Őevḳden her biri döndi bülbüle
Vechini bir ‘ ĀRİF’e sordum didi tārīḫ idüp
Geldi dünyāya vücūd-ı Ḥān Muḫammed yümn ile
Veled e ḳurretü’l- ‘ayni’s-sultān

1051

-
1. A.E. 458: 37^a: Şiirin kime ait olduḡu tespit edilememiştir.
Bu Őiir Mecmūada ‘‘rubā’ ī’’ baŐlıḡı altına kaydedilmiŐtir.
  2. A.E. 458: 57^b: ‘Ārif/Aḫī’ye ait bir Dīvān tespit edilememiştir
(bkz. Kaynakça).

SONUÇ

Osmanlı İmparatorluğu'nun ihtişamlı geçmişindeki aydınlatılmaya muhtaç dönemlerine tutulan bir ışık niteliğindeki şiir mecmuaları, dönemlerinin sosyal ve siyasi yaşantısını, sanatsal ve kültürel zevklerini tek bir cildin çatısı altında buluşturmayı başarmış kıymetli eserlerdir. Edebiyat tarihimize kaynaklık etmeleri bakımından da önemli olan bu eserler dönemlerinin öne çıkan şairlerinin şiirlerinden yetenekli olup yıldızları parlamamış şairlerin şiirlerine varıncaya kadar bünyesinde barındırdığı pek çok nazım şekliyle geleneğin ve derleyicinin temayüllerini yansıtan seçkilerdir. Edebi değerlerinin yanı sıra kültürümüzün koruyucuları olmaları bakımından yalnızca şiirseverlerin değil diğer bilim ve sanat dallarındaki araştırmacıların da ilgi alanına giren mecmualar üzerine yapılan çalışmalar son dönemlerde artmış ve sürdürülen çalışmalarla da artmaya devam etmektedir.

Bu çalışmada klasik Türk edebiyatının seçkin şiir örneklerini barındıran ve yazıldığı dönemi bütüncül bir gözle değerlendirme imkânı sağlayan şiir mecmualarından biri olan Süleymaniye Kütüphanesi Âşir Efendi koleksiyonu 458/1 numarada *Mecmû'a-i Eş'âr* başlığıyla kayıtlı 59 varaktan oluşan eserin incelemesi yapılmıştır. Çalışmamız kapsamında olan 33^b-59^b varak aralığındaki 47 farklı şaire ait 171 şiir Latin harflerine aktarılmıştır.

İki bölümden oluşan çalışmanın giriş kısmında mecmuaların Türk edebiyatındaki yeri ve önemi üzerinde durulmuş, ardından birinci bölümde *Mecmû'a-i Eş'âr*'ın şekil ve muhteva özellikleri belirtilmiştir. İkinci bölümde ise *Mecmû'a*'nın transkripsiyonlu metnine yer verilmiştir.

Çalışma alanımızda yer alan 47 şairin kimliği, şiirlerin mahlaslarından yola çıkarak tespit edilmiştir. Kimliği tespit edilen şairlerin biyografileri ilgili kaynaklardan, bu alana hizmet etmiş araştırmacıların doktora ve yüksek lisans çalışmalarından faydalanarak yazılmış; ihtiyaç hâlinde ansiklopedik kaynaklara da başvurulmuştur.

Ağırlıklı olarak 16. yüzyıl şairleri ve onların şiirlerini ihtiva eden *Mecmû'a*'da 15. yüzyıl şairlerinin toplamda 14 şiiri; 17. yüzyılda yaşamış

şairlerin toplamda 11 şiiri yer alırken geriye kalan 147 şiir Bâkî, Hayâlî, Emrî, Figânî, Yahyâ Bey gibi 16. yüzyılda yaşamış şairlere aittir. Bu isimler arasından şiir sayılarıyla öne çıkan isimler Bâkî (36) ve Hayâlî Bey (25) olmuştur. Farklı nazım şekilleriyle *Mecmû'a*'da pek çok şiiri bulunan bu isimlerin yanı sıra tek bir şiirine yer verilmiş isimler de oldukça fazladır.

Mecmû'a'nın yazımında ve şair seçiminde gösterilen özenin mana ve vezni koruma hususunda gözetilmediği görülmektedir. Tenkitli metin kurulurken müstensih dikkatsizliğinden ya da *Mecmû'a*'nın genelindeki tabloya, aruz ritmine aşına olmamasından kaynaklandığını düşündüğümüz istinsah ve imla hataları dikkat çekecek düzeydedir. *Mecmû'a*'nın metin kısmındaki eksiklikler divan sahibi şairlerin neşredilmiş divanlarından ve akademik çalışmalardan faydalanarak anlam ve vezne en uygun şekilde tamamlanmıştır.

Üzerinde çalıştığımız *Mecmû'a*'da Bâkî, Muhibbî gibi şairlerin neşredilmiş *Dîvân*larında yer almayan gazelleri, kaynaklarda divanları olmadığı bilgisine yer verilen Sadrî, Sırrî, Nâmî, Re'yî gibi pek çok şairin akademik çalışmalarda tespit edemediğimiz yeni şiirleri bulunmaktadır. Tezkirelerde adına rastlamadığımız ve varlığından bu güne kadar yalnızca 2 beyti sayesinde haberdar olduğumuz 'Âkilî adlı şairin *Mecmû'a*'da 2 gazelinin bulunması, yer alan bazı şiirlerin divanlardaki eksiklikleri tamamlar mahiyette olması çalışmamız özelinde mecmuaların ehemmiyetini ortaya koymaktadır.

İncelediğimiz *Mecmû'a* el yazısıyla oluşturulmasına rağmen estetik açıdan güçlü ve okunaklı oluşuyla, döneminde öne çıkan şairlerin meşhur şiirlerini ihtiva etmesiyle, müstensih/mürettibin yüksek edebî ve estetik zevkini ön plana çıkarmaktadır. Derleyicisine dair eserde ve kütüphane kayıtlarında herhangi bir bilgi bulunmayan *Mecmû'a-i Eş'âr*'ın sırtının tamir gördüğü, ciltlenme sırasında bazı sayfaların karıştırıldığı tespit edilmiş, bu karışıklık mecmuanın fizikî özelliklerinden yola çıkarak muhteva özelliklerinin de dikkate alınmasıyla en uygun şekilde tarafımızca düzeltilmiştir.

Mecmuaların muhteva ve şekil özellikleri, derleyicisinin tutum ve zevkine göre şekillenmektedir. İncelediğimiz *Mecmû'a*'nın son şeklini alana kadar geçirdiği merhaleler sonucu ortaya çıkan farklılaşmalar tespit edilmiş, bu bilgiler ışığında derleyici ekseninde ele alınan eserin yapraklarındaki küçük veya büyük tüm değişkenler irdelenerek “kimliği meçhul derleyiciye” yönelik pek çok tespitte bulunulmuştur.

Yazıldıkları devrin edebî, siyasî, sosyal ve kültürel yapısını değerlendirme noktasında somut veriler sunan şiir mecmuaları, günümüz Türkçe'sine çevirmenin ötesine gidilerek cildiyle, kağıdının türü ve rengiyle, yazı stiliyle, sayfalarını bezeyen hat sanatıyla, bizleri geçmişin büyülü dünyasına götüren minyatürleriyle bütüncül olarak değerlendirilmeleri gerekmektedir. Klasik edebiyat sahasında şiir mecmualarının nüsha tavsifine ve tanıtımına yönelik yeni bilgilere, inceleme yöntemlerine; mecmuanın mürettibinin/müstensihinin de bir kimlik taşıdığını göz önünde bulundurularak buna yönelik daha fazla araştırma ve çalışma yapılmasına, farklı bakışlara ihtiyaç bulunmaktadır.

Hazırladığımız bu tez çalışması ile amacımız; MESTAP (Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi) tablosuna yer vererek bu alanda yapılan çalışmalara katkı sağlamak, bilinmeyen ya da az bilinmesine rağmen şiirleri ile *Mecmû'a*'ya girmeyi başarmış şairlerimizi gün ışığına çıkarmak ve edebiyat dünyasının istifadesine sunmaktır.

Çalışma alanımız içerisinde divan neşirlerinde yer almayan ya da akademik çalışmalarda tespit edemediğimiz yeni şiirler bulunmaktadır. Keşfettiğimiz bu değerli bilgilerin klasik Türk edebiyatı çalışmalarına katkı sağlamasını ve bundan sonraki araştırmalara ışık olmasını temenni etmekteyiz.

KAYNAKÇA

1. Kitaplar

- Ak, Coşkun (1987). Muhibbî Divanı. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ak, Coşkun (2001). Bağdatlı Rûhî Dîvânı (Karşılaştırmalı Metin). Bursa: Uludağ Yayınları.
- Andrews, Walter G. (2000). Şiirin Sesi, Toplumun Şarkısı. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Artun, Erman (2015). Dinî- Tasavvufî Halk Edebiyatı. Adana: Karahan Kitabevi.
- Aynur, Hatice, Müjgân Çakır, Hanife Koncu vd. (2012). Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, İstanbul: Turkuaz Yayınları.
- Bolat, Ali (2011). Bir Tasavvuf Okulu Olarak Melâmetîlik, İstanbul: İnsan Yayınları.
- Çavuşoğlu, Mehmed (1977). Yahyâ Bey Divanı. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Çavuşoğlu, Mehmed, M. Ali Tanyeri (1981). Hayretî Dîvânı (Tenkidli Basım). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Çavuşoğlu, Mehmed, M. Ali Tanyeri (1990). Üsküblü İshâk Çelebi Dîvân (Tenkidli Basım). İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Yayınları.
- Demirel, Mustafa (1996). İbn-i Kemâl Dîvan (Tenkidli Metin). İstanbul: Fakülteler Matbaası.
- Dilçin, Cem (2009). Örneklerle Türk Şiir Bilgisi. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Erünsal, İsmail E. (2018). Orta Çağ İslâm Dünyasında Kitap ve Kütüphâne. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Gülsevin, Gürer (2017). Eski Anadolu Türkçesinde Ekler. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Harmancı, Esat (2007). Süheylî Dîvânı. Ankara: Akçağ Yayınları.
- İnalçık, Halil (2003). Şâir ve Patron: Patrimonyal Devlet ve Sanat Üzerinde Sosyolojik Bir İnceleme (Vol. 5). Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- İpekten, Halûk (2016). Bâkî (Hayatı-Sanatı-Eserleri). Ankara: Akçağ Yayınları.
- İsen, Mustafa (1990). Usûlî Divanı. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Karahan, Abdülkadir (1966). Figânî ve Divânçesi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Karavelioğlu, Murat Ali (2014). Şem'î Dîvânı (Prizrenli Şem'î). İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.

- Köksal, Fatih (2006). Sana Benzer Güzel Olmaz (Dîvân Şiirinde Nazire). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Köksal, Fatih (2016). Yâ Kebîkeç (Mecmualar Arasında). İstanbul: Kesit Yayınları Küçük, Sabahattin (1932). Bâkî Dîvânı (Tenkitli Basım). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Küçük, Sabahattin (1932). Bâkî Dîvânı (Tenkitli Basım). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Mengi, Mine, Hüseyin Cöntürk (1995). Mesîhî Divanı. Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.
- Rukancı, Fatih, Hakan Anameriç, Kemal Tuzcu (2016). Yazma Eserlerin Bibliyografik Denetimi, İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Saraç, M. A. Yekta (2002). Emrî Dîvânı. İstanbul: Eren Yayıncılık.
- Şentürk, Ahmet Atillâ (1999). Osmanlı Şiiri Antolojisi. İstanbul: Yapı Kredi Kültür Yayınları.
- Tarlan, Ali Nihat (1945). Hayâlî Bey Dîvânı. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Tarlan, Ali Nihat (1948). Şiir Mecmûalarında XVI. ve XVII. Asır Divan Şiiri (Rahmî ve Fevrî). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Tarlan, Ali Nihat (1967). Zâtî Divanı (Edisyon Kritik ve Transkripsiyon), Gazeller Kısmı. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Tarlan, Ali Nihat (1992). Necatî Beg Divanı. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yılmaz, Ozan (2015). Necâtî Bey Divanı (Metin ve Tıpkıbasım). Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

2. Makaleler, Bildiriler, Diğer Basılı Yayınlar

- Açıl, Berat (2016). “Hâverî (Ö.1565) ve Dîvânçesi”. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16, 172-216.
- Adak, Abdurrahman (2006). Za‘fi-i Gülşenî Hayatı, Eserleri, Edebî Şahsiyeti ve Dîvânın İncelenmesi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ak, Coşkun (1977). Muhibbî Dîvânı. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, Erzurum.
- Ak, Coşkun (2008). “Rûhî-yi Bağdadî”. TDV İslâm Ansiklopedisi. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 35, 205-206.
- Akbudak, Yasemin (2002). Mesîhî Dîvânı’nın Tahlili. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Alparslan, Ali (1996). “Gubârî Abdurrahman”. TDV İslâm Ansiklopedisi. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 14, 167-169.
- Altuğ, Murat (2014). 16. Yüzyıla Ait Figânî'nin İskendernâmesi Üzerinde Bir Sentaks İncelemesi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Alvan, Türkan (1998). Hayâlî-i Gülşenî Dîvânı. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Alvan, Türkan (2016). “Hayâlî-i Gülşenî”. TDV İslâm Ansiklopedisi. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt EK-1, 548-549.
- Arslan, Ömer (2013). Ubeydî Dîvânı (Metin ve İnceleme). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Arslan, Sami (2019). Bilgiyi İstinsahla Çoğaltmak: Osmanlı İlim Kamuoyunda Bilginin Dolaşımı (İznik Medresesi-Süleymaniye Medreseleri Dönemi). Doktora Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul.
- Azamat, Nihat (2001). “Kalenderiyye”. TDV İslâm Ansiklopedisi. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 24, 253-256.
- Azamat, Nihat (2004). “Melâmet”. TDV İslâm Ansiklopedisi. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 29, 24-25.
- Bozyiğit, Esra (2015). Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972'de Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr (vr. 280b-360a) (İnceleme-Metin). Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Buyruk, İbrahim Ethem (2015). Bağdatlı Rûhî Divanı'nda Sosyal Hayat. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Coşkun, Menderes (2011). “Klasik Türk Şairinin Poetikası Üzerine.” Bilig, 56, 57-80.
- Coşkun, Vildan S. (2013). “Zâtî”. TDV İslâm Ansiklopedisi. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, Cilt 44, 150-151.
- Çağbayır, Yaşar (2007). Orhun Yazıtlarından Günümüze Türkiye Türkçesinin Söz Varlığı Ötüken Türkçe Sözlük. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Çağlar, Arife (2013). Üsküplü Atâ ve Dîvânçesi (İnceleme-Tenkitli Metin-Sözlük). Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Çavuşoğlu, Mehmet (1991). “Bâkî”. TDV İslâm Ansiklopedisi. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 4, 537-540.
- Çavuşoğlu, Mehmet (1992). “Basîrî”. TDV İslâm Ansiklopedisi. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 5, 105-106.

- Çelik, Ahmet Faruk (2009). Fethullah Ârifî Çelebi'nin Şahnâme-i Âl-i Osman'ından Süleymannâme I. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çelik, Fatma (2018). Cem'îyyatü's-Şi'r. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Çetin, İsmail (1993). Derzi-zâde Ulvî (Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Divanının Tenkitli Metni). Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Çiçekler, Mustafa (1994). Kemal Paşa-zâde ve Nigâristan'ı. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Derman, Mustafa Uğur (1997). "Türk Hat Sanatı: İncelikleri ve Bedii Değerleri." Arış Dergisi 3: 54-67.
- Devellioğlu, Ferit, (2010). Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Dilçin, Cem (2009). Yeni Tarama Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Efendi, Vankulu Mehmed (2014). Vankulu Lugatı, 2. (Nşr. Mustafa Koç-Eyüp Tanrıverdi) İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Yayınları.
- Ekinci, Ramazan (2012). "Osmanlı Kültür Merkezlerinden Vardar Yenicesi ve Tezkirelere Göre Vardar Yenicesi Şairleri.", Electronic Turkish Studies, 7(4), 1663-1679.
- Emecen, Feridun (2010). "Süleyman I". TDV İslâm Ansiklopedisi. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 38, 74-75.
- Eraslan, Kemal (1993). "Çağatay Edebiyatı". TDV İslâm Ansiklopedisi. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 8, 168-176.
- Gök, Selim (2017). Hayretî Divanı Sözlüğü (Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük). Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gökyay, Orhan Şaik (1994). "Deli Birader". TDV İslâm Ansiklopedisi. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 9, 135-136.
- Gözütok, Ahmet (2009). Eski Anadolu Türkçe'sinde Anlamca Kaynaşmış (Deyimleşmiş) Birleşik Fiiller. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Kalpaklı, Mehmet (1995). "Fevrî". TDV İslâm Ansiklopedisi. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 12, 505-506.
- Kanar, Mehmet (2009). Osmanlı Türkçesi Sözlüğü. İstanbul: Say Yayınları.
- Kanar, Mehmet (2010). Farsça-Türkçe Sözlük. İstanbul: Say Yayınları.
- Kanar, Mehmet (2012). Arapça-Türkçe Sözlük. İstanbul: Say Yayınları.

- Kaplan, Yunus (2020). “Mecmualardan Hareketle Bir Dîvânçe Teşkil Denemesi: Edirneli Misâlî (Hasan Çelebi) ve Dîvânçesi.” Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, 2, 35-152.
- Kara, Mustafa (1996). “Gülşeniyye”. TDV İslâm Ansiklopedisi. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 14, 256-259.
- Karadeniz, Mustafa Uğur (2018). İslam Sanatları Açısından Klâsik Türk Şiiri. Doktora Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Karahan, Abdülkadir (1996). “Figânî”. TDV İslâm Ansiklopedisi. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 13, 57-58.
- Karavelioğlu, Murat Ali (2005). On Altıncı Yüzyıl Şairlerinden Prizrenli Şem’î’nin Divanı’nın Edisyon Kritiği ve İncelenmesi I. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Karavelioğlu, Murat Ali (2010). “Şem’î Prizrenli”. TDV İslâm Ansiklopedisi. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 38, 505-506.
- Karavelioğlu, Murat Ali (2011). “Şeyh Gâlib’in Gubârî’ye Naziresi”. Modern Türklük Araştırmaları Dergisi, 8, 1, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kardaş, Sedat (2012). Tâli’î’nin Farsça Dîvânı ve Necâtî Bey Dîvânı İle Mazmunlar Açısından Mukayesesi. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Kaya, Bayram Ali. (2006). “Necâtî Bey”. TDV İslâm Ansiklopedisi. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 32, 477-478.
- Kaya, Bayram Ali (2011). “Taşlıcalı Yahyâ”. TDV İslâm Ansiklopedisi. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 40, 156-157.
- Kaya, Bayram Ali (2012). “Usûlî”. TDV İslâm Ansiklopedisi. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 42, 213-214.
- Kaya, Bayram Ali. (2013). “Yahyâ Efendi, Zekeriyâyâde”. TDV İslâm Ansiklopedisi. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 43, 245-246.
- Kayaokay, İlyas (2018). “Tahmis Made To Necati Bey Ghazals”, Eurasian Academy of Sciences Social Sciences Journal, 19, 140-158.
- Kurnaz, Cemal (1998). “Hayâlî Bey”. TDV İslâm Ansiklopedisi. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 17, 5-7.
- Kurnaz, Cemal (2013). “Şairlerin Gözüyle Mecmua.” International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 8/1, 21-49.
- Kurnaz, Cemal, Yaşar Aydemir (2013). “Mecmualara Sorulması Gereken Sorular.” Electronic Turkish Studies, 8, 1.
- Kut, Günay (1988). Yazmalar Arasında II. Osmanlı Araştırmaları, 7-8, 181-198.

- Küçükaşçı, Mustafa S. (2010). “Süheylî, Abdurrahman bin Abdullah”. TDV İslâm Ansiklopedisi. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 38, 30-32.
- Mengi, Mine (2004). “Mesîhî”. TDV İslâm Ansiklopedisi. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 29, 312-313.
- Mermer, Ahmet, Neslihan Koç Keskin (2005). Eski Türk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Öçal, Sami (1998). Kemal Paşazâde'nin Felsefî ve Kelâmî Görüşleri. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öztürk, Ali (2005). “Halvetiyye Tarikatına Mensup XVI. Yüzyıl Divan Şairleri Üzerine Bir İnceleme.”, Tasavvufî: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi, 6/15, 225-252.
- Pezük, Zehra (2015). Üsküplü İshâk Çelebi Dîvânı'nın Tahlili. Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ordu.
- Rukancı, Fatih (2012). “Yazma Eserlerde Fiziksel Niteleme.” Erdem, 63: 169-204.
- Sağlam, Ayşe (2016). Taşlıcalı Yahyâ Bey ve Hamse'si. Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır.
- Saraç, M. A. Yekta (1995). “Emrî, Emrullah”. TDV İslâm Ansiklopedisi. Cilt 11. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Saraç, M. A. Yekta. (1996). “İbn Kemal Divanı'nın Tenkitli Metninin Tenkidi.” İlmî Araştırmalar Dergisi, 3, 191-195.
- Sami, Şemsettin (2007). Kâmûs-ı Türkî, İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Savaş, Hamdi (2000). “İshak Çelebi, Kılıçzâde”. TDV İslâm Ansiklopedisi. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 22, 528-529.
- Selvi, Muhammed (2008). Ümîdî, Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Dîvânı. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Tarlan, Ali Nihat (1946). “Hayâlî-Bâkî.”, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, 1, 26-38.
- Tarlan, Ali Nihad (1948). Şiir Mecmualarında 16. ve 17. Asır Divan Şiiri, Rahmî ve Fevrî. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, Fasikül 2.
- Tatçı, Mustafa (1998). “Hayretî”. TDV İslâm Ansiklopedisi. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 17, 61-62.
- Tığlı, Fatih (2007). “Rahmî”. TDV İslâm Ansiklopedisi. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 34, 421-422.
- Turan, Şerafettin (2002). “Kemalpaşazâde”. TDV İslâm Ansiklopedisi. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 25, 238-240.

- Uzun, Mustafa İ. (2003). “Mecmua”. TDV İslâm Ansiklopedisi. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 28, 265-268.
- Ünver, İsmail (2008). “Çeviri Yazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler.” Turkish Studies International/Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 3/6, 1- 46.
- Yazıcı, Tahsin (1991). “Ârifî Fethullah Çelebi”. TDV İslâm Ansiklopedisi. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 3, 371-373.
- Yılmaz, Mâlik (2001). “Osmanlı Hükümeti Tarafından İlk Kurulan Matbaa ve Bunun Neşriyatı.” Türk Kütüphaneciliği. 15 (4), 436-442.
- Zülfe, Ömer (2007). “XVI. Yüzyıla Ait Dîvân Neşirleri.” Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, 9 (Eski Türk Edebiyatı Sayısı), 235-252.

3. Elektronik Kaynaklar

- Aksoyak, İsmail Hakkı (2014). “Atâ, Üsküplü Atâ” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ata-uskuplu-ata/erişim tarihi: 15 Mart 2020>.
- Aksoyak, İsmail Hakkı (2014). “Re’yî/Râyî” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/reyi-rayi/erişim tarihi: 16 Mart 2020>.
- Aksoyak, İsmail Hakkı (2015). “Râzî, Acem Mehmet Çelebi” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/razi-acem-mehmed-celebi/> erişim tarihi: 10 Haziran 2020.
- Atik Gürbüz, İncinur (2018). Mecmû’atü’l-Letaîf ve Sandûkatü’l-Maârif. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları. <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-203807/mecmuat-ul-letaif-ve-sandukatul-maarif.html/> erişim tarihi: 19 Mayıs 2020.
- Ayverdi, İlhan (2011). Kubbealtı Lugatı Misalli Büyük Türkçe Sözlük. İstanbul: Kubbealtı Yayınları. <http://lugatim.com>
- Bülbül, Tuncay (2013). “Hâverî, Açuk Kadioğlu Çelebi” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/haveri-acuk-kadioglu-ali-celebi/erişim tarihi: 15 Mart 2020>.
- Canım, Rıdvan (2000). Lafîfî, Tezkiretü’ş-Şu’arâ ve Tabsiratü’n-Nuzamâ. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları. <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-216998/latifi-tezkiretus-suara-ve-tabsiratun-nuzama.html/> erişim tarihi: 15 Mart 2020.
- Donuk, Suat (2014). “Sadri” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sadri/erişim tarihi: 15 Mart 2020>.
- Durmaz, Gülay (2013). “Muhibbî” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/muhibbi/erişim tarihi: 16 Mart 2020>.
- Durmuş, Tuba (2014). “Hayretî” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hayreti/erişim tarihi: 16 Mart 2020>.
- Durmuş, Tuba (2014). “Gazâlî, Deli Birader” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/gazali-deli-birader/erişim tarihi: 16 Mart 2020>.

- Durmuş, Tuba (2014). “İshak Çelebi” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ishak-celebi/> erişim tarihi: 16 Mart 2020.
- Ekinci, Ramazan (2014). “Selmân/ İlâhî, Seyyid Selmân Çelebi” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/selman-ilahi-seyyid-selman-celebi/> erişim tarihi: 16 Mart 2020.
- Erdoğan, Mustafa (2013). “Rahmî, Bursalı Pîr Mehmed” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/rahmi-bursali-pir-mehmed/> erişim tarihi: 16 Mart 2020.
- Erdoğan, Mustafa (2017). Bursalı Rahmî Dîvânı. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları. <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-195643/bursali-rahmi-divani.html/> erişim tarihi: 26 Nisan 2020.
- Genç, İlhan (2018). Esrar Dede Tezkire-i Şu‘ârâ-yı Mevleviyye. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları. <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-206275/tezkire-i-suara-yi-mevleviyye.html/> erişim tarihi: 15 Mart 2020.
- Gıynaş, Kâmil Ali (2017). Pervâne Bey Mecmû‘ası. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55832,pervane-bey-mecmuasi-pdf.pdf?0/> erişim tarihi: 14 Ağustos 2019.
- Gönel, Hüseyin (2014). “Zârî, Zârî-i Sûzenî” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/zari-zarii-suzeni/> erişim tarihi: 16 Mart 2020.
- Gürbüz, Mehmet (2014). “Âkîlî” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/akili/> erişim tarihi: 16 Mart 2020.
- İpekten, Halûk, Mustafa İsen vd. (2017). Sehî Beg, Heşt Behişt. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları. https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56165,hestbihistpdf.pdf?0&_tag1=03EE5380B678F1063BF0A9ED54D2FA0DD771F0E5&crefer=49D3C9595639B88B80D1D39B02FC86A259660135D8A75B0E75EFF6497DEB1AA0/ erişim tarihi: 16 Mart 2020.
- İsen, Mustafa (2013). “Usûlî” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/usuli/> erişim tarihi: 17 Ağustos 2019.
- Kalpaklı, Mehmet (2014). “Fevrî, Ahmed” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/fevri-ahmed/> erişim tarihi: 16 Mart 2020.
- Kaplan, Hasan, Muhsin Macit (2014). “Bâkî” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/baki/> erişim tarihi: 16 Mart 2020.
- Kaplan, Yunus (2013). “Ümîdî, Ahmet” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/umidi-ahmet/> erişim tarihi: 15 Mart 2020.
- Kaplan, Yunus (2013). “Tabîbî Çelebi” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/tabibi-celebi/> erişim tarihi: 16 Mart 2020.
- Kaplan, Yunus (2014). “Hâfız, Hâfız Efendi” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hafiz-hafiz-efendi/> erişim tarihi: 16 Mart 2020.
- Kaplan, Yunus (2014). “Gubârî, Abdurrahman Efendi” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/gubari-abdurrahman-efendi/> erişim tarihi: 16 Mart 2020.

- Kaplan, Yunus (2014). “Sırrî, İsa Sırrî Efendi” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sirri-isa-sirri-efendi/> erişim tarihi: 21 Mayıs 2020.
- Kaplan, Yunus (2014). “Seyfî, Seyfî Çelebi” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/se-yfi-se-yfi-celebi/> erişim tarihi: 23 Mayıs 2020.
- Kaplan, Yunus (2014). “Kevserî, Ali Kevserî Çelebi” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/kevseri-ali-kevseri-celebi/> erişim tarihi: 22 Mayıs 2020.
- Kaplan, Yunus (2014). “Cevrî, Harrat-zâde İbrahim Cevrî” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/cevri-harratzade-ibrahim-cevri/> erişim tarihi: 27 Mayıs 2020.
- Karagözlü, Volkan (2013). “Şem’î, Prizrenli Şem’î” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/semi-prizrenli-semi/> erişim tarihi: 16 Mart 2020.
- Karagözlü, Volkan (2018). “Hayâlî Bey, Hayalî, Mehmed Hayâlî Bey, Bekar Memî” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hayali-bey-hayali-mehmed-hayali/> erişim tarihi: 16 Mart 2020.
- Kartal, Ahmet (2014). “Mesîhî, Îsâ” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/mesih-i-sa/> erişim tarihi: 16 Mart 2020.
- Kavruk, Hasan (2001). Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/10655,seyhulislamyahyadivanihasankavrukpdf.pdf?0/>, erişim tarihi: 16 Mart 2020.
- Kavruk, Hasan (2014). “Şeyhülislâm Yahyâ” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/se-yhulislam-yahya/> erişim tarihi: 25 Mayıs 2020.
- Kaya, Bayram Ali (2013). “Necâtî Bey, Îsâ” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/necati-bey-isa/> erişim tarihi: 16 Mart 2020.
- Kaya, Bayram Ali (2013) “Yahyâ Bey, Dukaginzâde” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/yahya-bey-dukaginzade/> erişim tarihi: 16 Mart 2020.
- Kılıç, Filiz (2014). “Ubeydî/Abdî, Müeyyedzâde Abdî Çelebi” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ubeydi-abdi-mueyyedzade-abdi-celebi/> erişim tarihi: 16 Mart 2020.
- Kılıç, Filiz (2014). “Misâlî, Hasan Çelebi” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/misali-hasan-celebi/> erişim tarihi: 15 Mart 2020
- Kılıç, Filiz (2014). “Şânî, Şânî Çelebi” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sani-sani-celebi/> erişim tarihi: 23 Mayıs 2020.
- Köksal, Mehmet Fatih (2013). “Özrî” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ozri/> erişim tarihi: 15 Mart 2020.
- Köksal, Mehmet Fatih (2013). “Basîrî, Acem, Alaca” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/basiri-acem-alaca/> erişim tarihi: 16 Mart 2020.
- Köksal, Mehmet Fatih (2013). “Gedâyî” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/gedayi/> erişim tarihi: 16 Mart 2020.

- Köksal, Mehmet Fatih (2013). “Nâmî” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nami/> erişim tarihi: 21 Mayıs 2020.
- Köksal, Mehmet Fatih (2014). “Figâni” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/figani/> erişim tarihi: 15 Mart 2020.
- Köksal, Mehmet Fatih (2017). Edirneli Nazmî Mecmâ‘u’n Nezâ’ir (İnceleme-Tenkitli Metin). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56057,mecmaun-nezair-edirneli-nazmi-pdf.pdf?0> / erişim tarihi: 14 Eylül 2019.
- Kurtoğlu, Orhan (2013). “Zâtî, Ivaz” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/zati-ivaz/> erişim tarihi: 14 Eylül 2019.
- Kurtoğlu, Orhan (2017). Zâtî Dîvânı. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56164,zati-divanipdf.pdf?0> erişim tarihi: 17 Eylül 2020.
- Küçük, Sabahattin. Bâkî Divanı. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/10596,bakidivanisabahattinkucupdf.pdf?0/> erişim tarihi: 16 Mart 2020.
- Macit, Muhsin (2015). “Hayâlî-i Gülşenî” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hayalii-gulseni/> erişim tarihi: 15 Mart 2020.
- Öztoprak, Nihat (2014). “Rûhî, Bağdatlı” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ruhi-bagdatli/> erişim tarihi: 16 Mart 2020.
- Saraç, M. A. Yekta (2014). “Emrî, Emrullah” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/emri-emrullah/> erişim tarihi: 16 Mart 2020.
- Saraç, M. A. Yekta (2015). “İbn Kemal” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ibn-kemal/> erişim tarihi: 16 Mart 2020.
- Saraç, M. A. Yekta. Emrî Dîvânı. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları. <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-78368/emri-divani.html/> erişim tarihi: 16 Mart 2020.
- Şahin, Esmâ (2014) “Ulvî, Terzi-zâde Mehmed Ulvî Çelebi” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ulvi-terzizade-mehmed-ulvi-celebi/> erişim tarihi: 16 Mart 2020.
- Şanlı, İsmet (2014). “Ubeydî, Abdurrahman Çelebi” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ubeydi-abdurrahman-celebi/> erişim tarihi: 16 Mart 2020.
- Selçuk, Bahir (2014). “Ârif/Âhî, Mehmed Ârif Efendi” <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/arif-ahi-mehmed-arif-efendi>
- Solmaz, Süleyman (2018). Bağdatlı Ahdî, Gülşen-i Şu‘arâ. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/56733,ahdi-gulsen-i-suarapdf.pdf?0/> erişim tarihi: 15 Mart 2020.
- Sungurhan, Aysun (2017). Kınalızâde Hasan Çelebi, Tezkiretü’ş-Şu‘arâ. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları. <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55834,kinalizade-hasan-celebipdf.pdf?0/> erişim tarihi: 15 Mart 2020.

Tanrıbuyurdu, Gülçin (2018). Kalkandelenli Mu'îdî Dîvânı. Ankara: Kùltür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
[https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-215366/kalkandelenli-mu39idi-divani.html/](https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-215366/kalkandelenli-mu39idi-divani.html)
erişim tarihi: 11 Nisan 2020.

**TIPKIBASIM
ÖRNEKLERİ**

Handwritten text in Persian script, arranged in columns and lines across two pages. The text is dense and appears to be a historical or administrative document. A large, faint watermark reading "TÜRKİYE KÜTÜPHANASI" is visible across the center of the pages. The script is written in a cursive style typical of historical Persian manuscripts.

ÖZ GEÇMİŞ

Fadime KUL, 1994 yılında İstanbul'un Kartal ilçesinde doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul'da tamamladı. 2013 yılında başladığı Kocaeli Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümündeki lisans öğreniminden 2017 yılında onur öğrencisi olarak mezun oldu ve aynı yıl İstanbul Medeniyet Üniversitesi'nde Pedagojik Formasyon eğitimi aldı. 2018 yılında Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında yüksek lisansa başladı. Pedagojik Formasyon eğitimini tamamladıktan sonra İstanbul'da başladığı öğretmenlik mesleğine hâlen devam etmektedir.